תלמוד בבלי · אחרונים · מהר״ם שיף · סדר נזיקין

# מהר"ם שיף על בבא מציעא

רבי מאיר הכהן שיף

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# מהר"ם שיף על בבא מציעא

רבי מאיר הכהן שיף

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרם-שיף-על-בבא-מציעא/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

# תוכן העניינים


דף ב. 6
דף ב: 8
דף ג. 10
דף ג: 11
דף ד. 14
דף ד: 15
דף ה. 16
דף ה: 18
דף ו. 20
דף ו: 23
דף ז. 23
דף ז: 24
דף ח. 25
דף ח: 27
דף ט. 31
דף ט: 33
דף י. 34
דף י: 35
דף יא. 36
דף יא: 38
דף יב. 39
דף יב: 41
דף יג. 45
דף יג: 47
דף יד. 49
דף יד: 49
דף טו. 52
דף טו: 54
דף טז. 55
דף טז: 56
דף יז. 58
דף יז: 59
דף יח. 60
דף יח: 63
דף יט. 64
דף יט: 64
דף כ. 67
דף כ: 69
דף כא. 70
דף כא: 71
דף כב. 73
דף כב: 75
דף כג. 76
דף כג: 77
דף כד. 78
דף כד: 80
דף כה. 81
דף כה: 81
דף כו. 82
דף כו: 84
דף כז. 84
דף כז: 85
דף כח. 86
דף כח: 87
דף כט. 87
דף כט: 88
דף ל. 88
דף ל: 90
דף לא. 91
דף לא: 91
דף לב. 92
דף לב: 93

**דף לג.** ..... 95
**דף לג:** ..... 95
**דף לד.** ..... 96
**דף לד:** ..... 96
**דף לה.** ..... 98
**דף לה:** ..... 99
**דף לו.** ..... 100
**דף לו:** ..... 102
**דף לז.** ..... 103
**דף לז:** ..... 104
**דף לח.** ..... 107
**דף לח:** ..... 109
**דף לט.** ..... 110
**דף לט:** ..... 111
**דף מ.** ..... 113
**דף מ:** ..... 114
**דף מא.** ..... 115
**דף מא:** ..... 116
**דף מב.** ..... 118
**דף מב:** ..... 119
**דף מג.** ..... 121
**דף מג:** ..... 122
**דף מד.** ..... 123
**דף מד:** ..... 124
**דף מה.** ..... 126
**דף מה:** ..... 129
**דף מו.** ..... 131
**דף מו:** ..... 132
**דף מז.** ..... 134
**דף מז:** ..... 136
**דף מח.** ..... 138
**דף מח:** ..... 139
**דף מט.** ..... 140
**דף מט:** ..... 141
**דף נ.** ..... 141
**דף נ:** ..... 145
**דף נא.** ..... 145
**דף נא:** ..... 146
**דף נב.** ..... 147
**דף נב:** ..... 149
**דף נג.** ..... 150
**דף נג:** ..... 151
**דף נד.** ..... 152
**דף נד:** ..... 152
**דף נה.** ..... 155
**דף נה:** ..... 157
**דף נו.** ..... 158
**דף נו:** ..... 159
**דף נז.** ..... 160
**דף נז:** ..... 162
**דף נח.** ..... 163
**דף נח:** ..... 165
**דף נט.** ..... 166
**דף נט:** ..... 167
**דף ס.** ..... 169
**דף ס:** ..... 169
**דף סא.** ..... 171
**דף סא:** ..... 174
**דף סב.** ..... 175
**דף סב:** ..... 178
**דף סג.** ..... 180
**דף סג:** ..... 181
**דף סד.** ..... 184
**דף סד:** ..... 186

**דף סה.** ..... 188
**דף סה:** ..... 191
**דף סו.** ..... 193
**דף סו:** ..... 196
**דף סז.** ..... 198
**דף סז:** ..... 200
**דף סח.** ..... 201
**דף סח:** ..... 203
**דף סט.** ..... 203
**דף סט:** ..... 204
**דף ע.** ..... 204
**דף ע:** ..... 206
**דף עא.** ..... 207
**דף עא:** ..... 208
**דף עב.** ..... 209
**דף עב:** ..... 211
**דף עג.** ..... 211
**דף עג:** ..... 212
**דף עד.** ..... 214
**דף עד:** ..... 217
**דף עה.** ..... 218
**דף עה:** ..... 219
**דף עו.** ..... 221
**דף עו:** ..... 223
**דף עז.** ..... 223
**דף עז:** ..... 228
**דף עח.** ..... 228
**דף עח:** ..... 229
**דף עט.** ..... 230

## דף ב.

גמרא **למה לי למיתני זה אומר כו'**. אפשר שידע דאיכא למימר חדא במציאה וחדא במקח וממכר רק הצריכא לא ידע לזה מקשה ליתני חדא ואפשר דמשום זה לא אמר אלא אמר ר"פ מיהו בלא"ה אין דרך הגמרא לומר אלא כשאין אמורא נזכר מקודם כמ"ש התוספות בפ"ק דב"ב:

גמ' **ה"א מאי מצאתיה ראיתיה כו' ובראיה בעלמא קני**. ולפי"ז היו שנים רוכבין או וכו' קמ"ל דשניהם שוין לענין שיקראו מוחזקין לפני הב"ד כשנים אוחזין בטלית [דאי כדפי' רש"י דשניהם שוין לקנות כו' הא בראיה קני] או היכא דגלי דעתיה דלא ניחא ליה למיקני בראיה כמ"ש התוס' בד"ה בראיה בעלמא קני וקשה מנ"ל לומר [לפי האמת] דקמ"ל דשניהם שוין לקנות בהמה כו' דלמא דוקא לענין מוחזק בפני ב"ד ואפשר שזה תלוי בזה:

גמ' **אי תני כולה שלי ה"א כו'**. אין להקשות בה"א דראיה קני למה קתני הכא כולה שלי ולא מצאתיה דמ"ש ולא נחית להכי במשנתנו וכולה שלי אפשר במקח וממכר [ואף דהוי מצי למינקט הך דינא במציאה והיה נשמע נמי דבראיה קני ע"ז כתב דלא נחית להכי]:

אזכיר לפניך איזה סברות שחשבתי לי בחילוקי קשה דלמא בהיפך אי קתני אני מצאתיה ה"א דאתא לידיה כלישנא דקרא ומצאתה וראיה לא קני קמ"ל כולה שלי לגלויי אירישא דמצאתיה ראיתיה י"ל דאין זה המכוון כאן להשמיענו דין מציאה ובשלמא אי ראיה לא קני מוכרח לומר שלא תימא מצאתיה ראיתיה ועם כל זה קתני יחלוקי ויהיה הדין שלפנינו דלא כהלכתא [לכך הוצרך למיתני כולה שלי] אך ז"א דהא קאמר אי קתני כולה שלי ה"א בעלמא קניא. מיהו אין זה קישיא דא"כ הול"ל זה אומר ראיתי כו' ב' בבות למה לי:

עוד מאי מקשה והא זה וזה קתני כו' דלמא מצאתיה ראיתיה וראיה קני וקתני כולה שלי דאתא לידי משמע וראיה לא קני והא כיצד ראיה שעשה בה מעשה קטן כמ"ש התוס' בד"ה דבראיה בעלמא כו' וי"ל שאין המכוון לעולם שיורה המשנה כאן דין דמציאה ומאי ענין שמטה אצל הר סיני וה"ק שהמקשה הבין מעיקרא מצאתיה מציאה וכולה שלי ארגתיו וקמ"ל אפילו איכא רמאי או (א) היה סבור דבתרוייהו איכא רמאי כדבסמוך [דאי מציאה היינו הגבהה ודאי איכא רמאי כמ"ש בסמוך] ואף דבתרוייהו איכא רמאי יחלוקו לאפוקי מפירש"י לפי האמת והקשה ליתני חדא ומשני חדא קתני כו' עד ה"א

ראיתיה ודוקא היכא דליכא רמאי דסברתו דבמציאה נמי איכא רמאי דהיאך לא ידע אם הגביה קודם או לא אך אם ראיה קונה אינו מוכרח דאיכא רמאי (ב) וק"ל:

ברש"י בד"ה **שנים אוחזין כו' שאלו היתה ביד אחד לבדו כו'**. וה"ה אם שנים אדוקין בטלית זה נוטל עד מקום שידו מגעת כו' והכא אוחזין מוקמי דתפיסי בכרכשתא:

בסה"ד ואינו נאמן זה ליטול בשבועה. עדיפא מניה הוי ליה לאשמעינן דאינו צריך המוחזק אפילו לשבע כדלקמן זה ניטל עד מקום שידו מגעת כו' והשאר חולקין בשבועה (ג):

ברש"י בד"ה **היו שנים רוכבין כו' לאשמועינן אתא דרכוב ומנהיג כו'**. והיו שנים רוכבין קמ"ל דלא תימא קמא עדיף שהוא העיקר והב' טפל שכן דרך הנערים לנוח מעט אחרי אדוניהם קמ"ל כ"כ הרא"ש:

ברש"י בד"ה **ראיתי קידם שהגבהת אותה**. דמודה לחבירו שהגביה אותו קידם רק הוא ראה מקודם שהגביה חבירו וחבירו אומר אני ראיתיה בתחלה אפ"ה קתני יחלוקו דש"מ דראיה קונה אבל אי הוי טעין ראיתיה קודם שראית והיה המובן אפשר שבענין הגבהה אפשר שבהדי הדדי אגבוה ואין מחולקין רק בראיה ודלמא מש"ה קתני יחלוקי ולא ניחא לרש"י למידק דבראיה קני מדקטענו ראיתיה כמ"ש [רש"י] בסמוך בד"ה בראיה קני מדקתני יחלוקו (ד) ומהר"ש יצ"ו הגיה קודם שהגבהתי ואינו נוח לי כלל:

ברש"י בד"ה **ומצאתה כו' ואפ"ה אחיך ולא נכרי ולא תימא ה"מ דלא אתאי כו'**. כצ"ל:

ברש"י בד"ה **במקח וממכר כו' אבל זה אומר אני ארגתיו כו'**. הן אמת דאין קושיא למה לא אמר בגמרא חדא בארגתיו משום דצריכא דמורי היתרא לא שייך ביה אך אמתניתין גופיה קשה לאשמעינן חדא בארגתיו לזה אמר כיון דחדא רמאי הוא כו' ואע"פ שהחלוקה יכולה להיות אמת דדלמא הקנה לו החצי מ"מ הטענה היא שקר ואתיא זה לסברת ר' יוסי דבסמוך [ולכך נקיט דינו במו"מ דהוא לכ"ע אף לר"י] אבל לרבנן תלוי הכל בחלוקה יכולה להיות אמת וכמ"ש התוס' ויהיה האי דשנים אדוקין בשטר אתיא כרבנן דאית להו דינא דמתני' אבל משנתנו לית ליה דינא דברייתא אי אתיא כר"י (ה):

בתוס' בד"ה **שנים אוחזין כו' ואע"ג כו'**. ר"ל ואפילו למ"ד כולהו נזיקין לאו כו' ובתרי מסכתות אין סדר אפ"ה צריכין ליתן טעם כו' דדוקא לענין מחלוקת כו' דיכול להיות דרבי שנה ב"מ קודם ב"ק ושנה הסתם קידם המחלוקת וכ"כ התוס' ריש ב"ב ע"ש ויש מרבין הבל וכן מהר"ם ז"ל בספרו כתב שקשה להתיספות דהו"ל לתנא למיתני מקודם דין מציאה איך ומה נקנית דהיינו פרק אלו מציאות ואח"כ דין חלוקת המציאה לזה אמרי איידי כו' ואע"ג דבתרי כו' וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דהו"ל לשנות דין מציאה

בעצמה קודם כו' ע"ש מלבד שאין לשון של וצריך בכל מסכת ליתן טעם סובל זה הפירוש אי אפשר לומר כן דהא במס' אחד לד"ה יש סדר דאל"כ סתם ואח"כ מחלוקת מחלוקת ואח"כ סתם היכי משכחת לה וכששנה רבי בה"א דשנה ב"מ קודם ב"ק ע"כ למד אלו מציאות בתחלה שכן ראוי לדבר בדיני מציאה גופה מקודם דליכא למימר איידי כו' דהא שנה ב"מ קודם ב"ק ואח"כ כשסדרו הפכו ויהיה בחד מסכת גופיה אין סדר אלא ע"כ כמו ששנאו סדרו ועוד דהא בלא קושיא לגמרי הכא מ"מ צריך טעם היאך תליא זה בזה למ"ד חדא מסכת פשיטא קשיא ואף למ"ד לאו חדא מסכת [מ"מ צריך טעם] כשבועות וסוטה:

בא"ד **כדדייק כו'**. [דא"ל] דקושית הגמ' למ"ד חדא מסכת הוא דאין ר"ל כל סדר נזיקין רק בג' בבות:

בתוס' בד"ה **ויחלוקו כו' לכך משני כו' וכן שנים אדוקין כו'**. בל"ז בגמרא קשה לקמן [מ"ש מנה שלישי משנים אדוקין] ואפשר לומר בל"ז ה"א ה"מ דבעי חלוקה יכולה להיות אמת היכא דאין אוחזין כגון במנה שלישית אבל היכא דאוחזין כמו בשטר אע"פ דחלוקה אין יכולה להיות אמת מ"מ יחלוקו אך עתה שכתבו דבעי תרוייהו ובארבא אע"ג דחלוקה יכולה להיות אמת מ"מ בעי אוחזין ומנה ג' מקרי אוחזין כיון שהנפקד תופס כו' קשה משטר [וכעין זה במהר"ם] ואני אומר שכוונתם שלא תימא דשאני ארבא דכל דאלים גבר משום דהעובדא היה באופן דודאי איכא רמאי וע"ש בתוספות ב"ב בתירוץ של ריב"א וכ"ת א"כ יהא מונח י"ל שם יש חילוק בין אוחזין [אבל לענין לחלק בין משנתנו להאי דארבא א"צ לחלק בין אוחזין ולזה הוכיחו התוספות בהמשך דבריהם דאין לחלק בהכי דמתני' מיירי אפילו בארגתיו דודאי איכא רמאי וכשיטתם לקמן] ולז"א דאיחזין שאני לכן יחלוקו דחשיב כו' וכן במנה כו' מיקרי אוחזין לכך משני כו' [ור"ל דע"כ אפילו באיכא רמאי יחלוקו דלא כרש"י] דלפירושו הול"ל כאן איכא רמאי כו' ש"מ דלרבנן א"צ סברא וכן עי' באשר"י (ו) וכן שנים אדוקין כו' ולסברת רמאי הא התם ודאי רמאי ובשלמא חלוקה יכולה להיות אמת וא"כ קשה הא בארבא ג"כ החלוקה יכולה להיות אמת אלא צ"ל ע"כ אוחזין שאני:

## דף ב:

גמרא **לימא דלא כסומכוס כו'**. מקשין דלמא לעולם כסומכוס. וס"ל דחשיד אממונא חשיד אשבועתא ובסמוך מאריך הגמ' בפלפול מנ"ל דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא ועי' בסמוך בתוס' דף ג' ריש ע"ב ומתניתין מציאה ומקח וממכר דמורי

היתירא כצריכותא דלעיל בפשטא דשמעתין בלא פירוש התוס' אך אין זה קושיא:
ומ"ש מהר"ם ז"ל כאן נראה שהכל טעות כי סומכוס ודאי מודה הכא שאחד מוחזק לגמרי ועי' ריש פרק הפרה ובתוספות:
גמ' **ואלא מאי רבנן כו'**. קשה דלמא התם החלוקה אין יכולה להיות אמת בשור שנגח וכן בהמחליף אבל הכא החלוקה יכולה להיות אמת וי"ל דזהו הגירסא שהביאו התוספות ויש גורסין התם דחד מינייהו כו':
ברש"י בד"ה **דמי קיהיבנא דמים אני רוצה ליתן**. ר"ל מעיקרא לכך תפיס שלא במשפט שחשב ומורי היתירא חבראי דמי קיהיב ואני נמי איזיל ואתן הדמים למוכר ואימא אני לקחתיו או לה"א של המקשן דנקיט זוזי מחד מורי היתירא אתן הדמים ללוקח ביני לבין עצמו:
ברש"י בד"ה **אימור בהדי הדדי אגבוה כו' וכל אחד ואחד סובר אני הגבהתי כו'**. א"צ לזה כאן דאף דטענתו שקר מ"מ איהו לא אמר רק היכא שאחד בא ודאי לידי שבועת שוא:
בתוס' בד"ה **אי תני מציאה כו' כדי שיפרוש כו' ומשום שבועה לא יפרוש כו'**. לאפוקי שלא תימא אי תני מציאה ה"א התם דיכול להיות דאדם כשר הוא ולא חשיד אממונא א"כ ע"י השבועה יפרוש אבל מקח וממכר דליכא מורי היתירא א"כ גנב הוא ומגו דחשיד כו' דז"א דהא קי"ל דלא אמרי' מגו כו' וכ"ת היינו לפי האמת דתני תרוייהו דמ"מ אין זה ה"א כלל ועוד דא"כ ליתני ארגתיו דהוי רבותא יותר ובארגתיו לחוד הוי סגי ואזדו לשיטתייהו דתליא בחלוקה יכולה להיות אמת ובארגתיו נמי יחלוקו:
בתוס' בד"ה **וליחזי כו' ובחנם דחק כו'**. לחלק בין נקיט זוזי מתרוייהו או מחד דבאין מקחו בידו למה יהיה נאמן יותר מע"א דעלמא אלא אין חילוק וע"ש בתוס' בקדושין ולפירושם הא דקאמר לא צריכא דנקיט זוזי מתרוייהו משום דבנקיט מחד רגיל שידע משא"כ בנקיט מתרוייהו כיון שהיו ב' מחזרין אחריו כמ"ש רש"י לזה כתבו מיהו הומ"ל דליתא קמן ולא היה צ"ל דנקיט זוזי מתרוייהו דאל"כ מ"ש לא ידע או ליתא קמן ובשלמא לפי' רש"י ניחא ליה לשנויי אף דאיתא קמן והוא עד וידע אפ"ה יחלוקו כנ"ל אך מחברי הספרים לא מפרשי כן אלא דלפירוש רש"י [אי נקיט זוזי מחד אף] אי ליתא קמן כיון דמהימן כבי תרי לא אמרינן יחלוקו בשבועה כיון שהיום או למחר יבא ויבורר הדבר אבל לפירוש התוס' דלא מהני רק לפטור משבועה ולא לענין חלוקה מקשו שפיר ואין דעתי נוחה בזה דלישני דליתא כאן והלך למדינת הים או מת או לישני דלא ידע אבל ודאי אין זה קושיא לפירש"י כמ"ש ופירוש הרי"ף צ"ע ועי' באשר"י:

בתוס' בד"ה **לימא דלא כבן ננס מצינו למימר דידע כו'**. (קשה) [דקשה להו] היאך לא ידע סברת אימור בהדי הדדי אגבוה ואפשר לומר דע"כ ידע מכח קושיות [הגמרא שהביאו] התוס' לעיל דנימא יהא מונח בין לרבנן ובין לר"י וצ"ל הכא החלוקה יכולה להיות אמת וע"כ המקשה ידע מזה דמקשה בסמוך דלא כר"י אבל לרבנן ניחא כדבסמוך:

בתוס' בד"ה **היכא דאיכא דררא דממונא כו'**. כוונתם דלפירוש רש"י אתיא [בה"א זו] הך דמנה וארבא הכל דלא כסומכוס גם לא יהיה פירושו דומה לדררא דממונא דב"ב שהביאו התוס' בסמוך בד"ה ומה התם ונראה שהכריחו לרש"י לשנות פירושו כמו שהקשו התוס' בסמוך דהתם לא מקשה ולאו ק"ו הוא [ולא ניחא ליה לרש"י בתירוצם] (ז) גם לפי' התוס' לא יתכן שפיר דררא דממונא למר ולמר גם שסיים ומה התם דאיכא דררא דממונא כו' שצ"ל לפירוש התוס' אע"ג דאיכא דררא דממונא כו' מ"מ י"ל כולה למר וכו':

בתוס' בד"ה **ומה התם כו' לא פריך אלא אי סומכוס כו'**. נטרו עד הכא ולעיל באמרו נימא דלא כסומכוס נמי הו"מ לאיכוחי:

## דף ג.

גמרא **כדר' יוחנן וכו'**. למסקנא דשבועה זו תקנת חכמים הוא למה נקיט במתני' ב' בבות אי ס"ל כסומכוס הא בכל מקום אע"ג דודאי רמאי ס"ל דחולקין בלא שבועה אע"ג דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא א"כ א"ל אי תני מציאה ה"א משום דמורי ואמר [וא"כ יפרוש משבועה וכפי' התוס'] הא אע"ג דהיכא דודאי טעין חד מינייהו שקר וחשיד אממונא ולא חשיד אשבועתא ואפ"ה לא רמינן שבועה עליו אע"כ צ"ל משום שלא יהא כל אחד הולך ותוקף כו' וא"כ במקח וממכר נמי נגזור וק"ל:

גמ' **הכא מאי פסידא אית ליה דלודי**. ואפי' במציעתא [דהאי דטעין כולה שלי ודאי אית ליה פסידא] דלמא דטעין חציה שלי הוא רמאי ולית ליה ביה ולא מידי:

גמ' **מאי אית לי גבי חנוני**. קשה גבי מנה שלישי נמי נימא הכי מאי אית לי גבי מפקיד דא"ל דשאני התם דהוי כאינו יודע אם נתחייב לו והכא חייב לשכיר בודאי והוי כא"י אם פרעתיך מ"מ גבי חנוני מאי איכא למימר וי"ל דהתם איירי דאפקידו בחדא כריכא ולא אקפדו אהדדי ועי' בהמפקיד אבל הכא לית ליה לחנוני גבי שכיר מידי דנימא ודאי חדא רמאי:

גמ' **מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה כו' יהא נאמן במגו כו'**. קשה למסקנת הפיסקים דלא אמרי' מגו לאפטורי משבועה ואפשר לומר דבשבועה דבדאורייתא

אמרינן וכן לעיל בשבועת המשנה הביאו התוס' בד"ה זה נוטל רביע וכן לקמן בגמרא בחציו שלי ס"ד אמינא להימן במגו כו' קמ"ל אערומי קמערים כו' ועי' (ח):
בתוס' בד"ה **מפני מה אמרה תורה כו' פי' כו'**. לאפוקי מיש מפרשים שהקושיא היא מפני מה מודה מקצת הטענה ישבע ולא כופר הכל ונותן טעם [גם] על כופר הכל דז"א דהא בבנו שיכול להעיז ואפ"ה פטור ואפילו מודה במקצת פטור שם במגו דכופר הכל: בא"ד **דהא אצטריך במקום שאינו תובע כלום כו'**. לכאורה היה נראה דהיו יכולין לסתור מניה וביה דמנ"ל לומר כופר הכל פטור בכל מקום דלמא טעמא משום דאינו מעיז אבל היכא דמעיז חייב כגון בבנו ואצטריך חיוב דע"א במקום דאינו מעיז דכופר הכל פטור ומנ"ל בבנו כסתירות [טעם] (ק') הראשון:

## דף ג:

גמרא **מה לפיו שכן מחייבו אשם כו'**. וקשה ליקשי לר"מ גופיה היכי יליף ק"ו אם הביאוהו כו' הא אשם יוכיח אע"פ שמחייבין מיתה אינן מחייבין אשם ז"א פירכא דאפשר ישנו מיעוט והתודה דוקא ומה שאינו ממועט ילפינן מק"ו אפ"ה מ"מ איכא פירכא וק"ל:
ברש"י בד"ה **והרי בכולה כו' וכ"ת מגו דחשיד כו'**. בתחלה מקשה ליהוי כמשיב אבידה דתנן המוצא מציאה לא ישבע ומהיכא תיתי שיהא חשיד אממונא לזה אמר חזקה וכ"ת א"כ נימא איפכא [מיגו דחשיד אממונא כו' לז"א האי בכולה כו'] קשה מוצא אבידה גופיה דלא ישבע מפני תיקון העולם תקנת חכמים הוא ומן התורה צריך לישבע (ט):
ברש"י בד"ה **עדים אין מחייבין כו' אם מכחישין דכתיב כו'**. כצ"ל:
ברש"י בד"ה **והוא אומר לא אכלתי** כצ"ל:
בתוס' בד"ה **בכולה בעי כו' ואחד מהן שלא שלחתי בה יד כו'**. אבל משבועת השומרין אין ראיה דמשביעין אנאנסה דלמא נגנב בפשיעה וכופר משום דאשתמוטי קמשתמיט וכן בכל שבועת ע"א. וקרא אם לא שלח בו יד אפשר לפרש אם יש עדים דלא שלח אז ישבע [שבועת השומרין] לאפוקי אם יש עדים דשלח אף אנאנסה חייב ועי' בתוספות כתובות. ומ"ש וכן בנסכא דר' אבא כו' דהוי בעין דלא שייך אשתמוטי קשה [אמאי לא הוכיחו] ממשנתנו [למאי דסובר השתא דשבועה דמתני' לאו מתקנת חכמים דשלא יהא כל אחד כו' רק מדר"ח] [י"ל] דלמא הוא מדרבנן ודוחק שצ"ל השתא א"כ גם שבועה דר' חייא בהעדאת עדים יהיה מדרבנן [דאל"כ תיקשי מדר' חייא לרבה] אם לא שנאמר שרבה יפלוג אדר"ח כמו שפליג רב ששת לקמן שג"כ אמורא מיהו ז"א דלפי האמת בר"ח

נמי שייך אשתמוטי אע"ג דכופר הכל כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה אבל בהעדאת עדים [וא"כ ל"ק מדר"ח לרבה דבדר"ח איכא אשתמוטי ובמתניתין דנשבע היינו מדרבנן] (י) והאמת לפי' רש"י [בלא"ה ל"ק כלל ממשנתנו ומדר"ח] דס"ל לר"ח מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועה היכא שלא שייך אשתמוטי מ"מ לא אמרינן מגו דחשיד כו' (כ). דבמקום דשייך אשתמוטי ס"ל לכ"ע דלא חשיד אממונא דאל"כ לא משכחת שבועה [בע"א וכה"ג] ועי' ומתורץ בזה מה שהקשיתי בסמוך [בתוספות בד"ה אבל העדאת עדים מה שהקשה ויש לי להקשות גם עוד יש להקשות כו' ודו"ק]:

ולכאורה נ"ל לישב פי' רש"י [מכל מה שהקשו עליו התוס'] דס"ל לרבה כאביי תלמידו לקמן דס"ל חשיד אממונא חשיד אשבועתא רק הא דמשביעין לעולם משום שמא ספק מלוה ישנה כדלקמן ונ"מ כמ"ש הר"ן שם דהיכא שמחל לו כל ספק מלוה ישנה או כה"ג אמרינן מגו דחשיד כו' וא"כ אמר רבה שפיר וכ"ת נימא מגו דחשיד כו' באותו ענין דאמרינן מגו דחשיד כו' דהתורה ודאי בכל ענין מחייב מודה במקצת בלא פלוג [אפילו היכא דמחל לו כל ספק מלוה]:

בא"ד **ולמה ישבע יהא נאמן במגו כו' וא"ת כופר הכל כו' וי"ל דמ"מ העזה יש כו'**. קשה א"כ לרבה לשנויי בקיצור מפני מה אמרה כו' יאומן במגו דכופר כו' אין זה מגו כו' [דיש העזה יותר בכופר הכל ואין אדם מעיז ולמה ליה אשתמוטי] הן אמת בתוספות כתובות וגיטין ליתא מ"ש ובכולה בעי דלודי ליה כו'. יהא נאמן במגו כו' ובתחלה מקשה יאומן במגו דכופר הכל ומשני אינו יכול להעיז אם חייב לו וכ"ת א"כ ודאי האמת אתו שאינו חייב לו יותר דהא אינו מעיז ומשני אשתמוטי כו' וע"ז הקשו התוס' דהא בכופר הכל נמי אשתמוטי והדרא קושיא לדוכתא וע"ז אמרו דמ"מ מגו ליכא [אבל לפי מ"ש כאן דהאי בכולה בעי דלודי ליה בא לתרוצי מאחר דאינו מעיז גם עתה יהא נאמן במגו דאי בעי כופר הכל ע"ז היה יכול לשנות בקצור בלא אשתמוטי דמ"מ העזה יש יותר]. אך לענין אם רצה לכפור לו לגמרי [ולא בעי לאשתמוטי] אין חילוק דהא מעיז וכיחש וגנב ומה לי מעט ומה לי הרבה אם הוא בחזקה שרוצה לכפור לגמרי וכן לעיל הקשו בתוס' וא"ת יהא נאמן דחציו שלו במגו דכולה שלי דהתם משבעינן בחזקת שרוצה לגנבו אבל לענין אשתמוטי ישנו חילוק [וניחא נמי אף למ"ש התוס' כאן] ומ"ש מוהר"ש כאן דצריכין לבא למגו כו' ע"ש אינו מחוור לי דהא ודאי במודה במקצת ודאי תלה בהיכא דמעיז דהא בבנו שיכול להעיז אף מודה במקצת פטור דאי בעי לכפור הכל רק כופר הכל בעצמו הוא גזירה אף שיכול להעיז ולהכי פטור ואחר שאמר רבה חזקה שאין אדם מעיז מקשה א"כ להימן במיגו דכיון שעכ"פ מעיז (ל):

בתוס' בד"ה **אבל העדאת עדים כו'**. דבריהם קשה להולמן ולכאורה נראה שכוונתם דקמ"ל בהעדאת עדים אע"ג דכופר הכל אפ"ה י"ל אשתמוטי ואע"ג דבלא"ה אמרינן לקמן אפילו במקום דלא שייך אשתמוטי אפ"ה דחשיד אממונא לא חשיד כו' [נראה דהיינו לתירוצא קמא דלקמן (דף ה' ע"ב) בד"ה דחשיד אממונא כו' דאף גזלן ודאי כשר מדאורייתא ע"ש] מ"מ התנא משמיע כאן דאפילו אם תמצא לומר דחשיד כו' מ"מ הדין דין אמת בהעדאת עדים דחייב לישבע דאשתמוטי מק"ו כו' ומהר"ם ז"ל מגיה כאן ע"ש: ויש לי להקשות מאי קמ"ל דא"כ לא מצינו עד אחד שמחייב שבועה שהוא ע"כ בכופר הכל א"כ נימא כיון דחשיד כו' אע"כ צ"ל אשתמוטי וכן ה"נ לקמן (דף ה' ע"ב) לא מצי למידק מע"א [דלא אמרינן מגו דחשיד כו'] דאשתמוטי ובסמוך כתבו ולקמן ניחא ליה למינקט כו' דמשתמיט יקשה מ"מ אי אמר משתמיט לא הוי מצי למימר עד אחד יוכיח ועיין (מ):

עוד יש לי להקשות לעיל לימא ותנא תונא ממתני' בקצרה כיון שכל המכוון הוא שלא תימא מגו כו' הא מתניתין קתני ישבע והכא כופר הכל דקטעין כולה שלי [ולמה לי למימר דמתניתין משום אנן סהדי] ועוד דבגזלה לא שייך אשתמוטי וכ"ת די"ל מתני' שבועה דרבנן ובדרבנן חשיד אממונא לא חשיד כו' ועי"ל במתני' דלמא מורי היתירא מציאה ומקח כו' ז"א דא"כ אף כי אמר אנן סהדי כו' מ"מ דלמא משום מורי היתירא לא חשיד אממונא כלל גם שבועה דרבנן קשה [ר"ל גם אם תתרץ די"ל מתני' מדרבנן קשה גם עתה דאמרי' משום אנן סהדי דלמא מדרבנן לא חשיד אשבועתא] דהא הקשה המקשה מהיכא תיתי שיהיה העדאת עדים גרע מהעדאת פיו ומשני דה"א מגו כו' ולזה אין מביא ראיה ואי משום פירכא דלקמן מה לפיו כו' דוקא על ק"ו כמ"ש התוס' [וא"כ קשה לימא בקצרה כנ"ל] והיה מתורץ קושית הגמרא לקמן מי דמי הכא כי היכי דאנן סהדי כו' ועיין (נ). (וחבל על דנמחק מן הכתב הגאון המחבר הנ"ל מ"ש עוד מזה):

בתוס' בד"ה **מה אם ירצה כו'**. לדבריו דר"מ קאמר כדתנן אמרו לו דמשמע לישנא דלדבריו כן הגיה מהר"ש וצ"ע בסוגיא:

בא"ד **דהא מגו במקום עדים הוא**. בהגהת מרדכי כתב דלא הוי מגו משום דאין אדם משים עצמו רשע דאע"ג כו' [וכוונתו דאף דבאומר בפירוש מזיד הייתי לא אמרינן אין אדם משים עצמו רשע דאמרינן עושה תשובה מ"מ לא הוי מגו]:

## דף ד.

גמרא **הצד השוה שבהן כו'**. יש לדקדק חדא אמאי לא יליף מגלגול שבועה ועד אחד גופיה בלא פיו וק"ל [ויתורץ הא דמקשה מה להצד השוה שכן אינו בתורת הזמה כדבסמוך] עוד יש לדקדק בעיני דנימא חומרא דהכחשה והזמה עושה חיוב שבועה על מה שכפר וכל שאין בו חומרא דהכחשה והזמה אינו נשבע על מה שכפר ולכן עד אחד שאין בו חומרא זו על מה שמעיד הוא נשבע דוקא. ואפ"ל בקושיא הראשונה הא דיליף מפיו וע"א משום שיש הצד השוה שע"י טענה וכפירה כו' וכ"ת כופר הכל יוכיח כקושית התוס' י"ל דבצד השוה יש טענה חשובה אבל בגלגול שבועה אין טענה חשובה דהא כופר לו אותה התביעה ועיין ולייישב שניהם דהא דקאמר מה לע"א שכן כו' הוא חומרא בע"א שמצינו בו שבועה על מה שמעיד דאע"פ שב' עדים משלמין מ"מ יש חומרא כאן שאין בב' עדים ולכן י"ל לכך הוא עושה שישבע ע"י גלגול ועיין. אבל הא [לא] קשיא כלל נילף מפיו וגלגול שבועה ונוכל ג"כ לתרץ הא דפריך מה לפיו וע"א שכן אינו בתורת הזמה כמו בע"א וגלגול שבועה [שהקשה לעיל] (ס). די"ל דגלגול שבועה של מ"מ דפיו מנ"ל דהא ילפינן מסוטה והתם ע"י עד (ע). וכ"ת גלגול שבועה דעד אחד או (או נילף) [אדנילף] מפיו וגלגול שבועה דעד אחד א"כ יותר נילף בקיצור מע"א. (וקשה) [וא"ל. כצ"ל] למסקנא באמת נשאר גלגול שבועה [וכן משמע לישנא דתלמידא דעל פרכא דגלגול שבועה קאמר פיו יוכיח ואפרכא דמה לפיו קאמר ע"א יוכיח] דא"כ ע"א למה לי (דקשה) [דא"ל. כצ"ל] המכוון גלגול שבועה [ר"ל הא דקאמר ע"א יוכיח היינו גלגול שבועה דעד אחד] דהא פריך מה לעד אחד שכן על מה שמעיד כו' ועוד דא"כ אין הצד כו' יתכן [דליכא טענה חשובה וכמש"ל]:

גמרא **מה להצד השוה שבהן שכן לא הוחזק כפרן כו'**. לפי' רש"י ולא נאמינוהו על שבועה היאך תלוי פרכא זו על מה הצד ולעיל הו"ל לאקשויי היאך תני ר' חייא ישבע והלא הוחזק כפרן ועוד דהא לעיל קאמר אבל העדאת עדים אימא מגו דחשיד אממונא כו' קמ"ל והיה נ"ל [דלא כפירוש רש"י] דודאי יכול לישבע דלא חשיד אשבועה שכל העולם נזדעזע כמ"ש התוס' לקמן (פ) אבל לעדות דלא חמירא כל כך היה סבור דהוחזק כפרן ולכן מקשה על מה הצד מנ"ל למילף שישבע הכא כיון שהוחזק כפרן לעדות גם עיין מ"ש בסמוך בריש דף ג' ע"א המתחיל ואינו רואה כו' (צ):

גמרא **אלא דקאמר ותנא תונא מי דמי כו'**. אפשר דתלוי הכא דעד הנה סבור דעיקר ילפותא דזה הדין הוא דסמיך אק"ו ומביא ותנא תונא אע"ג דל"ד כ"כ אך עתה דיש לו

פרכא ואע"ג דר' חייא תורת הזמה לא פריך מ"מ הגמרא ס"ל לפרכא א"כ ע"כ עיקר הסמיכות הוא על ותנא תונא לז"א מי דמי כו':

גמרא **ותנא תונא והכא כיון דתפיס אנן סהדי דמאי דתפיס הילך הוא** כצ"ל:

גמ' **רב ששת אמר כו'**. תמיה לי קצת דר"ש שהוא אמורא יפלוג עם ר"ח שהוא תנא ואף אם אמורא מ"מ הוא ברייתא תנא ר"ח ועיין דף ה' בתוספות ד"ה ר"ח תנא וכו' אי גריס לעיל אמר ר"ח כו' ואינו נראה שיהיה ר"ח תנינא אמורא [ואינו אותו דר"ח קמייתא דקאמר עליה תלמודא לקמן ר"ח תנא. וגם הך דהכא אינו ברייתא] דקאמר אמר ר"ח:

בתוס' בד"ה **ותנא תונא כו' לימא ותנא תונא אקמייתא**. אבל הא לא קשיא להו היכי יתורץ קושיא זו די"ל דתק"ח הוא מיהו אי מדאורייתא כו' אבל מ"מ קשה לפירש"י לימא אקמייתא כו' עיין במ"ש בספר המאור ע"ש:

## דף ד:

גמרא **טעמא דאמר ג' הא שתים פטור כו'**. ש"מ הילך פטור צ"ע לי למאי דקי"ל וכ"פ בש"ע סי' פ"ז סעיף ב' [בש"ע אינו והוא בספרו ב"י ריש סי' פ"ז וברמ"א באה"ע סי' צ"ו סעיף ט"ו] תבעו ר' והודה לו ק' והוא בענין שלא היה יכול לכפור באותה מנה כגון שאותה מנה הוא מעשה ב"ד לא מיקרי הודאה במקצת ע"כ א"כ מאי מקשה דלמא לעולם הילך חייב והכא לא משום הילך נגעו ביה והדין בא מהרא"ש פ"ב דכתובות ע"ש (ק):

גמ' **מתיב מר זוטרא כו' הא קמ"ל הודה במקצת כלים כו'**. אבל לא רצה לשנויי דקמ"ל הודה בכלים וכפר בקרקעות דפטור דאין נשבעין על כפירות קרקעות דהא משנה ערוכה בפרק הזהב ובשבועות:

ברש"י בד"ה **לאפוקי מדר"ע כו'**. כוונתו מבוארת ועיין ובסמוך בלאפוקי מדרשב"א לא פי' כן והניחו על פשוטו דקמ"ל רבותא בדר"ע דאף בג' פוטר:

בתוס' בד"ה **לעולם ב' חייב כו' דכשאמר שתים נראה יותר נאמן כו'**. מה שהקשה מהר"ם ז"ל דלימא הא מיקרי משיב אבידה שמודה סלע ג' לא ידעתי מאי קשה כלל דאם יהיה פטור יהיה אערומי מערים לטעון ג' שיפטור משבועה כדלקמן גבי חציה שלי סד"א ליהוי כמשיב אבידה דאי בעי טעין כולה שלי ומיפטר קמ"ל האי אערומי כו' [וכן בכל מודה במקצת יהיו נפטרים משבועה דאי בעי הוי מודה פחות ממה שהודה] ומ"ש דכשאמר ב' נאמן יותר אבל ללשון ב' ה"נ מסתברא כו' אין זה סברא:

ומ"ש התוס' בד"ה ש"מ הילך פטור וא"ת כו' [וקשה לרשב"א ובאי הילך חייב הקשו

לר"ע א"כ] קשה ליקשו בל"ז אברייתא [ממנ"פ אי הילך פטור] יהא נאמן במגו לרשב"א ואי שתים חייב דהילך חייב א"כ מ"ט דר"ע דמאי משיב אבידה איכא י"ל דדלמא פליגי בהכי אי הילך חייב או לא אך עתה מקשה [תלמודא] א"כ ליפלגו בשתים ומדייק מינה דלכ"ע הילך פטור או הילך חייב לזה מקשה תוספות וק"ל:

בתוס' בד"ה **אין נשבעין על כפירת כו'**. מכאן נ"ל סתירה למקצת פוסקים מה שכותבין בהרשאה והקניתי לו ד' אמות כו' שאין לך אדם שאין לו ד' אמות בא"י כו' דאי מיקרי זה קרקע שלו לענין קנין לא מצינו מודה מקצת עיין בתוספות בשבועות ששם קיצרו במקום שהיה להם להאריך וק"ל:

קשה דא"כ היאך מודה במקצת דוקא היכא שאין לו קרקע בני חורין ומעולם לא שמענו זה ואיזה דיין החוקר אחריו ואם קי"ל כמ"ד שיעבודא לאו דאורייתא ניחא וק"ל ויש מחלוקת בפוסקים בזה ומצאתי אח"כ שנעשה מעשה זו למוהר"ם ז"ל בתשובותיו ויש מזה בתוספות ג"כ ע"ש:

## דף ה.

גמרא **למ"ד הילך פטור כו'**. קשה הא במתני' לקמן קאי על השומרין ש"ח אינו נשבע כו' וקרא כי יתן איש אל רעהו כו' הכל קאי על שומרין ובדידהו לא בעי הודאה במקצת דמ"מ מקשה אליבא דרמב"ח בסמוך דבעי מודה במקצת וע"כ בהילך לא פליגי (ר):

גמ' **ג' פרות מסרתי לך כו'**. עי' בהגוזל דף ק"ז בתוספות סוף ד"ה עירוב כו' [שתירצו על קושיתם לרמב"ח דלהימן במגו דאי בעי אמר אהאי דכפירה נמי נאנסה דמיירי דהאי דכפירה קמן] והכא בתירוץ ליכא למימר תירוצא דהאי דכפירה קמן ואפ"ל שישנו עדים דמתו ב' בפשיעה [ולכך הוכרח לטעון להד"ם ושלו היתה] אבל תירוץ על קושיא אחרת [דליהמניה במגו דאי בעי אמר על האי דנאנסה נמי להד"ם שתירצו] דאפקיד בשטר קשה דא"כ הילך הוא (ש) והילך פטור ועיין:

גמ' **ואידך חד למודה במקצת הטענה וחד למודה ממין הטענה**. דלמא לפקדון דלא מחייב העדאת עדים עיין בחלוקי (ת) ודלמא ר' אפטוריקי כו' תורת הזמה לא פריך כו' (א):

עוד שם ואידך חד למודה במקצת הטענה וחד למודה ממין הטענה. מ"ש התוס' לעיל מנ"ל כופר הכל דפטור קשה דהא ממעטינן אפילו מודה שעורין היכא דטענו חטין פטור כ"ש כופר הכל י"ל דמ"מ מנ"ל למעט הודאה שאינו ממין הטענה דלמא אצטריך לכופר הכל ועיין. ובמרדכי בהגוזל קמא מתרץ באמת כן:

גמ' **ההוא רעיא כו'**. לפי' רש"י בהגוזל דבפקדון מעיז ומעיז ואפילו כופר הכל חייב אי אפשר להלום סוגיא זו בהך עובדא דהיאך תלוי בר' חייא וצ"ל דהך אזלא אליבא דרמב"ח דבעי הודאה במקצת וא"כ צ"ל דלשבע אהך דנאנסה דוקא בעי ג' פרות כו' אבל בכפירה והודאה לחוד נמי משבעינן [מדמחייבינן הכא בכפירה והודאה לחוד] (ב):

ברש"י בד"ה **אי נמי להיכא כו'**. אכפירת קרקעות כצ"ל:

בתוס' בד"ה **למ"ד הילך כו' תימה כו'**. וקשה דאצטריך לטענו כלים וקרקעות והודה בקרקעות וכפר בכלים דבכי ה"ג שייך אשתמוטי (ג). י"ל דקרא אתיא לאין נשבעין על הקרקעות ומתני' תנן בהזהב אלו דברים שאין להם אונאה הקרקעות כו' ש"ח אינו נשבע כו' דש"מ הכל קאי אקרקעות שהודה במקצת קרקע וכפר במקצת קרקע [כ"ז לסברת המקשה]:

ומ"ש וכן פירש ר"י לקמן הוא ריש דף ו' ד"ה אלא הא כו':

ומ"ש וכי כופר כו' סיומא של קושיא הוא וכמ"ש לעיל בד"ה ובכולה בעי דלודי והאי בכולה בעי דלודי שחייב לו מאחר שאינו מעיז א"כ אמת הוא שאינו חייב יותר ולמה ישבע ומשני אשתמוטי כו' לזה כתבו דכי כוכר כו' לסיומא של קושיא:

בתוס' בד"ה **אמאי אצטריך כו' תימה הא ליכא קרא כו'**. דאף למאן דדריש בריבוי ומיעוט [שכתבו התוס' לעיל דיש איזה מיעוט לקרקעות] אין מיעוט מיותר לקרקע די"ל לדרשה אחריתא כמו למ"ד דדריש בכלל ופרט וכלל דע"כ ליכא קרא מיותר עיין. [והא דכתבו שטרות ולא] מוקמי אעבדים דר"מ ס"ל אין נשבעין אקרקע ואעבדים נשבעין ועיין:

בתוס' בד"ה **אי נמי כו' מהכא משמע כו'**. אבל לעיל במתני' [הא דנקיט כלים וקרקעות] דלמא טעמא באמת משום דלאו מודה ממין הטענה והאי דנקיט קרקעות משום סיפא מודה מקצת קרקעות פטור וכן איתא בשבועות דמקשה מזה למ"ד טענו חטין ושעורין כו' דפטור:

בתוס' בד"ה **ש"ח כו' וי"ל דניחא ליה לאקשויי כו'**. ויש לתרצו ג"כ כגון שהרקיבו כו':

בתוס' בד"ה **מסרו ליה כו' א"צ לפורעו בעדים**. וא"ל השתא נמי יכול לטעון נאנסה דנאנסה שבועה בעי ולא ס"ל כרמב"ח דלעיל. ועיין מ"ש לעיל [דלפי' רש"י ע"כ אזלא אליבא דרמב"ח עיין במ"ש לעיל בגמרא]:

בתוס' בד"ה **אם איתא כו' נראה דהלכה כר' חייא**. ומיהו לישנא דהשתא נמי דליתא לדר' חייא נחייבינן כו' לא משמע כן:

בא"ד **תימה כו'**. הרבה משתבשין כאן [דהוא קושית אביי ומשני לכשנגדו] ועיין מ"ש מהר"ם ז"ל בזה:
ואני רואה מה שאביי מקשה אם איתא לדר"ח מ"מ לא יכול לשבע דגזלן הוא והשיב לו דנ"מ שנעשה מחויב שבועה ואינו יכול לשבע ומשתבע שכנגדו והתוס' מקשים היאך נוכל ללמוד שיהא מוטלת עליו שבועה כו' ותירצו מעתה אין לחלק כו':
ובחילוקי כתבתי דע"כ לר"ח בפקדון ג"כ עדים מחייבין שבועה דאל"כ נפרוך מה לפיו ועד אחד שכן מחייבין שבועה בפקדון [אפילו בענין דלא שייך אשתמוטי היכא דליה ליה מגו] תאמר בעדים שאף לאחר שתלמוד מ"מ לא יוכלו לחייב שבועה בפקדון [ובזה מתורץ קושיתו למעלה בגמרא]:

## דף ה:

גמרא **ותיפוק ליה דהו"ל רועה**. צ"ע לי למאי דקי"ל פסולי דרבנן בעי הכרזה מאי מקשה ועיין בטור סי' ל"ד ויש לחלק בין עדות לשבועה דבעדות איכא טעמא שלא להפסיד האנשים שלא ידעו וק"ל ופשוט בעיני:
גמ' **על דאית ליה כו'**. נראה שהוא בלשון תמיה משתבע על דלית ליה או על דאית ליה ודאי על דאית ליה משתבע ובמתני' קתני ישבע שאין לו בה פחות מחציה:
ברש"י בד"ה **ותיפוק ליה דהו"ל רועה אדאביי כו'**. עיין בהגהת מרדכי במה שתמה על פירוש זה דניחא ליה יותר לפסול דאורייתא ופירוש [דה"ק ותיפוק ליה דהא רועה הוא מקודם שמפקידו אצלו והואיל ונודע פסולו קודם הפקדון סברא הוא שלא יהא שכנגדו נשבע ונוטל דאל"כ לא שבקית חיי לכל חשוד דכל אחד ילך ויפקיד לו ויטעון כפלים וישבע ויטול ע"כ] ופירוש משובש הוא (ד) דאין שייך למימר לא שבקית חיי שכל אחד ישבע ויטול דא"כ נגזל אמאי נשבע ונוטל (ה):
בתוס' בד"ה **דחשיד אממונא לא חשיד כו' וא"ת כו' וי"ל דגזלן לא פסול אלא מדרבנן**. וקשה א"כ הדרא קושיא לדוכתיה כיון דמדרבנן חשיד אממונא חשיד אשבועה א"כ היאך משביעין שלא יהא כל אחד הולך כו' ואפשר לומר דבשלמא לעיל [דקאמר והא גזלן] דמן התורה כשהגזלן מחויב שבועה נשבע ונפטר וחכמים לא הימנוהו על השבועה ושקלו מניה לשכנגדו אבל הכא אין שייך לומר כלל שכנגדו כו' דהא עשו משום שלא יהא כל א' הולך כו' [לכך אוקמוה אדין תורה]. אבל צ"ע ממ"ש לקמן בסמוך ואע"ג דהוסיפי עליהם החמסנים כו' ומאי קושיא דלמא לעולם דחשיד אממונא והוי גזלן דאורייתא חשיד נמי אשבועה דגזלן פסול מדאורייתא והדרא קושית הגמרא לדוכתיה

שבועה זו למה נימא מגו דחשיד כו' דאם הוא חשיד מדאורייתא הא ודאי קשה שחכמים יתקנו שישבע [אף שהוא לרעתו וגם ראו שחמורה להם שבועה מ"מ לא היו סומכין על שבועתו כלום כשהוא חשיד אממונא מדאורייתא] שזהו קושיתו נימא מגו כו'. מיהו עיין בתוספות לעיל בד"ה בכולה בעי דלודי ליה כו' דאע"פ שמדאורייתא חשוד לזה חשוד לזה ראו והתקינו שהשבועה חמורה עליהם [מ"מ מאחר שדחו התוספות זה וכתבו דא"ל הכי פשיטא שי"ל שאין לסמוך ע"ז בחשוד מדאורייתא] וחמסן לא חשיד אממונא מדאורייתא [חוזר למ"ש לעיל] דבלא דמים איירי חמסן דקרא וחכמים פסלוהו היכא שהוא מחויב שבועה דאורייתא ומן התורה נשבע ונפטר פסלוהו וישבע שכנגדו אבל בפקדון שמא נתן עיניו בו תקנו לרעתו שישבע [וסמכו על מה שראו שחמורה עליהם השבועה ואוקמוה אדאורייתא] דהא מן התורה כשר לשבועה [דאינו חשוד אממונא וא"כ למה להו לקמן האי חילוקא דמעלים חמסנותו] ועיין בסוף הכונס תירצו התוספות באמת בקצרה ז"ל וי"ל דמ"מ בגזלן דאורייתא אין להוכיח שלא יהא חשוד אשבועה [וכוונתם כמ"ש] והכא לא נחתי להך סברא לחלק בין חשיד אממונא מדאורייתא או דרבנן ולחלק ג"כ בסברא דחשיד אממונא חשיד אשבועתא בין שבועה לרעתו או לא וניחא להו לומר דאף מדרבנן לא הוי חשוד [משום דמעלים חמסנותו] דאי חשיד מדרבנן אממונא לא חשיד אשבועה משום שראו דשבועה חמורה ה"נ חשיד מדאורייתא אע"פ שמן התורה חשוד [אשבועה] מדרבנן לא חשיד וכמ"ש התוס' לעיל [א"כ לא קשה נמי שבועה זו למה] אע"כ היכא שהוא חשיד אפילו מדרבנן חשוד אשבועה [ולכך הוצרכו לחלק בין מעלים חמסנותו]:

בתוס' בד"ה **בלא דמי כו'** **תיפוק ליה מלא תגזול**. משמע מדבריהם דלאו דלא תחמוד לא קאי על המחשבה לחודא וכן איתא במכילתא הובא במרדכי סוף הכונס ע"ש ויליף לה מלא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך אינו חייב עד שיעשה מעשה וממ"ש וא"ת והא כי יהיב דמי נמי חמסן הוא משמע נמי שמפרשים בלא דמי משמע להו וכן הוא האמת ועיין פרק זה בורר (סנהדרין דף כ"ה) ריש ע"ב:

ומ"ש היינו חמסן שחצוף כו'. אבל אם הוא מדאורייתא לא ניחא להו לחלק כן ועוד דא"כ הא דהוסיפו עליהם החמסנים היה צ"ל אפילו היכא שמעלים חמסנותו ואמאי כשר הכא לשבועה והיו צריכין לחלק חילוק דלעיל ועיין במ"ש בדיבור דלעיל:

ועיין ברש"א במ"ש דאי מדאורייתא אף שמעלים חמסנותו מ"מ עובר על לא תחמוד ומגו דחשיד. ע"ש שנראין דבריו כסותרין [דהוא גופיה כתב לעיל דלא תחמוד בלא דמי משמע וכן הוא האמת]:

## דף ו.

גמרא **ואלא הא דאמר ר"נ כו'**. לפי' רש"י הו"ל לאקשויי מע"א רק ניחא ליה לאקשויי דאפילו מדרבנן לא הוי חשוד ומ"מ אף לפי' התוספות הומ"ל מע"א מעיד שפרוע דלא שייך אשתמוטי וכן כל הנשבעין ונוטלין [וה"ה דהומ"ל מנסכא דר' אבא וכמו שהביאו התוס' לעיל בד"ה בכולה בעי דלודי ראיה מזה] וניחא ליה לאוכוחי מבבא דחנוני דשניהם נשבעין דחד מנייהו ודאי חשיד אממונא. ולאביי דבסמוך צ"ל שהתורה רמי שבועת ע"א משום שמא מלוה ישנה דהא אפילו כשהחפץ בעין ע"א מחייבו שבועה בנסכא דר' אבא או י"ל דמן התורה [גם לאביי] לא חשיד אשבועה [אף דחשיד אממונא] רק מדרבנן חשיד [ולזה י"ל דחששת מלוה ישנה אינו אלא מדרבנן] ועיין בר"ן שכתב חילוק בין אביי לטעמא דר"י הוא כגון שמחל לו על כל ספק מלוה ישנה. ולתירוץ של תוספות לעיל [ר"ל מה שתירץ הגאון לעיל בד"ה בכולה פרש"י דחשיד אממונא חשיד אשבועתא דס"ל לרבה כאביי תלמידו] צ"ל דלאביי הוי חשיד מן התורה על השבועה:

הרז"ה הקשה לאביי א"כ לטעון ולימא הכי והכי אית לי גביה בפירוש ואמטו להכי תפיסנא ליה ונ"ל מזה שאם היה טוען כן בפירוש לא היה נאמן לזכות בטלית של חבירו ולהכי מערים ערומי ואמר כולה שלי ומהא שמעינן שאין לו לאדם לתפוס בשל חבירו כו' לטעון ולומר כך וכך יש לי עליו ע"ש והמלחמות השיגו דלאו כולהו אינשי דינא גמירי ועוד שהוא רוצה לחלוק בגופו של טלית וה"ק דלמא מלוה ישנה יש לו עליו ואע"פ שאמר על גוף הטלית כולה שלי לא חשיד דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו וראיה שאין הדין אמת מהאי בקרא כו' ועיזי דאכלי חושלא ג"כ ראיה גמורה כו' והוא פשוט:

אין להקשות לסברת מלוה ישנה כו' לעיל במנה שלישית אמאי לא יחלוקו הא חלוקה יכולה להיות אמת דדלמא מלוה ישנה יש לו עליו עיין לעיל בתוס' בד"ה ויחלוקו ויש דוחקים דשאני התם דחלוקה מצד הטענה יכולה להיות אמת כגון שפרע לו החצי [גבי שנים אדוקים] או תרוייהו בהדי הדדי אגבוהה או קנאוה וכן בזה אומר אני ארגתיה כו' אבל הכא מצד הטענה שהפקידו אינו יכול להיות אמת שזה הסברא הבל ועוד דא"כ למה להו למימר שאין דרך להקנות פקדון שיש לו ביד אחר אף אם דרך מ"מ מצד הטענה אינו אמת אבל נראה שאינו דומה שבמציאה ומקח וממכר י"ל תרוייהו בהדי הדדי אגבוהה ומסתבר שהחלוקה אמת רק מה שתובע חצי השני לא הוי מש"ה חשיד אממונא דדלמא מלוה ישנה יש לו עליו מש"ה תובע יותר וכן בארגתיה דלמא הקנה לו החצי מש"ה החלוקה אמת ומה שטוען יותר הוא בשביל מלוה ישנה אבל לומר שהחלוקה אמת

בשביל מלוה ישנה לא מסתבר דבמנה שלישית ע"כ אחד הפקידו לבד וכל אחד טוען כולה שלו אין לומר שטוען בכולה מספק מלוה אכולה כשיעור המנה א"כ למה נחלוק והרי ספיקו אמנה ומה סברא לומר חמשים וק"ל:

ברש"י בד"ה **נימא גבי שבועה שאינו ברשותו כו'**. דודאי גזלן הוא שכופר ואינו רוצה אפילו לשלם וליכא למימר אשתמוטי אבל שלא שלח או שלא פשע דלמא אע"פ שפשע או שלח כפר השתא דאשתמוטי קמשתמיט אבל בדעתו לשלם ועיין לעיל בתוס' בד"ה בכולה בעי דלודי כו' משמע דמוכחי ג"כ מלא שלח כו' מ"מ חבול ישיב רשע גזילה ישלם וק"ל:

ברש"י בד"ה **אביי אמר כו' ונשבע שיש לו בה כו'**. דא"ל צריך לפרש שבועתו שגוף הטלית שלו ואינו יכול לשבע ובהכי ניחא דשפיר משני אביי הך קושיא וכי מאחר שתפס שבועה זו למה משום שמא מלוה כו' וע"י שבועה יפרוש כיון דלא יכול לשבע ומקשה נשקול בלא שבועה שיגבה חובו ולמה נעשה באופן שלא יוכל לגבות חובו דא"כ מאי מקשה אח"כ ולאו אמרינן תפיס ממונא מספיקא כו' פרשי אינשי מספק שבועה ולא פרשי כו' בלא"ה לא יכול לשבע אפילו ודאי חייב לו אע"כ שיכול לשבע ג"כ כפי' רש"י וא"ל דהו"ל להקשות א"כ מה הועילו חכמים בתקנת שבועה דמש"ה לא היה צריך לומר שמא ספק מלוה כו' דאף ודאי יפרוש ע"י שבועה שצריך לפרש שבועתו לכך מקשה אי הכי נשקול בלא שבועה ואחר כך מקשה כו' (ו) ועיין:

ברש"י בד"ה **הקדישה בלא תקפה**. נראה שלא בא לשלול תקפה והקדישה דמ"ש רק משום דאת"ל תקפה אין מוציאין צ"ל הקדישה בלא תקפה כו' ועיין:

בתוס' בד"ה **אלא הא דאמר ר"נ תימה הא ה"נ משתמיט**. כדלעיל הכופר במלוה כשר לעדות ולעיל בתני ר"ח מנה לי בידך ועדים כו' [דקמ"ל דשייך אשתמוטי כדלעיל בתוספות]:

בא"ד **אע"ג דלא שייך בהו אשתמוטי**. ר"ל כל כך כבמטלטלין דע"כ שייך בהו אשתמוטי כמ"ש התוס' לעיל בד"ה למ"ד הילך פטור אמאי אצטריך קרא:

בתוס' בד"ה **שבועה כו' שהיא מתה בפנינו כו'**. ומ"מ לא ידעינן אם בפשיעה אם באונס לאפוקי היכא שאין מתה לפנינו היום צריך לשבע שלא שלח בה יד ואכלה:

בתוס' בד"ה **הקדישה בלא תקפה כו' או דלמא הקדש לא הוי כתקיפה דלמה יצווח כו'**. לפי"ז לכאורה הא דמסיים הגמ' למלתא וכתיב איש כי יקדיש כו' הוא לבלי צורך דאי שתיקה לא הוי כהודאה א"כ לא יכול להקדיש מטעם שאינו שלו וצד ראשון של האיבעיא הוא אי הוי כהודאה הוי שלו ויכול להקדישו אע"פ שאינו ברשותו דהוי

כפקדון וצד שני אי לא הוי כהודאה אינו יכול להקדישו מטעם שאינו שלו ועיין: ומ"ש ומייתי ראיה מהאי מסותא דהקדיש חד ושתק אידך כו' ובדיבור ב' המתחיל והא הכא כו'. לפי ענ"ד נראה המכווין מדבריהם שבמסותא לא היה האיבעיא אם יכול להקדיש מכח הודאה כיון דשתק אע"ג דמסתמא צווח לבסוף כדאתי גזבר דא"כ לא היה פשיט מתקפו כהן כו' דהכא לא מטעם שתיקה נגע ביה ואיה אפוא נזכרין במשנה שם שתק ולבסוף צווח ולא אמר רק המוציא מחבירו עליו הראיה דאין שייך להקשות בזה היכי דמי אי דשתק כו' דהדין גופיה קא משמע לן והראיה לפי האמת דהמוציא מחבירו עליו הראיה קאי אכהן מאי קמ"ל גם לא שייך שם הודאה מכח שתיקה דהא ספק הוא לכל וכל הסוגיא של הגמרא לא משמע דהוי מטעם הודאה גם המסקנא דפשיט מאי הוי עלה דמסותא כו' כל ממון שאינו יכול להוציאו בדיינים כו' מאי בכך דלמא הכא כיון דשתק אודי ליה הוי כפקדון ועוד מאי פשיט מעיקרא והא הכא דכי תקפה כהן כו' במסותא עדיין לא נפשט הוא גופיה אם תקפה מוציאין או לא ואם תמצא לומר דגם זה פשט דשתק ולבסוף צווח בכהן הוי הודאה [ה"ה במסותא] א"כ נפשוט בעיא ראשונה דר' זירא דתקפה אין מוציאין מידו אע"כ זה לא היה כלל בעיא דמסותא רק מטעם אחר בעי כמ"ש בסמוך אבל מ"מ עובדא דמסותא [ידע הש"ס ד] הוי בשתק אידך ומביא הגמרא עובדא דמסותא ואמר ליה רב אושעיא לרבה גרסינן כו' עד סוף כל הפלפול של המסותא דלא הוי הקדש ואמאי נימא [ליהוי הקדש] מטעם הודאה נגעי בה דסוף סוף עובדא הכי הוי ש"מ דשתיקה לאו כהודאה לכ"ע ובעיא דמסותא הוי דכיון דדינא הוי כל דאלים גבר כו' [ולא מצי לפרש כפשוטו כיון דיכול לתקפו אי הוי הקדש כתוקפו דהא השני יכול להוציא מידו א"כ בהקדש נמי נימא הכי לזה הוצרכו לפרש. כ"ז היה במוסגר] דאם הקדיש לא יהא יכול הלה לחזור ולתקפו דיהיה כתקפו והקדישה דודאי חל ההקדש ותו לא פקע אפילו חזר חבירו ותקפה וה"נ אם הקדיש בלא תקפה יהא כח להקדש או דלמא הקדש לא עדיף מתקיפה בלא הקדש וקשה דהשתא יהיה האיבעיא אם עדיף הקדש מתקיפה והגמ' קאמר לעיל את"ל תקפה מוציאין אינה מקודשת נמי נבעי דדלמא עדיף זה אינו דודאי לענין הודאה מסתבר יותר אם שתק בתקפה מבהקדש דלמה יצווח כמ"ש התוס' לעיל והתם אפילו תקפה והקדישה נמי מוציאין וכ"ש הקדישה בלא תקפה אבל הכא מבעי ליה כיון דתקפה והקדישה מהני דבשעה שתקפה הרי הוא שלו דדינא כל דאלים גבר במסותא מהני נמי הקדיש לחודיה או לא ופשיט ליה מתקפו כהן דכיון דמהני תקיפה לכן חל עליו צד קדושה מכח זכיית כהן אע"פ שהוא ביד הבעלים אלמא אפילו לא תקפה חשיב כתקפה והקדישה בעודו בידו וקשה דדלמא התם הוי

הקדש כתקפו ובתקיפה אין מוציאין לכן אסור בגיזה ועבודה (ז) אבל הכא דדינא כל דאלים גבר מנ"ל דהקדש עדיף מתפיסה י"ל דטעמא דאין מוציאין מיד כהן משום דהוי כתקפה והקדישה שבידו חל עליו קדושת בכור אבל אין צורך לזה דאין מוציאין פירושו הב"ד אין מוציאין מידו דומיא דמוציאין אותו מידו לפי האמת דתפיסה לא מהני לאחר שנולד הספק אבל הבעלים יכולין לחזור לתוקפו ודחה רבה כו'. אבל לא נוכל לפרש שהוצרכו לעשות בעיא חדשה במסותא משום דמה בכך ששתק הא דינא כל דאלים גבר ומה לו לצווח דא"כ מאי פשיט מניה [גבי טלית] ודלמא שתיקה הוי כהודאה אלא אע"פ שכל דאלים גבר מ"מ אם הקדיש הו"ל לצווח שאינו יכול ליקח אח"כ ועדיף מתקפה לחוד כמו הכא דדין יחלוקו ואפ"ה מבעי דאם שמע שחבירו מקדישה הו"ל לצווח ועיין.
ומהר"ם ז"ל בספרו כתב דברים שאינם מובנים:
ומ"ש די"ל במכירי כהונה ר"ל איש ידוע וניכר שרגיל ליתן לו המתנות עיין פי' רש"י פרק הזרוע והלחיים:

## דף ו:

גמרא **לעשר ממ"נ כו' אי לאו בר חיובא הוא נפטרו במנין הראוי כו'**. לא ידעתי למה לי הך ממ"נ דבשלמא לעיל דקאמר לעולם אין מוציאין ויש לכהן צד זכייה ואפ"ה שפיר קמעשר וממנפ"ש לא הוי פוטר ממונו בממון כהן אך עתה שכוונתו שספיקו לא צריך לעשורי נימא כפשוטו אמאי קפץ כו' כולן פטורין לעשר מכח ספק דאי בר חיובא שפיר מעשר וצ"ל דדוקא היכא שודאי עושה תיקון כדלעיל אם הם ט' והוא דאו פטורין ממעשר או מתקנו אבל הכא אם הקפוץ בתוכו והט' חייבין אין התיקון ודאי אע"ג דמ"מ מתקן [היה הנשארים] מ"מ כל י' וי' יש לומר שאינו מתוקן:

## דף ז.

גמרא **וגבי ליה מלוה כו'**. דא"ל לא חייש לפרעון כר"י דבסמוך דשאני הכא דאדוקין בו:
גמ' **נפל ליד הדיין כו'**. קשה נימא כל דאלים גבר וי"ל דלא מפקינן כיון שאחד תופס.
ומ"ש התוס' לעיל (דף ב') בד"ה ויחלוקו משום דנפקד תופס בחזקת שניהם כו' היינו לסברת יחלוקו דהוי כאוחזין (ח):
גמ' **רשב"ג סבר מודה בשטר כו'**. וכ"ת נימא הפה שאסר הוא הפה שהתיר תירץ הרשב"ם בפרק גט פשוט (בבא בתרא דף ק"ע) לא דמיא לשאר דיני שהפה שאסר כו' שאפילו אם היה זה מערער ואומר לא כתבתי לא היה לכו לחשוד את זה הלוקח

בכך שלא נחשדו ישראל לעשות שטרות מזויפין [והוא כמו שאמרו דבר תורה עדים החתומים על השטר כמו שנחקרה עדותן בב"ד דמי. כ"ז היה במוסגר מדברי המחבר] אלא שהחמירו חכמים להצטרך קיום שטרות היכא דמערער עליו הלכך כי אמר כתבתיו נהימניה למי שהשטר בידו ע"כ וכ"כ בהגהת מרדכי כאן:

בתוס' בד"ה **מפריש עליהן עשרה שיים כו'**. תימה כו' ומה צריך עשרה שיים. דא"ל דה"ק אם יש לו בזה אחר זה שהיה לו פטר חמור והפריש עליו שה ואח"כ נולד לו עוד פטר חמור וחוזר ומפריש דהא תנן פודין בשה אחד כמה פעמים:

בתוס' בד"ה **אם יכול כו' ור"ת נמי פירש כו'**. נראה להגיה יותר ור"ת פי' כו' ולמחוק מלת נמי. ואינו מוכרח דראיה לפסקו שצריך שיהיה בשעת נתינה ספר כריתות שלא יוכל לנתק אליו דאל"כ מאי דוחקיה דר"ת שלא לפרש כפשוטו [ולא הביאו ראיה מר"ת רק לענין דינא אף דפירש בענין אחר] ולפירוש ר"ת איירי בידה פתוחה מתחלה ועד סוף. ומה שאנו עושין בשעת נתינת הגט שצריכה לקפוץ מיד אע"פ שכ"ז איירי דוקא כשמשיחה בידו עיין בפוסקים:

## דף ז:

גמרא **רבינא אמר לעולם איפוך קמייתא כו'**. וה"ה דלפי"ז נוכל להפך בתרייתא דמ"ש: גמ' **ויחלוקו במי דאמרן לדמי כו'**. עיין בספר ח"ש שכתב בגליון תוספות מקשה למאי דמשני לעיל תרתי בבי חד במציאה וחד במקח וממכר אין שייך לומר לדמי מאחר דנקיט זוזי מתרוייהו כו'. נ"ל פירוש לפירושו דבמקח וממכר אינם מחולקים בדמים דהא יש כאן טלית ודמי טלית וכל אחד רוצה ליקח הטלית והיאך נאמר יחלוקו לדמי כמו ששוה לימכר ומשני דאיירי שנתייקר. ולא יתכן כלל דלעיל עביד צריכותא גבי מקח וממכר מורי היתר אנא דמי קא יהיבנא ואילו איירי בנתייקר הוי כמציאה ממש אלא נראה שכ"א מוסיף עליו בדמים על דרך גוד או אגוד כו'. ורש"א מתרץ דודאי במקח וממכר כיון שאין מדיינים בעיקר הממון אלא כל אחד רוצה בטלית ע"כ יחלוקו לטלית ולא שייך למיפרך הא אפסדוה כיון דניחא ליה בהכי טפי שהרי כל אחד ואחד אם לא ירצה בכך יטול לו המעות ויתן לחבירו הטלית שהרי חבירו רוצה בכך אבל מיחלוקו דגבי מציאה מוכח לה שפיר דע"כ לדמי קאמר כיון שהם מדיינים בעיקר הממון ואפשר דלא אכפת להם בטלית עצמו א"כ למה פלגינן לה בטלית הא אפסדוה דמסתמא אין רצונם בכך אלא ע"כ לדמי קאמר וכ"כ כל הפוסקים בפשיטות גבי מקח וממכר ופלגי לה לטלית ופלגי לה לדמי:

בתוס' בד"ה **דאית ביה זמן כו'**. מבואר היטב בח"מ סי' ס"ה:
בתוס' בד"ה **ויחלוקו נמי לדמי כו' אלא כמו ששוה לימכר כו'**. הב"י מביא דין זה בשם רבינו ירוחם ואשתמיטתיה שהוא גמרא ערוכה כאן וכמ"ש התוספות:
ראיתי בדרך עראי בספר תורת חיים וראיתי שמקשה על רש"י במ"ש מחלוקת כו' דקאי ארשב"ג כו' דא"כ היאך קאמר אח"כ ושטרא דאית ביה זמן גבי ממשעבדי הא אין מקויים לא גבי ממשעבדי דאע"ג דמודה בשטר שכתבו כו' היינו לגבות מבני חורי אבל הלקוחות יאמרו דלמא אתם עשיתם קנוניא ואע"פ שהלוה מודה ובשביל כך השיג על רש"י דמפרש דקאי על מקויים דלדברי הכל יחלוקו וכן הטור כתב דין זה על מקויים. אך הן אמת דבמקויים נמי דינא הכי והטור כתבו במקויים דס"ל כרבי מודה בשטר צריך לקיימו ואי לא מקויים אפילו מבני חורין אינו גובה אבל לרשב"ג מ"ש הא ע"כ טעמא דלא אמרינן מגו משום דדבר תורה עדים החתומין על השטר כמי שנחקרו כו' וקיום שטרות אינו אלא מדרבנן והיינו כשהלוה טוען מזוייף אבל כי טעין פרעתי שטר מעליא הוא ואדרבה מדקא טעין פרעתי נראה שלא עשו קנוניא (ט):

## דף ח.

גמרא **אמר רמב"ח זאת אומרת כו'**. זה הכלל כמ"ש רש"י דף ט' ע"א ד"ה אלא תפוס כו' דהגבהה בהפקר לא קניא עד דעקר לכולה אם לא מה שתפס בידו כדלקמן שם בשמעתין:
גמ' **אי נימא מרישא שנים אוחזין כו' האי קאמר כולה שלי כו'**. קשה לפי מ"ש התוס' לעיל דלא אמרינן יחלוקו אלא היכא שהחלוקה יכולה להיות אמת כדאיתא בגמרא לעיל לרבנן דר"י א"כ היאך קאמר אי נימא מרישא כו' דלמא לעולם לא קנה ומש"ה פסקינן יחלוקו משום דאמר כולה שלי א"כ ממ"נ החלוקה אינה אמת [אף אם תרוייהו בהדי הדדי אגבוהה] דאי לא קנה לא אמרינן יחלוקו אלא אחד יכול ליטלו מחבירו וכל דאלים גבר. ז"א דמ"מ יכולה להיות אמת דלמא בהדי הדדי אגבוהה ומ"מ אינו רשאי לומר כל דאלים גבר או א' מן השוק יטלו כיון שיש לו מקום דכולה שלי והלה מה יטעון ובלא"ה דלמא מכר לו חציו כמו בזה אומר אני ארגתיו אבל מנה שלישית אין דרך כיון שאין בידו כמ"ש התוס' לעיל בד"ה יחלוקו:
גמ' **אלא מסיפא זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי כו' ממשנה יתירה כו'**. קשה דלמא קמ"ל דלא אמרינן דנאמן בשבועה דחציו שלו במגו דכולה שלו כמ"ש התוס' לעיל:

גמ' **אלא מהא דהיו שנים רוכבין כו' אלא ממשנה יתירה כו'**. קשה הא אצטריך לאורויי דפלגינן לדמי כדלעיל מהא דתנן היו שנים רוכבין כו' (י):

ברש"י בד"ה **בשלמא חרש כו' שלום בעלמא**. הס"ד ואחר כך מתחיל הדיבור ומאי מגו כו'. וצ"ל בתחלה ויתר ליה חרש קנה ומקשה עדיפא. או הקשה בשלמא חרש קנה בה"א דפקח קנה דיש מגו דזכה לנפשיה זכה נמי לחבריה לחרש אלא היא גופיה קשה פקח במאי יקנה ומשני אלא אימא חרש קנה ופקח לא קנה ומאי מגו כיון דפקח לא קנה מגו דשני חרשין כו' האי מאי כו' אפי' אם המגביה כו' קנה בלא טעם מגו דזכי כו' אפ"ה לא קנה דהאי אדעתא דידיה מגביה אלא מתוך כו' הכל מדברי המקשה האי מאי כו' סיים למלתיה דלא קנה וכ"ת סוף סוף קשה מטעם מגו דשני חרשין יקנה התם תקינו כו' ורבא לא שפיר קאמר במאי דאמר השתא דאמרת מגו כו' ונשאר הגמרא בקושיא ובתחלה סתר הגמ' שלא מטעם מגו למ"ד מגביה קנה מ"מ הכא לא קנה ואח"כ סתר מגו [דשני חרשין]. ואח"כ ראיתי במ"ש בזה מהר"ש וז"ל נ"ל לפרש הסוגיא דהכי פירושו ומאי מגו מגו דשני חרשין דאע"ג דמטעם מגו דזכי לנפשיה כו' לא הוי הגבהת פקח הגבהה לגבי חרש דלא זכי נמי לנפשיה מ"מ משום דינא דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו קנה חרש אע"ג דרבא לית ליה בעלמא המגביה כו' בחרש אית ליה משום מגו דב' חרשין דקנה ואהא פריך דלא שייך הכא כלל דינא דהמגביה מציאה כו' ואפילו לרמב"ח היינו דוקא דקא מגבה כו' אלא אימא כו' ואהא פריך כיון דלא שייך דינא דמגביה אלא במגביה אדעתא דחבריה א"כ בב' חרשין לא ליקני משום מגו דזכי לנפשיה כו' דהא לנפשיה לא זכי דהו"ל ראש השני לגביה כמונח ע"ג קרקע כיון דחבירו לא הגביה אותו אלא אדעתא דידיה כו' ע"כ ועיין:

בתוס' בד"ה **אלא מסיפא כו' אך קשה כו'**. אבל לפי גירסא דתלמודא אסיק אדעתיה למידק מגופיה [אף דלפי מ"ש התוס' ולכך לא משני במציאה ותפיס חציו משום דעדיין היה קשה מיתורא ג"כ קשה כן מ"מ] לא קשה מידי דלפי סברתו השיב לו דלמא במקח וממכר וליכא למידק מידי מגופיה:

וראיתי בספר תורת חיים דמשיב אבידה לא הוי אלא היכא דמצי למיטען טענה מעליותא מהך בתרתי כדלעיל מלוה אמר ה' ולוה אמר ג' דחשיב ליה ר"ע משיב אבידה משום דאלו טעין שתים הוי תרתי למעליותא חדא שלא הודה כ"כ הרבה ועוד דקרוב טפי להאמינו כיון שהשטר מסייעו אבל היכא דליכא אלא חדא למעליותא לאו משיב אבידה הוא דניחא ליה לומר ג' או לטעון חצי שיפטור משבועה לכן אערומי קמערים לומר יותר לכן בעי תרתי לעלויא דאל"ה התובע מחבירו בק' והודה לו בנ' יפטור מן השבועה

דנימא משיב אבידה הוא דאי בעי לא הודה אלא מ' ולהכי אי איירי במציאה לאו משיב אבידה הוא משום דאמר חציו ולא כולה אבל אי איירי במקח וממכר ניחא דע"כ צ"ל שהמוכר אמר שמכר לחד מנייהו כל המקח וקבל דמי כל המקח משניהם מחד מדעתיה ומחד בע"כ דאל"כ לחזי זוזי ממאן נקיט וא"כ הך דאמר חציו שלי אילו טעין כולה שלי הוי ב' לעילוי חדא דהוי טוען ליטול כל המקח ועוד קרוב טפי להאמינו כיון דהמוכר מסייעו דהוא נמי אמר שמכר לחד מנייהו הכל והדמים מודיעין וה"א דפלגא דאודי ליה בגויה משיב אבידה הוא ע"כ:

## דף ח:

**סוגיא דרוכב ומנהיג**

בד"ה מנהיג לחודיה כו' אינו נקנה אלא בהגבהה כו'. ואע"פ דשמואל ודאי לא אמר דינו אליבא דר"ש דלר"ש רכוב נמי לא קנה ואיהו אמר בחד קנה מ"מ מקשו [מאי קאמר] מנהיג לחודא מי איכא למ"ד דלא קנה ודוחק לפרש מי איכא למ"ד דרוכב קנה ומנהיג לא קנה דזה אינו מוכרח [ר"ל דאין זה מובן כן מצד הלשון]:

בא"ד **מ"מ פריך מכח סתם מתני' כו'**. ואע"ג דמתני' קתני נמי רכוב דקני מ"מ איכא לאוקומי במנהיג ברגליו כמו שמשני בסמוך וכ"כ התוס' בדיבור שאחר זה:

בא"ד **בהמה גסה נקנית במסירה דברי ר"מ ור"א אף במסירה קאמר כו'**. וע"כ צ"ל הכי דהא בסמוך בעי לאוקמי מתני' כר"מ [וקתני מתניתין מנהיג] ונראה להגיה בהמה גסה נקנית במסירה כו' דברי ר"מ ור"א דהכי איתא התם בהמה גסה נקנית במסירה והדקה בהגבהה דברי ר"מ ור"א וחכמים אומרים בהמה דקה במשיכה דהשתא גסה במסירה [נמי] סתמא הוא דלא פליגי רבנן עלה כמתני' דהכא [ומאי אולמא סתמא דהכא למיפרך מיניה טפי מסתמא דהתם]:

בתוס' בד"ה **רכוב הוא דלא קני כו'**. אבל משנים רוכבין לא קשה להו כתב מוהר"ש משום די"ל דשניהם קרוין מוחזקים וברכיבה לחוד שניהם לא קני אבל מ"מ מאחד רוכב ואחד מנהיג מקשו שפיר דאי רכיב לחודיה לא קנו לא הוי קרוי מוחזק לגבי מנהיג דלחודיה קני ע"כ. והנה עד כאן לא כתבו התוס' בסמוך בטלית אע"ג דכמו שהם שניהם תפוסיר נא קני מקרי מוחזק היינו משום דאם היה מגביה לחודיה כמו שהוא עתה בלא חבירו שתפס בצד השני הוי קנין אבל אי רכוב לחודי' לא הוי קנין יכול אחר גם עתה לזכות בו ומאי דוחקיה דתוס' לסברא זאת [כיון דגם בשנים רוכבין יש לתרץ כדמשני השתא] אבל לקמן מקשה מאחד רכוב כו' דשניהם רוכבין י"ל דאתיא כר"מ [ולא שייך

לאקשויי השתא יושב כו'] דקמ"ל רבותא כמ"ש האשר"י דאצטריך לאשמועינן דשנים רוכבין על בהמה אחת קנו שניהם דלא תימא קמא עדיף שהוא עיקר [דתופס במסירה והשני הוא טפל שכן דרך הנערים לנוח מעט אחר אדוניהם. זה מדברי הגאון המחבר במוסגר] קמ"ל ולזה ג"כ כתבו לקמן בד"ה מהו דתימא וא"ת לעיל כי פריך השתא יושב כו' לישני דקמ"ל כו' אבל מב' רוכבין ודאי לא קשה לר"מ כלל אבל ודאי אחרי דאתיא כרבנן קשה ג"כ מב' רוכבין [דש"מ רוכב קנה] ולהכי מביאין ג"כ תוס' כאן אחד רכוב ואחד כו'. ועוד מש"ה ניחא להו להקשות מהך דהא המקשה פריך מנהיג לחודיה כו' מאחד מנהיג כמ"ש לעיל והא בדבור אחד נאמרו דרוכב ומנהיג יחלוקו [וכמו דפריך דא"א לומר מנהיג לא קני מדקתני מנהיג ה"נ אי אפשר לומר רוכב לא קני מדקתני גביה רוכב] כן נ"ל. ומוהר"ש כתב בסמוך בד"ה מהו דתימא במ"ש וא"ת לעיל כי פריך כו' הכי משמע להו דמאחד רכוב כו' פריך וליכא לאקשויי דנימא דמרישא דשנים רוכבין קדייק השתא יושב קני רוכב מבעיא דהכא ליכא לאקשויי דא"כ נימא דקמ"ל דא' אינו מבטל חבירו כיון דשניהם שוין אלא לאו רבנן הוא וא"כ הסיפא דא' רוכב נמי כרבנן וש"מ רוכב קני די"ל כיון דהסיפא משנה דצריכא היא לר"מ אע"ג דרישא לא משנה דצריכא היא הוי קתני לה בדרך לא זו א"ז דה"נ צ"ל למאי דאתיא כרבנן דקתני לה בלא זו אף זו [דברישא אף אם לא יהיו קונים כלל פשיטא דמקרי מוחזקים לשיטת מהרש"א] ע"כ אתמהה (כ) לרבנן לא זו אף זו וסיפא דמנהיג יטול חלק במקום רכוב ודבריו אינם ברורים בזה:

בתוס' בד"ה **רכוב עדיף כו'**. בקיצור נראה שר"ל שמטעם זה מספקא ליה אי רכוב עדיף דאזלא מחמתיה פורתא מש"ה הוי קנין מתורת משיכה וכיון דתפוס מוסירה אע"פ שמסירה אינו קנין במציאה מ"מ עושה סברא להעדיף ופשיט מיושב דאזלא נמי מחמתיה פורתא דאל"ה למה ר"מ מחייב ש"מ דלא הוי קנין כלל אפילו לחודי' דלענין כלאים מ"ש לחודיה או לא וכיון דלא הוי קנין ומוסירה נמי לא הוי קנין אין סברא שב' יחד יעשו קנין (ל) רק אבייי סבר שמוסירה לחוד קנין ויהיה אזלה מחמתיה פורתא יעשה סברא להעדיף ולזה אמר היכי פשיט מר רוכב מיושב כו' ולקמן בד"ה מהו דתימא רכוב עדיף פירשו התוס' מה שיש במנהיג יש ברכוב וכיון דהוי קנין ועוד דתפיס במוסירה יש סברא דעדיף כמ"ש התוס' וכן ריש דף ט' בד"ה מושך ומנהיג כן למדתי הפשט פשוט (מ):

ומ"ש בזה מהר"ש לדעתי לא נהיר ולא צהיר וז"ל יש לדקדק כיון דעיקר אבעייתו דרכוב עדיף היינו משום דתפיס במוסירה א"כ היכי ס"ד לפשוט רוכב דתפיס מיושב דאינו

תפוס ועוד אמאי לא פשיט ליה בפשיטות מרב ושמואל ונראה דאף דנקיט האיבעיא דהא תפוס מ"מ משום דרכוב נמי קא מיבעיא ליה והשתא מרב ושמואל לא מצי למיפשט דאימא הכא משום דרכוב עדיף אבל מהך דיושב בעי למפשט כולה מלתא דהוי ס"ד דיושב נמי תפיס במוסירה והמדחה קאמר דודאי דרכוב לא מהני תפשוט שפיר מיושב אבל רכוב דתפוס לא מהני לא תפשוט מניה דאימא יושב מיירי בלא מוסירה והשיב לו מרב ושמואל דמוסירה לא קני כו' ע"כ ודברים מסותרים בכאן סתירה [דאי סובר דשני דברים דלא הוי כל חד לחודיה קנין שניהם ביחד הוי קנין א"כ לא פשיט לפי האמת מידי מיושב ומרב ושמואל ואי סובר דאין סברא ששניהם ביחד יעשו קנין א"כ למה ליה להסביר דהוי ס"ד דיושב נמי תפיס במוסירה]. גם בספר תורת חיים ראיתי שמקשה עליהם חבילות קושיות ובורר לו דרך לעצמו ולא דרכיהם דרכי ואנו אין לנו אלא דברי התוס':

בתוס' בד"ה **או דלמא כו' דמנהיג קונה במקום רכוב**. ר"ל והיאך ה"א שיהיה רכוב עדיף ומנהיג לא יקנה א"כ מתני' דקתני חולקין היכי דמי בשלמא מנהיג עדיף ורכוב לא יקנה י"ל מתני' מיירי במנהיג ברגליו ובספר מוגה מצאתי נמחק בלשונם וכצ"ל תימה דלפשוט ממתניתין דמנהיג עדיף דאפילו במקום רכוב ומנהיג ברגליו כו' ואינו מחוור דמאין פשוט דאיירי במנהיג ברגליו וזיל הכא קמדחי ליה הוא:

בא"ד **וכן לעיל דקאמר כו' אע"ג דכמו שהם שניהם תפוסים לא קנה מ"מ מקרי מוחזק כיון דאם כו'**. ומיירי באופן דאלו לא תפס חבירו לא היה מונח ע"ג קרקע וכאופן דבסמוך דף ט' בתוס' בד"ה הואיל ויכול לנתקו כו' ומוהר"ש הקשה זה כאן וכתב כמו שכתבתי וזה סותר למ"ש גופיה לעיל בד"ה רכוב הוא דלא קני דמה בכך אם כמו שהוא תפוס עתה לא קני מ"מ היה יכול לקנותו בקנין אחר ולכן קרוי מוחזק כיון דשניהם שוין כששניהם רוכבין:

בתוס' בד"ה **רכוב לחודיה לא קני**. אין להקשות מנ"ל להגמרא לעשות שתי ספיקות לרב יהודה כמ"ש התוס' דלמא דאי הוי אמר ברכוב במקום מנהיג פשיטא ליה דמנהיג עדיף רק היה מסופק אי אמר שמואל דינו אלחודיה ויהיה רכוב לחודיה לא קני או במקום מנהיג וממילא לחודיה קני ופשיט דאף לחודיה לא קני מיהו בזה י"ל דלישנא משמע ולא ידענא הי מנייהו אי ארכוב או אמנהיג ולפ"ז עכ"פ אמר ארכוב לא קני. ואיפכא יש להקשות דלמא מספקא ליה אי אמר ארכוב קני במקום מנהיג ויהיה פירושו ע"כ במנהיג ברגליו או כו' [ר"ל דפשיטא ליה דאיירי שמואל רכוב במקום מנהיג רק דמספקא ליה אי אמר רכוב קני ואז בודאי איירי במנהיג ברגליו דפשיטא ליה לרב יהודה דרכוב לחוד

לא עדיף ממנהיג וא"כ אפשר דברכוב לחוד לא קני ואפילו שלא במקום מנהיג או דאמר ליה מנהיג קני וע"כ דרכוב בלא מנהיג ברגליו ומדאמר ליה דמנהיג עדיף ש"מ דרכוב לחודיה קני] וק"ל:

בתוס' בד"ה **מהו דתימא כו'**. אבל אין לפרש מהו דתימא כו' ויהיה נשאר בקושיא לר"י לפי"ז [קושית התימה של תוספות] דלפשוט דמנהיג [במקום רכוב] לחודיה עדיף וזה אי אפשר לזה אמרו דה"ק דיכול להיות דמנהיג [במקום רכוב] לחודיה [לא] קני אבל קמ"ל דמיקרי שניהם מוחזקים:

בסה"ד אתיא כרבנן וכ"ש כר"מ. דס"ל יושב קונה וה"א רוכב דעדיף מיושב דתפיס במוסירה וגם מנהיג ברגליו יבטל חזקת המנהיג קמ"ל:

אציגה לפניך החילוק אשר אמרתי בשמעתין. אילימא ר"מ כו' אלא לאו רבנן ש"מ רכוב קני הכא במאי עסקינן כו'. קשה דלמא לעולם רכוב אפילו לחודיה לא קני ומתני' קונה מטעם מסירה ואיירי במקח וממכר זה אומר כולה שלי כו' כבבא הקודמת לו דאיירי נמי במקח וממכר כדלעיל וכי תימא לאשמועינן שנים תפוסין במוסירה דבהמה גסה נקנית במסירה בלא רכוב ז"א דקמ"ל רבותא הפשוטה דשנים רוכבין קנה שלא תימא כו' כמ"ש האשר"י ואחד רכוב כו' דרכוב במקום מנהיג קונה אבל מה שרכוב לחודיה הוי קנין הוא מטעם מסירה דא"ל מדקאמר עלה בזמן שהם מודים כו' דמשנה יתירה היא וקמ"ל המגביה מציאה כו' וש"מ דאיירי במציאה ז"א דהא רישא אני מצאתיה אמאי לא קתני עלה ובזמן שהם מודים [אי לא קאי אלא אמציאה] אלא סיים למילתיה וקאי אכולה בבא דבכולהו דינא הכי הוי רק החידוש הוא לגבי בבא דמציאה דבשביל מקח וממכר לא הוי צריך למתני. לעיל לא קשה דמקשה מנהיג לחודיה מי איכא למ"ד כו' ומקשה מכח מתני' כמ"ש בתוס' בד"ה מנהיג לחודיה כו' ודלמא יש חילוק בין מקח וממכר למציאה ז"א דמ"מ כיון דשמע משמואל באחד קני ובאחד לא קני היאך ה"א דברכוב קני ומנהיג לא קנה ויהיה סברא הפוכה ממקח וממכר אע"ג שאין הסברא הפוכה דדלמא במקח וממכר רוכב נמי קני דעדיף ממנהיג ובמציאה רכוב לחודיה קני ולא מנהיג מ"מ לגבי מנהיג אין סברא לחלק בין מציאה למקח וממכר [כי אם במוסירה דקאמר אידי כאדם המוסר כו'] בלא זה בלא (הכי במאי עסקינן כו') [אילימא ר"מ] ה"א דס"ל דע"כ אין פירושו במקח ומטעם מסירה דהא לאיזה מ"ד מוסירה לא הוי קנין [לחכמים דברייתא דקידושין] או בדקה לא הוי קנין [אף לחכמים דמתניתין] דמשיכה לעולם עדיף כמ"ש התוס' והיאך קתני סיפא אחד רוכב ואחד מנהיג [דיחלוקו] אין זה סברא שיקנה במקום משיכה ואף מסירה הוי קנין קאמרי [דמשיכה עדיף לכ"ע] ולמה יהיה רחוק כ"כ שיקנה

אף במקום משיכה ופעם שאף לחודיה לא קני [היינו בדקה] (נ) וכי תימא נימא דאה"נ דלא קנה במקום מנהיג היכא שידעינן דעובדא הכי הוי שזה תפוס במוסירה וזה מנהיג אבל מ"מ מוחזק הוי כיון דלחודיה קני כמ"ש התוס' בד"ה או דלמא י"ל דזה אינו סברא בעיני המקשה שיקרא מוחזק אם לא קנאו כמו שהוא לפנינו וזה (שטוען) קנאו [מסתבר שזה שקנאו מיקרי מוחזק יותר] וראיות התוספות מלעיל [דקאמר אילימא מהא שנים אוחזין כו'] אינו דומה דהתם מוחזק זה כזה והג' אינו יכול ליטול דמאי טענה אית ליה אבל הכא אם איתא דמנהיג במקום רכוב קנה לא הוי מיקרי רכוב מוחזק ותימה של תוספות י"ל דמתני' איירי ברכוב גרוע שאינו תפוס במוסירה והכל מספקא ליה לר"י אי אמר שמואל מנהיג קני ורכוב לא קני ואוקי מתני' ברכוב מנהיג ברגליו או רכוב קני ומתניתין יחלוקו ברכוב גרוע אך עתה דקאמר מני אילימא ר"מ השתא כו' דלמא קמ"ל דרכוב אפילו במקום מנהיג קונה דהאי לא שמעינן מהאי דכלאים ודלמא אה"נ יושב דגרע אינו קונה במקום מנהיג. בל"ז אינו קשה דכיון דשמעינן לר"מ דרוכב לחודיה קני א"כ ממילא מיקרי מוחזק אף במקום מנהיג ולמאי קתני במתני' אחד רכוב כו' אך עתה נסתר בתירוץ קושיא ראשונה [דא"כ נשארה קושיא ראשונה דלמא במקח וממכר ואף דאין סברא שיקנה במקום מנהיג מ"מ מקרי מוחזק כיון דלחודיה קני וזה קמ"ל] [אין זה מחוור דבל"ז ג"כ יקשה דלמא ר"מ היא וקמ"ל דהוי קנין רוכב במקום מנהיג וא"ת מתניתין מענין מוחזק איירי ולא מענין הקנין עצמו א"כ גם קושיא הראשונה אינו קשה דהא קתני שנים רוכבין וש"מ דמסירה הוי קנין בלחודיה ומש"ה מיקרי מוחזק אף במקום מנהיג אע"ג דלא קני ועיין. זה היה במוסגר מכבר] (ס). הכל בל"ז י"ל כו' אך עתה קשה [אינו מובן ואולי הוא חזרת דבריו בקצור]:

## דף ט.

גמרא **מושך ומנהיג אין אבל רכוב לא**. למשמעות דשמעתין נראה רכוב במקום מנהיג לא ונפשוט מניה ספיקא דר"י וכן לעיל אלא לאו רבנן וש"מ רכוב קני ר"ל במקום מנהיג דהיה אחד רוכב ואחד מנהיג יחלוקו וכן בסמוך ש"מ רכוב קני פירש"י וכיון דשלא במקום מנהיג קני כולו כו' ונפשוט מניה דרכוב במקום מנהיג היכא דתפוס במוסירה קני פלגא והיאך מספקא ליה מנהיג עדיף ואע"ג דלעיל אע"ג דרכוב לחודיה קני מ"מ במקום מנהיג מיבעי ליה היינו בתפוס במוסירה [דוקא קני רכוב לחודיה] אבל אי רכוב בלא תפוס קנה מהני סברא דתפוס אף במקום מנהיג פלגא. עיין בזה בתשובת רבינו אליה מזרחי סי' פ"ח ואינו בידי כעת (ע). אבל כ"ז אין דעת התוספות דלעיל דממתני'

לא מצי למיפשט רק דרכוב לחודיה קני ומש"ה מקרי מוחזק מכח תימה שלהם לעיל בד"ה או דלמא מנהיג עדיף גם בהך דמושך ומנהיג כתבו בסמוך בד"ה אי הכי לערבינהו כו' או רוכב במקום מנהיג ש"מ דמעיקרא בעי למיפשט רכוב לחודיה [וטעמם] דאי במקום מנהיג היכי מצינו למיפשט מניה למעט רכוב דלמא מנהיג במקום רכוב ממעט ועוד דמאי קשה דניחא ליה למיפשט משמואל גופיה [דאפילו רכוב לחודיה לא קנה] כיון דמספקא ליה ב' ספיקות כמ"ש לעיל בד"ה רכוב לחודיה לא קני [אע"כ דגם כאן פשוט רכוב לחודיה] ואפשר [דמוכח כן] דמדקתני ב' מושכין כו' קתני מושכין לחוד וכן מנהיגין למעט ג"כ רוכבין לחוד ולא ערבינהו שהייתי ממעט במקום מנהיג ועיין דמ"מ מנ"ל למעוטי רוכב לחודיה [דלמא רוכב במקום מנהיג ממעט] דאי ערבינהו לא הייתי ממעט אפילו רכוב במקום מנהיג וא"ת ע"כ המכוון למעט קנין רכוב לחודיה דאי במקום מנהיג לא היה מורה מידי דדלמא מנהיג ממועט במקום רכוב משא"כ לחודיה מי איכא למ"ד כו' הא כתבו בסמוך או רכוב במקום מנהיג כו' ואי משום שישנו עתה ב' מיעוטים במדה זו כו' [דממעט רכוב במקום מנהיג וע"כ דמאי דלא ערבינהו ממעט רכוב לחודיה. דאפשר דבמדה זו ממעט שום קנין אחר וכמ"ש התוס' בד"ה אי הכי] ועיין:

גמ' **ת"ש אחד רוכב חמור כו' ש"מ רכוב קני**. ולא ניחא ליה למימר ר"מ היא ועיין:

בתוס' בד"ה **מושך כו' דלמא כ"ש כו' ואי משום דשיירי כו'**. לשונם קצת מוכפל בענין שונות. ואפשר דתחלה משמע להו דדיוקא מדקתני מושך במקום מנהיג אבל לא רכוב במקום מנהיג ולזה אמר דלמא כ"ש רכוב כו'. וז"א לפי מ"ש לעיל דבא למעט רכוב לחודיה אבל הוא למסקנת התוספות. ואח"כ כתבו ואי משום דשיירי דהו"ל למיתני ג"כ רוכב ומנהיג לא במקום מושך ומנהיג:

בתוס' בד"ה **א"ה לערבינהו כו'**. לא ידעתי היאך תלוי דוקא במקום הזה למאי דס"ד דרכוב קני אף למאי דס"ד דלא קני וכן [מ"ש] ומשיכה והנהגה כו' אף לתירוצא דחד צד [לא קני] מ"מ אצטריך [למעט] שום קנין [מבמדה זו]:

בתוס' בד"ה **ונקני כו' משום דתפיס כו'**. עיין אמאי לא מקרי זה משיכה ג"כ לענין מוסירה אי מקרי משיכה לגבי הבהמה (פ) ועיין:

בא"ד **אי אמרינן משוך בהמה זו כו'**. עיין בסמוך דלא דמיא להך רק לקני בהמה וקני כו':

בתוס' בד"ה **הואיל כו'**. תעמוד על דבריהם יותר בהגוזל ובאשר"י כאן:

עיין בהא דאחד רוכב ואחד תפוס במוסירה באשר"י ובב"י שהוא תמוה וזר ומהופך:

ז"ל התוי"ט במשנה זו. תחלת ד"ה זה אומר כולה כו' התוספות כתבו בד"ה ואי תנא כו' [דאפילו בארגתיו נמי יחלוקו בשבועה ולא אמרו יהא מונח אלא בשנים שהפקידו

כיון שידוע לנפקד שהוא ודאי של אחד מהן] אפילו קודם שבאו לפני הב"ד לחלוק עליו ע"כ. לא מטעם זה כתבו התוספות רק מטעם שאין החלוקה יכולה להיות אמת שאין דרך כו' כמבואר בהדיא בד"ה ויחלוקו והוא גופא העתיק הגמרא בסמוך בד"ה ויחלוקו [דמחלק במנה שלישית דודאי כולה דחד מנייהו. אמנם הרא"ש כתב זה הלשון עצמו בהאי שינויא דגמרא אפילו תימא רבנן ע"ש במ"ש במשנה]:

ובד"ה זה נוטל רביע כו' העתיק קושית התוספות מכח הגמרא והעתיק תירוץ הנ"י [דהוי מגו גרוע] וצריך לחלק [בין הך דגמרא] דלעניין אפטורי משבועה במגו כל דהו פטרינן (צ):

ובד"ה היו שנים רוכבין כו' כתב למה יגרע כו' כיון דהוי קנין כו'. זה אינו הכרח דהא סברת הגמ' היה אע"ג דרכוב לחודיה קני מ"מ במקום מנהיג מספקא. אבל האמת דפירוש הרע"ב תמוה דלשמואל מסיק דרוכב לחודיה נמי לא קנה וצריך לפרש כל המתניתין במנהיג ברגליו ולסברת הגמרא שניהם שוין:

ובד"ה בזמן כו' כתב הרע"ב כו' וכ"כ הרמב"ם ותימה כו' ובגמרא דף ח' כו' במאי אי במקח וממכר כו' אלא במציאה כו'. אינהו פירשו אבזמן שהם מודים שהוא מיותר אף לרבותא דגמרא [דנשמע מאם יש עדים]:

## דף ט:

גמרא **ואי רה"ר הוא קנה כו'**. גירסת האשר"י צ"ל ואי רה"ר הוא ואדם חשוב קנה כו' דסברתו שברה"ר אין דרך [אדם בינוני] לרכוב משום צניעות:

ברש"י בד"ה **והלכתא כו' וכל היכא כו'**. לכן אמר אלא מעתה היתה כו':

ברש"י בד"ה **מי שליקט כו' להזהיר העני על שלו**. וקשה בזה מגו דאי הוי בעי מפקיר לשדהו ועוד דאי מפקיר קודם קצירה פטור מפאה המפקיד כרמו והשכים וכו' ואי לאח"כ וכו'. מיהו מגו דיכול לתתו במתנה לאחר (ק):

בתוס' בד"ה **משוך כו' וכן צ"ל בסיפא כו'**. ר"ל אף בלא איבעיא דהכא מ"מ הא משוך קופה זו וקני כלים קני לכ"ע ובסיפא דפרקו והתבואה הן בשקים משמע דוקא מטעם רשות של לוקח אבל מטעם משיכה אינו קונה לפי שהוא בכליו של מוכר וצ"ל ע"כ הואיל ולא אמר לו קני:

בא"ד **אי נמי אי הוי בעי קני כו'**. מ"ש מהרש"א כאן לא ירדתי לסוף דעתו אבל הנראה מדבריהם פשוט הוא דמבעיא ליה במשוך אי קני מטעם משיכה אע"פ שהיא מהלכת וידע דחצר מהלכת לא קנה אבל לא רצה למבעי בקני דאם ישיב לו קנה עדיין לא ידע

במשוך וה"ה בקני גופיה במהלכת דדלמא הא דהשיב לו קנה הוא מטעם חצר בכפותה לכן איבעיא ליה במשוך ואי ישיב לו קנה ע"כ מטעם משיכה דאל"כ הו"ל למיבעי קני בהמה וקני כלים ולמה משוך בהמה וקני כו' ואם ישיב לו לא קנה ג"כ בקני לא קנה דאי בקני קונה מטעם חצר אמאי לא יקנה ג"כ במשוך כקושית התוס' והכי סלקא סוגיא דשמעתין אמר רבא אי אמר ליה קני כו' מי קנה ואמאי לא איבעי לך אבעיא בקני דמתיירא דלמא ישיב קני ומטעם חצר הא חצר מהלכת לא קנה וכ"ת דכשעמדה קונה לכן לא תבעי בקני דדלמא ישיב קנה ואפשר שהטעם משום חצר ולא תדע במהלכת אי קונה מטעם משיכה הא כל כו' והלכתא בכפותה מש"ה מבעיא ליה במשוך להורות דבעיותו מטעם משיכה דבקני אפשר שישיב לו קנה ומטעם חצר ובכפותה אבל אה"נ במשוך אם היא כפותה קני ג"כ מטעם חצר דמ"ש כקושיתם. וכי קאמר רבא אי אמר ליה קני כו' חצר מהלכת היא כו' ה"ה דהו"מ למיפרך [אמאי לא תבעי לך בקני משום דקונה מטעם חצר] א"כ גם משוך אין אבעיא דאי בקני קנה משוך נמי קנה רק עדיפא קאמר גם משום הוכ"ת כשעמדה הא כל שאילו מהלך כו' [דשפיר איבעיא במשוך במהלכת דלא קנה מטעם חצר] כן נראה:

## דף י.

גמרא **מתיב ר' חייא בר יוסף פאה כו'**. ברמב"ם ז"ל פ"ב מהלכות מתנות עניים כתב עני שנטל מקצת פאה וזרק על השאר או שנפל עליו או שפירש טליתו עליו קונסין אותו ומעבירין אותו הימנו ואפילו מה שנטל לוקחין אותו מידו ונותנין לעני אחר ע"כ. הכי משמע ליה לשון דאין לו בה כלום ולישנא דמעבירין אותו ולא קתני ובא אחר והחזיק בו כמתניתין דהכא ע"כ דאין מניחין לו לטול [אע"ג דעדיין לא זכה בו אחר אין מניחין לו] והא דחלקן לב' בבות דבנטל מקצת פאה שייך לומר לישנא דאין לו בה כלום אף מה שנטל ובנפל ופירש טליתו אפשר שלא נטל עדיין נקיט מעבירין אותו כו' ואזדא ליה משמעות התוי"ט שם [דדעתו מדמחלק ע"כ דבסיפא אם נטל אין קונסין אותו רק שלא זכה בנפילה זאת] והגמרא הכא מקשה שפיר מנפל עליו כו' [אף דלדעת הרמב"ם אפילו אם נטל דודאי זכה בו קונסין אותו מ"מ אי זכה בד' אמות מקשה שפיר מנפל] כדמשמע מתירוצא דבנפילה כו' דבשלמא ברישא אפשר דעומד רחוק ממנו כדמשמע זרק כו' כיון שזריקה לאו קנין הוא ובמה שמכסה הפאה המחובר בפאה שלו ודאי דאין זה קנין וא"כ שלא כהוגן עשה לגזול מהעניים שלא יוכלו לראותו לקחותן קנסינן ליה אף במה שנטל בידו וזרק אף דקנה אבל בסיפא אי אמרת בשלמא דד' אמות לא הוי

קנין א"כ עשה שלא כהוגן לגזול מהעניים שלא יוכלו לקחותן כיון שנפל עליו ועדיין ברשותם קאי מש"ה קנסינן ליה ומעבירין אותו הימנו אבל אי הוי קנין א"כ כהוגן עשה ששלו הוא ומשני דלא אמר אקני ודאי אי אמר אקני לא קנסינן ליה ופריך כי לא אמר כו' כן נ"ל פשוט לישב דברי הרמב"ם ולפי שראיתי שאחד מן המחברים הניח זה בספרו בתימה על הרמב"ם כתבתיו (ר):

ברש"י בד"ה **סיפא דלא אפשר כו' דגלי אדעתיה כשנתנו לו דאדעתא דהאי אגבהה.** גריר בלישניה שכתב בסמוך למ"ד מגביה מציאה לחבירו קנה אבל למ"ד דקיימינן ביה דלא קנה לא באה (ש) דאדעתא דהאי אגבהה רק ממ"נ כמ"ש לעיל במתני' ואפשר לומר דאי לאו דגלי אדעתיה לא הוי אמרינן מתנה יהיב ליה דדלמא בתורת פקדון נתנו לו וכ"כ מוהר"ש:

ברש"י בד"ה **לא קנה כו' מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח לתפוס.** ולפי"ז צ"ל הא דמקשה מפועל דלא הוי שליח ומ"ש רישא ומ"ש סיפא [דכיון דלא עשאו שליח אף בשכרו למלאכה סתם אמאי קני טפי מרישא] וכן משנתנו דאמר לו תנה לי דהוי נמי כשליח [ומאי פריך למ"ד קנה חבירו אף למ"ד לא קנה בשליח מודה] ויש לחלק וק"ל:

בתוס' בד"ה **יכול לחזור כו' אפילו אם נתיקרו כו'.** לשונות ארוכות קצת [דידו על העליונה הוא לענין נתיקר]:

## דף י:

רש"י בד"ה **ת"ל ונתן כו' ובד"ה ומר סבר לא ילפינן כו'.** מפרש כן שר"ל דאי ידעינן דשליחות קונה חצר נמי קונה בלי ריבויא דלא גרע משליח וכמ"ש לעיל משום שליחות איתרבי מדרבי רחמנא שליחות לאדם כו' וא"כ אייתר לימוד דונתן בידה לומר דאתרבי משום יד אף בקטנה דלית לה שליחות ולעיל דלא מצי לדייק משום ייתורא דאף משום שליחות אצטריך דאע"ג דבעלמא שליח כה"ג לא מיחייב דאין שליח לדבר עבירה כו' לכן דייק לעיל דא"כ מצינו כו' ולזה כתב וגבי ממונא חצר מאם המצא כו' ואין זה יתור דאיכא למימר דשליחות הוא ומשום אין שליח כו' אך מ"מ הא אצטריך לגופיה לאורויי דין שליחות דהא לא ילפינן ממון מאיסורא וצ"ל דבלא"ה כתיב שליחות בממון או ילפינן מפסח ומ"מ א"ל לעיל אמאי לא מקשה ל"ל המצא תמצא כיון דידעינן שליחות לא גרע חצר דאצטריך משום דאין שליח לדבר עבירה וא"ל למה לן אותו הלימוד דשליחות לגבי ממון למ"ד דילפינן ממון מאיסורא ואף למ"ד לא ילפינן מ"מ אחרי דכתיב אם המצא

תמצא נילף מניה דכל הני ילפי הוא מדרבנן כמ"ש התוס' דמציאת קטן דרבנן ויש ליישב כ"ז פשוט וכן דעת רש"י לקמן בהיפוך הדף אלא אמר ר"א חצר משום יד כו' ע"ש (ת):
בתוס' בד"ה **ואי משום שליחות כו'** ו**א"ת כו' כדבסמוך גבי גט כו' מדאתרבי כו'**. דלא ניחא להו כפירש"י [דלקמן מכח יתורא מקשה] אלא דאף אי משום שליחות מרבה בעי רבוי לחודא לגגו חצירו כו'. דבאמת רחוק הוא לומר מכח סברא חצר דלאו בר דעת הוא יהא כשליח ולמה עדיף מחש"ו דלאו בני שליחות נינהו ועיין בר"ן שמאריך קצת בסברת רש"י וכן אזלו לשיטתם לקמן באלא אמר רב אשי:
בא"ד **וי"ל דבסמוך מכח התנא מוכיח כו'**. דקאמר ידה אין לי כו' מנין לרבות גגה וכו' שיהיה ג"כ כידה [דאפילו בע"כ] אבל לעיל [בהמצא תמצא] אה"נ דמרבה כידו:
בתוס' בד"ה **אין שליח לדבר עבירה כו' שני כתובין כו'**. א"ל מאי מקשה הגמרא א"כ מצינו כו' דלמא הוי גניבה טביחה ומעילה ג' כתובין כאחד דאפילו למ"ד ב' מלמדין מ"מ ג' אין מלמדין דא"כ לא הו"ל לברייתא למימר גגו חצירו כו' דשליחות גופיה אצטריך לימוד ואין תלוי בחצר ועיין:

## דף יא.

גמרא **דתניא היה עומד בעיר כו'**. הכלל הוא שאינו שכחה עד שישכחו פועלים ובעל הבית וזה בלא זה לא הוי שכחה כדתנן בהדיא במסכת פאה וכן הביא הסמ"ג כאן וקאמר היה עומד בעיר ואומר יודע אני שעומר שיש לי בשדה פועלים שכחוהו לא יהא שכחה ר"ל שהוא אמר לא יהא שכחה יכול לא יהא שכחה אם אח"כ שכחהו הוא ג"כ:
ברש"י בד"ה **יכול לא יהא שכחה אם חוזר ושכחו** ואח"כ מתחיל הדבור בשדה ושכחת:
ובד"ה אלא לאו הכי קאמר כו' בעוד האיש בשדה כו' תחלה לפועל ואח"כ שכח הפועל הוי שכחה:
ובד"ה אבל בעיר כו' הוא דבעינן ושכחת אתה שיהא השכחה מסיבתך לא ע"י פועלים ולא בעיר שאף שכחה ע"י פועלים עושה שכחה:
בתוס' בד"ה **זכתה לו כו' ועוד דאמר ריב"ח כו'**. ובאינה משתמרת כי עומד בצד שדהו הוי משתמר ועדיף כמשתמרת כדמוכח בשמעתין. ומוהר"ש מדייק מכח קושית המקשן ותקני ליה שדהו [ומקשה אדר"י] אבל הא [דבעינן שיאמר] זכתה ניחא ליה אע"ג דלסברתו השתא מתניתין איירי במשתמרת ואין צורך (א):
בתוס' בד"ה **ה"מ בחצר המשתמרת כו' וקשה דהתם משמע דהוי בחצר המשתמרת כו'**. נראה דהו"מ לאקשויי בקצרה כיון דהכא בין לסברת המקשה והמתרץ הא דאמר ריב"ח

שלא מדעתו ר"ל שאינו עומד בצד שדהו א"כ מאי משני התם דליתא כו' הא הוא מקשה מריב"ח דאיירי שלא מדעתו [דהיינו דליתא] וצ"ל שהבין דאיתא בחצר רק משכונו כו' איירי בחצר שאינו משתמרת וידע המסקנא דהכא וסבר שעומד בצד שדהו עדיף אינו משתמרת כמשתמרת ועיין:

בא"ד **וי"ל כו' דליתא למשכון כו' גם לפי המקשה כו'**. זה אינו דמעיקרא משני ליה דליתא למלוה וכל היכא דאיתא לדידיה דאי בעי למקני קני כו' רק אח"כ קאמר והלכתא דלא תליא בדידיה רק במשכון וע"ש בתוספות שכתבו בהיפוך כאן:

בתוס' בד"ה **דלמא גזירת כו'**. קושיא שניה יש ליישב דזה לא קאי במיעוט דושכחת עומר בשדה ולא בעיר דצ"ל או ושכחת שכחתך עושה שכחה בשדה ולא בעיר אפילו שכחתך אינו שכחה דאין שכחה בעיר כלל. או דקאי אדיוקא בשדה הוא דבעינן ושכחת אתה אבל זכור ולבסוף שכוח לא הוי שכחה אבל בעיר אין חילוק אבל איך אפשר לומר בשדה ושכחת ולא בעיר ובשניהם יהיה שכחה מעיקרא עושה שכחה וזכור ולבסוף שכוח אינו שכחה וק"ל (ב):

בא"ד **לכך י"ל שאינו סותר ראייתו כו'**. דמ"מ ראייתו שפיר דהא חזינן (לתוספות) [לברייתא] דס"ל חילוק רק הגמ' מקשה אברייתא גופא מנ"ל למידרש קרא הכי:

בתוס' בד"ה **זה הכלל לאתויי קרן זוית**. נראה שר"ל דלפניו אין שכחה מה שיש עדיין לפניו דלא קרינן ביה לא תשוב ולאחריו מה שהוא כלאחר ידו שקצר כבר אם שורות הולכות מדרום לצפון והתחיל מדרום לצפון ושכח לצד דרום הוי שכחה וקאמר דמרבה אפילו אם הוא קרן זוית ששורה הולכת בצד דרום ממזרח למערב גם כן דהשתא נימא כיון שבסוף יקצור ממזרח למערב א"כ אין זה בבל תשוב אפ"ה הוי שכחה שדרך להתחיל להקציר בראש השורה ועיין:

בתוס' בד"ה **עישור כו' ואין בדעתו לשוב עד ימים רבים**. והכא ודאי לא היה דעתו לימים רבים דא"כ דלמא יאכלו כל התבואה ולא ישאירו כלום ועיין במסכת קדושין ברש"י ובתוס' באריכות כי שם פירשו באופן יותר נאה דלפירוש ר"ת דלקמן לא יתכן עישור שאני עתיד למוד ודוחק לפרש שמה שכתבו שכבר הפרישום ר"ל בני הבית שלא יאכלו ע"ש [אבל עדיין המעשרות לא הפריש]:

בא"ד **וא"ת אמאי לא נתן תרומה גדולה כו'**. שאין לומר דדמאי היה שא"צ תרומה גדולה דא"כ לא היה צריך מעשר עני דהמוציא מחבירו עליו הראיה ועיין:

בא"ד **לפי שקל היתה להפריש כו' ועוד שהתבואה כבר היתה ממורחת כו'**. לא ידעתי מאי קאמרי שהרי כתבו שכבר הפריש המעשרות אלא ששנת הביעור היה שצריך לתת לבעליו ולמה נתן זה יותר מזה כיון שהכל הפריש:

## דף יא:

גמרא **אמר ליה רב שימי לר"פ כו'**. קצת קשה בלא ר"פ תקשי ליה למאי דלא ידע גט שאני דבע"כ היה יכול להקשות מדריב"ח דחצירו קונה שלא מדעתו והכא אמר אפילו גבי בית דסתם בית משתמר וכמ"ש התוס' לעיל ע"א בד"ה ה"מ דבעי עומד בצד שדהו ודוחק לומר דלא משמע ליה שלא מדעתו שאין כאן אלא מ"מ עומד כאן רק שלא ידע וכן התוס' לעיל בד"ה ה"מ בחצר כו' מקשה אגמרא דב"ק מהכא ולא התם מניה וביה דמשני דליתא והא ריב"ח אמר שלא מדעתו ועיין. ואפשר שלא ידע מימרא דריב"ח שאין האמורא מחויב לידע רק משנה ואפילו ברייתא אינו מוכרח לידע כמ"ש כמה פעמים וכן אדייק בשמעתין דאח"ז אי"ה ב"ה:

ברש"י בד"ה **אלא אמר רב אשי כו'**. אינו דחוק לומר שפירוש ראשון הוא לפי שיטת התוס' דצריך ריבוי מיוחד שיהא חצר כשליחות ולכן מפרש אחר שנתרבתה חצר מידה לא גרע כו'. וטעמא דיש חילוק כו' הוא לפי' רש"י ועיין וכן שמעתי שכתב מוהר"ש יצ"ו:

ברש"י בד"ה **גבי מתנה כו'**. צ"ל בסופו והלכך בעינן חצר המשתמרת כצ"ל כ"מ בגמ' מהר"ע ז"ל:

ומ"ש דעת השולח או דעת השליח אינו מחוור למה חצר המשתמרת קונה במציאה אע"ג דאינו עומד על גבו ועיין בר"ן (ג):

כתב האשר"י והרי"ף ז"ל לא הביא דברי ר"פ ומתוך דבריו משמע שאין מחלק בין מציאה למתנה וסבר כשינויא קמא דמטלטלי אגב מקרקע הקנה להם ויותר נראה כאשר כתבתי ע"כ. הן אמת שגם הרמב"ם פסק כרי"ף ולא חילק בין מתנה למציאה ולעולם בעי משתמרת וטעמייהו נראה לפי ענ"ד שכן סתמא דתלמודא אזלא כשינויא דמטלטלי אגב קרקע הקנה להם ולא מטעם חצר בפרק האשה נקנית (קידושין דף כ"ו) וכ"ז דרצה לדייק מזה דבעינן צבורין מדקאמר מקומו ולא מקום אחר. אח"כ מצאתי שכתב הרב המגיד בשם הרמב"ן ז"ל מתוך דברי הרי"ף שמשוה מתנה כו' וכן מוכח הסוגיא דפ"ק דקידושין והנאני. וכתב הרב ב"י משום הר"ן דלדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל רב אשי לאו לאפרוקי אליבא דר"פ בלחוד אתא אלא כי היכי דלא תקשי לדידן גט דאפילו במשתמרת בעינן עומדת בצד ביתה [וכמו שהקשה הגאון לעיל] ותירץ רב אשי דחצר אתרבי משום יד

הלכך בגט כו' ולא גרע משליחות נקיט סתמא לר"פ כדאית ליה אפילו באינו משתמרת ולדידן דוקא כו' ע"ש בח"מ סי' רמ"ג סעיף כ"ה בב"י:
בתוס' בד"ה **נתון ליהושע וא"ת ר"י בן גודגדא כו'**. אינו תלוי כאן לגמרי ובכמה מקומות ישוב מצבא העבודה אבל חוזר לנעילת שערים ולשיר כו':
בתוס' בד"ה **מקומו כו' דשאלה ושכירות אינו נקנה בחליפין**. עיין באשר"י:
בתוס' בד"ה **וכי בצד שדהו כו' שלא היה הפסק כו'**. כצ"ל:
בסה"ד שגם משכיר ביתו פתוח לאותו חצר והחצר היה של משכיר דלא אגיר ליה החצר רק לכניסה ויציאה ולא להשתמש כדאיתא שם בגמרא:

## דף יב.

גמרא **מפני מה אמרו מציאת קטן כו'**. פשוט ליה דמדאורייתא אין זכייה לקטן רק רבנן תקנוהו משום דרכי שלום דלא ליתי לאנצויי ומקשה למה תקינו משום הכי לאביו ולא לעצמו יעשו לו סגולה ומשני שבשעה כו' ואינו מאחר ומש"ה תקנו הזכייה לאביו ולא תקנו הזכייה לקטן ומלתא פסיקא תנן מציאת קטן לאביו אפילו אם מאחר בידו ולאו כל כמיניה לעכב בידו שתחלת התקנה תקנו לאביו לפי שסתם קטן מריצה ואין מאחר בידו (ד) ומקשה למימרא כו' דאלו הו"ל זכייה מדאורייתא ותקנו משום איבה קטן שאינו סמוך למה תקנוהו [ועוד] הו"ל למימר טעמא משום איבה רק קאמר מפני שמריצה ואינו רוצה לקנות בה כלל מש"ה אין לו שום זכייה כלל [אפילו מאחר בידו ואינו סמוך] ועיין:
גמ' **ואמר שמואל הלכה כר"י קשה דלמא התם איירי בבנו הגדול וסמוך על שלחנו ואפ"ה ילקט כשמואל גדול גדול ממש** [**אפילו סמוך**] **ות"ק כר"י דאמר לא גדול כו'**. דמ"מ אמאי לא ילקט לת"ק הא ודאי יש לבנו גדול זכייה מדאורייתא ואבוה מניה קזכי כמו אשתו דמודה בה ת"ק:
גמ' **וכי מותר לאדם להרביץ ארי כו'**. למאי דמפרש רש"י דכיון דיש לו לפועל זה אשה ובנים מייאשו אין קשה וכי מותר להרביץ ארי כו' הא לא הרביץ ארי דמ"מ לא מייאשי ואפשר לומר דכיון שאשה ובנים מלקטין מייאשי:
ברש"י בד"ה **ילקט כו' את לקט הנושר כו'**. כצ"ל:
ברש"י בד"ה וליה לא ס"ל דמציאת קטן לאביו אלא מציאתו שלו ויש לו זכייה מדאורייתא רק היכא דסמוך על שולחן אביו משום איבה התם גדול נמי מציאה לאביו כמ"ש התוספות. ואם נאמר שאין דעתו כתוספות רק וליה לא ס"ל כלל דיד בן כיד אביו ולא איכפת בכל הני משניות שהביאו התוספות דהא ע"כ לא אתיא כוותיה [דר"י]

לשמואל דמשמע ליה קטן קטן ממש ובכולהו משניות מחלקין בין קטן לגדול וא"כ ג"כ סברת של יד בן כיד אביו לית ליה (ה) ולא תקנו כלל מציאה לאביו וסברת איבה לית ליה דאם במתני' לא נאמרה גם בברייתא לא נאמרה מהיכא נעלה הסברא ובהכי אין מקום לקושית התוס' בד"ה שמואל טעמא דתנא דידן קאמר וכ"ת מנ"ל דלר"י זוכה מן התורה דלמא מדרבנן ואבוה לא זכי מניה כלל [דלשיטת רש"י דסובר דלא ס"ל לר"י כלל דיד בן כיד אב ופליג אכל הני משניות א"כ נשאר קושיות התוס' ד"ה אי אמרת בשלמא תימה כו'] אין זה פירכא דבשלמא במציאה דהפקר והכל עניים אצלה תקנו רבנן לקטן דלא ליתי לאנצויי אבל בלקט כו' שמן התורה הוא לעניים הגדולים דוקא היאך יקחו רבנן מן העניים ותקנו זכייה לקטן גם לא אתי לאנצויי כלל בזה ועיין (ו) כן נ"ל שיטת רש"י וליה לא ס"ל כלל לא כדעת המקשה בר"י דאבוה מניה קזכו כו':

שמעתתא זאת דזכיה לקטן עיין בתשובות מהר"ר בצלאל אשכנזי סי' כ"ו וכ"ז שהאריך בפירושו עם רש"י ותוספות עד מאד ואינה בידי כעת:

בתוס' בד"ה **ואמר שמואל כו' וי"ל דדוקא הכא גבי לקט כו' כוותיה מטעמיה כו'**. ולפי סברא דהשתא קודם שנחית למסקנא לטעמא דעשו את שאינו זוכה כזוכה ודאי קשה דשמואל אדשמואל [אמאי לא אוקמה כר"י דבכורות דלא פליג עלה אלא ר"מ דרבנן דהכא לאו מטעם עשו שאינו זוכה כו'] ואין מוכרח שידע מימרא דשמואל דהתם:

בא"ד **והא דאוקמה כו'**. היינו עולא התם וכן שאר אמוראי אי לאו טעמא כיחידאה לא מוקמינן:

בא"ד **כל שחליפיו ביד כהן**. מפרש התם שיש לו ב' בהמות אחד בכור והשני חולין אלא דלא ידעינן [איזהו] נוטל הכהן אחד והשני הוא לבעליו ונאכל במומו ופטור מן המתנות ואף שהכהן יבא עליו ממנ"פ אם בכור הוא הרי הוא שלי ואם חולין הוא נתחייבת במתנות אפ"ה פטור מאחר שחליפיו ביד כהן פירוש שנטל אחד מהן מכח ספק חשבינן כאלו זכה אף באותו השני מכח בכורה ושוב זבניה לישראל במומו ובכור שמכר כהן לישראל פטור מן המתנות:

בתוס' בד"ה **אי אמרת כו' תימה מנ"ל דלר"י קטן זוכה מן התורה**. אלישנא קשה להו בשלמא דאורייתא אבל הקושיא מ"מ קשה לשמואל:

בא"ד **וי"ל דמדרבנן כו'**. אבל גבי מציאה דסבר ר"י לקמן לא גדול גדול ממש כו' אלמא דתקינו רבנן לאביו משום איבה אף שהבן לא זכה במציאה אלא מדרבנן דהא אף לר"י לא הוי אלא גזל גמור מדבריהם מהרש"ל בספר ח"ש מתרץ זה דאין זה ב' תקנות דהכי תקינו רבנן הקטן שימצא מציאה שיזכה בו אביו משום איבה והקטן [כשאינו סמוך]

מפני דרכי שלום משא"כ בלקט אבוה עשיר הוא דלא שייך למימר דהכי תקינו רבנן עד דמשני עשו שאינו זוכה כזוכה כלומר כאלו כבר זכה בנו בו מדאורייתא ע"כ. כמדומני שר"ל דבמציאה לא מקרי ב' תקנות שתקנו לקטן זכייה באינו סמוך ותקנו לאביו זכייה בסמוך כמו גדול אבל בלקט דא"ל רק באופן שתקנו לקטן זכייה ומן הקטן יזכה האב לא זכייה מעיקרא [דעשיר הוא] לזה מקרי ב' תקנות עד דמשני עשו שאינו זוכה כו' כלומר כאלו זכה הבן מדאורייתא ותקנו אח"כ מן הבן לאביו גבי לקט [וכן צ"ל לר"י בהך ר"י דלקט דעשו שאינו זוכה כו']. כלל מסברת רש"ל דבלקט צ"ל מזכיית הבן זכה האב וחכמים תקנו שיזכה הבן ואח"כ יזכה האב ממנו לאחר שזכה הבן דאל"כ אבוה עשיר הוא אבל במציאה י"ל זכיית האב לא ע"י שיש לבן זכייה רק בסמוך תקנו שיהיה לאב ועיין. ובאמת זה סברא חלושה דכיון שתקנו לקטן זכייה ומה שהגביה קטן הוא שלו באינו סמוך ובסמוך לקחו ממנו אותה זכייה ונתנו לאביו ומה טעם יש בזה לומר בסמוך תקנו הזכייה מיד לאב לא מקטן לאב עם שנאמר דשם לא גרע מגדול וכסברת מוהר"ש יצ"ו ע"ש בספרו. ואני למדתי כפשוטו ולא חילק ידענו דלעולם לא תקנו רבנן ב' זכיות ור"י אה"נ דס"ל קטן יש לו זכייה מדאורייתא כר"י וס"ל לר"י גזל גמור מדאורייתא ומה לו ולר"ח והגמרא לעיל מקשה למאי דס"ד דס"ל לר"י קטן יש לו זכייה מדאורייתא בהכרח קשה אהתם לפי מה שמפרש ר"ח ומה יאמר ר"ח למתניתין דלקט ומשני אלא י"ל שהוא מדרבנן וכפשוטו ועיין (ז):

יש מקשים בגמרא למה ליה להמקשה אא"ב ולא מקשה בקצרה התם פסק שמואל כר"י דילקט בנו אחריו ש"מ דמציאת קטן אינה לאביו והכא משמע דס"ל מציאת קטן לאביו וז"א דצריך להתישב בלא מימרא דשמואל דהכא מי ניחא התם ע"כ טעמא אחרינא צ"ל התם דלמה ילקט אף שיש לקטן זכייה הלא יד בן כיד אביו ורבנן לא תקנו ב' זכיות וצ"ל שתקנו רבנן בתחלה לאב וא"כ אמאי ילקט לזה אמר אא"ב דאורייתא כו' וזה ממש כקושיות התוס' למה לי אא"ב מדאורייתא יקשה בקצרה כו' אלא משום דא"כ בלא שמואל לא ניחא:

בתוס' בד"ה **ואבוה כו'**. לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם דרשינן לא תלקט לעני:

## דף יב:

גמרא **אי דאייתי ב' שערות מאי בעיא גביה**. הו"מ לאקשויי בין דאייתי ובין לא אייתי אי דאיתא לאבוה דאבוה הוי ואי ליתא תיפוק במיתת האב רק דלאו דוקא אייתי ב' שערות דעדיין נערה היא אלא אם היא גדולה ובוגרת קאמר דאין לאביה זכייה בה מ"מ

מאי בעיא גביה. ואין להקשות לוקמה כשמת אביה בעודה קטנה ומכרה עצמה אח"כ דאפשר דלא מצי למכור את עצמה ג"כ אח"כ:

גמ' **גירשה פשיטא כו' בעלה חייב במזונותיה כו'**. אע"פ שנתן לה כתובתה ג"כ דאי לא נתן כתובתה אף גרושה ודאי חייב במזונותיה כדאיתא בירושלמי אדם שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה חייב במזונותיה עד שיתן לה פרוטה אחרונה ומקשה גירשה פשיטא דאין רבותא בעיניו בגירשה ודאי אע"פ שחייב במזונותיה עד שיתן פרוטה אחרונה אפ"ה מציאתה שלה דכיון דטעמא דתיקון מציאה משום איבה פשיטא במגורשת ודאי לא תקנו. כן הוא סברת בעל העיטור כמ"ש האשר"י (וכ"כ) [ודלא כמ"ש] הרי"ף מדלא משני הגמ' כן ש"מ דלית ליה האי סברא [דירושלמי] גם ראייתו מברייתא דכתובות אף דלכאורה [חזקה היא] יישב האשר"י בטוב טעם ע"ש:

ועיין בר"ן שחילק דדוקא בחיי הבעל מגורשת ואינה מגורשת יש לה מזונות כיון דאגידא ביה ובידו לגרשה כו' אבל לא מהיורשין כיון שספיקא הוא (ח):

בתוס' בד"ה **ר"י אמר לא גדול כו' וכיון דמציאתו לאביו ה"ה כל זכיותיו**. אע"ג דודאי יכול לזכות ע"י קטן אחר דהיכא דדעת אחרת מקנה יש זכייה לקטן כמו שאמר שמואל פרק התקבל קטן זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים ומקשה עליו מאמה העבריה ומשני שיתופי מבואות דרבנן לכך הקילו שיכול הקטן לזכות אפילו לאחרים אבל בעלמא לעצמו דוקא זוכה היכא (דאין) דדעת אחרת מקנה מ"מ האב אינו יכול לזכות ע"י בנו ובתו הקטנים דכיון דמציאות שלהן שלו הרי ידיהן כידו. ואמה העבריה לא מקרי ידה כידו ויכול לזכות על ידה דהוי כקטן אחר כיון דמציאתה אינה שלו:

בא"ד **הא דאמר שמואל פרק מי שהוציאוהו כו' התם דאית ליה בית לקטן קאמר כו'**. למ"ד משום דירה מניחין בו פת העירוב ולמ"ד דמשום קנין קטן לאו בר מקני רשותא הוא כמ"ש שם האשר"י:

בא"ד **דקטן כו' זוכה כאמה העבריה**. ועדיפא מינה דהא יש לו זכייה ומציאה שלו ובאמה לאביה. ודברים בטלים כתב כאן מוהר"ש יצ"ו:

בא"ד **דקי"ל כר"י כו'**. אף שלכאורה אין הכרח דלא ס"ל לשמואל תקנה משום איבה בגדול רק בקטן ס"ל דאין לו זכייה כלל [אפילו באינו סמוך] ולא משום דמשמע ליה קטן קטן ממש [כמ"ש התוס' לעיל בד"ה שמואל טעמא כו'] וא"כ גדול נמי ממש [דמשמע אפילו סמוך] דלפי האמת א"צ לזה (ט) רק א"כ סיפא דמתניתין ע"י בנו ובתו הגדולים [דהיינו גדול ואינו סמוך] הוא מלתא דפשיטא דמציאתן שלהן (י):

בטור ח"מ סי' רמ"ג בב"י סעיף כ"ג ד"ה וכתב הרמב"ם כו' גבי שיתופי מבואות כו' אבל לא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים מפני שידן כידו ומשמע דה"ה בכל מילי דעבד כנעני אינו יכול לזכות מתנה לאחר מיד רבו ע"כ. כ"ש הוא דהא אפילו קטן דיכול לזכות בעירוב על ידו דדוקא בבנו קטן אינו יכול לזכות כדמשמע הכא וראיה אמה [שיכול לזכות על ידה] ולר"י לא קטן קטן ממש כו' [אפילו בנו קטן כשאינו סמוך יכול לזכות על ידו] ואפ"ה בשאר מילי קטן זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים רק דבשיתופי מבואות דרבנן הקילו עבד כנעני דאף בעירוב אינו יכול לזכות על ידו כ"ש שאר מילי וזה פשוט:

בתוס' **עירובין ע"ט ע"ב מ"ש ואין לתמוה האיך יש יד לקטן לזכות לר"י דהא ממ"נ אמה העבריה קטנה דאי אתיא ב' שערות כו' שאני שיתופי מבואות דרבנן**. ולכאורה קשה למה מקשו מאמה ומדייקי דקטנה היא והא לר"י לא גדול גדול ממש והיאך מזכה ע"י קטן שאינו סומך על שולחן אביו ועוד היאך תליא [קושיא זו מאמה] בר"י ולשמואל כ"ש קשה דאין זכייה לקטן כלל לדידיה י"ל דשיעור לשון כך הוא דמ"ש דהא ממ"נ קטנה היא תירוצא היא ור"ל אין לתמוה לר"י האיך יסבור גם כן כאן לא קטן קטן ממש כו' דהיאך יזכה ע"י בתו ובנו הקטנים א"כ נימא דר"י לא מפרש הכא כן וכדעת הרשב"א והראב"ד ז"ל שהביא הר"ן כאן דלר"י נמי קטן קטן ממש [ולא גדול הסמוך] דהא ליכא איבה כשהאב מזכה על ידו לאחרים משלו [אע"כ דקטן ממש אפילו אינו סמוך וטעמא משום דזוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים לזה הכריחו] דז"א דמ"מ אין לו זכייה כיון דמציאות גדול הסמוך על שולחן אביו לאביו דהא אפילו לשמואל דקטן פירוש קטן ממש וגדול ממש ע"כ ממ"נ אמה העבריה קטנה היא דאי אתיא ב' שערות מאי בעי גביה כדבשמעתין הא יוצאת בסימנים וקתני דמזכה על ידה ואע"ג דשמואל גופיה ס"ל פרק התקבל קטן זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים אפ"ה כאן זוכה משום שאני שיתופי מבואות דרבנן כו' [וטעמא דאין קטן ממש זוכה בעירוב לשמואל משום דידו כיד אביו מטעמא דמריצה אבל לר"י דאין מציאת קטן לאביו פשיטא דזוכה וע"כ דקטן היינו סמוך] כן נראה לי פשוט:

ומ"ש מהר"ש בעירובין הקשו מאמה [היאך יכולה לזכות אע"ג דסמוכה כמו שהקשו כאן לר"י] ולא מעבד דכיון דיש לו זכייה מדאורייתא פסיקא להו דלא מהני סמוך אלא בבנו ע"כ. הא בנו גדול ודאי יש לו זכייה מדאורייתא רק משום איבה תקנו שיהיה לאביו וחדא נקטו דמ"ש אמה או עבד אלא משום דבהכי עסקינן והתוספות דהכא נקטו תרוייהו ועבדו ושפחתו אע"ג דסמוכין כו'. ודאי מקשה לתירוצא של ר"י ורבא דדוקא בנוקב מרגליות או מגביה עם מלאכתו מציאתן שלהן אבל בלא"ה מציאה של בעל הבית

כפועל א"כ אמה העבריה דהתם [לענין עירוב] נמי צ"ל לפירוש התוס' בענין זה ג"כ אליבא דר"י גופיה דאל"כ אמאי יש לה זכייה הא ידה כידו ולרבא אמאי לא מקרי זה ידה כידו דמגביה עם מלאכתו לא שכיח ורוב זכייה לאדון (כ) ועיין:

בתוס' בד"ה **ולא לוה עד תשרי**. עיין מ"ש התוס' לעיל (דף ז' ע"ב) בד"ה בזמן שהבעל כו' לשמא כו' אירוסין כו' קשה לפירושם כאן דהא נשא אשה היום ודאי יש לה כתובה והיאך ניחוש שמא אין לו כתובה ועיין [וכן הקשה מהרש"א לעיל] ודוחק לומר דקתני יחזיר אע"פ שאין אנו יודעין אם נשאת היום עדיין או לא א"כ ניחוש לשמא לא כשאה עדיין דאיתרע ליה בנפילה שלא חששה בשטר כתובה ומבעל נפל לזה הוצרכו לומר דמנה ור' נשתעבדו מן האירוסין. נראה ראיה לפירושם דמשמע לקמן בכתב בו הנפק לא חיישינן לשמא כתב ללוות בניסן ולא לוה כו' [וכן לעיל גבי נפל ליד דיין] ואמאי כיון דנפל ניחוש שמא כתב כו' (ל) ולפירושם ניחא ודו"ק. ולפי פירושם [נמי] אי נמי דאמרינן ממלוה נפל שהלוה האמינו למלוה ועדיין לא לוה לו מאומה ולכן לא היה נזהר בו ונפל מהמלוה ואף אם המוצא ידע בודאי שנפל מהמלוה שראה שנפל ממנו אפילו הכי לא יחזיר (מ) ובסמוך אין כותבין שטר אא"כ המלוה עמו כבר פירש רש"י ונותן מעות בפניהם כדבסמוך. ואם מן הלוה נפל כ"ש דלא יחזיר שזמן השטר מזמן מרובה וממ"נ לא יחזיר וכן משמע מלשון רש"י [דאף אי מהמלוה נפל אפ"ה לא יחזיר] דכתב די"ל אם היה כשר היה נזהר שר"ל המלוה היה נזהר בו. ולא מצי לאוקמי מתני' אף כשאין הלוה מודה רק שידענו שנפל מהמלוה אפ"ה לא יחזיר כיון דנפל איתרע ודלמא לא לוה עדיין דא"כ אמאי אין בו אחריות יחזיר דהא איתרע וזה פשוט (נ) ודעת הרבה מפרשים דכי מטא שטר ליד מלוה אע"פ שלא ראינו שמסר לו מעות כותבין [דמיד נשתעבדו נכסיו אף לכשילוה לזמן מרובה] וכן דעת הרי"ף וכמו שאכתוב בסמוך ולפי"ז מאי ריעותא יש בנפילה אי משום דכתב ללוות ולא לוה ומש"ה לא נזהר המלוה לשומרו יפה יהיה כן זכה בו המלוה כיון דמטא לידה אף בשטרי דלאו הקנאה [וכשילוה לו עתה נשתעבדו נכסי הלוה משעת מסירת השטר. וא"ל שמא לא נמסר השטר לידו מיד בזמנו מה"ת ניחוש לזה טפי משאר שטרות כיון דריעותא דנפילה איכא למתלי דמשום דלא לוה הוא דלא נזהר בו] וצ"ל דהחשש הוא שמהלוה נפל ואין נזהר בשטרא כ"כ כמו המלוה ועיין:

בתוס' בד"ה **כותבין שטר כו'**. לפי מ"ש התוס' בשמעתא דאשרתא כמדומני דף ע' ע"ב [הוא בכתובות כ"א ע"ב] דלא חיישינן למיחזי כשיקרא אלא בקיום שטרות גבי וליתא לדרב פפי כו'. אין זה קושיא ודו"ק:

## דף יג.

גמרא **בשטרי הקנאה**. רש"י מפרש בין ילוה כו' וכדמקשה אלא מתנית' כו' איקרי וכתב כו' ולא משני דאיירי שכתב בו קנין אם ילוה יהיה משועבד לו מהיום [לא בין ילוה בין לא ילוה] ובמתני' לא יחזיר שמא לא לוה מעולם ומודה להרויח בו פשיטי דספרא (ס) דכל שבנפילה חיישינן לכתחלה נמי לא כתבינן דלמא יתן לו השטר אח"כ לטרוף ולא ילוה ממנו אא"כ המלוה בפנינו וראינו שמלוה לו מעות והרי"ף פירש שטר שיש בו קנין שמשעה שקנו מידו של לוה שיש בידו למלוה כך וכך שעבד ליה נפשיה ובדין קטריף כו' וכתב האשר"י לא ברירא לי כו'. תמצית דבריו יראה שמפרש לרב אסי לא נפיק קלא משעת חתימה עד שימסור לו השטר למלוה ובשטר הקנאה שמשעבד בין ילוה ובין לא ילוה [וכפי' רש"י] דבר תמוה הוא שאדם ישתעבד נכסיו קודם הלואה ומחמת זה הקול יוצא משעת כתיבה ולהכי מקשה על הרי"ף מה חילוק יש בין קנין או לא כיון שכתב בשטר פלוני לוה מפלוני נשתעבדו נכסי הלוה למלוה בלא קנין דשעבודא דאורייתא ואי משום קלא שיוכלו הלקוחות ליזהר עדים החתומים על השטר מפקי לקלא ולא הקנין ע"כ ואני בער ולא אדע ולא הבינותי שהטעם משום קלא דודאי עדים החתומים מפקי לקלא רק במה זכה המלוה לטרוף מן הלקוחות וניחוש הכא [כמו] בנפילה שמא כתב ללוות ולא לוה מעולם ואין לו שעבוד קרקעות אם לא לוה מעולם כו' ע"ז אמר רב אסי בשטר הקנאה לפירש"י בין ילוה בין לא ילוה וא"כ כדין טריף שהרי הקנה לו אף אם לא ילוה. ולפירוש הרי"ף ניחוש שמא כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי ואף שהיה הקול יוצא בניסן מ"מ לא זכה בשעבוד רק היום ולא זכה בשעבוד למפרע ומשני בשטר הקנאה שכתוב בו קנין שהקנה לו נכסיו מיד ואם ילוה לו לאחר זמן מרובה מ"מ זכה מהיום משעת הקנין נתחייב לו וכותבין שטר ללוה באופן זה או שקנו מידו שנתחייב לו בשעה זו וטריף אח"כ מאותה שעה שמשעת קנין נתחייב לו או כשהמלוה עמו אף בשטרי דלאו הקנאה כיון דשקיל ליה מלוה שטרא אשתעביד ליה מאותה שעה אף לא ראינו הלואת המעות [דאף אם לא ילוהו אלא לאחר זמן זכה למפרע משעת מסירה] אח"כ מצאתי בר"ן וז"ל דהא שעבד נפשיה שכיון שקנו מידו מסתמא נשתעבד אע"פ שלא ילוה שהרי נשתעבדו נכסיו בחליפין וא"צ שיפרש בין ילוה ובין לא ילוה [וזה דלא כדעת הגאון בדעת הרי"ף דס"ל דסתם קנין אינו אלא אם ילוה רק דלשמא לא ילוה לא חיישינן וכמו שמבאר והולך] ונראה שסברת הרי"ף שלעולם לא אמרינן שימסור השטר למלוה ולא ילוה ממנו ויאמין לו זה לא חיישינן (ע) ולכן כותבין שטר אע"פ שאין מלוה עמו [בשטר שיש בו קנין. רק באין בו קנין אין כותבין] דזה ודאי חיישינן שמא ילוה

ממנו לאחר חצי שנה ויתן לו שטר הזה דהלוה חושש לפשיטי דספרא והמלוה ניחא ליה שיטרוף מקודם ולכן בנפילה חיישינן לחשש זה [שמא עדיין לא לוה ומיד לוה נפל] ולא כסברת התוס' דכתבו דהא ודאי נזהר לשמרו כו' דהא מפירושם משמע שמן המלוה נפל ולא נזהר בו לפי שלא לוה לו עדיין ולפירוש הרי"ף אלו הגיע ליד המלוה זכה מיד בשעבוד אף אם ילוה לו לזמן מרובה [וכמ"ש למעלה לדעת הרבה מפרשים] (פ) ומ"ש הרי"ף ולא חיישינן לקנוניא כו' דאף למ"ד לפרעון ולקנוניא לא חיישינן דאם איתא דפרע מקרע קרע לשטרא אבל בתחלה ודאי חיישינן לקנוניא שמא לא לוה לו מעולם דכל מה דחיישינן בנפל ואיתרע ה"נ חיישינן לכתחלה אלא אם המלוה עמו כיון דשקיל ליה מלוה לשטרא אשתעביד ליה נכסיה בין ילוה מיד או לאחר שנה ולשמא לא ילוה לו כלל ודאי לא חיישינן ועיין. או כיון שמסר לו השטר דעתו שיחול השעבוד מיד בין ילוה לו מיד או לא ילוה לו ועם לקיחת השטר זכה בשעבוד מהיום (צ) וגדולה מזו כתב [הנ"י בשם הר"ן] דבשטרי דלאו הקנאה ג"כ כותבין אע"פ שאין המלוה עמו ובלבד שיזכו העדים למלוה ולא באנו למעט בשטרי דלאו אקנייתא אלא שלא יכתבו שטר ללוה ויתנו לו או שיעמוד בידם של עדים בעדו:

ומוכח בשמעתין דבשטר הקנאה אע"ג דלא מטא שטרא לידיה מעולם ושיעמוד השטר בידם מאותה שעה ואילך בשביל המלוה דזכין לאדם שלא בפניו [אפ"ה] זכה כמימרא דשמואל המוצא שטר הקנאה בשוק יחזיר ולא חיישינן לשמא כתב ללוות ולא מטא לידיה מעולם אבל בשטרא דלאו הקנאה לא יחזיר אע"ג דעדים בחתומין זכין לו אם לא שהלוה מודה אליבא דשמואל דלא חיישינן לפרעון ולקנוניא. ומי יתנני לדעת היאך יפרשו הרי"ף והרמב"ם ור"ח ז"ל שפירשו דשטרי אקנייתא בעינן דמטא שטרא לידיה דמלוה כמ"ש הר"ן וראייתו מנמצא דייתיקי קשורה לו על יריכו לא עשה ולא כלום ומי לא עסקינן אפילו כתוב בו קנין ולדעתם למה שטר הקנאה יחזיר ועיין:

בתוס' בד"ה **אביי אמר כו' אם בין תמוז לכסלו שלפניו כו'**. או בין תמוז לכסלו שלאחריו או בשניהם לאחריו כצ"ל [ר"ל או בשניהם לאחריו היינו אי גרסינן או בין תמוז לכסלו או בין כסלו לתמוז צ"ל בשניהם לאחריו וכמו שאיתא לפנינו]:

בסה"ד דמיום שני לעמידת המלך שהוא ר"ח ניסן כתב כו'. (שלכך) [שלא תימא] עדיין לא שבנו מטעותנו דדלמא יעמוד המלך בכ"ט באדר ויהיה ניסן שלאחר ניסן הסמוך שנת ג' והוא יסבור שבר"ח ניסן עמד ויהיה ניסן שנת ב' (ק) לז"א דהא מיד מתחיל לכתוב בשטרות מר"ח ניסן שנה ב' וכל השנה כתב כן ואין כאן מקום לטעות וכ"כ התוס' בר"ה בהדיא ומטעם זה א"ל כציור רש"י דהשטר נכתב ד"מ בר"ח תמוז לשנה ראשונה של

מלך שבו המלך עמד באמת והדיינים יטעו ביום א' ויסברו שביום ב' לחודש תמוז עמד המלך ויסברו ר"ח תמוז שהיא באמת השנה ב' שהשטר נכתב בו ויהיה הטעות שנה שלימה או שיהיה באמת נכתב בר"ח תמוז השני לעמידת המלך [והוא שנה ראשונה של מלך מפני שעמד ביום ב' לתמוז והם יסברו שביום א' לתמוז עמד ויסברו שנכתב בתמוז ראשון] דא"כ גם היום שמתחילין מר"ח ניסן לא יתוקן זה [כגון שנכתב בשטר בכ"ט באדר לשנה הראשונה שבו המלך עמד ויטעו ביום אחד ויסברו שבר"ח ניסן עמד וע"כ נכתב בכ"ט באדר שלאחריו דהוא שנה ראשונה ויהיה הטעות שנה שלימה] אלא ודאי לטעות הדיינים לא חיישינן ועיין:

בתוס' בד"ה **משום דקשיא ליה לאביי כו'**. וי"ל משום דקשיא ליה לאביי לא ניחא ליה שינויא דרב אסי כן ראיתי במקצת ספרים ולכל הגירסות לא יתישב שפיר דאם זה דין מצד [הסברא] עדים בחתומיו א"צ משום דקשיא ליה:

ומ"ש מוהר"ש יצ"ו כאן ברש"י שמתרץ זה במאי דכתב אבל השתא דתנן וכו' ומאריך שם מאד וסיים והדברים ברורים למבין לא ירדתי לסוף דעתו המכוון בדבריו. הן אמת שדברי רש"י מגומגמים כמ"ש בח"ש ויש מגיהין אבל השתא דתנן כותבין לא חיישינן כו' ועיין:

## דף יג:

גמרא **אמר ר"א כו' ורבנן סברי מיגבא גבי כצ"ל כדמוכח בסמוך דלא מותיב עלה מברייתא דאחריות ט"ס הוא וכ"מ בתוס' בד"ה ד"ה יחזיר כו'**. וזה פשוט:

גמ' **והא הני תרתי הוא חדא הוא כו' וחדא דאמר שמואל כו'**. נראה לפרש דר"א אפשר ס"ל מצא שטר הקנאה לא יחזיר אם אין הלוה מודה וטעמא דחיישינן לפרעון וטעמא דר"מ יחזיר בשטר שאין בו אחריות הוא דלא מצי לגבות ביה מידי אבל כשחייב מודה לא חיישינן דלמא עם כ"ז פרעו ולקנוניא זה לא חייש ולזה מוכרח [לומר דלר"מ באין בו אחריות לא גבי כלל] כיון דאוקי פלוגתייהו באין חייב מודה אבל חייב מודה כו' אבל אשמואל ודאי קשה מנ"ל דלא חייש לפרעון כשאין הלוה מודה הא בברייתא קתני אע"פ ששניהם מודים כו' וזה כוונת רש"י בד"ה וכ"ש כשאינו מודה כו' בעיני פשוט [וכ"כ מהרש"א בתוספות בד"ה הני תרתי כו']:

בתוס' בד"ה **הא קאמר להד"ם כו' היינו שאומר פרעתי כו' ועוד דשמואל לא חייש לפרעון**. היינו היכא שאינו יכול לטעון מזויף ועיין בספר ח"ש וא"ל דטעין לא לויתי דזה

לא ביקשו התוספות לסתור כלל שזה היה סברת המקשה ונהדריה ללוה דסבר דטעין כתב ללוות ולא לוה וממני נפל (ר):

בא"ד **ועוד דע"כ טענינן להו כו' דאל"כ לא שבקית כו'**. בתוספות כתובות פרק מי שהיה נשוי (כתובות דף צ"ב) סתרו זה דהא מן התורה א"צ לקיום שטר דקיום שטרות דרבנן דלא נחשדו ישראל לכתוב שטרות מזוייפין וא"כ ה"ה נמי דלא תקינו רבנן בכי הא לטעון אנן:

בא"ד **לכך קאמר לא יחזיר כו'**. שלא תימא מאי איכפת בחזרה כיון דאף אם יקיימנו לא מצי גבי לז"א פן יטרוף כשישתכח הנפילה:

בא"ד **משמע דאין הלוה בפנינו שהוא מודה**. ר"ל משמע שאין הלוה מודה מדקאמר שמא כו'. אינו מחוור לי שפיר איך מדייק מזה דאין מודה דלמא קאמר ממה נפשך מאי טעין דניחוש לה ויותר הו"ל לדייק מדנקיט שטר הקנאה דאי הלוה מודה אף באין הקנאה יחזיר למאי דס"ל השתא כאביי דעדים בחתומיו זכין וק"ל. ובסמוך בגמרא קאמר בהדיא וכ"ש הכא דלא מודה לוה וכו' (ש):

בא"ד **וא"ת לעיל** (דף ז') **דאמר ר"י כו' אנפל ליד הדיין כו'**. אמודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו לא קשה להו יהיה נאמן במגו דמזויף כיון דליכא ריעותא דהשטר בידו אבל בנפל קשה להו:

בתוס' בד"ה **אלמא כו' דשמא כתב ללוות בניסן כו'**. אבל בסמוך לשמואל דמקשה תרתי היינו לפי מה דשמואל ס"ל כאביי ומוקי למתני' כשאין חייב מודה דא"ל [בברייתא הטעם מחמת] כתב ללוות ולא לוה כיון דעדים בחתומיו זכין לו:

בתוס' בד"ה **הני תרתי כו' דכיון דמכח מתניתין קאמר לא חשיב ליה כו'**. דבריהם תמוהין לפי ענ"ד חדא דא"כ הו"ל לגמרא לומר חדא הוא דהאי דקאמר לא חיישינן לפרעון מתני' קשיתיה והגמרא סיים משום דאמר ר"א מחלוקת כו' ועוד מ"ש אבל מה שמפרש דלר"מ כו' לא הזקיקה כו' ודאי הוזקק דכיון דלא חיישינן לפרעון ואיהו ס"ל עדים בחתומיו זכין לו ע"כ צריך לאוקמי מתני' באין חייב מודה ומ"ט דר"מ דיחזיר אם היה גובה מבני חורין וצ"ל דהו"ל לאוקמי מתני' כרב אסי כדי שלא יקשה ברייתא ומטעם דדלמא כתב וכו' ולא לוה ודלמא איקרי וכתב וצ"ע. ודוחק ג"כ לומר שחשש פרעון משמע במתני' בהדיא אבל הך לא נשמע ממתני' וכ"ת במאי פליגי טרם שנסתור הברייתא נוקמה למתני' בשטרי אחלטתא ועיין:

## דף יד.

בתוס' בד"ה **שעבוד כו' כדאמרי' בסמוך אפילו שלא באחריות כו'**. דא"ל דלמא במפורש בלא אחריות כמ"ש בסמוך לשמואל וכ"ש למאי דקי"ל אחריות ט"ס הוא אף בשטרי מקח לקמן וכמ"ש האשר"י צ"ל שלא באחריות במפורש מ"מ השתא לשמואל שוין הן דאי לאו ט"ס הוא הוי כמפורש שלא באחריות ומ"מ אינו מוכרח וק"ל. ועוד דלקמן בסמוך גבי היום לית ליה למוכר ולא מידי דאל"כ היה טורף הבע"ח ממנו רק לשמא יעשיר זה אינו נוגע להכי קאמר תרעומות אבל אם יש לו בני חורין דלמא גבי ולא הביאו ראיה מעובדא דאבוה דאבוה בר איהי דאמר ליה זיל לשלמא אין לך עוד דין כו' בפי' רש"י דלא היה לו נכסים כיון שטרף הבע"ח ממשעבדי ועיין:

בסה"ד התם איירי שפירש לו בשטר שלא באחריות כו'. וצ"ע ממ"ש התוס' בב"ק דף צ"ה ע"א בד"ה חמשה גובין מן המחוררין [שהקשו לשמואל דסובר שטר שאין בו אחריות לר"מ אינו גובה כלל ומתרצין דשמואל מוקי לה כרבנן והא דשטר שאין בו אחריות אינו גובה אלא מן המחוררין] שמואל מפרש לה שאין בו אחריות דמפורש שלא קיבל אחריות כו' הא במפורש אף מבני חרי לא גבי לשמואל ודוחק לומר דהכא בשטר מקח אם פירש בלא אחריות לא אמרי' בטל למפרע והוי כשטר הלואה כיון דפירש בלא אחריות רק כשטר מכר ובא בע"ח וטרפה דלא גבי אפילו מבני חורי אבל התם קאי אשטר הלואה אף בלא קיבל אחריות בפירוש אפ"ה גבי מבני חורי דלא מסתבר לחלק כן גם א"ל דהתם לרבנן והכא לר"מ כו' [דלר"מ אף בהלואה ואף בלא פירש בלא אחריות אינו גובה כלל והוא לא ניתן להאמר כלל מרוב פשיטותו] ואפשר [דכוונת התוס' שם] דמ"מ ניחא ליה לאקשויי טפי מברייתא דהכא משום דפשטות דבריהם דהתם הו"מ לדחות [דאתיא כרבנן וכמפורש] והיה צריך להקשות מאידך דשמואל [היינו האי דחזקת הבתים] ועיין:

בתוס' בד"ה **דינא הוא כו' בנרות דולקין כו'**. ולא נקטו בנקיטת חפץ כדאיתא בגמרא מאי איכא בין ש"ד כו' דהאי דהכותב הוא שבועות המשנה [דג"כ בנקיטת חפץ] ע"ש ועיין:

בתוס' בד"ה **עד שלא החזיק כו'**. עיין במרדכי פ"ק דב"ק ע"ב סוגיא דמוכר שדה לחבירו ונמצא שאינו שלו אם יש לו שבח:

## דף יד:

גמ' **מאי לאו בלוקח מגזלן**. דא"ל נגזל מגזלן גופיה שגזל שדה מליאה פירות ואכלה (ת) דבלאו תיקון העולם הא מלוה ע"פ אינו גובה ממשעבדי [וכקושית תוספות לקמן בד"ה כשעמד בדין] או שסמך על הברייתא גובה את הקרן מנכסים משועבדים כו' ואף למאי

דמשני לקמן תירוצא דג' אמוראי הא לכולהו צ"ל כשעמד בדין על הקרן ולא על הפירות ובשבח שהוא כגופו של קרקע שאינו עומד ליתלש ממנו בקרקע עידית דמי ואם עמד בדין על הקרן תובע ג"כ מה ששוה קרן מחמת השבח כן נ"ל אף שאין מסכימים עמדי: גמ' **ת"ש לאכילת פירות כיצד כו'**. ולא מקשה השתא ממתני' גופא בלא ברייתא אי בבע"ח והאמר שמואל שבח אין כו'. ודאי לעיל כתבו התוספות הו"מ לאקשויי מרישא גופיה אלא ניחא ליה לאקשויי משבח גופיה והשתא דלא מצי מקשה משבח אמאי לא מקשה מאכילת פירות ע"כ אין זה מקשן דלעיל (א) דהא רבא משני להך קושיא [גם אברייתא] וזה המקשה חושב דלעיל י"ל בנגזל עם הגזלן שגזל שדה מליאה פירות ואכלה אבל בברייתא קתני והרי היא יוצאה מתחת ידו גובה הקרן מנכסים משועבדים דהאי ע"כ צ"ל בלוקח ולפי"ז היה ידע שעמד בדין על הקרן ולא על הפירות (ב) ויהיה זה המקשן אינו מקשן דבסמוך בין לרבא בין לרבה בר רב הונא מלוה ע"פ כו' ועיין. ובספר המלחמות כתב [אקושית הגמרא לעיל קתני מיהת לשבח קרקעות ולא פריך מאכילת פירות] דמעיקרא לא אותביניה מאכילת פירות דאיכא לאוקמה בנגזל גופיה שגזל שדה מליאה פירות ואכלן בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין ולא איירי בלוקח אבל השבח אין לומר אין מוציאין לשבח כו' דאחר שנפחת הקרקע בידו לאו שבח קרקעות הוא אלא פחת קרקעות הוא ע"ב. ומ"מ היא גופא קשיא אמאי נקיט לאכילת פירות וקאי אנגזל מגזלן ושבח קרקעות וקאי אלוקח מגזלן ולא נקיט ולפחת קרקעות אנגזל מגזלן ג"ב ולולי דבריהם בחרתי בדרכי ומ"מ אין זה קשה [על הרמב"ן] דהשתא נמי [דנקיט לשבח קרקעות ובלוקח מגזלן] א"צ לצייר אחופר בורות או נטלו מסיקין או לצדדין [דלא בעי] רק לאשמעינן איך שהקרן נגבה ממשועבדים (ג):

ברש"י בד"ה **בגוזל ונגזל כו' אי נמי כו' ארעאי אשבח**. אבל לעיל דקאי אשבח גדר או זבל לא מצי טעין ארעאי אשבח כן משמע סברת רש"י וק"ל:

בתוס' בד"ה **יש לו שבח כו'**. דלא מסתבר להו בפירוש רש"י דכיון שהכסיפה ביד הגזלן אין סברא שיבול לטורפה בחנם מלוקח דהא ירד לתוכה כשהיא ריקנית ואם היתה בתחלה מליאה אתי לדינא עם הגזלן על ההוצאה ויהיה בדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות ולקמן בבע"ח שאני שעשו תיקון כיון דלא מפסיד הלוקח שלא תנעול דלת כו' [לזה כתבו] ומיירי שגזל' ריקנית ואין צריך מליאה בפירש"י [ור"ל אף ריקנית] וכן מוכח לקמן בסמוך בד"ה תדע שכך כותב כו' שכתבו ואי בנגזל הא נגזל גופיה יהיב ליה יציאה כו' ודלמא להיכא שגזל מליאה פירות והכסיפה שנוטל הנגזל ואינו נותן יציאה אע"כ לעולם נותן לו יציאה:

בתוס' בד"ה **סיפא נמי כו'**. לעיל וקתני מיהת לשבח קרקעות כו' לא קשה תיקשי ליה מרישא דרבא ידע תירוצא דבסמוך דרישא בגוזל ונגזל אבל בשבח א"ל תירוצו כמש"ל אך עתה דמקשה מכח דומיא ע"כ לא סלקא אדעתא אכתי תירוצא דלקמן [בפירות] דבשבח א"ל כן [וא"כ אכתי לא דמיא] וצ"ל בלוקח מגזלן א"כ אמאי לא מקשה מכח רישא ואחר דמשני ליה הא בדאיתא והא בדאיתא לא קשה להו תו ארישא דידע תירוצא כדמשני גופיה בסמוך [אברייתא] ושמעתי שיש לקצת מחברים דרך אחרת ואינו בידי:
בתוס' בד"ה **תריץ כו' דהא בפרק אע"פ פסיק שמואל כר"י הסנדלר כו'**. ולא ניחא להו למימר דמ"מ דלמא לענין שעבוד ס"ל דמקנה דבר שלא בא לעולם כמו דאיבעי לרבנן אע"ג דס"ל אין אדם מקנה דשלב"ל אפ"ה מבעיא ליה לענין שעבוד דאי ס"ל הכי לא מספקא ליה ג"כ לרבנן וע"ש בתוספות דמשני בזה האופן:
בא"ד **היינו לפי המסקנא**. ואינו דהתם דבעי למיפשט מהך ברייתא ודלמא איירי בגוזל ונגזל דידע מימרא דשמואל דלוקח מגזלן לית ליה שזהו פשוט ובשקנו מידו כמ"ש בסמוך (ד):
בא"ד **וא"ת אדרבה לוכח מהכא כו'**. דא"ל דהכא איירי בדלא כתב למלוה דאקני דהא גובה את השבח דאם לא כתב לו דאקני לא גבי שבח דהא התם רוצה להוכיח מזה [דדאקני קני]. (וא"ל עוד ק') [מכח קושיא] זאת איכא למישמע ליה דינא דהא דאמרינן בכמה מקומות שהלוקח אומר הנחתי לך מקום לגבות מטעם זה לא מצי למיטרף מלוקח ראשון לא תליא בשעת קנין שהניח רק אם (הניחו) [יש] לו היום ויכול לגבות היום שכתבו מדלא טריף בע"ח ממשעבדי דטריף לוקח ואלא מאי דאקני לא משתעבד ושדה של לוקח שני לא היה ביד הלוה עדיין בשעת הלואה וע"כ בשעת קניית לוקח ראשון השדה מיד לוה היה אותו השדה שקנה לוקח שני ביד הלוה המוכר דאל"כ היאך מצי הלוקח ראשון למיטרף א"כ יאמר נא לוקח ראשון להמלוה הנחתי לך בשעת קנין מקום לגבות דאף דאקני קנה ומכר לא משתעבד מ"מ דאקנה קנה והיא בן חורין ודאי משתעבד כדאיתא התם בגמרא בהדיא מניה ואפילו מגלימא דעל כתפיה אלא כיון שהיום לית ליה לבע"ח מניין לגבות יכול לטרוף מלוקח ראשון שיכול לומר לו לקחת קרקע המשועבד לי שאינו יכול הלוה למוכרה משא"כ קרקע שניה (ח) ועוד דדלמא איירי שהלוה קנה קרקע זו השניה לאחר שקנה הלוקח ראשון השדה ולעולם דאקני משתעבד ולוקח ראשון טורף מלוקח שני ובע"ח טורף מלוקח ראשון דלא מצי לומר הנחתי לך מקום לגבות כיון שבשעה שקנאו לא הניחו לו מקום כלל אלא לא תליא בזה כיון שיש לו היום מקום לגבות וכעין זה כתב בח"ש ועיין:

בא"ד **דא"כ גם השבח יגבה מהני משועבדים כו'**. לפי"ז היה נראה לפי ענ"ד דמצי למידק אמאי לא גבי בע"ח מהני בני חורין דהלוקח גבי פירות מנייהו וכ"ת מאותן בני חורין שקנה אחר הטריפה גם ממשעבדי דאחר הטריפה מצי למיגבי (ו) וא"כ בע"כ צ"ל באפותיקי וק"ל:

בא"ד **יעמיד בשעשאו אפותיקי כו'**. אינו מדויק דבהכרח הוא כן ולא ידעתי מ"ש מוהר"ש יצ"ו:

בא"ד **דאז גובה את השבח כו'**. ר"ל לעולם דאקני אינו משועבד ומה שגובה השבח שעשאו אפותיקי לא יהא לך פרעון אלא מזו והוי השבח כמו שיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות דנוטל השבח היתר על ההוצאה חנם פשוט:

בא"ד **או יעמיד בלוקח מגזלן כו'**. ה"ה נמי בשמעתין מצי לתרוצי [אבל הקושיות ויספיק לתרץ גם] אקושיות ת"ש לאכילת פירות ולפי נוסחא שלפנינו שם בפרק מי שמת ובא בע"ח וטרפה לק"מ ואפשר שהוא מגיה הברייתא בזה האופן שבן מתחיל הברייתא לשבח קרקעות כיצד [משמע דהיא הברייתא זאת שהובאה כאן וכ"פ הרשב"ם שם]:

## דף טו.

גמרא **במאי אי בבע"ח מי אית ליה פירי כו'**. וה"ה דהומ"ל אפילו שעבוד צריך לימלך רק זה קושיא עדיפא יותר דלית ליה פירי. ואינו ברור מ"ש מוהר"ש יצ"ו בבע"ח גופיה דהיינו בשטר הלואה דא"כ הול"ל בלוה ומלוה ועוד דהיאך ישוער זה שצריך להמליך בלוה אם מגבי משבח ופירות של אחרים (ז) ואם מן הדין גובה קרקע עם השבח למה צריך להמליך וכן רש"י כתב במוכר:

גמ' **וצבי זבינא דנן**. ר"ל רצה לוקח הדין עיין בר"ן:

גמ' **אלא מעתה מתנה דלא כתב ליה כו'**. מלתא פסיקתא נקיט לכ"ע דרבא פסק לקמן אחריות ט"ס הוא בין בשטרי מקח כו' אע"פ שזה הולך אליבא דשמואל ולא קאמר אלא מעתה מכר שלא באחריות היינו דמפרש שלא באחריות ואפשר דכיון דאיהו אפסיד אנפשיה גבי מניה בע"ח ועיין:

גמ' **הא מתניתא מסייע ליה כו'**. משמע ליה יותר סיוע מהא דלעיל דשבח קרקעות כיצד דלעיל הרי שגזל קתני וצריך להגיה בתוכו ועוד אפשר לומר מדלא קתני ג"כ ופירי מנכסי בני חורין וכמו שדייק לעיל תדע שכן כותב מוכר ללוקח כו' כמ"ש התוס' מדלא הוזכר פירי אבל לעיל מפרש לשבח קרקעות וכן לאכילת פירות ור"ה לא חשיב לזה וק"ל:

הקשה מוהר"ש יצ"ו דהא ע"כ איירי באפותיקי דאל"כ אמאי לא טריף הבע"ח ממשועבדים דטריף לוקח ושמואל איירי בלא אפותיקי ומאי סייעתא וזה קושית התוס' בעצמו שהקשו לעיל בד"ה תריץ אהך ברייתא גופא המוכר שדה לחבירו שמביאו שם בפרק מי שמת [שם בפרק מי שמת מתחיל לשבח קרקעות כיצד והיינו הך ברייתא דלעיל וכמ"ש הגאון למעלה בתוס' הנ"ל] ור"נ לא מסתבר ליה השתא לחלק בין אפותיקי לאין אפותיקי [לענין שבח] עד בסמוך וכ"כ מוהר"ש ועיין. אך ודאי יהיה תירוץ לקושית התוס' שלא מעמידין באפותיקי יתורץ ג"כ זה:

גמ' **אי בבע"ח קשיא רישא וסיפא**. אי אוקמינן בדלא כתב דאקני לא היה קשה רק רישא אמאי נוטל השבח היתר על ההוצאה. ואפשר דאין לו חלק כלל בשבח ולא מצי מסלק כלל:

ברש"י בד"ה **יפה ויפה כו' אמאי זבינתיה**. קאי במתנה ונקיט מכר ונראה להגיה קבלתיה במקום זבנתיה דבקל נופל טעות כזה. ומוהר"ש יצ"ו דחק עצמו ביותר שלא להגיה דמתנה כמכר דאי לאו דארצי קמיה לא יהיב כו' ואין זה מדרך של רש"י:

בתוס' בד"ה **כשעמד כו' יש קול גם לפירות**. גם לרב אשי צ"ל שעמד בדין [עם הגזלן] קודם שמכר השדה על הקרן ולא על הפירות רק המקשן [שהקשה ארבא וארבה בר ר"ה ולא על רב אשי] עדיפא מניה מקשה אמאי גובה את הקרן ממשועבדים (ח):

בתוס' בד"ה **בע"ח גובה את השבח כו' דאי משבח לקוחות כו'**. מ"ש מוהר"ש יצ"ו במ"ש דאי משבח לקוחות כו' להא"א זה דמיתומים לא גבי משום דאין להם על מי לחזור מה"ט גופיה לא יגבה משבח לקוחות דהא איירי ע"כ כשמת אביהן דבנות רוצין מזונות ואין להם על מי לחזור ומאריך עד מאד ע"ש. ולסברתי הקטנה אין זה קושיא כלל דלא פלוג רבנן בלקוחות כיון דסתם לקוחות יש להם על מי לחזור לעולם גובה משבח ואפילו לקוחות שלא באחריות כיון דסתם לוקח יש לו על מי לחזור לא פלוג רבנן כדמקשה בשמעתין ממתנה ולא מלוקח שלא באחריות [ולעיל בגמרא כתב קצת בע"א] ואפשר דבמתנה אפילו אירע דכתב אחריות לא טריף בע"ח שבח דסתם מתנה אין בה אחריות לא תקינו רבנן בכי האי גוונא:

בא"ד **הלא מגוף הקרקע נמי לא טרפו כו'**. איכא למידק דלמא אכתובת אשה מקשה דטרפה ממשעבדי והיא אינה גובה משבח לקוחות ומתניתין איירי בכל שבח הן לקוחות הן יתומים ומקשה אמאי והא בע"ח גופיה גובה שבח דלקוחות ויטרוף כתובת אשה ג"כ שבח דהאי לישנא דתנאי כתובה ליתא התם בגמרא רק הוספה מדברי התוס' (ט) וכ"ת דמשמע להו דמשבח דמיירי זה דומיא דזה א"כ מבכור ג"כ מצי למידק דהיאך

גובה [משבח לקוחות] הא מגוף ג"כ לא טריף ואמאי לפירוש רש"י ניחא. אח"ז מצאתי באשר"י שכתב כ"ז וברוך המקום שכוונתי לדעתו:

בא"ד **ורש"י פירש כו'**. אין הטעם דחמש שנים מקרי קצבה דהא קיי"ל המחייב עצמו בדבר שאינו קצוב כגון לזונו איזה שנים כו' ועיין ברש"י פרק נערה ותמצא (י):

בתוס' בד"ה **תדע כו' וא"ת כו'**. דאף אם תמצא לומר דס"ל בלוקח מגזלן לית ליה שבחא דשכר מעותיו עומד ונוטל כשמואל מ"מ ביש לו קרקע או קנו מידו ס"ל לכ"ע דלא מחזי כרבית ואע"ג דרבא משני לעיל בגוונא אחריתא. ובלא"ה פסיק רבא בסמוך בהדיא והלכתא יש לו מעות ויש לו שבח כרב ועיין:

בא"ד **אי נמי מדקאמר ועמליהון כו'**. אבל ואינון אין זה ראיה דלא מזיק ליה אף דבלא"ה היה גובה:

## דף טו:

גמרא **כאן בשבח המגיע לכתפים**. קצת קשה לעיל דמקשה אימא רישא כו' שבח אין פירי לא דלמא שבח גובה בחנם בלי הוצאות אבל פירות צריך ליתן הוצאה כמו השתא בשינויא שבח המגיע לכתפים ומדברי שמואל דקאמר שבח אין מדויק ועיין:

ברש"י בד"ה **הא דקתני נוטל כו'**. גירסתו בגמרא הא דלא מסיק ביה שיעור ארעא ושבחא צריך לתת בע"ח השבח ללוקח ומסלק ליה ובריית איירי שהחוב כשיעור ארעא ושבח היותר על ההוצאה לכך נותן לו היציאה דלמה יגבה יותר מחובו ד"מ שהקרקע היה שוה ד' זהובים והוצאה זהב ועמדה על ו' זהובים אלו היה החוב ו' זהובים נוטל הכל בלי חזרת יציאה כמימרא דשמואל גובה את השבח בחנם השתא שאין חובו רק ה' זהובים נותן לו זהב יציאה ומסלקו והא דנקיט למלתא בציור אופן זה שהחוב מכוון נגד השבח היתר על היציאה שנותן לו היציאה ולא תני נוטל כנגד החוב ומאי פסקא לזה אמר לאשמעינן הא גופא אתי כו' ותוספות גרסי דלא מסיק ביה אלא כשיעור ארעא וכן תפסו לשון הגמרא וע"ז הקשו ודחקו דבלא"ה פריך שפיר והוא אינו רק לחד מ"ד [וגם לאותו מ"ד לא מקשה רק] אמאי יסלקו בזוזי ולא בקרקע היכא שאין חובו כשיעור ארעא ושבח [והו"ל להקשות אלימא ולכ"ע דאמאי אית ליה בשבח היתר על ההוצאה בחנם] כן נראה לפענ"ד בדברי רש"י ועיין באשר"י וכן מצאתי אח"כ במלחמות:

ברש"י בד"ה **שפיר דמצי למימר כו'**. אבל לא יפורש אהיכא דמסיק שיעור ארעא ושבחא אמאי יטול השבח לימא כיון שאין שעבודך על גוף הקרקע ולא הייתי מחויב לך ליתן רק דמי הקרקע אלו הו"ל זוזי השתא אמאי אפסיד הנח לשבחא בקרקע ואף כי חובך נגד

השבח ג"כ ז"א דכיון שאינו מפסיד שיכול לגבות מהמוכר ותקינו שבע"ח יכול לגבות השבח כדלעיל ועוד דלפי הדין או צריך ליתן כל דמי החוב או צריך לטורפה בקרקע:
ברש"י בד"ה **בין לרב כו'**. ויהיה קושית הגמ' אי הוי דעתיה לחד מהנך שס"ד דמעיקרא כוונתו המעות או פקדון או מתנה דאי ס"ד להא היכי הוי נחית בה ע"כ דעתו היה שיסבור שיהיה המקח קיים ומשני סבר כו' ולכי אתי מריה כו' באותה שעה יהיה זוזי פקדון כו'. ומפרש וטעמא כו' טעמא אחרינא הוא ולא מפרש דמקשי קושיא ארב ושמואל לא על הגמ' שמפרש טעמייהו נראה דהשתא הוי מצי לעשות הצריכא בזה האופן [דה"א דהכא לא שייך מתנה או פקדון כקושית הגמרא]:
ברש"י בד"ה **אע"פ שלא פירש** ולית לן דשמואל דאמר שבח צריך לימלך בפלוגתא קמייתא ס"ל לשמואל אע"ג דפירש אין לו שבח רק היכא דקנו מידו או יש לו קרקע דמודה בו שמואל בפירש לזה אמר רבא אע"ג דלא פירש ועיין:
בתוס' בד"ה **כגון דשויה כו' שזה פוטרן מחובו**. ובריייתא איירי בלא מסיק ביה שיעור ארעא ושבחא ונוטל השבח מבעל הקרקע אע"פ שאינו פוטרו מחובו ולא היציאה דלא יכול לחזור על המוכר בזה כיון שאינו פוטרו מחובו ונוטל מבעל חוב (כ):
בתוס' בד"ה **מעות יש לו כו' וי"ל דהתם איירי כשקיבל עליו אחריות**. ולרבא דבסמוך דאחריות ט"ס הוא וכן לשמואל גופיה אחריות ט"ס הוא אף בשטרי מכר אם נגזל טרפה דשעבוד א"צ לימלך [אלא] בבע"ח [שטרפה] מ"מ בהכיר בה שאינו שלו מסתמא אין כאן אחריות אם לא קיבלה בפירוש פשוט. ולשמואל דאף שפירש ואפילו [בלא] הכיר אין לו שבח צ"ל בשקנו מידו ע"ש בתוס':

## דף טז.

גמרא **אמר רבא זו צריכה לפנים כו'**. פי' רש"י דחוק כו' ועיין בערוך ערך פנים לפירוש הגאונים הא דקאמר רבא לעיל ותיובתא לא קחזינא היינו תיובתא סתימא דיש לו פירוקא אבל קושיא מעליא הוא:
בתוס' בד"ה **ארצי קמיה כו' מדלא נקיט כו'**. ולקמן [בסמוך דקאמר דאזיל טרח ומייתי לה כי היכי דלא ליקרי גזלנא] אפשר הוא ממימרא דרבא. אבל גם כאן מי מכריחנו שהוא מדברי סתם גמרא דלמא אינהו קמסקו למלתא הכי ומוהר"ש כתב דלקמן נקיט חדא מנייהו והוא הראשון אבל לעיל נקיט השני ע"כ שהוא משום דהלכה כן וזה יפה לתינוקות ועיין:

בתוס' בד"ה **האי שטרא כו' וא"ת מעותיו שהיו מתחלה מלוה כו'**. גם לרב הוא מלוה רק ה"ל דלא מיחזי (כשיקרא) [כרבית]:
בא"ד **באתרא דלא קני כו'**. מ"מ קשה מנ"ל להקשות:
בא"ד **בפ"ק דקידושין המקדש כו' ובמכר לא קנה**. ע"ש בנוסחא שלנו אינו וע"ש באשר"י ומהרש"א האריך בזה:
בתוס' בד"ה **בהאי הנאה כו'**. כתב מוהר"ש הוצרכו לזה משום דבשעת קנייתו מהגזלן ליכא למימר דאז גמר ומקני ליה בהאי הנאה דלא קאמר ולא מידי דהא כבר תבעו לדין למאן דאית ליה עד דמטי אדרכתא לידיה ולמאן דאית ליה עד דמתחלי יומא דאכרזתא אלא דצ"ל כאלו אומר לו מעיקרא שדה זו תהיה קנויה לך לכשאקחנה והשתא פריך שפיר מהך דמה שאירש מאבא מכור לך כו' דאיירי נמי בכי ה"ג ומיהו צ"ל דהכא סמכי דעתיה טפי אפילו משדה סתם דלקמן והיינו משום דהשדה כבר ביד הלוקח ניחא ליה דלא נקרייה גזלנא כדאמר רבא ואפילו למאן דלית ליה אדם מקנה דשלב"ל קנה כמ"ש התוס' והרי"ף וכ"כ במרדכי וז"ל נראה דה"ה אם אמר שדה סתם דלא קנה דגם זה לא קי"ל כרב דאם שדה סתם לא נחשב דשלב"ל א"כ מאי קאמר רבא והאלהים אמר רב אפילו בשדה זו דמכדי רב כמאן אמר לשמעתתיה כר"מ נעמיד דברי רב בשדה סתם ויהיה אפילו כרבנן ותו דגרסי' בפרק מי שמת בעי שמואל דאקנה מאי אליבא דר"מ כו' כי תבעי לך אליבא דרבנן והוא כמו שדה סתם והא דקאמר מסתברא מלתא דרב בשדה סתם משום דבשדה סתם לא הוי אסמכתא כולי האי כמו שדה זו ע"כ והוא הגהת מרדכי בפרקין. והכא סמכא דעתיה דאזיל טרח כו' אף בשדה זו ואפילו למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא בעולם דלא נקריי' גזלנא כו' ועיין בסמוך:
בתוס' בד"ה **מה שאירש כו' דלדידן כו'**. נראה קושית רמב"ח ג"כ צ"ל לדידן דלמ"ד אדם מקנה דשלב"ל א"צ לזה דקנייה ליה בשטרו הראשון ולא מקרי חספא דקנין חל על דשלב"ל (ל) דאל"כ תקשי בסמוך בשדה זו לכשאקחנה במה קנה [אף דס"ל כר"מ] ודו"ק. ולפסק רב האי [דרב אליבא דר"מ ועלה מקשה רמב"ח] קשה לי היאך יתורץ קושיא דרמב"ח בשדה זו לכשאקחנה כו' [דאמר רב קנה] עיין. צריך להסביר סברת תהא במאמינו כו'. גם למ"ד ניחא ליה דלא לקריי' גזלנא למה לי אותו טעם ולא סגי בהאי הנאה כו' דקא סמיך עליה כו' ועיין:

## דף טז:

גמרא **מסתברא מלתא דרב כו'**. שדינו אמת למ"ד אדם מקנה כו' ועיין [וכמש"ל]:

גמ' **לאחר שאתגייר כו'**. כצ"ל והוא בשדה סתם ואפ"ה פליגי רבנן:
גמ' **אף אנן נמי תנינא כו'**. ולא משמע ליה לאוקמי כשחייב מודה רק דומיא דשאר מילי דקתני גביה:
ברש"י בד"ה **בשדה סתם כו' אבל אמר ליה שדה זו כו' ולא האמינו כו'**. ר"ל שלא תימא מצד אחר יהיה קונה אף למ"ד אין אדם מקנה דשלב"ל כדלעיל חזר ולקחה כו' שהוא שדה זו דהכא שאני שלא האמינו המקבל מתנה דלא שייך לומר כלל כאן ליקום בהימנותא או גזלן:
ברש"י בד"ה **כל מעשה ב"ד כו' שהרי אין מקיימין כו'**. אין זה אליבא דהלכתא כדאיתא שם בב"ק וכ"כ מהרש"ל ז"ל וז"ל לפי' רש"י צ"ל דר"י לטעמיה דאית ליה התם הכי אבל אינו לפי פסק כו' ולא הוצרך רש"י לפרש כן אלא משום דלוה לא מקיים שטרא וא"כ מאחר שהיה ביד המלוה א"כ לוה ממנו וכ"כ בנ"י ע"כ (מ):
ומ"ש ר"י לטעמיה דשמואל קיימי' וקאמר ר"י לטעמיה. ומוהרש"א כתב בספרו דהוצרך לזה דאי הוי מקיימין השטר שלא בפני בע"ד כיון דאיתרע בנפילה אית לן למיחש שלא כתב ולא לוה והוא טרח לזוייף השטר בטוב עד שסבורין העדים שהוא חתימתן כהאי דג"פ כמ"ש התוס' לעיל דף י"ג ע"ב בד"ה הא קאמר להד"ם כו' ע"ש. ולא הבנתי כל עיקר דאכתי דלמא הכל זייף גם חתימות הדיינים וכמ"ש התוספות לעיל אע"כ כיון דאין הלוה בפנינו אין לחוש שמא מזויף הוא ועיין לעיל. ועוד דא"כ למאי דקי"ל מקיימין השטר כו' לא יהיה לן הנפק מעלה או מוריד וזה אינו ועיין:
ברש"י בד"ה **אפסיד אנפשיה כו'**. רש"ל כתב בגמרא אימור אשתמוטי כו' קשה א"כ לעיל נמי נימא אשתמוטי קמישתמיט ויש מפרשים משום דסמיך אאי נמי דקאמר למיכתב ליה שטרא אחרינא ואומרים שכך פי' רש"י [ואם דוחהו ואמר אבד היה לו לכתוב שטרא אחרינא] ואני אומר אי דייקית ברש"י לא משמע הכי שהרי כתב ואם דוחהו לומר אבד היה לו לכתוב שטרא אחרינא ולא כתב אשתמוטי והאמת באשתמוטי לא שייך לומר כתוב לו שטרא אחרינא שהרי אומר לו היום או למחר אחזיר שטרך ונראה דלק"מ דלא שייך לומר אשתמוטי אלא בסתם לוה ומלוה שהאמינו זה לזה ושילם לו קודם שמחזיר לו השטר אבל היכא שהזקיקו לדין ולא היה רוצה לשלם עד שכתבו שטר חלטתא פשיטא שאינו משלם לו עד שיחזיר לו השטר ואם אבד יכתוב לו שטר אחר ודו"ק ע"כ. אח"כ ראיתי בנ"י בפשט הזה מיישב הך קושיא באורך בטוב טעם ודעת עליך לעמוד עליו וק"ל:

בתוס' בד"ה **אע"פ שכתוב בו הנפק כו'**. כדאמר שמא כתב ללוות ולא לוה ולא הזכיר שמא כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי כדלעיל אלמא כמשמעו קאמר ועוד דלא קאמר חיישינן לפרעון ולקנוניא רק לפרעון:

בא"ד **יעמיד נמי כו' ומשום שמא כתב ללוות ולא לוה**. ר"ל בניסן ולא לוה עד תשרי ולא דייקו בלישנא וכן מ"ש אבל היכא דליכא למיחש לכתב ללוות ולא לוה ר"ל נמי בניסן ולא לוה עד תשרי:

## דף יז.

גמרא **ואוקימנא בשחייב מודה**. ובהך סברא דדלמא שמעי רבנן ומפסדי לי לא פליגי אע"ג דרב כהנא לא מוקי טעמא דמתני' בהא אלא משום פרעון וקנוניא כמ"ש התוס' לעיל ע"ב בד"ה אע"פ:

גמ' **כיון דלית ליה רווחא כו'**. משמע היכא דאית ליה רווחא כגון למחר וליומא אוחרא חיישי' שפרע ורוצה ללוות בו דלא כמ"ש התוס' לעיל (דף י"ג ע"א) בד"ה ה"ט וכתב מוהרש"ל דהכא אליבא דר"י ורב כהנא דמוקי בחייב מודה מוכרחין לומר דחייש ר"י להך מלתא דאל"כ בו ביום פשיטא דיחזיר מאחר שמודה ולקנוניא ליכא למיחש אלא דקמ"ל דלא חיישינן לפרעון שפרעו וחוזר ללוות בו ודוקא בו ביום אבל ביום אחר איכא למיחש ע"כ ועיין (נ):

ברש"י בד"ה **אינו נאמן לישבע אלא שכנגדו נשבע ונוטל**. לא שייך הכא למימר תקנתא לתקנתא לא עבדינן כיון דאינו נאמן מדינא צריך לשלם משא"כ לעיל בדר"נ דמדינא אינו חייב לשלם בכופר הכל וזה פשוט וכ"כ מוהר"ש:

ברש"י בד"ה **והעדים מעידין כו'**. נראה שלפי"ז אינו נכון וחזר ואמר פרעתי וצריך למוחקו (ס) ויש ליישבו בדוחק ועיין באשר"י:

ברש"י בד"ה **ומפסדו ליה כו' עדיו בחתומיו כו'**. לכאורה כ"ז דברי מותר ועיין:

בתוס' בד"ה **הטוען אחר מעשה ב"ד כו' וא"ת למה כותבין כתובה כו'**. דא"ל דכותבין כתובת בתולה שלא יהיה נאמן לומר פרעתי מכח מגו דאלמנה נשאתיך אם אין לה עידי הינומא וכל כתובה שלא יהיה נאמן לומר פרעתי אם אין לה עידי קידושין מכח מגו דאין את אשתי כמ"ש בסמוך דא"כ לא יתישב הא דפריך לקמן אלמנה מן האירוסין במאי גביא כמ"ש התוס' שם שתקנת הכתובה בשביל התוספת דאי משום מנה מאתים מן האירוסין נמי יכתוב כתובה [ואי נימא דגם השתא דלא אמר כלום תיקנו לכתוב כתובה משום מנה מאתים שלא יהא נאמן במגו א"כ היכי מוכח דלא אמר כלום מדלא תיקנו

לכתוב כתובה לארוסה ואלא מאי דלא אמר כלום מ"מ קשה אמאי לא תיקנו לכתוב לארוסה] וכ"כ מהרש"א ואני אומר כפשוטו דהא לפי האמת לשיטת התוס' אנן קי"ל ארוסה יש לה כתובה כמ"ש התוס' לקמן ע"ב בד"ה מן האירוסין ואי משום הכי כותבין כתובה אמאי לא כתבינן לארוסה ג"כ אע"כ משום תוספת:

בא"ד **ומשמע דלא יחזיר משום תוספת כו'**. ודאי די"ל דדלמא אין לה עדים שהתנה לה ומש"ה לא יחזיר דמצי למיטען פרעתי רק דעדיפא קאמר דאם אין עדים יש נ"מ אף לענין מנה ור' גופיה:

## דף יז:

גמרא **וכ"ת ה"נ מאי הועילו כו'**. דא"ל במקום שאין כותבין וכן מתני' דנתארמלה לוקמה במקום שאין כותבין דמ"מ במקום שכותבין מאי הועילו בתקנתן ואם איתא שתקנו במקום שאין כותבין במקום שכותבין היאך עקרי תקנתא דרבנן:

ברש"י בד"ה **אי לא נקיט כו' דלמא הדרא ומפקא כתובה כו'**. זה אינו מוכיח אביי במאי דקאמר דאי ס"ד במקום שאין כותבין אלמנה מן האירוסין כו' דלמא מ"מ במקום שכותבין [אף דאינו יכול לטעון פרעתי] ואף שמודה שלא פרע יכול לומר לא אפרע לך עד דתתן לי הכתובה דאין כותבין שובר וכ"ת מאי נ"מ [במה שתחזיר לו הכתובה] כיון דמ"מ מצי תבעה מ"מ נ"מ היכא דאין עידי קידושין או עידי הינומא וכמ"ש התוס' וכן לקמן כדמוכח מגופא דמתני' עדיין לא נסתיים חששא זו (ע). ועוד מי יימר דלא חש ר"י לחששא זו דלא קאמר רק דלא מצי למיטען פרעתי והיכא דיש עדים שנשרפה הכתובה ובפרק ג"פ אמר ר"י כותבין שובר [אבל מהאי מימרא אינו מוכרח] ואפשר דה"ק דלמא במקום שאין כותבין אבל במקום שכותבין לעולם אינה יכולה לגבות בהוציאה גט ואין עמה כתובה דיכול לומר הוציאי לי הכתובה דאין כותבין שובר והיכא דאיכא עדים שנשרפה עדיין יכול לומר פרעתי כיון דלא נקיטא הכתובה ולעולם לא איירי הך מתני' במקום שכותבין והדר אמר אביי ע"כ אם יש עדים שנשרפה לא מצי למיטען פרעתי כו':

בתוס' בד"ה **לא אמר כלום שאם תחזיר הכתובה הוא יכתוב שובר כו'**. מהרש"ל הגיה תחזור ותתבע לא ידעתי מה היה לו ודבריהם ישרים בלי הגה"ה (פ):

ומ"ש במגו דאין את אשתי אם אין לה עידי קידושין ולא יהיה נאמן לומר פרעתי הכל. [אף אם יהיה הכתובה בידה] במגו דאי בעי אמר לא גרשתיך דהא אין שם עידי גירושין כיון דאין מכירין אם היא אשתו. שהרי גם הגט הוא בידה והוציאה גט פירוש עידי גט דהשתא לא מצי טעין לא גרשתיך (צ) ובתוס' פרק הכותב דחו זה דלא איירי התם אם

הגט נשאר בידה אבל הכא כתבו אפילו אם היא מודה שהכתובה היא בידה וגם הגט בידה וסיימו מ"מ נפרעת בעידי גירושין לבד בלא חזרת כתובה וגט ותמהני על מוהר"ש יצ"ו שלא השגיח בזה וכתב וז"ל ונראה לישב דבריהם דהכא דמ"מ איכא האי מגו לגבי יתומים אם מת הוא ולא נשאר הכתובה בידה יהיו נאמנים לומר שפרעו במגו דאין את אשתי אם אין לה עידי קדושין אבל אם תשאר הכתובה בידה לא יהיו נאמנים לומר שפרעו דלא שייך כאן מגו דלא גרשתיך ובחנם נדחק:

בתוס' בד"ה **הוציאה גט כו' ואביי נמי מסיק כר"י ומוקי כו'**. וקשה כו' לא נחוור לי מאי דוחקייהו דבשמעתין לא איירינן בפלוגתא דכותבין שובר עיין בהגהת מרדכי ובמוהר"ז ובמלחמות רק בדינא דהטוען אחר מעשה ב"ד במקום שכותבין כתובה והיכא שנשרפה הכתובה אבל היכא שהכתובה בידה לא יפרע דאין כותבין שובר ונ"מ [במה שהכתובה בידה] היכא דאין עידי קדושין וכמ"ש לעיל והוציאה שטר הגט ואין עמה כתובה ויש עדים שנשרפה לא מצי טעין פרעתי דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום [וכן תירצו התוספות באמת בכתובות בד"ה הוציאה גט] וכלא מבעיא שכתבו התוס' לעיל או במקום שכותבין ויש עדים שנשרפה כו' דהא אי לאו דס"ל לר"י בג"פ דכותבין שובר לא הוו מפרשין דבריו רק כלא מיבעיא שכתבו התוספות וכמו שמואל דס"ל אין כותבין שובר ואית ליה דר"י וכן לקמן בד"ה אטו גט כו' שהקשו אי נמי נוקי במקום שאין כותבין כתובה כו' דלא אפשר דכותבין שובר וכן אי שמואל ס"ל כר"י אמאי לא מפרש מתני' כן אף במקום שכותבין דליכא למימר דגט היינו כתובה וכגון שנשרפה ואפשר דנראה להו דוחק לפרושי מתני' בהכי דכיון דמוקי לה אביי אף במקום שכותבין מוקי לה לגמרי כר"י דדוחק הוא לאוקמי בנשרפה ועיין:

בתוס' בד"ה **מן האירוסין כו' אי נמי כו' דלטעון ולימא פרעתי**. [וא"ל] א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן דר"ל משה"ה לא תקינו כתובה [דלא יועילו בתקנתן] אבל גרושה כו':

בא"ד **דגובה בשטר גט כמו גרושה מן הנשואין במקום שאין כותבין**. והנה אלמנה מן הנשואין במקום שאין כותבין גובה בלא מידי כיון דלא ניתקן כתובה באותו מקום אבל גירושין אפשר בלא שובר רק לכתוב על הגט גובה בגט:

## דף יח.

גמרא **וכ"ת דכתב לה מאי למימרא**. דלא שייך לומר כאן לאפוקי מדראב"ע דע"כ לא קאמר רק לענין תוספת:

גמ' **אמרה בעינא לאינסובי כו'**. וקשה הו"ל למיכתב פרעתי ע"ג הגט. דהיא תמחוק דהא הגט בידה ואין תיקון לזה אלא קריעה ולכתוב ב"ד ע"ג לאו גט פסול הוא לז"א אטו וכו': בתוס' בד"ה **אטו גט מנה כו' וי"ל דלאביי כו'**. הרבה משתבשין בכאן ורוצין לעייל פילא בקופא דמחטא והאמת הוא מ"ש מהר"ש יצ"ו וז"ל נ"ל דלא הוי גרסי דאי ס"ד במקום שאין כותבין כתובה וכו' אלא דה"ג דאי ס"ד דגט היינו כתובה וכו' וכן נראה מרשימת רש"י וה"ק לפי שיטתם אלא אביי מגופיה דמתני' קהדר וכו' דע"כ איירי במקום שכותבין מדקתני סיפא כתובה ואין עמה גט וכמ"ש התוס' אלא משום דאיכא למימר דאף במקום שכותבין נימא דגט היינו כתובה אבל בעידי הגט לא גביא [וכרב] ואהא קאמר אטו גט מנה וכו' אטו כל דמגבי כו' ואביי ס"ל דלית לן למימר דגט היינו כתובה וכותבין בגט שטרא דנן אלא דוקא במקום שאין כותבין [כיון שכל עיקרה לא באתה לגבות אלא בגט והיא עיקר הגוביינא לא היה לו לפרוע עד שתכתוב שטרא דנן ולא שייך למימר אטו כל כו' וכ"כ הפ"י] אבל במקום שכותבין לית לן למימר דגט היינו כתובה [דאטו כל כו'] שפיר נאמן לומר פרעתי אם לא תוציא הכתובה אלא ודאי דלא אמר כלום [ובין במקום שכותבין ובין במקום שאין כותבין גובה בעידי גט] מיהו בפרק הכותב אמרינן דרב ס"ל אף במקום שכותבין דגט היינו כתובה [ולית ליה אטו כל כו'] ודו"ק ע"כ וכן משמע מלשון התוספות בקושיא אי נמי נוקי במקום שאין כותבין וכו' [וע"כ דלא גרסי ואי ס"ד במקום שאין כותבין]:

בתוס' בד"ה **הא אמר תנו כו' וכן לקמן דפריך על ר' ירמיה כו' מאי למימרא לימא דקמ"ל כו'**. לכאורה אין זה כ"כ קושיא דהגמרא מקשה למאי דמשני כגון דקאמרי עדים כו' דאי קמ"ל דלא חיישינן לשמא כתב בניסן כו' א"כ בלא עדים לוקמי לאלתר וכקושית התוס' והלא אפילו אי הוי לאלתר הוי חידוש וכו' והיאך תלוי תירוץ זה בהא דקאמרי עדים ועיין:

בא"ד **וי"ל דס"ל כו'**. מ"מ מאי פשיטא הוא דלמא קמ"ל לאפוקי ממ"ד יש לבעל פירות עד שעת נתינה רק דא"כ לא הו"ל לאורויי בזה האופן [הו"ל לאשמועינן גוף הדין דאין לבעל פירות משעת חתימה ולא בציור דין זה] בשלמא אי ס"ל כמ"ד יש לבעל פירות כו' קמ"ל דמ"מ אמרינן אימת מטי גיטא לידך:

בא"ד **פשיטא דיחזיר ומאי קמ"ל והלא אפילו לא גיטה הוא זה כו'**. הקשה מוהרש"ל ז"ל [והוא קושית הגליון] וז"ל תימה דלמא קמ"ל דלא חיישינן דשמא זה הגט זמנו קודם לגט זה שנתגרשה בו ותטרוף בגט זה שניתן לראיה פירות שלא כדין אפילו למ"ד אין לבעל פירות משעת חתימה וי"ל דכיון שהבעל מודה וסובר שהוא שלו א"כ בודאי זמנו

שוה לאותו שנאבד ע"כ דודאי לא חשדינן לשמא ישקר דהא בכ"מ דחיישינן לשמא כתב ללוות בניסן וכו' כתבו התוס' לעיל ועתה רוצה ללוות בו אבל א"ל שכבר לוה כו' דא"כ מאי ריעותא בשביל שנפל לא נזהר לשומרו כו' ה"נ כיון דאיכא עדים שראו בידה למה נאמר שהגט השני זמנו מקודם ואפ"ה קאמר הבעל שהוא שלה [למה נחשדהו למשקר במקים דליכא ריעותא דנפילה דכיון שכבר נתגרשה היה לה ליזהר כמו התם בשכבר לוה]:

עוד הוסיף וא"ל א"כ כשאין הבעל מודה מאי הקשו התוס' שיחזיר ליחוש שמא זמנו קודם ולק"מ דלפי האמת ליכא חששא כדמשני הגמ' לקמן שיאמרו הלקוחות אייתי ראיה אימת מטי כו' ולכך לא הקשה הגליון אלא אמ"ש תוספות מאי קמ"ל כו':

בא"ד **ורבה דייק דמתני' דומיא דשטרי חליצה כו'**. כתב מוהר"ש אבל מגופא דמתני' ליכא למידק דשמא הוא לאלתר וראינו ביד הבעל קודם שנפל דהא אינם חלוקים בו הבעל והאשה ושניהם מודין שלא נתן לה אלא שנפל ממנו ואיכא למיחש רק לנמלך דוקא ע"כ. ונ"ל דאי מגופא דמתני' י"ל לאלתר וכ"ת ונמלך מאי קמ"ל דלמא קמ"ל כקושית התוס' דלא חיישינן דלמא כתב ליתן בניסן דהא מתני' איירי דלא נתן לה עדיין ועכשיו הוא דקאמר תנו וא"כ דלמא כתב ליתן כו' [וקמ"ל דאפ"ה יחזיר דיאמרו הלקוחות אייתי ראיה. אך מ"ש דלמא כתב כו' אינו מדוקדק דודאי הכי הוא] אבל בברייתא ע"כ כיון דראו בידה ליכא למימר כך כדלעיל [דלא הוי ריעותא לומר דלא נזהר לשמרו] ועיין (ק):

בתוס' בד"ה **לאלתר כו' דחייש לתרי יצחק כו'**. בפרק האשה שלום (יבמות דף קט"ו ע"א):

בתוס' בד"ה **והוא שהוחזקו כו' דהשתא כו'**. וכ"ת מאי נ"מ דלמא רוצה לחלק אף באידי ואידי הוחזקו וכאן שהשיירות וכו' לז"א דומיא דסיפא אבל בסמוך לר"ז לא קשה כלל הך קושיא דהוא מקשה מברייתא וק"ל:

בא"ד **וא"ת ומאי טעמא יחזיר כו' וי"ל כיון שאנו יודעין כו'**. הא ודאי לר"ז דמקשה בסמוך מברייתא ליכא לשנויי הכי דהא לא ידעינן ממי נפל דליכא למימר דיודעין דמזה יב"ש נפל דהא הוא גופיה מודה דמינה נפל וליכא למימר דיודעין דמינה נפל דא"כ ראינו בידה ופשיטא דיחזיר אפילו אין הבעל מודה כמ"ש התוס' לעיל וצ"ל כמ"ש לקמן בד"ה מעולם וכו' דבמזיד לא ישקר וכיון שהוא אומר שממנה נפל לא חיישינן שגם האחר אבד כיון דאין השיירות מצויות והכא אכתי לא אסקו אדעתייהו הך סברא ואולי דהכא ר"ל

כיון שאנו יודעין ע"פ דיבורו דאל"כ היאך פסיקא להו [במ"ש כיון שאנו יודעין והול"ל כגון] אבל בתוספות פרק כל הגט כתבו די"ל כגון דידעינן דמזה יב"ש כו' ועיין:

## דף יח:

גמרא **אלא ר"ז מ"ט לא אמר כרבה כו' מי קתני הא אמר תנו כו'**. ולא מקשה ממתניתין דכל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר דקתני יחזיר ואפילו לזמן מרובה דניחא ליה לאקשויי מגט אגט ועיין לקמן (דף כ') ריש ע"א אבל אמאי מדייק לעיל מהך מתני' דלמא איירי לאלתר וקמ"ל דלא חיישינן לפרעון (ר). הן אמת ר"ז מוקי לעיל בשטרי חלטתא דלאו בני פרעון ואפשר דגם לרבה ס"ל דחיישינן לפרעון וצריך לאוקמי בשטרי חלטתא וא"כ פשיטא דלמאי ניחוש אלא קמ"ל דלא חיישינן שמא מאחר נפל ואי לאלתר פשיטא ועיין:

ולפי' רש"י ניחא דכיון דתני יחזיר הו"ל לפלוגי בין לאלתר לזמן מרובה:

גמ' **ר' ירמיה אמר כו'**. לתירוץ של ר' ירמיה היאך תלוי זה בזמן שהבעל מודה כו' אם היא נותנת סימני הגט ודאי יותן לה וצ"ל שאינם יודעים סימני הגט ורק אתו לאשמעינן דלא חיישינן שמא איתרמי כו' (ש). ולתירוץ של רב אשי צ"ל נמי דלא חיישינן לשמא אתרמי ועיין:

ברש"י בד"ה **ולעולם כדקי"ל כו' הו"ל לאפלוגי כו'**. למאי דמשני כאן שהשיירות מצויות כאן שאין כו' אמאי לא מפליג בברייתא ועיין:

בתוס' בד"ה **נפיק כו' וא"ת אביי כו'**. בגיטין כללו אביי ור"ה ור"ז [לחד לישנא]:

בתוס' בד"ה **אין הבעל מודה כו'**. אבל לעיל במתני' שמא נמלך לא קשיא להו דאיירי שאין הבעל בפנינו דמעיזה ומעיזה ועיין בכתובות דף כ"ב. איתא פלוגתא בהך וביבמות דף קט"ז ע"ב בתוספות:

בתוס' בד"ה **ואפילו לזמן מרובה תימה כיון שמודה שממנה נפל כו'**. ברש"י במסכת גיטין מפרש בזמן שהבעל מודה שאומר ליתנו לה ע"ש:

בתוס' בד"ה **מעולם לא כו' לפי שמספק אומר שהוא שלו כו'**. הקשה מוהר"ש יצ"ו מי הכריח אותם לזה דהא איכא למימר דודאי אם יאמר הבעל שהוא שלו ומכירו בסימן שהוא נאמן וכדמסיק רב אשי אלא דהכא איירי שאין הבעל מכירו כלל אלא שהוא אומר שנאבד לו הגט ששם הבעל יב"ש והיה חתום בשטר העדים אלו ולהכי אם לא אמרו העדים שלא חתמו אלא על גט אחד כו' יש לחוש שמא חתמו אלו העדים ג"כ על גט אחר ששם הבעל יב"ש כיון דשיירות מצויות אבל כשאומרים שלא חתמו מעולם אלא

על אחד אין לחוש באחר דמיתרמי שמא כשמא ועדים אחרים כאלו העדים ודו"ק עכ"ל ואין זה קושיא כלל (ת):

בא"ד **וצ"ל שלא ראו כו'**. ר"ל דלגירסא הראשונה ניחא דנהי דראו חתימות העדים והכירו שהוא שלהם מ"מ שמא הוא של אחר והגט שאבד הבעל היה שמא כשמא ועדים כעדים ולא היה דומה לאותה החתימה וק"ל:

## דף יט.

גמרא **וליחוש שמא כתב כו' ואתי למטרף כו' הניחא כו'**. קצת קשה אמאי לא מקשי וליחוש נמי כמו למטה בעבד דלמא כתב ליתן בנים וכו' ואזלא איתתא זבנה ממעשי ידיה קרקע ואזיל הבעל וזבין לה ומפקא לה לגיטא דכתב בניסן וקטרפא לקוחות שלא כדין ולכאורה היה מרויח גם בזה הניחא למ"ד כו' וי"ל שאין דרך שיקנה אחד מן הבעל נכסים בלא רשות אשתו שהרי כל נכסיו משועבדין לה לכתובה וק"ל:

ברש"י בד"ה **חוב הוא לעבד כו' בשפחה כנענית כו'**. ואע"ג דהשתא שרי בבת ישראל מ"מ שפחה כנענית ניחא לעבדים טפי דזילא ליה דיכול לזלזל בה כל מה דבעי ושכיחא ליה וכו' כן הוא בפרק ראשון דגיטין:

בתוס' בד"ה **אבל איניש דעלמא לא וכו' דלא מהימן**. לפי"ז קשה לי קצת הא דאמרי' איזהו ת"ח שמחזירין לו אבידה בטביעת עין מדקדק בחלוקו וכו' ופירשו שם כיון שמדקדק כ"כ וכו' [משמע דכיון דמדקדק יש לו טביעת עין גדול] ועיין:

בתוס' בד"ה **ליחוש כו' אבל הכא שהבעל מודה כו'**. ואף לפי מ"ש לעיל ויחזיר לאשה דקתני היינו בעדים ותתגרש בה בחזרה זו מ"מ הלקוחות יטעו כו':

בא"ד **וי"ל כו' דיזיף בצנעא יזיף כו'**. ומ"מ מקשה הגמרא שפיר ומ"ש משט"ח כו' דכיון דנפל כשנמסר לו היום יש לו קול שמוסרין לו שטר ע"פ ב"ד דזמנו מוקדם:

## דף יט:

גמ' **הא בבריא**. כתב הנ"י הקשה הרנב"ר ז"ל היכי חיישינן בבריא ואמאי לא יחזיר (ובש"מ) נמי אפילו (בבריה) [בבריא. כצ"ל וכ"ה בנ"י ודו"ק]. דאי שטרי הקנאה נינהו משעת הקנאה זכה מקבל מתנה ואע"ג דלא מטי לידיה וכמ"ש לעיל ואי בשטרי דלאו הקנאה הא ודאי לית להו לסהדי למיכתב לנותן אא"כ מקבל מתנה עמו ומסר ליה לדידיה דבלא"ה איכא למיחש שמא כתב ליתן בניסן כו'. תמהני דראה תחלת וסוף הסוגיא ולא ראה באמצע דהא מתני' דשט"ח מוקמי לה מכח קושיא זאת דחיישינן

דאיקרי וכתב כדאיתא בגמרא לעיל בהדיא ואי לאביי דלא ס"ל איקרי וכתב כו' הא מ"מ בעינן דמטי לידיה ואיירי בשטרי דלאו אקנייתא ולכן לא יחזיר ולכתחלה שפיר כתבינן ואפשר לומר דס"ל כאביי וכדעת האשר"י אליבא דרי"ף אליבא דאביי דדוקא לענין שעבוד דלא ליהוי שטרא מוקדם אמר אביי עדיו בחתומיו זכין לו אבל לענין מתנה או מכר אם מכר המוכר או הנותן אותה הקרקע לאחר בין חתימה למסירה נתבטלה זיכוי החתימה כיון שנתנו לאחר קודם שיבא השטר ליד הראשון כו' וא"כ מקשה הרנב"ר ז"ל שפיר אמאי לא יחזיר המתנה ממנ"פ אי כתב בו הקנאה אמאי לא יתן ואי לא כתב היאך כתבו מתחלה דלא ס"ל לאביי דאיקרי וכתב ועיין. והגאון כמהר"מ יצ"ו השיב לי דב' מקרי ואמר דוחק בעיניו דלמא כתבו מעיקרא ודלמא יהיב אח"כ לאינש אחרינא ב' חששות הוי דהא לפי האמת ס"ל [לרנב"ר בתירוצו] דכותבין מש"ה אפילו לכתחלה משום דלא שכיח שיכתוב אחר כך לאחר ויחזור כו' כ"ש דעלה בדעתו [גם בקושיתו] בהא דלא חיישינן לשני חששות וזה דוחק ומ"ש נ"ל עיקר:

אבל באשר"י יש להקשות דפסק כאביי ולעיל כתב [הא ביה והא בברי'] וכן נמי מתנת בריא אע"פ ששניהם מודין לא יחזיר דדלמא כתב להאי מעיקרא וכו' והא עידיו בחתומין זכין ליה וא"ל ג"כ דס"ל דדוקא לענין שעבוד כו' דהא ס"ל כדעת התוס' כדמשמע לקמן שכתבו ומלתא דר' אבא בר ממל לא מיתוקמא כאביי ולדעת הרי"ף ודאי מיתוקמא כאביי גם ממ"ש אבל ב' שטרות הנכתבין ביום אחד [מודה אביי דלזה שמסר קנה דלא אמרי' בזה עידיו בחתומין כו'] דכ"ז איירי במתנה כמו דאיתא פרק מי שהיה נשוי [מוכח מזה דאפילו במתנה ס"ל לאביי עידיו בחתומיו זכין] ואפשר לומר דמ"ש וכן נמי מתנת בריא קאי אוהא בבריה אבל בקיצור פסקי הרא"ש כתב להדיא המוצא שטר מתנת בריא אפילו הנותן אמר שיתנהו כו' בסי' מ"ז ובסי' מ"ט לאחריו כתב ור"י פסק כאביי בין בשעבוד בין במתנה וכן בספרו חו"מ כתב בסי' ל"ט כר"י [שפוסק כאביי] ובסי' ס"ה כתב להך דינא דמתנת בריא והב"י לא העיר בזה רק במ"ש אצל מצא גט שחרור דאמרינן ליה אייתי ראיה אימת מטי גיטא לידך שם כתב לאביי א"צ זה כדאיתא בגמ' הניחא למ"ד זכות הוא לעבד שיוצא כו' וכאביי וכו' והאשר"י פסק פ"ק דגיטין כרבנן דר"מ דזכות הוא לעבד ואפשר שסמך הב"י אמ"ש לעיל בשחרור ומוהר"ו כ"ץ ז"ל העיר בזה וכתב מה שכתב בזה ע"ש ואין דבריו מבוררין לי דבגמ' קאמר הניחא למ"ד כו' וכאביי דאמר עידיו בחתומין זכין לו א"צ לומר אייתי ראיה כו' ואח"כ בסעיף י"ד חוזר וכתב ג"כ כו' ואין דבריו מבוררין עיין עליו. ואפשר לומר באשר"י דלעיל מפרש אליבא דרב זביד ומסיים התירוץ במתנה שלא יקשה [ורב זביד אפשר דלא ס"ל כאביי] וקסמיך אמה

שפסק לקמן כאביי נפרש ג"כ במתנות הא ביה והא בבריה וכו'. ונראה [עוד] שדעת האשר"י לפסוק כאביי אבל דוקא בשעבוד [פסק כוותיה] וכסברת הרי"ף לאביי. כתב הב"י בסי' ס"ה מתני' דאמר תנו נותנין שמפורש בו מהיום וכו' ונראה הטעם כיון ששייר לעצמו כח שיוכל לחזור בו תו לא מצי מקבל מתנה למיטרף לקוחות כיון שמכר הנותן ולא נשאר לו נכסים אחרים שיגבה מהן המקבל נמצא שחזר בו הנותן עכ"ל:

גמ' **וליחוש דלמא כתבה ליתן בניסן כו'**. קצת היה דחוק לי קושיא זאת דבשלמא לעיל גבי שט"ח מקשה שפיר דלא ליתן ואם יכתוב שטר היום העדים לא יחתמוהו עליו אלא מהיום ההוא ואם יכתוב לו שטר בלא עדים לא מצי טריף אבל גבי שובר הלא יכולה לכתוב לו היום התקבלתי ולהקדים הזמן כמה דבעי ואז לא יוכלו הלקוחות לומר לא היה לך לפרוע לה הכתובה שהבעל יוציא שקיבלה ממנו מימים הראשוני' ויאמר להם הבעל ללקוחות תביאו ראיה שקדמתם וכמ"ש התוס' לקמן בד"ה שובר בזמנו כו' ואינו ידוע מי קדם ויאמר הבעל ללקוחות כו' ולמה יהיו הלקוחות עדיפי מאשה גופה שאין לה תביעה בבעלה [מ"ש ולמה כו' מגומגם קצת] וצ"ל כיון שיש ללקוחות שטר ממנו צריך הוא לברר אימתי מטי שובר לידו ועיין [כיון דזמן השובר בכת"י אינו מבורר וזמן שטרם מבורר]:

ברש"י בד"ה **מצא שובר כו' ועודה תחתיו**. נראה שר"ל שכתבה לו התקבלתי בעודה תחתיו ועיין באשר"י:

בתוס' **ד"ה ברייתא כו' ואביי יתרץ כרב זביד דבסמוך**. ובמתנות לפי' התוס' נמי צ"ל ברייתא בבריה [וכ"כ לקמן גם לפי' רש"י] דבדידיה אמאי לא יחזיר לאביי והמקשה דמקשה דייתיקי הוא לר' אבא בר ממל דמשני אליבא דשאר אמוראי וקשה אמאי לא מקשה לשאר אמוראי אמתניתין גופא וליחוש שמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי וביני לביני מכר או נתן השדה לאחר ואמאי יחזיר דא"ל בשטר הקנאה דלא שייך בהו נמלך עליהן וי"ל דעדיפא מניה מקשה רומיא דברייתא ובתירוצא דשכ"מ ניחא ובמתנות ליכא להקשות לפי' התוס' מהיום אם לא אחזיר בו כו' ודאי ניחא ולפרש"י הא באמת אפילו אמר תנו אין נותנין ופירוש ונמלך מעיקרא ויהיב או מכר לאינש אחרינא:

בתוס' בד"ה **והא אידי ואידי כו' ורש"י דחק לפרש כו' ותו לעיל גבי גט וכו'**. קצת קשה אם רש"י רוצה לתרץ קושית התוס' ולפרוך נמי המקשן כו' הא ודאי תמוה דמאי קשה ליה מדייתיקי יותר ממתנה והא מצינו לפרש גבי דייתיקי ונמלך כמו לגבי מתנה נמלך עליהן ויהיב לאיניש אחרינא ועתה רוצה לחזור מן השני וכו' וא"ל גבי דייתיקי ע"כ אם אמר תנו נותנין כו' דתיקשי ליה אותה ברייתא לחודא דאע"פ שמודה לא יחזיר בלא

רומיא דמתני' והא ודאי לא מקשה ואפשר דניחא ליה וידע לתרצו א"כ מאי קושיא נפרש המתני' כמו הברייתא ואי משום דנקיט לשון ונמלך [דהשתא י"ל דנקיט הכי לדייק בשכ"מ דהא אמר תנו נותנין אבל אם גם בשכ"מ לאו לדיוקא אתי למה לי ונמלך] י"ל משום גט ואי כוונת רש"י לפי האמת דהמקשן חדא נקיט רישא דברייתא [או] דמתנות נוכל לומר בריא ושכ"מ רק לישנא דדייתיקי לא ניחא ליה לפרש מתנת בריא דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין משמע דא תהא למיקם כו' מ"מ למה ליה למתרץ לפרש הא ביה כו' לישני תרוייהו בבריה [ואף אם אמר תנו אין נותנין ופירוש ונמלך הוא כמו לגבי מתנת בריא] וק"ל וכעין זה הקשה מוהר"ש יצ"ו ועיין:

ולפי' רש"י צ"ל במתנות ג"כ אליבא דאביי הא ביה והא בברי' וק"ל. או ס"ל לאביי כדעת האשר"י אליבא דהרי"ף לעיל ועיין מ"ש בסמוך:

בתוס' בד"ה **מצא שובר וא"ת כו'**. ואמתני' דהכא הא אמר תנו נותנין לא קשה להו אפשר דאיירי בשובר של שטר לוה ומלוה דשם ליכא למיחש לקנוניא דמסתמא מכר השטר בדמים יקרים וכשיוציא הלוה שוברו צריך לשלם ולא ירויח כלל כמ"ש התוספות לקמן וכ"כ מוהר"ש:

## דף כ.

במתני' אגרות שום כו'. למאי דמוקי לעיל מתני' דוכל מעשה ב"ד בשטר חלטתא ואדרכתא ולפי' התוס' לא גרסינן אדרכתא אין להקשות היינו אגרות שום ופי' רש"י על שניהם שוין כבר כתב בעל התרומות סי' ס"ה דאגרות שום היינו כשהלוה והמלוה בפני הב"ד ואז שמין ומכריזין וכותבין לו וז"ל הנוסח בא לפנינו פלוני וכו' ואגרת חלטתא היינו כשאין הלוה בפנינו שכותבין הנוסח בלשון אחר אבל א"ל אגרות שום תחילת השום ששמוהו ב"ד ומכריזין עליהן ל' יום ובסוף כותבין שטרי אחלטתא דאשטר כזה לא הוי אמרינן בגמרא אם איתא דפרע מקרע הוי קרע דאינו חושש למקרע אלא דוקא בשטר שמוציאין בו הקרקע מידו כ"כ מוהר"ו ז"ל בש"ע:

ברש"י בד"ה **ש"מ כו' שפיר זכי כו' ובד"ה איתא לדשמואל כו' הלכך כו' חזרה ומחלה כו'**. משמע שהוא רוצה לפרש שזהו בעצמו מחילה מסירת השובר וכמ"ש הר"ן למפרשים אם מחלה צריך לתת דמי שטרא מעליא [דלא הוי מגו וצ"ל שזהו בעצמו מחילה] ואח"כ בד"ה ב' כתובות וכו' ומתוך שבידה למחול משמע כפי' התוס' ועיין בר"ן:

בתוס' בד"ה **ש"מ כו' וכן צ"ל כו' האשה שחבלה בבעלה**. מלת בבעלה נראה ט"ס הוא וכן הגיה מהר"ם ז"ל וע"ש בסוגיא ומ"מ נ"ל שלא למוחקו ולהגיה הספרים דשפיר דייקו

מהך דאף שהגמ' מקשה שם לזבין לבעל וכו' [ובמוכרת לבעל ליכא מעמד שלשתן] ומשני הא מני ר"מ היא וכו' וכתובתה מרובה כו' כ"ז כשמכרה לבעלה אבל תזבין לאחר [במעמד ג'] וליתיב לבעלה וניחא להו למידק מהך. דלעיל [בחבלה באחרים] י"ל דמעמד ג' אינו ע"כ של נפקד ובעלמא יש מחלוקת הפוסקים בזה והוא לא ירצה להפסיד לאשתו אבל כאן רוצה ורוצה ועיין. ומ"ש מהר"ש ואמתניתין דהתם אשה פגיעתה רעה לא קשה להו תזבין במעמד ג' דשמא לא ירצה הבעל וכן הוא בתוספות שם ע"כ. זה אינו שם בתוספות רק אלכתוב שטרא בשמי' דלא מצי מחיל [כתבו כן] גם ידעתי דכמה פעמים משמע שפסקו אפילו בע"כ של נפקד כמדומני (א) ועיין ב"ב דף קמ"ז ע"ב:

בתוס' בד"ה **שובר בזמנו כו' ואע"ג דשטר מכירה נמסר ללקוחות תחלה**. ולעיל באביי לא הוי הענין בדבר אחד שאף שמכר בינו לבינו קרקע ללקוחות לא ביטל בזה שעבוד שטר הלואה אף שלא מסר לו עדיין משא"כ כאן דהכתובה גופא שמחלה לבעלה מכרה לאחר לכן קשה מפרק מי שהיה נשוי וע"ש בתוס':

בא"ד **ונראה שתקנת חכמים הוא כו'**. כתב מוהר"ש לר"מ דאית ליה עידי חתימה כרתי ודאי עידיו בחתומין זכין לו מדינא הוא אבל הוצרכו לומר לאביי תקנת חכמים הוא שסמכו עצמן דאביי כר"א ס"ל דעידי מסירה כרתי כמ"ש התוספות לקמן. ויש לדקדק דמשמע דלר"מ כתב לזה ומסר לזה למי שכתב תחלה קנה [מדינא לכ"ע] רק ביום אחד כיון דלא מוכח מתוכו אמרינן חולקין כדמוכח שם בסוגיא וא"כ קשה לרב אסי תחלת הסוגיא מאי קאמר [דחיישינן דלמא כתב ליתן כו'] כיון דר"מ ע"כ עידיו בחתומיו זכין ליה ס"ל ואמאי לא יחזיר אם יש בו אחריות משום חששא דשמא איקרי וכתב ללוות בניסן כו' וע"כ צ"ל משום דחיישינן לפרעון ולקנוניא וכאוקימתא דאביי וצ"ע היטב בסוגיא שם בפרק מי שהיה נשוי וי"ל דאף ר"מ לא מוכרח דס"ל עידיו בחתומין זכין למפרע דהא לא קאמר רק אם יצאו ביום אחד או בשטר מכר או מתנה שרוצה לקנות בשטר ע"ש בתוספות בד"ה לימא רב ועיין אבל הכא לענין שיעבודא מודה דלא יחזיר למלוה כיון דמכר בינתים ועיין:

בא"ד **ושמא גם גבי איסור וכו' ואע"ג דלא שייך טעמא דפרישית כו'**. צריך לחלק למה לא שייך דהא ג"כ י"ל שהאדון יכתוב שחרור שאם יזנה עם אשתו או בתו שלא יהיה נפסלת ועיין לעיל (דף י"ט) ד"ה וליחוש דלמא כתב ליתן בניסן כו' ואפילו לאביי כו' סוף דבריהם:

בא"ד **וא"ת ודלמא זבנה הכתובה ביום שנכתב השובר כו'**. ולא הקשו אהא דלעיל במצא שט"ח אמאי יחזיר בשטרי דלאו הקנאה לאביי ניחוש שמא מכר נכסים בו ביום שכתב

השטר דהשתא א"ל עדים בחתומיו זכין לו דכיון דספק הוא א"כ לא יוכל לטרוף מספיקא (ב) כיון דלא ניכר מתוך השטר מי הקודם מוקמינן בידא דלוקח שהוא מוחזק בקרקע משא"כ הכא גבי שובר דהוי מוקמינן הקרקע ביד הבעל שהוא מוחזק בו. ומוהר"ש יצ"ו עושה מזה קושיא ותירוץ במס' כתובות והוא פשוט מאד:

## דף כ:

גמרא **ש"מ קשר סימן**. אכתי לא אסיק אדעתיה שטרא מכריז כדבסמוך מאי מכריז מנין מאי אריא כו' דלא מסתבר ליה לומר ב' דברים יחד ולמה לא יהיה מנין לחודיה סימן אם [יש סימן] מנין אצלו ושטרא מכריז. והו"מ לאקשויי אמתני' אלא מייתי ג"כ ברייתא ומקשי אתרוייהו וכן רגילות התוס' בשאר דוכתא או אפשר לפרש דידע שיכול להגיה כדתני ר"ח ואקושיית אי הכי קסמיך [אבל במתני' דלא תני וכמה תכריך י"ל דתכריך היינו תרי שטרות ואגודה שלשה וקמ"ל דבין בג' שטרות ובין בב' עיקר הסימן הוא הכריכה] או במתני' אפשר לפרש בענין אחר כלל שמצא בחפיסה או בדלוסקמא תכריך או אגודה:

גמ' **דלמא לקיומינהו אזיל**. אצל סופר הדיינים ומידא דספרא נפל ומתרץ דמקיימי ומקשה שמא לאחר שקיימו נפל מסופר הדיינים ומשני לא משהי וכו' וכן הוא בברטנורה:

גמ' **דלמא למיכתבינהו אזיל**. והסופר כרכן יחד עד שיבאו הלוין ליתן לכל אחד שטרו ונפלו יחד מידו. והומ"ל דמקיימי דומיא דרישא ומלוה מקיים שטרא וכו' רק רוצה לאוקמי אף בלא מקיימי ובסמוך דקאמר דלמא לקיומינהו אזיל שם לא קשה דלישני דמיקיימי דא"כ תיקשי דלמא מידא דספרא נפל דהא ודאי לוה משהי קיום בידא דספרא ועיין:

גמ' **תנן אם יש עמהן סמפונות כו'**. ולא ניחא ליה לשנויי בהך דמקום כדבסמוך כיון דלא תני מידי אם יש עליו עדים כו'. אך קושיא דסמפון כו' יתקיים בחותמיו ודאי דמצי לשנויי בעידי קיום ואחר דירד לתירוץ של עידי קיום אה"נ דחזר מתירוץ זה כמ"ש רש"י בד"ה סמפון שיש עליו עדים כו':

ברש"י בד"ה **כרוכין כו' ויכריז כו' שלי הן וג' הן כרוכין כו'**. צ"ל בדוחק שמפרש אליבא דמסקנא [דשטרא מכריז] דאל"כ מאי קאמר שמעת מינה קשר סימן כו':

ברש"י בד"ה **שטרא מכריז כו'**. ודאי דמנין הוי סימן בכל מקום לחודא גם לפי האמת קשר הוי סימן כ"ש כריכה ואפשר שמפרשו באופן דלא לפשוט מניה מידי כדלקמן

בפ"ב ש"מ מנין סימן תני כו' ומהרש"ל כתב דודאי כל אחד לחודיה הוי סימן רק כיון דאיתנייהו תרוייהו הוי ריעותא אם לא יגיד האחרת ע"ש ולדבריו צריך לדחוק ולומר הא דלא תני אפילו תרי נמי דאז מחזירין ג"כ ע"י כריכה לחוד כיון דליכא סימן אחריתא רק לאשמועינן היכא שיש תרוייהו צריך לתת ב' סימנים שלשה וכרוכין ואין משמיענו זה ועיין ודוחק לפרש רש"י כדברי האשר"י [כמ"ש מהרש"א] אבל סברת הרא"ש נכון ועיין בחו"מ בסי' ס"ה בדברי הרמ"ה ע"ש ובב"י:

ברש"י בד"ה **ואם יש עמהן סמפון כו'**. ולעיל פירש מילי מילי קתני דמצא שטר בין שטרותיו איירי בשליש ובדוחק גדול לפרש דבריו שלא ביקש לדייק לאפוקי לוה דהא קתני סמפון או פשיטא כמ"ש התוס' רק שלא תימא דקאי ג"כ אשליש לזה אמר דקתני רישא וכו' יהא מונח וא"כ השובר נמי יהא מונח כיון דלא ידע מה טיבו דהא דקאמר לקמן דשליש נאמן היינו כשידע השליש ועיין ומוהר"ש כתב ז"ל בהלואה שנעשה בו הסמפון ע"כ ולא הבינותיו:

ברש"י בד"ה **שנמצא השטר בין כו' וכל אחד אומר זהו שטר שלי**. הלשון מגומגם וצ"ל שטר ר"ל שובר או שטר שהשובר כתוב עליו שלי הוא דהא משולשין בשטר ועיין:

ברש"י בד"ה **יתקיים בחותמיו כו' דמאן מפיק ליה כו'**. קצת מגומגם דאדרבה מדמלוה מפיק ליה א"ל מזויף דלמה יעשה המלוה זיוף של שובר:

בתוס' בד"ה **מצא בחפיסה כו'**. עיין בדברי הטור שעושה אפילו מאם נותן סימן בכלי [שעושה מזה רבותא באם נותן סימן מצאת בחפיסה נגד אם נותן סימן בכלי] ע"ש סעיף י' ובעל התרומות שהביא שם הב"י מחשיב חפיסה לכלי שדרך לתת שם שטרות ולא משמע כן מראיית תוספות מאלו מציאות וע"ש:

## דף כא.

גמרא **או שיוצא לאחר חיתום שטרות**. א"ל הא כאן למה עביד הכי הו"ל ליתן לו השטר דא"ל כמו שאמר לעיל סבר דלמא מתרמי ליה כו' ואני אין לי שטר עכשיו בידי וכו' [ולמה ליה דאי לאו דפרע] דצ"ל היכא דפרעו מקצת או מעמיד עליו השתא עדים שיעידו לו שכתב על גוף השטר פרוע ונ"מ לשלא יהיה השטר בידו [בשעת הפרעון] ועיין בפשט זה במרדכי בהגהות וע"ש:

ברש"י בד"ה **ברה"ר שהכל דשין עליהן כו'**. היינו אליבא דרבה דס"ל סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ולרבא איירי דוקא באין בו סימן וכמ"ש התוס' ואיתא לקמן (דף כ"ג:)

בתוס' בד"ה **כריכות ברה"ר כו' לא הוי שיפלו כו'**. ומ"מ לא הוי יקירי כאלומות דאף ברה"ר נוטל ומכריז ויקירי יותר מעיגולי דבילה וככרות של נחתום ואע"ג דקאמר עלייהו ע"ב בסמוך אגב דיקירי מידע ידעי [ואפ"ה איירי בהו דרך נפילה]:

בא"ד **וי"ל דה"מ כשמצא במקום המוצנע כו'**. וכריכות ברה"י איירי נמי בשדה זרועה ומקום הפקר לכך נוטל ומכריז כיון שיוכלו הבעלים לתת בהן סימן מקום [דאי אינו מקום הפקר ומשתמר לגמרי אפילו ביש בו סימן אסור ליגע בו כמ"ש התוס' לקמן (דף כ"ה ע"ב) בד"ה אחר הגפה]:

ובגמ' **דמקשה אי דרך הינוח אפילו בציר מהכי נמי לא אין להקשות דלמא ס"ל סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ומקום לא הוי סימן ואפילו בדרך הינוח ה"ז שלו** [**וציבורי פירות מטעם מנין**] **דמקשה לדבריו דאמר קב בד' אמות הא יותר חייב להכריז ע"כ ס"ל אי בדרך הנחה מקום הוי סימן ועיין**:

## דף כא:

גמרא **בדבר שיש בו סימן כו' דלכי ידע דנפיל כו'**. נראה שר"ל דאלו הוה ידע שנפיל מיניה לא הוה מייאש ואע"ג דהשתא מיד כשנאמר לו מייאש [לאפוקי דלא נפרש דלכי ידע דנפיל מניה היינו דמיד כשנודע לו דנפיל מניה לא מייאש ואע"ג דהשתא היינו אח"כ מייאש] וכן משמע מלשון רש"י שמפרש לבסוף לאחר שמצא זה ולא לאחר הידיעה וכ"כ התוס' ותפסו דלכי נפיל מניה [ולא נקטו מלת ידע] ור"ל באותו פעם לא הוי (ידע) [עומד] לייאש ואע"ג כו' אקראי בעלמא:

גמ' **התם נמי אגב דיקירי כו'**. האשר"י כתב עיגולי דבילה וככרות של נחתום ומחרוזין וחתיכות דמידי דמיכל נינהו חשיבי ליה וממשמש בהו והוי יאוש מדעת וגיזי צמר ואניצי פשתן אגב יקירייהו כו' נראה שהיה גירסתו ת"ש עיגולי כו' שאני התם דמידי דמיכל נינהו כו' ת"ש גיזי צמר כו' וכ"כ מהר"ש יצ"ו. והב"י כתב שאפשר שמפרש יקירי מלשון יקיר ולא משמע כן וק"ל:

מ"ש הר"ן דמקשה לעיל בוכמה כו' אי דרך נפילה אפילו טובא נמי כיון דאין לו בהן סימן איאושי מייאש ואפילו אליבא דאביי דקי"ל כוותיה דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש הכא יאוש מדעת הוא דפירי טובא מקב חשיבי ועוד שיש להם משקל ומכביד על נושאם וכו' ולא ידעתי מי מכריחו לדחוק לזה ובגמרא לא משמע כן דהא מקשה אח"כ מניה לאביי ומשני במכנשתא דמשמע דאי לאו הכי הוי שלא מדעת ואי משום אדמקשה ומנ"ל להקשות אי דרך נפילה כו' הא ודאי לדבריו מקשה וכמ"ש מקודם

[בתוספות בד"ה כריכות] ועיין. אח"כ מצאתי בח"מ סי' רס"ב כתב הטור בשם הרמב"ם ז"ל מצא פירות מפוזרין דרך הנחתן לא יגע בהן דרך נפילתן הרי הוא שלו וכתב הטור עליו ולא נהירא דבגמרא מוקי למתני' דמצא פירות במכנשתא דבי דרי שמדעת הונחו שם ונתיאשו הבעלים בקב בד' אמות הא לא"ה אסורין לפי שלא ידעו הבעלים שנפלו שיתיאשו מהן ודאי אם דרך כפילתן מוצא שם וידוע שנתיאשו מותרות אבל סתמא לא וכו' וכתב הרב ב"י בשם חכם אחד דברי הרמב"ם נהירין וברירין דהא דמקשה ה"ד אי דרך נפילה אפילו טובא נמי גם אליבא דאביי דהלכתא כוותיה מקשה דכיון דיקירי מידע ידעי כבעיגולי וכו' והא דמותבינן לאביי ממתני' ומתרצינן ליה במכנשתא דבי דרי היינו מקמי דידע טעמא דיקירי אבל לבתר דידעי לה מתניתין בכל אנפי מתוקמא לאביי וכ"כ הרמב"ן אליבייהו [דהרי"ף והרמב"ם] (ג):

מהר"ש מקשה לוקמי כולה מתני' בדרך הנחה וכמ"ד סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ומקום לא הוי סימן כמ"ש התוס' לעיל בד"ה כריכות ברה"ר [והוי אבידה מדעת בהניחו במקום שאינו משתמר] (ד):

ברש"י בד"ה **עם נפילתה כו' כיון דידיע דנתרא כו'**. השתא לרבא קיימינן ולמה לי ידיע ועיין:

בתוס' בד"ה **ת"ש כו' ואע"ג דאיכא סימן**. אין ר"ל ומקשה באמת אתרוייהו דהא לא יתורץ אף שעשוי למשמש ויש כאן ידיעה מ"מ לא עשוי להתיאש כיון שיש בו סימן ע"כ צ"ל כיון שרבים מצוין שם מתיאש ומ"מ אלימא ליה לאקשויי בדבר שיש בו סימן הא הוי יאוש שלא מדעת וכעין זה כתב מהר"ש וחזרתי בי שר"ל דמש"ה אלימא דברייתא משמע בכל ענין שלו אפילו ביש בו סימן דהא ברייתא משמיענו זה לרבותא קצת כיון דמסיים ובכל מקום שהרבים מצוין מפני כו' ומש"ה משמע ליה נמי דברייתא מירי אע"ג דכשזה הגביה כו' [כיון דחזינן דברייתא מירי בכל ענין. וכ"ה בש"מ בשם גליון] ועיין:

בתוס' בד"ה **ופטורות ממעשר במסכת פאה מוכח דדוקא בהפקיר כו'**. משנה ערוכה היא סוף פ"ק דפאה ונותן משום הפקר ופטור מן המעשר עד שימרח:

ומ"ש גבי הקדש כו' הוא בהדיא בסיפא דהך מתני' המקדיש ופודה חייב במעשר עד שימרח:

ומ"ש פרק האומר לא ראיתי שם מידי:

בא"ד **ואפילו זכה בהן המוצא כו'**. ופשיטא אם הפקיר קודם שנתייבשו ולא זכה עד אחר שנתייבשו:

בתוס' בד"ה **תאנה נמי כו' דבזה מתרץ הגמרא מה שהקשינו וא"ת וכו'**. אבל לגירסת חזותו א"ל כך דא"כ יש לו קיצור לתרץ תאנים הוא הפקר ובשאר אילנות ילמדו האמת וצריך לפרש נימסת ולא ניכר חזותו מיהו רש"י פירש אף לגירסת חזותו נמאסת ומפקיר ולא ירד לסברת התוס' ודבריהם מובנים במעט וא"צ לאריכות המפרשים וק"ל. ואעתיק לשון מוהר"ש אף שאין צורך וז"ל פירוש לדבריהם לאותה גירסא הואיל וזיתו מוכיח קושטא דמתרץ גם לרבא כמו שהקשו התוספות בפשיטות כיון דידע המקשה והוי ניחא ליה לאביי דבדין אין לתלות בעוברי דרכים אלא באילן א"כ לרבא ג"כ י"ל דלכך לא מיאשי הבעלים בזיתים וחרובין כאשר הוא האמת שאין לתלות אלא באילן ואפ"ה בתאנים מתיאש משום דמפקירה כיון שהיא נמאסת אבל לגירסת רוב ספרים שהוסיף לתרץ לרבא הך סברא הואיל וחזותו כו' ומשום דבר שיש בו סימן נגעו ביה דמודה בה רבא כמ"ש רש"י לקמן בשמעתין דהשתא לא מתרץ לרבא בפשיטות כסברת אביי דאפילו באין בו סימן ע"כ אית לן למימר דתלמודא אית ליה דא"ל לרבא הכי דא"כ תקשי לך בתאנה אמאי מותרת ולית ליה לתלמודא לאותה גירסא הך סברא דתאנה כיון דנמאסת מפקר לה דא"כ הוי מתרץ הש"ס לרבא בפשיטות כקושית התוס' וכו' וק"ל:

## דף כב.

גמרא **אלא גנב מי קחזי ליה**. דמשמע דבכל גוונא איירי אף במידי דאין דרך למשמש שידע:

גמ' **אלא הכא במאי עסקינן כו'**. במקצת ספרים ראיתי מוגה [קודם דמסיק אלא הכא במ"ע פריך אשינויא דשויא שליח] א"ה אימא סיפא ואם לאו אין תרומתו תרומה ואי דשויא שליח אמאי אין כו' אלא הכא במאי עסקינן כו' כלך אצל יפות אם נמצאו יפות כו' שפיר קאמר ואם לאו מילי דכדי קאמר ולא ניחא ליה בהא:

ברש"י בד"ה **שטף נהר כו'**. פירושו אין מבוררין לנו וכקושית התוס' ובח"ש רצה ליישבו בדוחק ע"ש:

בתוס' בד"ה **שטף כו'**. סברת המקשה דאיירי ביכול להציל אם רודף בשעת שטיפה ע"י שעקילי ופשורי יעכבן ויקחום שם ואף אם יקחנו אחר יחזירנו אע"פ שאין בו סימן לפי שרודף מיד ניכר שהוא בעליו ולכן בסיפא אם בעלים מרדפין חייב להחזיר ואם עמדו שם ולא רדפו הרי זה שלו דודאי הוי יאוש ואפילו אומר שלא נתיאש וזהו הרישא אם נתיאשו שזה מקרי ודאי יאוש כאלו אמרו בפירוש הואיל ועמדו שם הא סתמא שלא היו הבעלים בשעת שטיפה לא נתיאשו עד שידע ואז כבר אינו יכול להציל כו' לא

ותיובתא דרבא דא"ל אם נתיאשו לאפוקי רדפו דא"כ ליתני סתמא הרי הוא שלו ומשני ביכול להציל אפילו שלא רדפו בשעת שטיפה שיש באבידה סימן ופירוש ואם נתיאשו כמשמעו אם שמעו דמייאש בהדיא דאמר ווי לחסרון כיס כו':

ומ"ש בקל וכו' ודאי האי דזוטו של ים איירי באינו יכול להציל כלל וליכא לאוכוחי מניה אלא דע"כ מיירי הכא ביכול להציל [אבל לא מוכח דבקל] וכתב מהר"ש שדקדקו כן דע"כ צ"ל הכי לסברת המתרץ דמוקי לה דיכול להציל ע"י הדחק אף אחר שטיפה וא"כ בשעת שטיפה ע"כ דיכול להציל בקל דמש"ה באין מרדפין הוי יאוש כמ"ש התוס' ולדברי המקשה נמי הא לא אסיק אדעתיה הך סברא דיכול להציל ע"י הדחק ע"כ כן אבין דבריהם ומעתה לא אדע מ"ש בטור ח"מ סי' רנ"ט (ה) נפלו בו קורותיו ועציו כו' שהוא דבר שאין בו סימן אם מרדפין הבעלים אחריהם אז הוכחה שהן שלהן ומחזירין להן והוא שיהיה בענין שאם היו עומדין שם הבעלים ורואים ששטף היו יכולין להציל מיד וכו' ע"ש וצ"ע וצ"ל דה"ק אם הבעלים מרדפין וכו' והוא שצריך שיהיה בענין שאם עומדין שם כמו שהוא האמת [דמיירי בעומדין שם] היו יכולין להציל מיד [ועיקר הכוונה דמיירי בענין שיכול להציל מיד] ור"ל שעומדין על שפת הנהר אצל מקום השטיפה שמרדפים תיכף ומיד אחריו או מהופך היא זה וצ"ל או אפילו אם אינן שם וכו' והוא שיהיה בענין שאם היו עומדין שם וכו' אבל אם הוא בענין שלא היו הבעלים יכולין להציל וכו' ר"ל שאם היו עומדין שם הבעלים לא היו יכולין להציל מיד לרדוף אחריו ממקום ששטף רק היו עומדין רחוק ממקום השטיפה וקודם שהיה מגיע לשפת הנהר הקורה הולך למרחוק וכו' או אם עומדין שם כששטף ונתיאשו שלא רדפו כו' והכי דייקי ליה לישנא דתוספות לפי שרדף מיד דמשמע אם אינו רודף תיכף אחר הקורה לא יכול להציל כיון שאין בו סימן ולא ניכר שהוא בעליו וה"ה אם רודף מיד רק עומד מרחוק ג"כ דינא כך מ"מ מה שסיים (אבל כו') [ואם הוא סתמא וכו'] צ"ע ועיין בב"י שמפרש (אבל כו') [ואם הוא סתמא] בפלוגתא דאביי ורבא דאם נתיאשו שבברייתא ר"ל אם ידוע שנתיאשו דהיינו שהבעלים עומדין בכאן ולא רדפו משא"כ כשאינן בכאן אף אם נודע להם אח"כ לא ידיע למפרע:

בא"ד **והכי פירושו אם נתיאשו דהיינו שהיו שם בשעת כו'**. דא"ל דוקא נתיאשו בפירוש דא"כ תיקשי ליה דיוקא דסיפא טעמא דמרדפין וכו' כדמקשה בסמוך אע"כ אם נתיאשו הכי פירושו שלא רדפו וזה פשוט ועוד דכיון דבדבר שאין בו סימן איירי אין סברא דבעינן יאוש בפירוש:

בא"ד **וא"ל כו' וע"י סיפא ידעינן כו'**. דה"א דאירי שיכול להציל ויש בו סימן ואם נתיאשו בודאי הוא שלו אבל באינו יכול להציל אפילו אם מרדפין לא מהני או סתמא ה"א דהוי יאוש כרבא קמ"ל סיפא וכקושית א"ה בגמרא מאי אריא מרדפין [אע"כ באינו יכול להציל כו'] וק"ל:

והקשה מהרש"א דאכתי ליתני רבותא בסיפא דאפי' סתמא שלא היו שם בשעת שטיפה לא אייאוש ומכ"ש מרדפין ומדיוקא דקתני סתמא שלא היו שם בשעת שטיפה נדייק שפיר לאפוקי שהיו שם בשעת שטיפה ולא רדפו וידעינן שפיר דאירי באינו יכול להציל ע"כ. ולפי האמת דשמעתין לרבא ג"כ ק"ק ליתני בסיפא סתמא דלא היה שם בשעת שטיפה חייב להחזיר דבדבר שיש בו סימן לא אייאוש וכ"ת דה"א דאירי ביכול להציל (ו) באותו ה"א ליתני אפילו הם כאן ולא רדפו ועוד דעדיין נוכל לומר דברייתא אירי באינו יכול להציל כלל וכסברת המקשה וכ"ז יש ליישב:

בתוס' בד"ה **אם יש יפות כו'** ניחא ליה מעיקרא משום מצוה אבל אאביי ודאי מקשה שפיר דבשלמא לרבא טעמא דיש בו סימן אע"ג דמיאש השתא מעיקרא לא היה עומד ליאש אבל גבי תרומה כיון דהשתא ניחא ליה מעיקרא ג"כ משום מצוה מסתמא ניחא ליה אבל לאביי טעמא אע"ג דעומד ליאש ומיאש בודאי עם כל זה הא לא ידע כו':

## דף כב:

גמרא **טעמא מאי לאו משום דלא אמרינן כו'**. היה נראה לחלק דשאני הכא דלא היה עומד לכך כדבר שאין בו סימן שהיה עומד ליאש דהא העלה פירות לגג ליבשן:

גמ' **ת"ש כריבות ברה"ר כו' רבה היכי מתרץ כו'**. ובלא תרוייהו י"ל מקום הוי סימן וסימן העשוי לידרס לא הוי סימן וטעמא דאלומות מסתמא הוי דרך הינוח דכבידין נינהו ובכריכות ברה"ר שלו דעשוי לידרס לא הוי סימן ומקום (ברה"ר) ג"כ אינו סימן [דשמא דרך נפילה] וברה"י נוטל ומכריז משום שיש בו סימן ואלומות גם ברה"ר הוי מקום סימן כיון דיקירי מסתמא הוי מדעת וזה דוחק:

בתוס' בד"ה **איסורא כו' אלא לא אצטריך אלא כי לא ידע ואע"ג דלכי ידע לא מתיאש**. כן הגיה מהרש"ל ולפ"ז צריך לדחוק דלמא היקישא בזו בידע ולא מתיאש או לא ידע ולא מיאש ובדלעיל בדבר שיש בו סימן כ"ע לא פליגי דצ"ל כיון דבהיתירא מיירי ע"כ במכ"ש בלא ידע ומיאש דשרי כל מה שנכלל בהיתירא הוה קאי באיסורא ולא צריך רק לשלול דלמא היתירא מיירי דוקא בידע ומיאש ועוד י"ל איזה דחוקים וכולם אינם ברורין ומסתבר לי יותר בלי הגהה שכוונתם לידע לא אצטריך קרא להיתירא ע"כ לא

אצטריך אלא ללא ידע ואע"ג דבזוטו של ים לכי ידע מיאש אפילו בדבר שיש בו סימן כיון שהיא אבודה מכל אדם ואין לחלק כלל בין יש בו סימן לאין בו סימן הכל הוי יאוש וא"צ קרא לכי ידע אפילו לא מיאש דסוף סוף הוי יאוש כיון דאבוד מכל אדם ולא אצטריך רק לחלוקת לא ידע דהוי יאוש שלא מדעת וכיון דאצטריך ללא ידע לא מחלקין בין יש סימן או אין סימן דבזוטו של ים הכל שוין ולשניהם צריכא קרא ה"נ איסורא וכו' וגם זה אינו מחוור לי היטב ועיין לקמן בדף כ"ז ע"א בתוס' סוף ד"ה מה שמלה וכו' דיליף יאוש מזוטו של ים [וא"כ אפשר לומר דאצטריך קרא בידע ומיאש דמינה ילפינן דיאוש קונה] וע"ש ודו"ק גם עיין בהמאור ובמלחמות:

בתוס' בד"ה **מאחר דאיתותב וכו' ואפילו לאביי באתרא דשכיחי וכו'**. דמסתמא לא פליג אביי אהך סברא דמשני לעיל לרבא חזותו וכו' וכן בהך סברא דמשני הכא לאביי כיון דאיכא שקצים וכו' לא פליג רבא כמ"ש התוס' לקמן (דף כ"ג) ד"ה והא איכא בהמה: ומ"ש באתרא דשכיחי כו' דע"כ איכא דוכתא דלא שכיחי שקצים דאל"כ לא מיתוקמא לרבא הך דזיתים וחרובין אסור ועיין במלחמות דדייק דהא דר' אבהו דמשני לעיל שאני זית דחזותו כו' לא אמלתא דרבא אמרה שהוא היה זמן הרבה קודם רבא וע"ש:

בתוס' בד"ה **תיובתא וכו'**. לכאורה היה נ"ל דלא ידע הך מימרא דאיסורא כו' רק ברייתא דלקמן דרשב"א דף כ"ד ע"א ולא ידע לימודא דקרא כלל דעלה קאמר ר"י מנין לאבידה ששטפה וכו':

בתוס' בד"ה **אי דליכא כו' אך קשה כו'**. מהרש"ל מפרש בב' פנים ושניהם דחוקים וע"ש בפירוש הרמב"ם להמשנה ויכריז יום א' פירוש אחד שגם לקמן צריך למידחק שהמוצא מכריז ומאי מכריז עוד יום א' יש מי שיש לו סימן יבא ויאמר עוד פירוש שלא תימא לפרש הכא כפשוטו האובד מכריז מקום לפי שאין דרך שאובד יכריז וכן לקמן וכו' אבל הלא א"א לומר הכא כן דקתני נוטל ומכריז וזה לא קאי אאובד:

ומהר"ש כתב ר"ל וכן לקמן נמי פירושו שהמוצא מכריז דלא כפירש"י דלקמן ואהא קשיא להו אם המוצא יכריז היאך יודעין שהיא של ע"ה אבל לפירש"י שהאובד מכריז ניחא ואין טעם בדבריו בזה ועיין:

## דף כג.

גמרא [**אלא אמר רב זביד כו' ומעבירין על האוכלין כו'**. תנאים ולא נזכר כלל מזה (ז):

בתוס' בד"ה **והאיכא עובדי כוכבים כו' דהא בציבורי מעות כו'**. דהתם ודאי עובדי כוכבים שקלי ואינם מתיראין אף אם יראו הבעלים יאמרו שהוא שלהם משא"כ ככרות של בעה"ב שיש בו סימן בכל ככר:

## דף כג:

גמרא **במשקלא דשוין**. וכן בחתיכות דג דבסמוך נמי במשקלא דשוין (ח) או מדקאמר חתיכות דג דא"כ ה"ה דג שלם אם יאמר המשקל:

גמ' **והא תנן כדי יין כו' לא בעיא לשנויי דהכא איירי ברקתא דנהרא והכא במקום מסיים כדבסמוך דלאיכא דאמרי מאי איכא למימר** (ט) **ולא ניחא ליה ג"כ כאן במלאים כאן בחסרים דמאי פסקא** [**דכיון דתרוייהו סתמא מיתניא מאי פסקא דחביות במלאים וכדים חסירים**] **אבל** [**השתא**] **אפשר לומר קצת דדומיא דתבואה וזיתים קתני דלא שייך בה רשום** (**אפשר**). וא"ל דאביי הוי ליה לשנויי כאן וכו' [ר"ל דלתירוץ אביי ג"כ קשה מאי פסקא הו"ל לשנויי כאן במלאים]:

ברש"י בד"ה **ברשום כו' והיינו סימן שיש רושמין וכו'**. ופתוח לא הוי סימן דמיאש בעלה מיניה ששקצים ורמשים שותין ממנו ומקשה פשיטא אבידה מדעת היא אבל לתירוצא מציף קצת קשה להוי מציף סימן ואפשר לומר דג"כ נתיאשו שיכולין לשתות ג"כ הנחשים ממנו [אבל לאו אבידה מדעת היא] או אפשר לומר דבר שהוא מעצמו לא הוי סימן [רק מה שעושה במכוון לסימן]:

ברש"י בד"ה **כופרא זפת דבר שאין בו סימן**. למאי דמסיק משום יאוש בעלים נגעו בו וכו' ה"ה נמי יש בו סימן וכן הוא בח"מ:

בתוס' בד"ה **מחרוזות כו' דאין הלכה כרב וכו'**. ר"ל ואע"ג דבעלמא הלכה כרב באיסורי מ"מ בהא מקילינן וה"ה רב גופא נמי מיקל וס"ל לעניין בשר שנתעלם מחרוזות הוי סימן [דרב בעצמו אמרו]:

בתוס' בד"ה **באושפיזא וכו' וי"ל וכו' משום דהני נמי משום ד"ש ורגילין יותר וכו'**. אבל אי לא הוי אלו משום דרכי שלום לא הול"ל בהנהו ג' מילי אע"ג דרגילין כיון שיש עוד ג"כ אבל כיון שזהו בעצמו משום דרכי שלום לא צריך למיחשביה דה"ה אינך אם יקרה. ונראה שזהו שאמר מאי נ"מ אמר מר זוטרא כו' דא"ל שרשאין לשנות דא"כ הול"ל סתמא מפני דרכי שלום אלא שאמר עבידי רבנן כו' שרגילין ואין לחוש אם משקרו בהך. וברי"ף תירץ דהתם מצוה ולא צריך למיחשביה:

## דף כד.

בתוס' בד"ה **ומודה וכו'**. הקשה מהר"ש וז"ל יש לדקדק בדבריהם דהא מדקתני במתני' רשב"א אומר כלי אנפוריא כו' יש להוכיח בפשיטות מכלל דת"ק אית ליה דחייב להכריז דכי האי גוונא מדייק תלמודא לעיל ברישא דקתני בר"י כל דבר שיש בו שינוי וכו' מכלל דת"ק סבר שלו ואע"ג דלא אמרו רבנן שם בפירוש ואפשר לומר דהתם שפיר אמרו רבנן בפירוש דקאמרי בעיגול וככר סתמא משמע אפילו יש בו שינוי הרי אלו שלו וקאמר ר"י מצא עיגול וכו' חייב להכריז אבל בהך דאנפוריא רשב"א אינו אלא כמוסיף על ת"ק בכל הני דחשיב דהרי אלו שלו ע"כ. ונ"ל בלא"ה דר"י י"ל דשמע לת"ק אף בסימן מאליו הרי הוא שלו אבל רשב"א אי אפשר לומר כן דהא בבבא דהרי הוא שלו עסקינן ואתא הוא וקאמר ג"כ הרי אלו שלו ואי שמע לת"ק מידי דחייב להכריז הול"ל בסיפא [דקתני] ואלו חייב להכריז לכן פירשו מדיוקא דקחשיב ת"ק בהרי הוא שלו נשמע לרשב"א. ובסמוך וכן היה רשב"א וכו' לצד איבעיא דברוב עובדי כוכבים דוקא אף דלא פליגי רבנן מ"מ הא לא קאמר ומודה:

בתוס' בד"ה **אבל שנים כו' והא דקאמר מחרוזות כו'**. בברייתא גופא נמי קאמר מחרוזות (י):

בא"ד **דומיא דרישא כו' וככרות כו'**. בככרות לא הוי צ"ל דעלמא דשנים לא הוי סימן כמו שטרי מכריז לעיל דלא סגי בלא שלש וטבעא מכריז לקמן בסמוך רק בבד מחטין וכו' שהלה מכריז מחטין מצאתי וזה צריך שיאמר בדין היו ושנים היו [בתרתי סגי] אבל מחרוז אחד היה זה לא הוי סימן [שאומר שהיה בבד] שכן דרך לעשות מהן מחרוזות ואף אם יאמר מנין המחטין לא הוי סימן דמנין כל החרוזין שוין וכדלעיל מחרוזות של דגים וליהוי מנין סימן במנין דשוין אלא כשמצא ב' בדין וזה מכריז מחטין מי יאמר לזה שב' בדין היה דלמא מחטין מבד אחד קאמר וכ"כ הרא"ש בהדיא:

בא"ד **אלא מעות צבורות ופירות צבורות וכו'**. ומדקמשני לישנא וקאמר נמי צבורי ש"מ מנין סימן ולכך כי קמשני צבור פירות אע"ג דקמשני לישנא דהו"ל למיתני מעות צבורות זה אין קושיא כיון דלישנא קיטא נקיט:

וכתב מהר"ש יצ"ו פירוש לדבריהם אי מיירי מתני' דרך נפילה דבהכי מצי מיירי מתני' בין לרבה בין לרבא כמו שפירשו התוס' בריש פירקין אז א"ש דלא הוי מנין מחרוזות וככרות סימן דבדרך נפילה מתיאש האובד כי לא יוכל ליתן סימן במנינו כדמוכח לקמן בשמעתין דג' מטבעות דבעינן כמגדלין שיהיה דרך הינוח אבל הברייתא מיירי דמצאן דרך הינוח זה ע"ג זה דלא אתרמי בתרתי שנפלו אהדדי והוי שפיר מנין סימן לרבה וה"נ

לרבא הוי גם מקום סימן [לא הו"ל להזכיר כאן מקום ומאי עבידתיה הכא דדלמא איירי. כ"ז היה במוסגר ויש איזה חסרון בדבריו] אבל במצאן אחד אחד בזה ליכא לא סימן מנין לכ"ע ולא סימן מקום לרבא דבחד י"ל דרך נפילה איתרמי וכתבו עוד אי נמי מיירי דרך הינוח וליכא אלא מחרוזה אחת וכו' ושייך דרך הינוח אפילו בחדא שהוא ניכר שמונח כך בכוון ולא בנפל שלא בכוונה ובהכי מצי נמי איירי הברייתא דקתני בזמן שמצאן אחד אחד אפילו דרך הינוח והיינו דוקא לרבה דלית ליה סימן מקום וסימן מנין נמי ליכא בחדא אבל לרבא כיון דהוי דרך הינוח הוי מקום סימן אפילו בחדא אלא דס"ל דחדא לא הוי דרך הינוח דאפשר דאיתרמי דנפיל כך וכן כתבו התוס' במתני' דלרבא לא איירי מתני' אלא דרך נפילה ובזה יתיישב מ"ש הב"י סי' רס"ב בשני בדים אמאי חייב להכריז דלמא דרך נפילה כדאמר במצא ב' מטבעות וכו' עכ"ל דע"כ אין הדברים שוין כמ"ש התוס' לרבה דאפילו מחרוז אחד אפשר דניכר שהוא דרך הינוח ולרבא בחד אית ליה דאפשר דאיתרמי בנפילה אבל בתרי מודה אם הן מונחים זה ע"ג זה דלא אתרמי כך בנפילה אבל במטבע כ"ע מודו דבעינן ג' ועשוין כמגדלין לר' יצחק דבענין אחר אפשר דמיתרמי גם בנפילה וכו' ע"כ דבריו והם דברים פשוטים ועיין לקמן בתוס' בד"ה והוא שעשוין כמגדלין:

בתוס' בד"ה **אם תמצא לומר וכו' וכן לקמן אמר לעולם רבנן וכו'**. וכן בסמוך אינו תופס בפשיטות רק תפשוט דמודו רבנן לרשב"א ברוב עובדי כוכבים. מ"ש הרא"ש בשמעתין סי' ו' האי דאמר רשב"א מפני שהבעלים מתיאשין כו' האי מתיאשין אסרטיא ורבים מצוין שם קאי אבל אידך אפילו עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו לכאורה קשה הא אמרי' בגמרא בסמוך ע"ב והביאו הרא"ש עובדא דשוקא דגלדאי דאמר ליה נעשה כצווח על ביתו וכו' ש"מ דגם ברבים מצוין אפילו עומד וצווח הוי יאוש ואפשר לומר לפנים משורת הדין דמסתמא אינו חייב להכריז אבל אם באו בעלי' ונתנו סימן היה חייב להחזיר לפנים משורת הדין ועי' בקיצור פסקי הרא"ש ועי"ל דאפשר דס"ל לרא"ש דברוב ישראל נמי קאמר רשב"א ועלה קאמר מפני שהבעלים וכו' אבל ברוב עובדי כוכבים נעשה כצווח על ביתו (כ) ושוקא דגלדאי רוב עובדי כוכבים הוי והנה שאר פוסקים לא חילקו בדין זה. ועיין לעיל דמקשה לאביי מהא דמצא מעות בביהכ"נ וכו' ומאי מקשה הא בזוטו של ים אפילו בא ליד המוצא לפני יאוש כ"ע לא פליגי דשרי והוי יאוש שפיר וא"כ במקום שרבים מצוין נמי נימא הכי דמעיקרא עומד לייאש דהא אפילו לא מייאש לא מהני ועיין ומ"מ אינו דומיא זה לזה:

## דף כד:

גמרא **בעיר שרובה עובדי כוכבים כו'**. מדתלי בעיר שרובה ש"מ דאיירי במקום שרבים מצוין כמ"ש התוס' לעיל בד"ה טמון אבל בסמוך בעובדא דנהר בירן צ"ל הגמרא ידע גופא דעובדא:

גמ' **תרתי וכו'**. קצת קשה הוא גופא היכי שאיל [בא ישראל כו'] וצ"ל שסבור שישיב לו ג"כ הרי אלו שלו רק רצה לשאול והלה עומד וצווח ועיין:

גמ' **נעשה כצווח על ביתו כו'**. כתב המרדכי הא דלא כפינן הכא לפנים משורת הדין אפשר שהמוצא היה עני וכו' לכאורה קשה שזה לא היה מעשה ועיין:

ברש"י בד"ה **אימא מישראל נפיל כו' ולא יניח כו'**. לשון מהר"ש דלכאורה הוא מגומגם דהא לפום סברא דהשתא הלכה כרשב"א ברוב עובדי כוכבים קיימינן והל"ל מישראל נפיל ולא אמרינן דהרי הוא שלו לתלות דמרוב עובדי כוכבים נפיל כיון דישראל סכרי ליה ואפשר לומר דלא הוזכר בשמעתין רוב עובדי כוכבים לרשב"א לתלות בהו דמנייהו נפיל אלא לרבנן קאמרינן הכי לעיל יניח וא"צ להכריז ומניה דה"ה לרשב"א מדאזל בתר רוב עובדי כוכבים לענין יאוש דאזיל נמי בתר רוב עובדי כוכבים לענין נפילה ודו"ק ע"כ:

בתוס' בד"ה **לבתר וכו' שסבור שהמוצא יסבור כו'**. אבל לא יחשוב שהאמת כן [ר"ל אמאי לא כתבו שהאובד לא יתיאש שיחשוב שהאמת כן שמצאו קרוב לנפילה] דא"כ מיאש מדלא מכריז י"ב חודש [ע"כ דמצאו אינש דלא מעלי או כנעני ויאוש שלא מדעת לא הוי דבאמת בא ליד המוצא אחר יאוש] ולעיל דחזיי' דקדחי ביה חילפי ודאי הבעלים מיאשי דסברי שהמוצא יראה שאבידה ישינה היא ועיין. והלשון מסייע לפירוש התוס' דלפי' רש"י הול"ל אשכח הנהו חמרי לבתר י"ב חודש:

בתוס' בד"ה **אתי לקמיה דרב כו' דאימור נטלו מעיר שרובה עובדי כוכבים כו'**. ר"ל לחומרא לענין איסור ובגמרא מקשה לענין מציאה נתלה לחומרא דהך מקים רובא דישראל הוי. ועיין במ"ש מהר"ש לסברת המקשה דאיכא לספוקי בנטל מעיר אחרת ע"כ דלא גרסי' בשרא בשוקא וכן בהר"ן ליתא ולכאורה אינו מוכרח דהאמת דעובדא הכי הוי קאמר למאי דמסיק בעומד ורואהו והמקשה לא הוי ידע שראינו מאין נטלו אבל מלישנא דתוספות בעומד ורואהו שנטלו מעיר שרובה טבחי ישראל משמע דלא גרסינן בשוקא:

עיין באשר"י בשם ראב"ד דפסק דהלכה כרשב"א אפילו ברוב ישראל מעובדא דפרגיות שחוטות דהתירו לו משום שחיטה ש"מ רובא ישראל הוי מדלא מדקדק כדמדקדק גבי גדי ולאוקמי ברוב טבחי ישראל משום דהכא ליכא לשנויי הכי דגבי פרגיות הנשחטין

לאיש בביתו לא מהני רוב טבחי ישראל כי אין שוחטין רק בשר הנמכר במקולין וכו' ולפי"ז נראה דגרסי' אתא לקמיה דר' אבא אע"ג דתלמידו של רב אמי היה דאי לא תימא הכי יסתרו רב אסי דאמר לעיל במצא חביות בעיר שרובה עובדי כוכבים כו' ועיין:

## דף כה.

גמרא **ש"מ מנין סימן וכו'**. דדוחק לומר מנין ומקום ביחד וה"מ למימר ש"מ מקום לא הוי סימן רק דדלמא קמ"ל דמנין הוי סימן:

גמ' **הא משלחפי שלחופי הרי אלו שלו**. אכתי לא מסיק היכי דמי כמגדלין דלפי"ז הו"מ לאקשויי הא אין עשוין כמגדלין כו':

ברש"י בד"ה **והוא שעשוין כמגדלין וכו' ואומר מגדלין היו עשוין**. שמעתין לא מסיק הכי ועיין:

בתוס' בד"ה **הא בכובא וכו'**. עיין מ"ש מהר"ש. ולפירוש ר"ח נ"ל שצ"ל והא דאית ליה אוגני חייב להכריז במקצתו לית ליה אוגני אינו חייב להכריז דאילו מיניה נפיל הוי כולה נפיל מיניה אלא ודאי שבתוכן אחרים הן שהניח בנחת לתוכו. ורישא דברייתא גופא דלפניו פירות הרי הוא שלו לס"ד דמקשה לפירוש ר"ח ועיין (ל):

בתוס' בד"ה **ש"מ כו'**. דלא אלימא ליה ברייתא למיפשט מיניה דרשב"א קאמר לה:

בא"ד **דמנין וחרוזי הוי סימן**. קצת קשה דלמא הכא ג"כ מנין וציבורי הוי סימן ועיין:

בתוס' בד"ה **והוא כו' אר' יוחנן וכו'**. לכאורה היה נראה דגם (אריש) [אר"ח] מקשה דמ"ש ועיין במהרש"ל:

בתוס' בד"ה **הא גופא קשיא אמתני' כו' דמצינו כו'**. דאיכא למימר דיוקא דרישא מפוזרין שלו הא שלחופי חייב להכריז והכא זה ע"ג זה לא הוי בבא באנפי נפשיה רק פירושא דרישא ציבורי מעות זה ע"ג זה וכו' [כוונתו למ"ש מהרש"א] ואפשר לפרש דלפי דהיה קשה הדיוקים זה לזה מורה לנו (התוספות) [התנא] שנדייק הסיפא דהיינו דבעי זה ע"ג זה ואי לא תני אלא זה ע"ג זה הוי קשה אדיוקא דרישא אך עתה הוא פירוש אציבורי וכו' וקשה תרתי למה לי אלא כוונתו דבעי דוקא זה ע"ג זה ועיין [משא"כ לתירוצא קמא דיוקא דרישא דוקא ושלחופי חייב להכריז]:

## דף כה:

גמ' **אפילו שמו כתוב כו' דלמא אפוקי אפקיה כו'**. וחיישינן דלמא הו"ל ד' ה' מטבעות כזה ואבד לו אחד מהן וגם הוציא ממנו ועיין בר"ן דאל"כ הא לשקורי לא חיישינן כמ"ש התוס' לעיל (דף כ"ב ע"ב) בד"ה אי דליכא סימן רק דלמא איש אחר אבד ג"כ:

גמ' **במקושרין בכנפיהן כו'**. ר"ל בלא חבל ומשיחה רק בכנף עצמו זה מושכב על זה כדרך שעושין עוד היום המביאין לשוק דהשתא ליכא למימר קשר סימן:
גמ' **וליהוי מקום סימן**. דא"ל דרך נפילה וכו' עיין בר"ן באריכות:
גמ' **אשפה העשויה לפנות אבידה מדעת היא כו'**. בל"ז היאך הבין הא קתני שכן דרך אשפה לפנות ועיין:
ברש"י בד"ה **ישראל לא מצנעי מחציו ולפנים אמאי שלו כו'**. ודאי דמחציו ולחוץ ג"כ קשה למאי דלא ידע דשתיך טפי וכמ"ש במתני' ובתוס' בסמוך בד"ה בכותל חדש רק מפרש בפשיטות טפי ועיין:
בתוס' בד"ה **כאבני כו'**. יש קצת להגיה בדיבור זה:
בתוס' בד"ה **ואם נטל לא יחזיר כו' חמרא מכוסה בחפיסה וכו'**. לפי משמעות יין בחפיסה שהוא חמת של עור שנותנין בו יין כפירש"י ספ"ק ודוקא מכוסה דאל"כ אבידה מדעת משום גילוי אבל נ"ל שהוא חמור דאל"כ אמאי לא שפיר עביד יכריז ויהיה מקום סימן כמו בשמעתין ומאי פשיט לן התם יותר שהיה דרך נפילה מכאן:
בא"ד **ויש לפרש דמיירי הכא בספק אבידה וכו'**. ר"ל אף אם הניח שם מ"מ הוא ספק אבידה ששכחו וכו' משא"כ ליש מפרש שהספק הוא אם הניחו שם ויטלנו הבעלים או מעלמא הוא והוא שלו ולכן לכתחלה לא יטול שמא המה יבאו ואם נטל והלך לו לא יחזיר שמא באו הבעלים ושוב לא יבאו לבקשו לכך לא יחזיר רק יהא מונח עד שיבא אליהו או עד שיביא אחד עידי נפילה ככל יאוש שלא מדעת דלא הוי יאוש רק מונח עד שיבאו עדים או אם ידע וראה ממי נפל ועיין לקמן (דף ל"ז) בפירוש רש"י בפרק המפקיד ולפירוש התוס' נתחייב בהשבה מיד ולא יחזיר שם ואע"ג דלכאורה ממנ"פ יחזיר אם שלהם יבאו הבעלים ויטלנו ואם מאחר נפל א"כ הרי הוא שלו לז"א שספק אבידה כו' ועיין באשר"י וכו' ומכאן מוכח מ"ש האשר"י לעיל (דף ו' ע"ב) סי' ג' ואע"ג דאמרינן לקמן ספק הניח וכו' אבל במקום הפקר נוטל ומכריז מלת ומכריז ט"ס הוא וצ"ל והוא שלו או סתם נוטל דקושית ואע"ג ארשות הרבים קאי וכדאיתא בתוספות ריש פירקין בד"ה כריכות ברשות הרבים וזה מבואר:

## דף כו.

גמרא **ואלא מתני' דקתני מחציו כו'**. דאין דרך להניח אורך לרוחב הכותל:
גמ' **כגון שעשאו פונדק**. המשכיר לג' קרי פונדק שלא היה דרכן לשוכרו לג' בני אדם לדור בו כ"א ללון:

גמ' **ואזדא ר"נ לטעמיה וכו'**. ר"ל אדיוקי דקאמר שלשה אבל אחד לא מיאש דמימר אמר מכדי אינש אחרינא וכו' [וע"ז הוצרך לסיים ואזדא לטעמיה משום דקשיא ליה לטעמא דאמר מכדי כו' אמרי קמייהו כו' א"כ בא' נמי שייך ה"ט לזה קאמר דאזיל לטעמיה דבא' אמר נקטינא ליה כו' אבל אנוף הדין בשלשה לא שייך ואזדא לטעמיה דלא חידש שם טפי ממה דאמר הכא] ולזה הקשו בתוס' דמ"מ בתרי סגי כדבסמוך ועיין בר"ן:

ברש"י בד"ה **ה"נ סתם שוכר בית כו'**. דבריו אינם מובנים שמרכיב אתרי רכשי ואינו דומה ג"כ להאי דלעיל והמחוור בעיני לומר שר"ל סתם שוכר בית מחפש כל זויותיו ובודק מה שבחורין ובסדקין כשרוצה לצאת שכן דרך היוצא מן הבית לחפש שלא להניח דבר מה בתוכו והוי כשוקי ירושלים העשוין להתכבד ונימא האחרונים ודאי חפשו ושכחו זאת דרך מקרה בבית בגלוי אחר החיפוש דאלו הראשונים שכחוהו ר"ל אחר החיפוש כבר מצאוהו האחרונים שודאי היה ראו בבואם לבית לדור שם אלא ודאי האחרונים שכחוהו ובעי תרי טעמי דאלו בחיפוש לחוד א"כ גם האחרון חיפש כמו הראשון ובשכח לחוד מ"מ ניחוש דלמא אבד הראשון לזה אמר חיפש ועיין:

בתוס' בד"ה **דשתיך וכו'**. עיין כאן הפלפול בין מהרש"ל ומהרש"א יצ"ו ואינו בידי כעת: ומ"ש או לשולחני לפי שהמעות הן דבר קטן וכו' קשה לי הא ר"א ס"ל בסמוך אפילו צרורין ומונחין ע"ג השולחן ואפשר לומר דהתם אינו משתמר שהכל נכנסין ויוצאין ועיין:

בתוס' בד"ה **וניזיל כו'**. ולא ניחא להו כפי' רש"י אחד שאינו דומה ממש לשוקי ירושלים ועוד אפ"ל דקשה להתוספות מאי מקשה ליזל בתר בתרא לוקמי כרישא בשתיך דהשתא לא תלינן בבתרא משא"כ לפירושם דדר שם א"כ אף בשתיך תלינן בבתרא ורש"י לא רצה כפירושם דמנ"ל להקשות ליזיל בתר בתרא דלמא לא דר שם וק"ל:

בתוס' בד"ה **בג' עובדי כוכבים בפחות מג' לא מקרי רוב היה נ"ל שלא מקרי רבים מצוים שם בשביל עובד כוכבים אחד יותר מישראל** [**ואי מבעה"ב נפיל לא מייאש אף ברוב עובדי כוכבים אם אינן מצוין שם כמ"ש התוס' לעיל** (דף כ"ד) **בד"ה טמון וכ"כ הפ"י**] **ומהר"ש פירש כיון דהישראל הוא בעה"ב ודר שם בקביעות לא מקרי זה רוב נגד בעה"ב וכו'**:

ובטור ח"מ סימן ר"ס [דנקיט שנים] מפרש [הא דנקיט הגמ' ג'] הוא לאפוקי אחד דלא וכיון דמוכרח לשנים וכו' [נקיט ג' עם הבעה"ב] ע"ש ובסמ"ע (מ):

בתוס' בד"ה **אפילו תימא כו' מלתא דבר קפרא כו'**. דהכי משמע לישנא דאפילו תימא ועוד דאי לא תימא הכי תיקשי דלמא גם כוונת בר קפרא היה כן ומנ"ל לפרושי פירוש

מעצמו כיון די"ל דכוונת בר קפרא הוא כן וכתבו זה כדי להקשות וא"ת וכו' דבלאו הכי י"ל דדלמא אה"נ לאו דוקא נקיט רק איידי וכפירש"י אבל אם הוא מפרש מ"ד ראשון השתא ודאי א"ל לאו דוקא ואיידי ודו"ק:

## דף כו:

גמרא **אע"ג דלית ביה אלא שוה ב' פרוטות כו'**. וה"ה פרוטה אחת או שמא לב' ימחלו לא חיישינן ויהיה חילוק בין שנים לאחד:

גמ' **ולאחר יאוש נתכוין לגוזלה עובר משום השב תשיבם**. הול"ל אינו עובר אלא משום השב כו' וכן תפסו התוספות:

גמ' **ליתני על השולחן**. בסיפא או ברישא בשולחנות ואז הוי יודעין דינא דעל השולחן של בעה"ב אבל השתא יותר נאמר שלו מדקמשני לישנא מרישא ונפרש על השולחן [ר"ל דלא תיקשי דיוקא דרישא איפכא כדמדייק מקודם] מקרי ג"כ לפני השולחני:

בתוס' בד"ה **שנפל וכו' נ"ל בסמוך לפי"ז ברבא גרסינן שנפל משנים דלא כרש"י שמחקו** (נ) **דהשתא לא מייאש לעולם ולכן נטלו לפני יאוש אע"ג דהוי סלע דבר שאין בו סימן מ"מ מימר אמר מכדי אינש אחרינא כו'**. ולא מייאש לעולם ולא בפירש"י שלא שהה כדי משמוש וכו' (ס) ולאחר יאוש היינו לפירוש התוס' דשמע ליה ווי לחסרון כיס וכו':

בתוס' בד"ה **מתנה כו'**. בלא"ה נמי כיון דבאיסורא אתי לידיה ולכ"ע חייב להחזיר למה יקרא זה מתנה לענין לאו דאבידה וגזילה ועיין בזה בהמאור ובמלחמות באורך:

בתוס' בד"ה **אינו עובר וכו' עשה שאין הזמן וכו'**. היינו בענין שבכאן לענין דנשים חייבות הא בלאו הכא כתיב ביה לאו דלא תוכל להתעלם שאף שהזמן גרמא בלא תעשה נשים חייבות לז"א בענין זה וכו':

## דף כז.

גמרא **שה דאבידה לד"ה קשה**. א"ל דדלמא אצטריך לגיזותיה אע"פ שאין בו שוה פרוטה חייב לגוזזה וכסברת האשר"י [כדי שיחזור ויגדל] ואי לא כתב אלא שור לגיזת זנבו ה"א דוקא דאית בה ש"פ והתוס' שכתבו אע"פ שאין בו ש"פ היינו לרווחא דמלתא [אבל גם לש"פ אצטריך קרא דלא נימא דלא חייבה תורה בשבח מציאה וכמ"ש הריטב"א הביאו בשיטה מקובצת]:

גמ' **ולמ"ד אשר תאבד הא בעינן ומצאתה**. דאף דילפינן לה מניה דרשה דלעיל מ"מ ממילא משתמע מניה וכו' וצ"ל [לפי המסקנא לר"י דבעי משעת אבידה ועד שעת

מציאה וא"כ אצטריך אשר תאבד ומצאתה להכי ומנ"ל הך דרשה דלעיל] דמייתר ליה ו' דומצאתה גם דריש ממנו:

בתוס' בד"ה **מה שמלה וכו' וא"ת ואבידה גופא וכו'**. דבלא"ה י"ל דלמא יאוש דכולה פרקא ילפינן (מאבידה) [מגניבה] או מדרבנן:

בא"ד **ואפילו אם סימנים לאו דאורייתא וכו'**. לכאורה אי לאו דאורייתא מוכח יותר דיאוש קני דמדתלי בשמלה מה שמלה שיש לה סימנים וע"י כן יש לה תובעין ולמה לי סימנים כיון דמהדרינן לה בלא סימן וכו' [אלא משום דע"י סימן לא מייאש] אבל אי סימנים דאורייתא אצטריך לאורויי דמהדר בסימנים ודלמא בלא סימנים נמי מהדרינן אם ראה שנפל ממנו או יש עדים ולא אצטריך אלא לאורויי דמהדר בסימנים וי"ל דשמלה אורי לן מיעוט דבלא שמלה ה"א לכל אבידת אחיך כל דבר מהדרינן אפי' בלא סימן ע"כ כתב לן מה שמלה שהיא מיוחדת דוקא שיש לה סימנים אף כל למעוטי וכו' א"כ ממעט לן שלא להחזיר בלא סימנים ועיין. ועיין בתוס' דב"ק פ' מרובה:

בתוס' בד"ה **בעידי אוכף פירוש אי סימנים כו'**. ורבא גופיה מספקא ליה דאי סימנים דאורייתא ודאי לא אצטריך קרא לעידי אוכף כיון שאפילו בסימני אוכף מהדרינן אבל בעדים דגופא וכו' לא זו אף זו קאמר ועיין. ולזה כתבו בסמוך ע"ב ת"ש חמור בסימני אוכף ברייתא היא [דרבא גופיה מספקא ליה]:

בתוס' בד"ה **שה דאבידה כו' מקשין כו'**. לכאורה אין זה קושיא דכיון שזה גופא נכלל בזה לא שייך כאן למימר טרח וכתב וכו':

## דף כז:

גמרא **ת"ש והיה עמך כו' מאי לאו בסימנים**. מה שיש לדקדק בזה עיין בבעל המאור ולכאורה היה נ"ל [ומתורץ בזה קושית תוספות ד"ה דרשהו] שה"ק מאי לאו שע"י סימן יחזיר ולהכי אמרה תורה דרשהו דאלו בעדים לא שייך כאן דרשהו [דאף לרמאי מחזירין בעדים] ויהיה פירושו כעין מתניתין דלקמן. ואמאי לא מקשה ממתני' ועיין במלחמות:

בתוס' בד"ה **ת"ש כו' ברייתא היא ואפ"ל דאי סימנים דרבנן לא תקנו כולי האי להחזיר אף בסימני אוכף והא דמקשה בסמוך חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן ניחוש לשאלה [הא למאי דמספקינן שמא סימנים דרבנן לא מהדרינן] הוא מכח רבא דאמר לעיל אבל חמור כו'**. וסימני דאוכף אימא לא וכו' דש"מ דאי סימנים דאורייתא מהדרינן ניחוש לשאלה דהשתא בה"א סימנים דאורייתא קאמרי אבל לא מקשה מכח סברא היכי מהדרינן [אנן] דא"כ נפשוט מניה סימנים דאורייתא [דאי דרבנן לא תקנו כולי האי]

או שמא משום ספיקא מהדרינן דלא ידעינן אי סימנים דאורייתא [ולעולם מכח סברא מקשה] (וכן) [אבל] בתוספות יבמות דף ק"כ ע"ב בד"ה כליו כו' כתבו אבל קשה כו' ר"ל שהגמרא מקשה היאך מהדרינן מן התורה כו' (ע) ומהרר"ל ז"ל בתשובות עגונות לא הבין שם כך ולפי"ז הומ"ל נ"מ אי סימנים דרבנן וכו' להחזיר בעידי אוכף דוקא [קאי אתחילת דבריו] ואפ"ל שגם פירוש הברייתא הוא חמור דקרא להחזיר בסימני אוכף [ופשיט שפיר בפשיטות דסימנים דאורייתא]:

בתוס' **ד"ה מצאו גט וכו' ובד"ה וניחוש וכו' הכל דבור אחד**. ועיין בזה בתוס' יבמות. עוד הקשו [שם] מהא דמצא פירות בכלי כו' ניחוש לשאלה והו"מ לאקשויי מקודם ס"פ קמא מצא בחפיסה או בדלוסקמא תכריך של שטרות או אגודה כו' ע"ש בפירש"י [דפירש או תכריך. וכן הקשו התוס' לעיל (דף כ' ע"ב) בד"ה מצא ותירצו כמו שתירצו שם]. גם אין מקום לקושיא [שהקשו כאן ולוכח כו'] דלמא איירי בעדים או בסימן מובהק (פ) ומ"מ סיגיא דשמעתין [ר"ל לתירוץ התוס' דאפשר דמצאו בעצמו אם כן גם לענין שאלה ליכא למיחש דנאמן לומר שאבדו קשור בכיס לזה כתב] למאי דסימנים דאורייתא ומש"ה לא מעידין בסימני כלים משום שאלה [טפי משמע ליה] דאיירי התם שאחר מצאו [ולזה פריך] ניחוש לשאלה ועיין [וכ"כ מהרש"א] ובפסק העגונות מאריך ע"ש:

## דף כח.

גמרא **אלא אמר רבא סימנים דאורייתא דכתיב והיה כו'**. ולעיל קאמר דשה ע"כ לא להכי אתיא משום דתנא דמתני' תנא לה גבי שמלה ואי דאורייתא ילפותא משמלה היא או דרבנן דאסמכוה אקרא דשמלה וכדי נסבה [והיאך קאמר דכתיב והיה]. ולמה שהבנתי [לעיל ת"ש עד דרוש אחיך] מאי לאו בסימנים היה ניחא שפיר [דמדייק משם דסימנים דאורייתא משמלה כדלעיל אבל לא דיליף זה מקרא דעד דרוש] ועיין:

גמ' **משום דאיכא למימר כדמשנינן**. וקושיא דתכריך עיין באשר"י:

גמ' **אם תמצא לומר סימנים דאורייתא כו'**. ולמה שכתב האשר"י עדים עדיפי אפילו מסימן מובהק [ופירוש עדים וסימנים היינו סימן מובהק] לא תליא באת"ל סימנים דאורייתא רק רבותא הוא אפילו אי סימן שאינו מובהק מדאורייתא וא"כ הדין סימן וסימן יניח (צ) מ"מ סימן [אפילו מובהק] ועדים לא נחשב כסימן וסימן וכוותיה הכריע מהרש"ל דלפי' רש"י [בד"ה את"ל דמשמע מלשונו דרק לענין סימנים בינונים קאי] היל"ל סימן מובהק ועדים יניח אפ"ה סימנים שאינם מובהקין ועדים ינתן לבעל העדים דהוי רבותא טפי דע"כ סימן וסימן נכנס בין הדבקים לרבותא [דאף דבסימן וסימן יניח

אפ"ה בסימן ועדים לא הוי כסימן וסימן א"כ טפי הו"ל לאשמעינן אף דסימן מובהק ועדים יניח אפ"ה סימן בינוני לא הוי כמובהק ועדים] וע"ש:

גמ' **דמדת רחבו שעורי קא משער כו'**. ונראה שאיירי מטלית כעין שלנו שרחבו משוער יותר מארכו:

גמ' **במאי אילימא בחיורי וסומקא כו'**. ק"ק הא זה לא מקרי סימן כלל ועיין:

בתוס' בד"ה **ט"ו יום וא"ת כו'**. נראה דהו"מ לאוכוחי שהרי תחלת המקום שכבשו היה יריחו ולא היה רק מהלך יום אחד מירושלים דמיריחו היו שומעין כו'. והו"מ לאקשויי בקצרה דהא אם מגיע האחרון שבישראל לנהר פרת אף אם ירושלים באמצע (ק) יש לצד השני מהלך כ"ה יום רק עדיפא מקשו. תירוצם קצת תמוה שיהיה שדות וכרמים ביחד בסוף הגבול וצ"ע:

## דף כח:

גמרא **אתי לאחלופי כו'**. אפ"ל המכריז יטעה במקרא ואפשר שלזה מחק מהרש"ל כל ד"ה שברש"י אתי לאחלופי דדוחק שיהיה השומע טועה:

גמ' **חיישינן לרמאי**. פירוש לכתחלה ואי זה יכריז גלימא דלמא שמע כו' אבל לעיל (דף כ"ב ע"ב) בתוס' בד"ה אי דליכא סימן כתבו אי אתי ונתן סימן שהוא גלימא דלא חיישינן למשקר [רק] דאמרינן כי היכי דאת אבדת כו' ועיין:

במתני' דבר שאינו עושה ואוכל ימכר. אע"פ שיש לו ג"כ זמן קבוע מ"מ כשיגיע זמן צריך למוכרו שלא יאכל משא"כ דבר שעושה ואוכל שאין חיוב אף לאחר י"ב חודש שימכור וק"ל:

## דף כט.

בתוס' בד"ה **והוי שואל כו' ור"א לית ליה דשמואל כו' אלא לר"י כו' לא קאי ר"א כו'**. עיין בזה בח"ה ומה שהקשה שם דהא למסקנא דבצריך למשכון פליגי ע"כ ר"א לית ליה דשמואל ויותר טוב לומר דר"ע אית ליה דשמואל כמו לרבה [ובצריך למשכון לכ"ע לא שייך פרוטה דר"י] ואפשר לומר אחרי שנאמר הסברא דמלוה צריך למשכון לר"י יותר טוב דלא פליגי בסברת שמואל כלל רק דכ"ע לית להו כמו שמשני מקודם זה:

בתוס' בד"ה **לפיכך וכו' וקשה וכו' דמעיקרא אמרינן כו'**. כתבו זה שלא תימא שזה פשיטא אם מותר להשתמש אין ה"א כלל שלא יהיה שואל דמ"ש הא משואל דעלמא לז"א דהא סברת המקשה הוי כן. ואע"פ שהוא הבין כן בה"א [משום] דנקיט אבדו ולא ידע לפרש אבדו באור אך עתה בה"א דלא יזכור כלל לפיכך אם אבדו כו' דלמא הסברא

קיימא דמשום שימוש לא גרע משואל דעלמא מ"מ הקשו אם זה ה"א [לסברת המקשה] שיהיה הדין כן דלמא באמת ה"א ולהכי קתני לפיכך אם אבדו כו' דהשתא ע"כ ר"ל שחייב באונסין דאי לא"ה מאי לפיכך כו' הא בלא"ה הוי שומר שכר לר"י ומהר"ש נכנס בדוחקים [דקושית הגמרא היה על] מלת לשון לפיכך ואינו נראה בעיני גם סוגיא דשמעתין דקאמר הכי מבעי ליה למתני ר"ע אומר כו' [משמע דלאו ממלת לפיכך פריך ודומיא דהכי בר' טרפון] ועוד תקשי באמת למה לי ואם אבדו ועיין (ר) עוד הקשה כיון דידע איידי מכח משנה דלקמן [דקאמר סיפא איצטריכא ליה] ומאי מקשה הכא י"ל בב' מ"ד לא ידע רק בבבא דרישא וסיפא ידע איידי:

בא"ד **ועוד דבפרק המפקיד כו'**. א"ל דלמא באמת לקמן נמי משום תירוצא [דהכא כיון דשרו ליה רבנן וכו'] ואפילו לא נשתמש דמ"מ תקשי ג"כ לרבה [לסברת המקשה דלא ידע תי' כיון דשרי כו' למה לי התם ואם אבדו] ולא תליא לרב יוסף לפי תירוצם הב' [ר"ל האי נמי כו'] הו"ל להגמרא להקשות מעיקרא לפיכך דר"ט למה לי קודם לפיכך דר"ע:

## דף כט:

גמרא **הנהו זוזי דיתמי**. האשר"י פירש דהוי זוזי דפקדון אע"ג דבגמרא לקמן מסיק [מתני' היא] דמעות פקדון לבעה"ב בין צרורין בין מותרין לא ישתמש כו' ע"ש [הכא הואיל וסמוכין על שלחנו והוי סבור דמותר להשתמש עד דאמר ליה דהני כמעות אבידה דמי] ובנ"י פי' בע"א ואני הבנתי דהוי דמי אבידה ומת האב ונפלו לקמי יתמי ולגבייהו הוי כמעות אבידה [דלא טרח קמייהו] ודוחק:

גמ' **מניחן לאלתר**. האשר"י פירש מניח התפילין לאלתר בראשו וע"ש וברי"ף:

## דף ל.

גמרא **פשיטא האי עשה והאי כו'**. עיין בר"ן מה שהקשה מהא דלעיל המתין לה עד לאחר יאוש ונטלה אינו עובר אלא משום לא תוכל דאין כאן עשה אלא בשנטל ואפ"ל דה"ק אם מקיימו הוא מקיים עשה ויאמר אני אקיים העשה ואלך בבה"ק לז"א האי עשה וכו' (ש) וכן לקמן באמר לו אביו [אל תחזיר מנין שלא ישמע כו' ת"ל אני ה' ופריך למה לי אני ה' האי עשה דכיבוד והאי ל"ת ועשה לא תוכל להתעלם והשב תשיבם. פירושו נמי לכשיקיים הוא מקיים ג"כ עשה] (ת) ולי היה נראה [עוד] שודאי ליקח מתחלה לטפל בה להא לא צריך קרא דמתחלה אין כאן אלא לא תעשה גרידא ואין ל"ת מדחה כמ"ש רש"י אלא להא אתיא קרא שאם התחיל לטפל בה ושדי קלא בה כדבסמוך והוא

בבה"ק שאינו חייב לטפל בה משום השב תשיבם לז"א האי עשה כו' (א). ומשני דאתיא לזקן ואינו לפי כבודו שאינו חייב להתחיל וע"ז אמר רבה אם הכישה נתחייב בה ומ"מ אין זה מחוור בעיני מכמה טעמים ואחד מנהון הוא שהטעם דהכישה לא משום השבה נתחייב רק מדין מיחייב בה וקיימא ברשותיה ודוקא בבע"ח [דאנקטינהו נגרי ברייתא] וכמ"ש התוס' לעיל (דף כ"ה ע"ב) בד"ה ואם נטל לא יחזיר ועיין. ור"ן מתרץ בע"א ע"ש: בתוס' בד"ה **בתורא כו' ר"ח גריס בתוורא**. שם דבר כמו חמר גמל ספן ובחולין פי' בקרי ומהרש"ל הבינו בע"א ע"ש:

בתוס' בד"ה **לצרבו וכו'**. המרדכי מתרץ בע"א ע"ש בהגהות:

בא"ד **דשמא יניחנו שטוחים כו'**. ומ"מ מדמי בסמוך לפרה דה"א התם נמי טעמא משום גזירה אטו לצורכו לחודא בשביל שתדוש לאחר היניקה וזה שכתבו בסמוך בד"ה בשביל ומשני דהתם דאורייתא פסולה:

בא"ד **ותדע דאי דוקא כו'**. והאשר"י פי' ג"כ כוותייהו אבל מפרש בסמוך בע"א פקדון מאי עבידתיה הא אינו חייב לטפל בו מאחר שהמפקיד יכול לשמור חפציו שלא יתקלקלו ועיין:

בתוס' בד"ה **בשביל וכו' בסיפא קתני כו'**. דאל"כ דלמא לעולם היכא שלצורכה מותר לצורכו ולצרכה נמי שרי ובפרה מלאכה לצורכה לחוד נמי פסול ולז"א ובסיפא כו' ולהכי ניחא נמי אמאי לא מקשה ממתני' דעלה עליה זכר פסול דהוי לצורכו ולצורכה כמו שכתבו בסמוך פסולה כמו עלה עליה זכר דפסולה דהוי נמי לצורכו ולצורכה אלא משום דמתני' י"ל לצורכה לחוד נמי פסולה לזה הביא הברייתא דבסיפא קתני וכו':

בא"ד **וא"ת ואמאי כו' אמאי לא אמר אהך כו'**. לפירוש רש"י [מקשו שפיר] ודאי דאולמא הך מהך משום דאשר לא עובד בה כתיב בעגלה ערופה והך ברייתא דהכניסה לרבקה נמי מיירי בעגלה ערופה אבל להתוספות שהך דהכניסה מיירי נמי בפרה אדומה מאי אולמא הך מהך וכ"כ מוהר"ש יצ"ו ועיין:

בתוס' בד"ה **אף עובד וכו' ואם נאמר וכו' א"ש**. וא"ש ג"כ קושית וא"ת הכניסה לרבקה:

בא"ד **ואתי נמי שפיר הא דתנן כו' ולמאי דפרישית א"ש**. ורבנן דפליגי ס"ל נמי האי דנגבו אינו בכי יותן ואינה פסולה משום עלה עליה זכר אלא משום מעוברת דהוי מלאכה שנושאה העובר וכן פי' שם הרע"ב ע"ש:

בתוס' בד"ה **הא אין עשה דוחה ל"ת ועשה וא"ת כו'**. ובפרק כה"ג לא חשיב אלמנה לכה"ג מאירוסין אלא ל"ת:

בא"ד **וכן קשה לקמן יכול אמר לו אביו היטמא כו'**. רש"י לא פי' לקמן רק אבבא דאמר לו אל תחזיר לפי שהוא מפרש ביבמות הרי שאמר לו היטמא ואבידה בבית הקברות דהשתא הוי ב' עשה [עשה דכיבוד ודהשבה] וע"ש:

בא"ד **דעשה דמצורע הוי דחי לאו ועשה דשילוח הקן**. במסכת יבמות לא כתבו רק עשה דשילוח הקן וע"ש בפ' שילוח הקן ואיתא בסמוך בשמעתין תשלח וכו' וע"כ טעות הוא דאל"כ למה הוצרך לומר בפרק ב' נזירין דדחי עשה דמצורע לאו ועשה שאינו שוה בכל הא אפילו שוה בכל כשילוח הקן דחי. וכ"כ מהר"ש יצ"ו דאיתא בהדיא פרק שילוח הקן דלא הוי דחי עשה דמצורע אלא עשה דשילוח הקן דקאמר דליכא לאו כגון שנטלה ע"מ לשלחה ופריך מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה ומשני סד"א גדול השלום וכו' וליתי עשה דידה ולידחי עשה דשילוח הקן קמ"ל. וכצ"ל נמי הכא דעשה דמצורע הוי דחי עשה דשילוח הקן אי לאו וכו'. וראייתם דכמו דאמרי' התם אע"ג דבעלמא בה"ג לא אתיא עשה ודחי עשה השוה בבל דמאי אולמא האי מהאי מ"מ עשה דמצורע הוי דחיא ליה משום גדול השלום ה"נ בהך דפ' ב' נזירין אע"ג דבעלמא לא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה אפילו אינו שוה בכל עשה דמצורע דחיא ליה משום ה"ט דגדול השלום. ובשמעתין דקאמר דעשה לא דחי ל"ת ועשה אבל עשה לחוד הוי דחי ולא תקשי ליה ומאי אולמא היינו משום דהא ודאי כיון דהאי עשה דמידחי אינו שוה בבל דחיא ליה שפיר אפילו עשה דעלמא שאינו גדול השלום ודו"ק:

## דף ל:

גמרא **מי אמרינן השבה מעליא וכו'**. עיין באשר"י [שכתב ורב אלפס ז"ל כתב דרכו להחזיר בשדה כו' בעיא הוא ולא יחזיר בעיר ונראה דבספרו היה כתוב מי אמרינן דבשדה מיהא דרכיה לאהדורי או דלמא השבה מעלייתא בעינן וכיון דלא מיחייב בעיר לא מיחייב אפילו בשדה ופסק לחומרא דבשדה מחייב לחומרא דאינו מזלזל שם בכבודו ולא דמיא להכישה כו' ע"כ]. והר"ן לא מפרש הרי"ף בוותיה. ולולי דבריהם היה נ"ל לפרש שהאיבעיא הוא כיון דהכישה מתחייב אהא מיבעיא ליה דרכו להחזיר וכו' והוא מחזיר בשדה כדין צריך להחזיר ג"כ בעיר דכיון דנתחייב וצריך לטפל בה בשדה שכן דרכו בשדה צריך לגומרו ולעשות השבה [כמו בהכישה דמיחייב מטעם שהתחיל בה כפירש"י שם לא מטעם שכתב הרא"ש דאנקטיה נגרי ברייתא] או דלמא ל"ד להכישה דכיון שדרכו להחזיר בשדה צריך להחזיר בשדה כדינו וכשהגיע לעיר שאין דרכו שמה לא התחיל בה כלל ול"ד להכישה וכיון דלא איפשיטא לא יחזיר בעיר ול"ד להכישה

וכסברת האשר"י [דלא מחמרינן מספיקא] שאין לו לזלזל בכבודו וכו'. ולפירוש האשר"י [בדעת הרי"ף] לא א"ש הא דמסיים ולא יחזיר בעיר הא זה לא אבעיא כלל ולכל שני צדדי האיבעיא לא יחזיר ועיין. ומ"ש המרדכי בזה לא מחוור:

ל"ג בעובדא דר"י בר"י בפעם ב' ואפקריה. ועיין במ"מ:

גמ' **ולעולם אמר ר"י אמר רב כו'**. מדברי ר"י הוא ולעולם כמ"ש התוספות בריש פרקין בד"ה וכמה. וא"ל מאי דוחקיה לוקמיה ביממא ואפילו טובא ולעיל תירצו דר"י ס"ל באביי וכו'. ואפ"ל דידע ברייתא דתניא נמי הכי דבסמוך ואוקי למתני' בגוונא דברייתא: ברש"י בד"ה **זה בית חייהם כו'**. ובפרק הגוזל מפרש ת"ת ע"ש:

## דף לא.

יגיד עליו ריעו תנא רועה בדרך וכו'. ואיפכא ליכא למימר תנא רועה בדרך וה"ה רצה וכו' דא"כ תקשי ליה ברייתא דלעיל דקתני רועה בין הכרמים אין זה אבידה ויש מניהין לעיל בברייתא כבמתני' רועה בדרך ואין דעתי נוחה בה דברייתא מחלק בכרמים גופיה:

גמ' **דצעריה דידה איתא**. דגם בטעינה ע"י שאין הרבה בני אדם מכביד המשא כמ"ש התוס' בד"ה לר"ש ומיקרי צערא דידה נגד אבידה:

והך צריכא אפשר לומר דקאי אגופא דקרא. או איתורא וה"ק אבידה משום דליתא למריה בהדיה אבל איתא למריה כזקן וחולה כו' ואה"נ היכא דליתא למריה כלל מצינו למילף מאבידה והאי יתורא אצטריך לליתא למרא כזקן וחולה כמ"ש התוס' ריש ע"ב בד"ה אבל. וא"ל לכתוב טעינה ואבידה ונילף פריקה מנייהו ז"א דהא ע"כ הגוף אצטריך להורות טעינה בשכר רק יתורא לזקן וחולה ואיכא למיפרך מה לטעינה שכן בשכר וא"ל אבידה יוכיח שכן באבידה זקן וחולה פטור וכן פריקה ואבידה י"ל איכא למיפרך מה לפריקה שכן צער בעלי חיים וחסרון כיס וא"ל אבידה יוכיח וק"ל דכל מה שנילף במה הצד צריך שיהיה דין הנלמד בשניהם דהא מחד לא מצי למילף וזה פשוט וק"ל (ב):

ברש"י בד"ה **מאי למימרא ותיפוק ליה כו' ול"ל לכל לרבוינהו**. נראה שזה אך למותר ומי ביקש לרבוינהו והברייתא מסברא דנפשיה קאמר בלא קרא רק מקשה כפשוטו פשיטא: ברש"י בד"ה **הכל צריך דעת בעלים כו' דכיון דידע שאבדו כו'**. אגנב ואגזלן קאי:

## דף לא:

ברש"י בד"ה **דאיתיה למרא דכתיב עמו**. פירוש דדין פריקה וטעינה הוי נמי באיתי' למרא דכתיב עמו ואי לא הוי כתיב לא הוי ילפינן ליה מאבידה [באיתי' למרא] דלא מישתעי אלא בליתיה למרא (ג):

## דף לב.

גמרא **טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו כו'**. ילפותא דגמרא הוא מאת שבתותי תשמרו וכ"ת שאני שבת כו' כבר אמרו ביבמות ע"ז וכ"ת שאני שבת כו' הא תנא בעלמא יליף כו'. ואני ה' הוא נתינת טעם כולכם חייבים [ועיין בתוס' יבמות דף ה' ע"ב בד"ה כולכם]:

בתוס' בד"ה **ב"ד כו' וי"ל דמוכרת שלא בב"ד משום חינא**. ר"ל מתני' דמוכרת שלא בב"ד וכו' [דהא באו לתרץ גם אמה דבב"ד יכולה לעכב אפילו לעצמה]:

בתוס' בד"ה **כבד וכו' דניחא ליה לאתויי קרא דכיבוד**. אפ"ל דמשום הכי ניחא ליה משום דבקידושין הביאו התוספות דגדול כיבוד אב וכו' דבהקב"ה כתיב כבד ה' מהונך ממה שחננך אבל אם אין לך אינך חייב להחזיר על הפתחים משא"כ באב ואם ע"ש:

**שמעתתא דטעינה ופריקה**

ברש"י בד"ה **לומר לך פריקה בחנם כו' ה"א דיו כו'**. רש"י נמי מפרש במ"ש התוס' לעיל (דף ל"א) בד"ה למה לי ובמשמעו דודאי אי הוי כתיב טעינה ה"א טעינה בחנם דא"ל מסברא ה"א טעינה בשכר וכתב פריקה שלא נימא דיו דא"כ לר"ש הול"ל תרוייהו בשכר כיון דלא מסיימי קראי ואצטריך למיכתב תרוייהו שלא תימא קרא לפריקה אתיא וטעינה פטור לגמרי וזה א"ל שבהך נמי פליגי [דר"ש ס"ל מסברא בחנם]. רק הוא מסביר לנו היאך נשמע לנו ע"י שכותב פריקה שטעינה בשכר ולא נראה בפתאים. מכח יתור. יכתוב לנו נקודה [ליתורא] ולא צריך קרא להך. אלא [ע"י שכתב פריקה] אנו יודעין כוונת התורה שהיא יודעת אמיתה שטעינה בשכר וכיון שאמתת טעינה בשכר הוצרכה היא לכתוב פריקה דלא תימא דיו ואנו יודעין כוונתה דמדחזינן שכתבה פריקה ש"מ שהכוונה שפריקה לא הו"מ למילף מטעינה שתהיה בחנם ואמטו להכי אצטריך למיבתב לפריקה וא"כ ממילא מצינו למידק היום שטעינה שבקרא הוא בשכר אבל ודאי היינו טועין וסבורין טעינה (בשכר) [בחנם] אי הוי כתיב לחודא והיינו ראינו [שטעינה בשכר ופריקה] בחנם מדאצטריך למיכתביה וכעין זה ממש באין שינוי פי' רש"י בפ"ק דביצה גבי פלוגתא דב"ש וב"ה בשאור בכזית וחמץ בככותבת ע"ש ותראה. ולא הוצרכתי לכתוב זה אלא לפי שראיתי למהר"ש שמשבש בזה בחנם ומיישב אליבא דרש"י הצריכות' דלעיל (דף ל"א ע"א) אגופא דקרא כאלו רש"י ותוספות מחולקין ולא הו"ל למיכתב זה וק"ל. ומ"מ אפשר ליישבו [דלרש"י אפשר הצריכותא דלעיל אגופא דקרא] שר"ל ג"כ משום דבשכר ר"ל האמת הוא של התורה בשכר וכו' וק"ל:

## דף לב:

גמרא **ואפילו ר"ש לא קאמר וכו'**. אבל מסיימי קראי ונכתבו תרוייהו מודה דילפינן ק"ו והיה ס"ל ג"כ כרבנן דפריקה בחנם וטעינה בשכר דבהא לא פליגי רק ס"ל זה וזה שוין משום דלא מסיימי קראי. אבל אין נראה לומר אי הוי מסיימי קראי טעינה לא צריך למיכתב פריקה [וע"כ משום ק"ו דצב"ח] דמנ"ל מכח ק"ו דלמא במה מצינו (ד) דלמה יגרע פריקה מטעינה [אע"כ הא מסיימי הוי ידעינן דפריקה בחנם וטעינה בשכר וע"כ דפריקה הוי ידעינן מק"ו דאיכא ביה נמי צב"ח ולא נכתב רק להורות דטעינה בשכר דלית ביה צב"ח דאל"כ מ"ש פריקה מטעינה] ולעיל אמרינן וצריכא דאי כתב פריקה ה"א משום דצב"ח כו' ואיכא למיפרך [מה לפריקה שבן צב"ח] הא לא"ה הוי ילפינן טעינה מפריקה אע"ג דליכא ק"ו וכן אי כתיב אבידה וכו'. ועוד דא"כ הול"ל בקצרה השתא דלא מסיימי קראי למה לי תרוייהו ע"כ משום דה"א דאתיא לפריקה ולילף טעינה מניה במה מצינו אע"כ דפריקה עדיפא דצב"ח. לכן נראה דאה"נ דדיוקא [דצב"ח דאורייתא] כפשוטו דהשתא ל"ל תרי קראי רק בניחותא קאמר דמדרבנן שמעינן כפשוטו דפריקה עדיפא מטעינה ואפילו לר"ש דשניהם שוין היינו משום דלא מיסיימי וכו' הא לא"ה הוי יליף ק"ו [והוי ילפינן דטעינה בשכר כרבנן] דהא ס"ל ע"כ צב"ח דאורייתא [מכח הוכחה דאף אי לא מסיימי ל"ל תרתי דאף אי ה"א דאתיא לפריקה הוי ידעינן טעינה במה הצד וע"כ דצב"ח דאורייתא וממילא דאי הוו מסיימי קראי הוי ס"ל כרבנן ולאו דהא דאמר הא אי הוי מסיימי קראי הוא ההוכחה דהא ההוכחה הוא אף אי לא מסיימי קראי]. כן למדתי עם א' בחילוקי ונראה דפשוט האמת כן הוא. וא"ל דמשום חסרון כיס נכתב דכיון דטעינה שיש בה חסרון כיס נוכל ללמוד מפריקה בחנם (ה) אף טעינה דלית בה חסרון כיס נמי הוי בחנם דמ"ש כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה מי לא עסקינן ואפילו למה דכתב פריקה אמרינן בסמוך הכי דמייתר פריקה לדרשא אחריתא [וכמ"ש התוס'] כ"ש השתא דלא מייתרא. מיהו י"ל דבשלמא אי נכתב טעינה כיון דנכתב סתמא ע"כ אין סברא לחלק בנתים דבחדא מחתא מחתינהו דחייב לטוענו וכיון דטעינה שיש בה חסרון כיס ע"כ לא גרע מפריקה א"כ גם טעינה שאין בה חסרון כיס וא"כ אין סברא לומר שפריקה נכתב לאורויי אטעינה בשכר שאין זה סברא מכוון של התורה דהא הא דפריקה עדיפא הוי מצד חומרא דחסרון כיס אע"כ דאין חומרא זו עושה רק צער בעלי חיים דהשתא איכא שפיר למימר דפריקה אורי לן דטעינה בשכר אבל אי לא נכתב רק פריקה לר"ש מה דנוכל למילף מניה ילפינן וטעינה שאין בה חסרון כיס לא נוכל למילף מניה ולהכי אצטריך למיכתב ב' קראי ודלמא לעולם דצב"ח לאו דאורייתא (ו) גם ממ"ש

התוס' בד"ה מכלל דת"ק כו' וא"ת ולר"י כו' וי"ל דדריש ק"ו כו' נימא דס"ל דנכתוב חד קרא ונילף במה מצינו בלא ק"ו רק מ"מ הסברא דפריקה חמורה מטעינה מנ"ל כיון דצב"ח לאו דאורייתא ונאמר דהכל בחנם כמ"ש התוס' לעיל בא"ד וי"ל דכל הסוגיא מוכחת וכו':

גמ' **לימא מסייע ליה בהמת עובדי כוכבים כו'**. א"ל היאך הבין סיפא דברייתא ע"כ צ"ל ולהטעינה יין כו' הא שאר דברים זקוק לה וע"כ משום איבה י"ל דרישא משמע ליה דאיירי בלא טעם איבה מדקאמר כבהמת ישראל והתרצן י"ל דאדרבה בזה מורה דלא תימא בע"כ טעמא דמטפל בבהמת עובדי כוכבים משום צב"ח [ובפריקה דוקא] לז"ח כבהמת ישראל דהיינו בין פריקה בין טעינה א"כ ע"כ טעם אחר יש בזה כן למדתי לאחד בחילוקי:

בתוס' בד"ה **מכלל דת"ק סבר כו' וא"ת ודלמא זקוק לו מדרבנן**. דא"ל א"כ במאי פליגי [דהיאך מרומז בדריה"ג דפוטר אף מדרבנן] דהשתא נמי [היכן מרומז פלוגתא דהא] לא קאמר ריה"ג רק דפטור ממצות פריקה בחנם ודלמא צב"ח דאורייתא וחייב בשכר אלא צ"ל שר"ל כיון דכתיב תחת משאו פטור לגמרי דכיון דאין בו משום מצות פריקה אין עוד חיוב כאן:

בא"ד **וי"ל דכל הסוגיא מוכחת כו'**. לכאורה נראה דלא הוי צריכי לזה דאי צב"ח דאורייתא אפילו בחנם א"כ פריקה דכתב רחמנא למה לי ולכתוב חד קרא וע"כ לפריקה א"צ דא"ל דהשתא אורי לן דצב"ח דאורייתא ז"א דבשמעתין משמע דצב"ח בעלמא נלמוד רק מדבריהם אנו שומעין שהוא כן דקאמר אבל מסיימי קראי דרשינן ק"ו דלא לכתוב פריקה וכן כולה שמעתין רק בסמוך הבין פטור משמע לגמרי פטור אפילו בשכר כמ"ש מי סברת פטור כו'. ובזה דברים בטלים כתב מהר"ש בזה לקשר הוא"ת ראשון וז"ל סמכו קושיתם אהאי פירושם דלעיל משום דהוי איכא למימר לריה"ג נמי דסבר צב"ח לאו דאורייתא היינו בחנם אבל בשכר חייב דהשתא שפיר איכא למיעבד ק"ו צב"ח אבל לפי האי פירושם דלעיל דע"כ לפי סברת המקשה רבנן דרשי משאו דאינו חייב בחנם ומשום צב"ח אינו חייב אלא בשכר א"כ לריה"ג ע"כ אפילו בשכר פטור וא"כ מ"ש טעינה מפריקה דליכא ק"ו ע"כ. ולשוא צירף צורף ואינו מחוור לי מ"ש ודלמא זקוק מדרבנן כו' וסיימו בדבריהם אינו חייב לסייע אפי' בשכר ומייתי ראיה אהא וזה ודאי א"צ לפנים דאי לאו דאורייתא פטור אפילו בשכר אבל דלמא זקוק מדרבנן וכדבסמוך בגמ' בהדיא הא מני ריה"ג דאמר צב"ח דרבנן וצ"ל צב"ח דרבנן ר"ל לענין שאר מילי לחלוב כו' אבל אינו עושה סברא לסייעי לבהמת חבירו ועיין (ז):

## דף לג.

במתני' אבידתו כו'. יש חילוף גירסאות אם היה אביו שקול כרבו כו' עיין באשר"י ובב"י: גמ' **את צריכת לי**. עד מ' שנין. ע"ד שאמרו אין תלמיד עומד על סוף דעתו של רבו עד מ' שנים והביאו רש"י סוף כי תבא:

בתוס' בד"ה **מה לי רבצן כו' כדמוכח דאתיא כוותיה**. אע"ג דבזה נמי י"ל ולא משאוי שאינו כו' בחנם אלא בשכר כמ"ש התוס' לעיל בד"ה מכלל מ"מ קאמר מאן שמעת ליה דאמר בהדיא הך סברא ואמרו בפירוש ואפ"ל דמדייק לפי סברתו דצב"ח לאו דאורייתא לפי זה אף לדידך ע"כ אי אפשר לומר רבנן דבה"א זה ע"כ לא ס"ל לרבנן כלל דרשא דתחת משאו במתני' וק"ל:

בתוס' בד"ה **וזהו ריס וכו' עולה אלפים**. חסר ה'. ומ"ש כדמוכח וכו' שמיל הוא אלפים אמה לאפוקי אלכסונו של אלפים ע"ש בתוס':

בתוס' בד"ה **אבידתו וכו' וא"ת וכו'**. אגב ריהטא נקטו אבידת רבו וכ"ה בתוס' קידושין חבירו:

## דף לג:

גמרא **דרש ר"י בר אילעא כו'**. הוכחתו מדקאמר ונראה בשמחתכם דהול"ל ואראה. ותוספות דפי' אחיכם אלו בעלי מקרא שאינן יודעין כו'. וכי יהיה להם דבר יבאו לשאול לבעלי תורה ונוהגין עמהם בזיון שיודעין שצריכין להן. שנאיכם אלו בעלי משנה שטועין וסבורין לידע כו'. ואינם שואלין לבעלי תורה וסומכין על הוראת עצמן ובאין ע"י כן למחלוקת. ושמא תאמר פסק כו' ול"ג שמא תאמר ישראל יבושו כו'. ומהר"ש כתב שכוונת תוספות מלשון ר' לא שנה א"כ הו"ל להגמרא לעשות אל תקרי ועוד מאי כוונת תוס' לפי"ז במ"ש שסבורין לידע כו' לכן הדרשה ידרוש לעצמו:

בתוספות בד"ה **נגנבו כו' ה"ה כו' אלא אורחא כו'**. לפי מ"ש בד"ה המפקיד שכך טוען הנפקד [דלא"נ אינו מוזכר במתני' כלל טענת הנפקד שיכתבו עלה וה"ה אם אומר כו'].

אי אפשר דלישנא ולא רצה לשבע משמע לפי טענתו יכול לשבע:

מ"ש מהר"ש בד"ה אית דל"ג וכו' לא ידעתי מאי קאמר:

## דף לד.

גמרא **איכא ביניהו קושיא דר"ז**. אפשר דנ"מ לדינא בשבח גיזות וולדות שלאחר שנגנבה דלישנא דסמוך לגנבה הוא לשומר וי"ל קושיא דר"ז וצ"ל נעשה כא"ל חוץ כו' עיין באשר"י (ח):

גמ' **תנן שילם ולא רצה כו' לא שילם לא**. ודאי דהומ"ל דה"ה לא שילם ונקיט שילם לאורויי לאביי כו'. [כמ"ש התוס' בד"ה אלא] רק רוצה לדייק בע"כ דתיקשי סיפא כו':

גמ' **שואל שאמר הריני משלם כו'**. ובאחריני לא סגי ליה לומר לישנא דהריני משלם לאשמועינן דינא דאפילו אמר פשעתי:

ברש"י בד"ה **נעשה כא"ל כו' שיהיה ספק כפל כו'**. לפי"ז לא קשה מאי פסקת כו':

ברש"י בד"ה **נעשה כאומר לו בשעה שמסרו לו כו' סמוך לגניבתה כו'**. לא שזה מהני מידי לצורך הקנין רק מפרש ליה אימת נעשה כא"ל כו' ובבנים דבסמוך כשמת והבנים הניחו הפרה בידו צ"ל נעשה כאומר לו באותה שעה כו'. ובאמת אין צורך רק נעשה כא"ל קודם הגניבה לכשתגנב ותשלימני סמוך לגניבה קנויה לך:

בתוס' בד"ה **דלמא כו'**. קידם שיבאו עדים [דליכא למימר שלא יהיו עדים כלל] דאי משתכח גנב משמע ע"י עדים:

תוס' בד"ה **אלא מהא כו' אבל אם אמר הריני משלם אם נשבע כו'**. והאשר"י כתב אבל אם רצה לשלם אע"פ שכבר נשבע כו' ודיוקא דרבא מסיפא הכי משמע נשבע ולא רצה הא רצה אע"פ שנשבע אבל בגמרא שם איתא הא שילם כו' ואפשר ששילם דרישא הורה לנו זה דדוקא שילם הוא דמקני ליה כפילא אע"פ שנשבע תחלה ור"ל [במה שאמר בסיפא נשבע] ולא רצה לשלם הא רצה לשלם ושילם וכן ע"כ צ"ל לאביי דדייק מרישא דדיוקא הא רצה לשבע אע"פ ששילם ולכ"ע אמרינן בסמוך פשיטא אמר איני משלם וחזר ואמר הריני משלם מקני ליה כפילא וצ"ל ע"כ הא רצה ונשבע כו' ועיין:

## דף לד:

ברש"י בד"ה **שילם לבנים כו' ונגנבה כו'**. מפרשו ללישנא בתרא דסמוך לגניבה. וצ"ל מצי אמרי ליה כי אקני לך אבונא כו' ר"ל אלו היה חי וקיים משום דעביד ליה ניחא כו' אבל אנן אין אנו מקנין לך [ולהכי פי' ונגנבה לאחר מיתה] דאלו נגנבה בחיי האב ודאי היתומים לא היו יכולין להקנות לו אע"פ שרוצין. ומ"מ [אף בנגנבה בחיי האב] יש לפרשו כמו ללישנא דמעכשיו אם מקני ליה אבוהון [משום ניחותא דידיה אף לגבי בניו] (ט). רק ללשון זה יותר נוח לו לפרשו הקנין אצל הבנים:

ברש"י בד"ה **שתים היה שוה כו' ש"ש הוא**. ובריש אינו מוכרח די"ל פטור הלוה אי נמי דהוי המלוה ש"ח אבדו מעותיו כנגד המשכון דהו"ל כאלו פירש וע"ש בתוס' כ"כ מהר"ש וא"צ:

בתוס' בד"ה **וחזר ואמר כו'**. דבריהם מפורשין יותר בריש שבועות הדיינים דמיירי בפני ב"ד וע"ש:

בתוס' בד"ה **הריני משלם כו' תימה כו'**. וא"ל דבאמת הבי קמיבעיא ליה מיהדר קהדרו בהו וא"כ הדר זכי המפקיד בכפל או דלמא במלתא דאבוהון קיימא ואינו מוריש קנס לבניו ואין הגנב משלם כלל דהא ודאי הא דאומדין דעתו של מפקיד שהוא מקנה הכפל ע"ד שיזכה בו הנפקד שהוא עשה לו טובה וניחותא אבל אם ימות הנפקד דגם בניו לא יזכו בו משום דאין אדם מוריש כו' ודאי דלא יעלה על דעתו לזכות לו שיזכה בו הגנב זכות הכפל לעולה מתוך רשותו של המפקיד ולישנא דגמרא הכי נמי משמע שיזכו בו בניו כי אקנאי כפילא לאבוכון כו' וכן בשילם לבנים כו' (י) כי אקני לך אבונא כפילא אבל אי לא הוי מבעיא לן אלא לענין שיזכה בו הגנב הול"ל כי אקנאי כפילא לאבוהון כו' וכי אקני לך אבוהון דהא לבנים לא איכפת להו בין כך ובין כך לא יזכו הם כלום ודו"ק עכ"ל מהר"ש:

בתוס' בד"ה **שאל כו' וללישנא דמעכשיו כו'**. דבריהם מבוארים ולרווחא אעתיק לשון מהר"ש ר"ל הא דמספקא לן בגמרא בשילם לבנים אי מקני לו כפילא ונקיט לה משום ניחותא דאבוהון היינו ללישנא בתרא ובמה שכתב רש"י ואח"כ נגנבה דהשתא בשעת הגניבה היה של בנים ויכולין להקנות הכפל למפקיד ואיכא לספוקי בהו שפיר אי סמוך לגניבה מקני כפילא משום ניחא דאבוהון או לא אבל בשלמו בנים שביק רש"י האיבעיא בפשיטות שנעשה הגניבה בחיי האב בעין האיבעיא דלעיל מיניה דהתם המפקיד קיים ושפיר מקני להו כפילא ומיהו דקדק שם לפרש שהאב לא הספיק כו' משום דאל"כ פשיטא דהכפל שלהם הוא בשלמו ואהא איבעיא דשלמו לבנים כתבו התוס' דאת"ל דמקני להו כפילא כו' משום ניחותא דאבוהון מ"מ איכא למיבעיא בכה"ג שמתה האשה ואח"כ נגנבה אי ישלם לבעל דלא חייש כל כך לניחותא דאשה אבל לל"ק דנעשה כאומר לו בשעת משיכת הפרה לכשתגנב כו' מעכשיו לא שייך בשילם לבנים משום ניחותא דאבוהון דהא לא בדידהו תולה הקנין אלא באבוהון בשעה שמסרה לו וע"כ אית לן לומר להאי לישנא דמסתפק לן בשילם לבנים אי אבוה חס על בניו כמו על עצמו ואסיק אדעתיה להקנות הכפל רק שיהיה בטוח בקרן או לא ובאשה איבעיא לן באת"ל

שהוא חס על בניו אשה אינה חסה על בעלה ואינה מקנה כפילא כדי שיהיה הוא בטוח בקרן עכ"ל:
בתוס' בד"ה **שמא כו' א"כ מאי פריך כו'**. כמו מ"מ כו' ועיין:

## דף לה.

גמרא **ואם איתא לדר"ה כו'**. דדוחק לאוקמי מתני' בדברים שכמותן מצוין לקנות בשוק:
גמ' **לשתבע נמי אגלגול** אבל משבועה דלא פשעתי פטור לשבע דנגלגל עמה דהא מחייב עצמו והמשכון הוא בדמי החוב:
גמ' **ואמרי ליה שילם ולא רצה לשבע כו'**. דא"ל דהא לעיל ה"ט משום מגו דאי בעי פטר נפשיה כו' אבל כאן הוא רוצה לפטור עצמו דקאמר לא ידענא היכא כו' ור"נ פסק דלא ידענא פשיעותא הוא אבל הוא רוצה לפטור עצמו דרבא לא אסיק אדעתיה הך סברא דכיון דשילם שילם ועדיפא מיניה קאמר אח"כ דשפיר עביד דלא משני ליה כו'. אבל לא ניחא ליה לחלק דשומא בטעות הוי כו':
ברש"י בד"ה **לוקח הוי כו' הלכך לא מיהדר**. אבל אי הוי יורש מיהדר ואורתה פי' הורישה לאחד מבניו בחייו כמו אורת' דלעיל גבי חזר ולקחה מבעלים הראשונים וכן מחלק האשר"י ולא במ"ש התוס' בד"ה לוקח הוי דלא מהדר ממנ"פ. וצ"ל אע"ג דהיכא דאיכא פסידא לאחרינא לא עבדינן ליה ללוקח והא דריב"ח משום דלקוחות אפסדי אנפשייהו הכא לא מיקרי פסידא ללוה כיון דמדינא ארעא לא בעי למיהדר אלא משום ועשית הישר והטוב אבל לא מהדרינן ליה ניחא דמכ"ש דלא מפסיד לאחרינא דמדינא לא בעי למיהדר וכ"כ שם התוס' פרק יש נוחלין. ולפי' התוס' דהכא לא מיושב היטב הראיה מדריב"ח דמאי ראיה הוא זה דלמא התם משום דטבא ליה עבדי ליה ללוקח אבל בעצם הוי כיורש ואמאי לא מהדרינן ליה הא בן פודה קרקע של אביו וצ"ל מבחוץ דדוקא היכא דליכא פסידא וכ"ז אינו נשמע מדריב"ח ועיין:
כתב הרי"ף נראה דלא גרסינן [הכא] ומתה אלא איירי שהאשה קיימת ולהכי כיון דלוקח הוי לא מיהדר דמיד כשנשאה הוי לוקח אבל אי יורש היה צריך להחזיר כיון שהיא קיימת דלא הוי יורש אלא לאחר מיתתה וכן שמו מינה דאשה ואינסיבא איירי נמי שקיימת [ומיושב בזה קושית התוס' מהא דטבא כו' גם שפיר צריך טעמא דלוקח גם לענין לא מיהדר]:
בתוס' בד"ה **מגו כו' לר"ה לאוקימתא דרב יוסף לא פריך כו'**. ויש חילוף גירסאות בכאן:

בתוס' בד"ה **תהא במאמינו כו'**. עיין בשבועות [דמוכח שם] דא"ל דקאי אכולה ובאמת א"צ לתירוצא קמא:

בא"ד **משום דהתם לא ירצה להאמינו כו'**. והא דפריך וניהמניה מלוה ללוה [בין אי מקשה אסיפא ובין אירישא הא לא ירצה להאמינו ולהפסיד] נראה שר"ל מאי פסקא למתני' ברישא דתימא מצד הדין השבועה ללוה ניהמניה כו' נימא שהמלוה מחל לו [דלענין דינא זולת התקנה לענין שיפטר משבועה שפיר מאמינו] ועיין:

ובת"ח ראיתי שכתב לפי"ז האי וניהמניה מלוה ללוה לרב אשי דוקא פריך אע"ג דקושיא ראשונה פריך נמי לאביי כמ"ש התוס' מ"מ הך קושיא לא מצי פריך לאביי דכיון שע"י שיאמין מלוה ללוה יפסיד ולא ישבע [ויטול] פשיטא שלא ירצה להאמינו אלא לתירוץ שזה נשבע וזה נשבע כו' ע"כ:

בתוס' בד"ה **ואותביניה שילם כו'**. מיהו ללישנא בתרא דלעיל לפי מ"ש שם [דלל"ב לא אמרינן חוץ מגיזותיה] אפשר שנתיקרו אח"כ:

## דף לה:

ברש"י בד"ה **מכי שלמו כו' ביותר ממה ששמוה אחרים כו'**. אין צורך רק ביותר ממה ששמוה ב"ד אם יש אחרים להוסיף צריך הוא גם כן להוסיף ועיין:

ברש"י **בד"ה כיצד אגרה כו' יש כאן דין משנתנו כו' והשואל משלם לשוכר**. ב' פרות חדא לחלוטין דשאלה וחדא י' יום דשכירות. וכן באידך חזר ראובן כו' ופרה אחרת לעשות י' יום להשלים הק' כו' [הול"ל] ב' פרות להשלים ג"כ הפ' יום. ומ"ש פטור משבועה לכאורה צ"ל פטור משבועה [דהא בבית השואל מתה] אך צ"ל שצריך שישבע שמתה כדרכה ולא נגנבה או נאבדה דאל"כ גם השוכר חייב לשואל דאפשר שהשואל לא ידע מה היה בה או אף אם טען [השואל] נגנבה או נאבדה אפשר שאף בכה"ג נשבע השוכר והשואל צריך לשלם לו ועיין וכ"כ בסמוך וישבע ראובן שמתה כדרכה ושמעון השואל משלם לו אע"פ שמתה אצל השואל:

ומ"ש מהר"ש דאיירי דאמר פרה זו דאל"כ חייב לו להעמיד פרה אחרת לשוכר אם מתה כדלקמן פרק האומנין ולכך כתב רש"י רק להעמיד לו להשלים הק' כו' ע"ש לא מחוור לי כלל דחזר ושאלה שמעון ע' יום לא עביד רק עוד פרה אחת והשאלה עביד ב' דחיליטות ושכירות [עביד ב'] ליתן לו שכירות ועיין:

ברש"י בד"ה **מכדי חדא פרה כו' לענין תשלומין כו' ואחת ימסור לו כו'**. ולא ניחא ליה לפרש שלא ישלם רק חדא פרה למאי דמשוה ליה לפרה בעינה דכיון דקנאה השוכר

והשואל משלם לשוכר כמו במשנתנו עוד צריך להעמיד לו למלאכת ימי שכירותו ולא יעשה מלאכה בפרה שלו רק כל שום שאלה חדא הוא ושום שכירות חדא הוא היה ס"ל ועכ"ז אינו מוכרח כ"כ:

לא רחוק מ"ש בת"ח שכתב שפי' רש"י דוחק דמר בר רב אשי ס"ל כאתקפתא דרב אחא מדיפתי מדאצטריך לפרושי טעמא דשום שאלה אחת הוא כו' ועוד דפריך מכדי חדא פרה הוי כו' לפי' רש"י ז"ל עיקר חסר כו' וסיומא דקושיא ליכא והול"ל מכדי כו' וא"כ בתרתי סגי ועוד קשה דקאמר מי איתא כו' דנימא ליה הכי משמע דאמרינן למלתא [דדינו כאלו היתה בעינה] ולפירושו הא לא אמרינן ליה ולא מידי [דבבעינה אינו חייב אלא אותה פרה] לכן נראה דהא דקאמר עיילה ואפקה עיילה ואפקה סיומא דפרכא היא וה"פ מכדי כו' א"כ עיילה ואפקה כו' פירוש דכיון דחדא פרה היא סגי ליה שישלם רק פרה אחת תחת כל השאלה והשכירות ונימא ליה הכי טול אותה מתחלה ועשה בה י' יום להשלים שכירות קמייתא ואח"כ אפקה משכירות ועיילה לשאלה פי' טול אותה בתשלומי שאלה קמייתא והדר אפקה משאלה ועיילה לשכירות לעשות בה י' יום להשלים שכירות תניינא וכן לעולם לעיילה ולאפקה עד שיקבל תשלומי כל השכירות והשאלה בחדא פרה ובזה מיושב הכל ע"ש:

בתוס' בד"ה **תחזור כו' והאשה חייבת כדין שוכר**. יותר מדויק פטורה כדין שוכר:

בתוס' בד"ה **אגרה פ' יום כו' ודשכירות ק' יום**. ר"ל כיון ששכר צ' יום ביטל השאלה דבנתים ונשאר עומדת שכירות הראשונה של ק' יום וצריך להשלים לו השכירות של ק' יום. ויתכן להגיה כ' יום. ולפי"ז צריך לגרוס ג"כ אי הדר שאלה פ' יום כו' וכמו שהביא מהרש"ל בח"ש:

בסה"ד השוכר פטור מכל דבר. ר"ל כיון ששאלה ק' יום בטלה לשכירות לגמרי אע"פ שהיה בשעה שעשה עמו במלאכתו מ"מ מיפטר השוכר דכיון דשאלה לק' יום כאומר לו בבקשה בטל השכירות אבל במתניתין דשאלה לאחר לק' יום מ"מ בע"כ צריך לשלם לבעלים הראשונים אם היה במלאכה [עם השואל]:

## דף לו.

גמרא **שניהם באשם כגון שנגנבה ואמרו מתה מחמת מלאכה**. וכגון שהשוכר תבע בתחלה להשואל ונשבע לו אח"כ סומך עליו ונשבע הוא ג"כ נגד כו' [דאל"ה כיון שכבר נשבע השוכר שמתה מחמת מלאכה תו אין כאן חיוב שבועה על השואל]:

גמ' **א"ה לבעלים בעי לשלומי כו'**. ר"ל ויחזור דין המשכיר עם השואל אף אם יהיה ד"מ השוכר עם המשכיר במלאכתו (כ):

ברש"י בד"ה **בפניהם בפני אותן הקטנים כו'**. וצ"ל דרבותא קאמר אע"ג דנעל בפניהם כיון שלא נעל כראוי. וא"ל טעמא דנעל שלא כראוי הא כראוי פטור ונימא ליה אין רצוני כו' דכל שנעל כראוי כמאן דמנחי' בקופסא דמי. גם א"ל בכי ה"ג דיוק על הגדולים אע"פ שנעל בפניהם כראוי כו'. וא"ל מנ"ל למידק טעמא דקטנים כו' דלמא גדולים נמי חייב דאמר ליה אין רצוני שיהיה פקדוני כו' וקטנים לרבותא נקיט דאע"ג דנעל בפניהם ולא שייך לומר אין רצוני שיהיה כו' אפ"ה חייב כיון דנעל שלא כראוי דאין זה רבותא ועוד לא ליתני קטנים כלל רק נעל כו'. מיהו גירסת הרי"ף והמאור או נעל בפניהם שלא כראוי ואמעות קאי ומלתא באנפי נפשה היא:

בתוס' בד"ה **שוכר דמיחייב בגניבה ואבידה כו'**. תפסו כאן יותר בקצרה מלאכוחי מקמייתא [שניהם באשם כגון שנגנבה]:

בתוס' בד"ה **אין רצוני כו' שהוא מרעה שמן וטוב כו'**. כדאיתא בסמוך בהדיא והכלל מדבריהם שמדמי שומר שמסר וכו' לפשע בה ויצאה לאגם דבעי תחלה פשיעה ואף בסוף דמיא לאונס אם אפשר לתלותו שבא ע"י פשיעה זאת חייבו לר"י הוי מסר לשומר אחר פשיעה ולרב אי מסרה לחש"ו דהוי פשיעה ג"כ דינו כן. ומ"ש או שנעל בפניהם כראוי לכאורה מלתא דפשיטא הוא ואף אם נגנבה באונס פטור דמה ה"ל למיעבד:

ומ"ש אבל אם נעל בפניה שלא כראוי כו'. אף שפשיעה גמורה הוא:

וכתב מהר"ש וז"ל מה שפירשו אין רצוני כו' לענין הבל בית אחר שמתה בו היינו דוקא לאביי דאית ליה הך סברא אבל לרבא דאית ליה מלאך המות מה לי כו' למאי דס"ד דאביי דרבא אית ליה אין רצוני שיהיה פקדוני כו' היינו לענין אונס אחר דאפשר אם היתה בביתו לא היתה נאנסה וכן פירש"י לקמן בהדיא בד"ה ושני ליה דהשתא פריך ליה שפיר אביי לרבא דנימא ליה רבי אמי לר' אבא כו' לענין מתה בהבל אין לנו לומר אין רצוני וכו' אבל באונס אחר אית לן למימר אין רצוני וכו' כר"י אבל אי ליכא לפרושי הך דאין רצוני אלא לענין הבל כמ"ש התוס' הו"ל לאביי למיפרך לרבא בפשיטות מהך דאין רצוני דקאמר ר"י [דמוכח דל"א מה"מ מה לי הכא כו'] ודו"ק עכ"ל והם דברים פשוטים עד למאוד ואין צורך למיכתביה ואפ"ה אין צריכין לזה אם נרצה דלא היה יכול להקשות ממימרא דר"י דדלמא הוא מפרש טעמא דר"י משום דאת מהימנת לי בשבועה ואינו מוכרח מ"ט דר"י לכן מקשה מאיתביה דר"א ב"מ וכו' [דס"ל טעמא דאין רצוני] וא"ל [לפרוך] בקצרה מדקאמר לימא אין רצוני כו'. [וממילא מוכח דל"א מה"מ כו' דאל"כ

לא שייך כלל טעם זה כיון דאין האונס מחמת הפשיעה] דעכ"פ מקשה מר"א בר ממל דשמע ליה דלא ס"ל כוותך [דבין כך ובין כך לא מצי להקשות מר"י גופיה רק מר"א ב"מ טפי מקשה ואם איתא כו' מלהקשות מטעמא דאין רצוני דהיה אפשר מ"מ לדחוק לענין אונס אחר] ומשני וכו' ודאי לא ס"ל כוותי' ועיין:

בא"ד **דאפילו למ"ד תחלתו וכו' פטור כו' דהתם כו'**. ר"ל לפי מ"ש טעם דר"י דמש"ה שומר שמסר לשומר חייב דהוי תחלתו בפשיעה וכו' דינא אזיל אף למ"ד תחלתו כו' פטור מ"מ הכא חייב וכו' אע"ג דבצריפי דאורבני לכ"ע האונס בא מחמת הפשיעה ואפ"ה פטור מ"מ הכא כו' ולא מפרשי בפשיטות כפי' רש"י [ע"ב בד"ה אלא] דהכא הוי כולה בפשיעותא כו' דהא בהוליכה לאגם פטור או מסרו לבן דעת לרב לכן פירשו בזה האופן ועיין:

## דף לו:

גמרא **כל דיינא דלא דאין כו'**. כלומר לא תימא הא דמחייב רבה טעמא משום דסבר כמ"ד תחלתו בפשיעה כו' חייב אבל למאן דפטר תחלתו כו' ה"נ פטור א"כ י"ל מאן דלא דאין כהאי דינא נמי דיינא הוא דאטו היכא דפליגי ב' תנאים או אמוראים וסוגיא דעלמא כחד מנייהו ואזיל איהו ועביד כאידך לאו דיינא הוא להכי קאמר דמאן דפטר לאו דיינא הוא כלל דאפילו למאן דפטר קאמר רבה דחייב דלא מבעיא וכו':

ברש"י בד"ה **ושני ליה וכו' למ"ד תחלתו בפשיעה כו' חייב כו'**. לאביי ודאי אפילו למ"ד פטור [הכא] ל"ש אונס מ"ה משאר אונסין [הדומה למיתה דחייב] וכדלעיל רק נקיט מימרא דרבא דקאמר אפילו למ"ד חייב מודה הכא דפטור דמ"ה מה לי הכא כו' לז"א ע"כ סברת מה"מ מה לי הכא כו' אינו [ובאמת גם למ"ד פטור הכא חייב] ומהר"ש כתב דליכא לאוכוחי מדלא שני ליה אלא למ"ד חייב דאפשר רבי אמי ס"ל כמ"ד חייב ואתה תבחר:

בתוס' בד"ה **שהעלה למרעה כו' דהשתא לא הוי פשיעה בהעלאה**. אבל מ"מ יש לתלות בהבל האגם [כאביי] רק [הכא] ליכא תחלה בפשיעה כמ"ש לעיל:

בתוס' בד"ה **א"ה עלתה נמי כו'**. עיין סוף השוכר הפועלים באשר"י מה שהקשה הראב"ד על הרי"ף [שפסק דבעלתה בעינן שתקפתו ועלתה ותקפתו וירדה והקשה דע"כ לא אוקמינן הכא אלא לאביי משמע דלרבא א"צ לזה דאפשר דאין זה פשיעה לדידיה] ע"ש ודברי הרי"ף ישרים הם ולמד כמ"ש התוס' ג"כ דאם היה יכול לתקפה ולא תקפה ודאי דהוי פשיעה לגבי נפילה [אף לרבא] שהו"ל לרועה לשמור שלא תפול דבזה הסברא לא יפלגו אביי ורבא [וקושית א"ה דמשמע דלרבא ניחא היינו כמ"ש התוס'] ואת"ל שהבל"ז

[היינו הא דקאמר א"ה] י"ל בע"א כפשוטו דלרבא בין רישא ובין סיפא איירי בהיה יכול לתקפה ולא תקפה [ואפ"ה] לא הוי פשיעה בנפילה ובסיפא דהעלה חייב משום שפשע בהעלאה אבל לאביי דקאמר שהעלה למרעה שמן וטוב ואינו חייב אלא אנפילה שהיה יכול לתקפה וכו' א"כ בעלתה נמי ולא כמ"ש התוס' מ"מ אחרי שנאמר סברא זו באביי למה לא נאמר ג"כ ברבא ומיושב יותר עדיף המתניתין וע"ש שיישבו בע"א:

ולפי מ"ש בעינן והוא שתקפתו וכו' ובש"ע סי' רצ"א לא כתב רק עלתה מאליה אפילו לא עלתה בע"כ אין זה פשיעה אלא דומה לגניבה ואבידה ופטור ש"ח אבל בתקפתו בע"כ משמע דאף ש"ש פטור וז"א לפי מ"ש דאם היה יכול לתקפה חייב [אפילו בש"ח] וצ"ע (ל). בסמ"ע שם ס"ק י"ז כתב העלה בהמה כו' עיין פרישה שם כתבתי דאפילו העלוה לרעות כל שאינו מרעה בהר יותר טוב מבמקום אחר חייב אם העלה שם ונפלה אפשר שדייקו מדנקיט מרעה טוב ושמן משמע דטוב יותר מבמקום אחר ואף שזה לאביי נשמע מיניה לרבא:

## דף לז.

בתוס' בד"ה **התם דקתבעי ליה כו' לכאורה כו' לכן נראה כו'**. ודאי. למאי דמחלקין בגזל לצי"ש ומתני' דאמר לשנים גזלתי מיירי לצי"ש ומדינא פטור מכ"ש דפטור בפקדון דאין זה סברא לומר פקדון חמירא משום דהו"ל למידק ובגזל לא אמרינן סברת הו"ל למידק רק משום דנראה השתא דאתיא לתירוץ בתרא א"צ לחלק סברת כריבות [דאפילו בכרך א' חייב לצי"ש וסיפא מדינא] לז"א מדלא קאמר אלא נשארה הסברא לענין לצי"ש [אבל לומר דנשאר קיים תירוצא קמא לגמרי לחלק בין ב' כריכות מדינא זה לא עלה על דעתם להסתפק כלל]:

בא"ד **ולר"ט נקיט ברישא אביו כו'**. דבל"ז נקיט רישא אביו להורות דלא קתבעי ליה רק לצי"ש מש"ה חייב וסיפא מורה לנו דפטור מצד הדין דאינהו אפקדינהו וקתבעי ליה זה אומר ר' שלי וז"א ר' שלי אך עתה דאיירי כולה בלצי"ש והחילוק הוא בין הו"ל למידק או לא צריכין לפרש למה נקיט ברישא אביו וכו' ובסיפא לא תני אבותיו לז"א רבותא אבל אין לקשר באופן דהשתא א"ש דבל"ז [צ"ל אף לר"ע רישא בבא לצי"ש וסיפא מדינא ואמאי פטור בסיפא מצד הדין לר"ע [והיה] צ"ל דאיירי בשמא ושמא וכולה מתני' איירי בהכי וחייב לצי"ש ופטור מדינא א"כ למה נקיט כאן אביו וכו' [וגבי סיפא דמיירי ג"כ בשמא נקיט במפקיד עצמו] אבל עתה דאיירי הכל בלצי"ש וכו' [א"ש] אך אין זה נכון דהא סיפא ע"כ קתני ז"א ר' שלי וכו' דהיינו ברי והיאך פטור מדינא לר"ע

[אע"כ כדפרישית] וכל כוונת התוס' כאן הוא לפרש לר"ט לא הדר מתירוץ קמא דסוגיא דשמעתין מסיק לר"ט אבל לר"ע אי אפשר לאוקמי מתני' בלא תירוצא דהו"ל למידק וכו' ומ"ש מדפריך לקמן והאמר רבא וכו' [ומאי ראיה הא לקמן מיירי לר"ע דע"כ לא הדר ביה לז"א דה"פ מדפריך לרבא] ולא מקשה שם ר"ע גופיה דידיה אדידיה אליבא דרבא ע"כ כמ"ש התוס' בד"ה ומי אמר רבא דניחא ליה למיפרך רבא גופא וכו' ורבא לא אמר מימרא זו אלא אליבא דר"ט דכבר הדר ביה (לפי הלכאורה] אף דמוכרחין לומר לר"ע [לחלק בין ב' כריכות] בלא"ה תקשי בלא"ה ר"ע דידיה אדידיה [כיון דרבא הדר ביה] אע"כ דנשאר מימרא דרבא גופיה במסקנא [אף לר"ט]:

בא"ד **ונקיט אביו דאם הם בעצמן הפקידו וכו' אפילו מדינא חייב לר"ע**. דהכי ס"ל לר"ע בהדיא לרבא אליבייהו [דתוספות] אפילו במקח דלא עביד איסורא כדאיתא בפרק הגוזל קמא והביאו התוס' בהיפוך הדף בד"ה ומי אמר רבא מעשה בחסיד אחד שלקח מקח מחמשה בני אדם בא לפני ר"ט א"ל הנח לפני ר"ע אמר לו כו' עד שישלם לכל אחד ואחד:

בא"ד **וא"ת בפרק הגוזל קמא כו'**. הייתי מקשרו באופן זה בל"ז י"ל כי מחייבין לציי"ש דוקא בגזל דעבדי איסורא כדקתני ומודה ר"ט באומר לשנים גזלתי וכו' בהך בבא דמתניתין דהכא מודה אבל לא בפקדון אפילו לציי"ש פטור כל היכא דפטור מדינא ובריש [בפקדון] חייב מדינא דהו"ל למידק (מ) משא"כ בגזילה דלא שייך הו"ל למידק שכן דעת איזה פוסקים (נ) [או] בגזלו מעות המונח ולא ידע למי הן ואת"ל שייך זה הבבא לא מודה בה ר"ט [ואתיא כר"ע] אך עתה למ"ש תוספות דכולה מתני' איירי לציי"ש ונקיט אביו לרבותא לר"ט ולר"ע דוקא כו' קשה דמ"ש מקח מפקדון. ובתוספות פרק הגוזל בתרא משני באמת הך תירוצא ועיין וצ"ל הך בבא דאביכם הפקיד וכו' כמ"ש אבל הכא לא ניחא להו בהא וכמ"ש בהיפוך הדף ד"ה ומי אמר רבא וכו' דלציי"ש אפילו ר"ט מודה כו' אע"ג דלא עביד איסורא בהא מתניתין אוקמה נמי כר"ט וקתני אביו של א' מכם הפקיד [הרי דתוס' סתרו מחמת בבא דאביכם הפקיד ולא ניחא להו לומר דהו"ל למידק ומדינא או דאתיא כר"ע:

## דף לז:

גמ' **אמר מר ומניח וכו' והאמר ר' אבא וכו'**. וממתני' דהכא לא קשה ליה דקתני והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו דהתם כיון דבהיתירא אתי לידיה ואינהו הו"ל למידק יהא מונח אצלו אבל הכא דבאיסורא אתי לידיה וקתני מניח גזילה ביניהם משמע דבא

להוציא הגזילה מתחת ידו ואהא פריך דא"כ שקלי ליה ואזלי ויפסיד הנגזל עולמית ואנן אמרינן התם ואם נטל לא יחזיר דמיירי נמי באיסורא אתי לידיה וכ"כ מהר"ש יצ"ו:

גמ' **הא מתניתין דהכא כו' דשמא ושמא כו' הא אוקימנא כו'**. וכתב מהר"ש ה"ה דהומ"ל התם לא עביד איסורא הכא גזל עביד איסורא והמקשה לא אסיק אדעתיה לחלק בהכי דה"נ לא אסיק אדעתיה הא דאוקמוה לציי"ש ע"כ. ואנו הקשינו דהומ"ל כמ"ש התוס' לעיל דהיכא דלא הו"ל למידק פטור אפילו לציי"ש ואפילו בברי ושמא ובנפל לא הו"ל למידק וכ"ת דמגזל פריך חדא רחוק ממני לומר דלא שייך שם הו"ל למידק [כיון שבדעתו היה לגוזלו] דאיתגורי איתגר ואת"ל דגזל ממון לא מיד בעלים [דסתמא קתני גזל] וא"כ לא הו"ל למידק מ"מ דלמא גזל דעביד איסורא דע"כ צ"ל הכי דמ"ש גזל מפקדון גופיה דהיכא דלא הו"ל למידק כסיפא דמתני' פטור אפילו לציי"ש מיהו באמת זהו קושית מהר"ש ותירצתי ג"כ כמעט תירוצו דכ"ז שכתבו התוס' לעיל הוא למה שמסיק דאיירי מתניתין לציי"ש ונקיט אביו לר"ע וכו' אבל למה שלא ידע לאוקמי מתני' לציי"ש כו' ועיין (ס) ואני הקשיתי עוד לפי מ"ש התוס' לעיל בד"ה גזל מחמשה דר"ע מודה במנה לי בידך דפטור אף בברי ושמא דהכא שאני שיודע בודאי שהוא חייב לאחד וכו' א"כ לא קשה כלל מנפל ואפשר דבשמא ושמא לא אמרינן הך סברא ועיין:

ברש"י בד"ה **לכתחלה כו' וסימן אינו נותן בו**. כן הגיה מהרש"ל ואפ"ל שמתרץ מה שהקשו התוספות במקומו דף כ"ה ע"ב בד"ה ואם נטל כו' על פירושו לעיל דפשיטא כיון שסימן אינו נותן בו וכו' ואע"פ שכתב וסימן [אין] בו היינו שלפעמים שסימן שיש בו אין רגילין לידע ועיין (ע):

ברש"י בד"ה **פסידא דגדול כו' ששברוהו כו'**. וה"ה אם ימכרנו מיקרי פסידא שמא יבא אליהו לא מיהדר כליו בעינא וכ"כ בנ"י:

בתוס' בד"ה **וממאי וכו' בסוף הדיבור מודינא לך הכא**. בברי ושמא. ובהכי ניחא נמי דלא קשה ליה ר"ט גופא אמאי מודה [למאי דלא ידע לציי"ש משא"כ לפירושם ניחא דלר"ט ידע רק לר"ע הוי סבר דמדינא]:

בתוס' בד"ה **ומי אמר רבא כו' ואפילו לר"ע מניח ביניהן גזילה**. מלת גזילה ט"ס הוא:

יש להרא"ש דרך אחר בשמעתין ע"ש ומ"ש [דהאי תירוצא קאי אף לפי המסקנא דבכרך אחד לא מחייב אף לציי"ש ובשתי כריכות חייב בפקדון אי תבעי ליה] ול"ד למנה לי בידך והלה אומר א"י [דחייב בבא לציי"ש] כו'. צריכין לדחוק ולפרש דהתם ככרך אחד דמי דלא הו"ל למידק כמו גבי מקח דבסמוך שכתב הנ"י דדוקא בפקדון שהוא לזמן רב [הו"ל למידק. וכ"ה הקושיא בהדיא בנ"י] ויותר היה נכון להגיה ול"ד למנה לי בידך דחייב

לחד מ"ד שם מדינא [וקאי אדסמוך אשתי כריכות] ועיין כאן בתוס' ריש הדף וצ"ע:
ומ"ש [ולענין פקדון בשתי כריכות חייב דפשע דהו"ל למידק כו'] אבל הפקידו זה בפני זה זה מנה וזה מאתים אי תבעי ליה [פטור דלא הו"ל למידק ואי לא תבעי ליה פטור אף לצי"ש] כו' א"ל דבתבעו ליה חייב לצי"ש דהא סיפא דמתני' איירי בהכי מדקתני ז"א ר' שלי כו' וקתבעי ליה וקתני פטור ונותן לזה מנה כו' ואפשר שאינו מפרש כמ"ש התוס' דגם לר"ע איירי כל מתניתין בלצי"ש רק לר"ע איירי סיפא מדינא ורישא דמתני' בע"כ צ"ל חייב לצי"ש דלא תבעי ליה ודיקא נמי וכו' אבל סיפא אפ"ל דמיירי מדינא דאין לחייבו מדינא כיון דבכרך אחד הוא אבל לצי"ש חייב רק קמ"ל פטורא [בכרך א'. אף דגם בב' כריכות דרישא אינו חייב אלא לצי"ש ומדינא פטור] דאף בתבע ליה [פטור לר"ע [בכרך א']. אך לי הקטן היה נראה לומר דודאי אף בדתבעי ליה פטור מלצי"ש [ודעתו כדעת התוס'] כיון דלא הו"ל למידק ופטורא דסיפא כחיובא דרישא [והא דכתב בדתבעו ליה פטור ובלא תבעי ליה פטור אף לצי"ש לאו דבתבעו ליה חייב לצי"ש] רק סתמא דתבעי ליה איירי מדינא כיון דקתבע ליה לדינא והא עדיפא ליה לאשמעי' דבתבעי ליה פטור מדינא אע"פ דלר"ע בתבעי ליה בעלמא חייב מדינא אך בטור כתב בהדיא דבתבעי ליה חייב לצי"ש וצ"ע. ומ"ש בשתי כריכות אי לא תבעי ליה חייב בבא לצי"ש [אף שכתב אח"כ ואחד משנים שהפקיד אצלו ולא תבעו ליה פטור אף לצי"ש דהו"ל למפקיד למידק] היינו כבבא דמתני' באביו של אחד כו' [דל"ש הו"ל למפקיד למידק] אבל אחד משנים כו' דאינהו גופייהו אפקדו פטור כמ"ש [הרא"ש] לעיל או אפ"ל [בשנים שהפקידו זה מנה וזה מאתים אפילו אינהו אפקדו ולא תבעו מ"מ חייב לצי"ש] דדייק ליה מרישא דמתני' דקתני אביו של א' מכם ולא קתני אחד מכם [ולא תבעו] משום דבכה"ג הוי פטור [אף לצי"ש] משמע דדוקא באחד מכם אבל בב' שאחד הפקיד [מנה ואחד ר'] הוי חייב וה"ט דב' שהפקידו רמיא על הנפקד לדקדק של מי הוא הר' שהרי שנים הפקידו ויחזרו ויבאו לתבוע הפקדון ושמא אחד מהן רמאי ויתבע שאינו שלו אבל בשלא הפקיד אצלו אלא אחד לא רמיא עליה למידכר מי הוא דמהיכא תיתי שיבא אחד רמאי מהשוק ויתבע מה שלא הפקיד מעולם משא"כ בשנים שהפקידו דכיון שיש לכל אחד פקדון אצלו איכא טפי למיחש שיתבע יותר משיש לו אחרי שעכ"פ יש לו תביעות פקדון עליו וצ"ע (פ):

## דף לח.

גמרא **חיישינן שמא עשאן כו'**. למסקנת הגמרא אין תועלת כלל בשמא עשאן רק בשמא יעשה דשמא עשאן נזבנינהו לכהנים ודוחק לומר כיון שיש ב' סברות שצריך להשהותן זמן מרובה שמא יעשה הבעה"ב וצריך להמתין עד שיהיה יותר מכדי חסרונם ואז ג"כ צריך למוכרן לכהן בדמים מועטין שמא עשאן בעה"ב לפיכך טוב יותר שלא יגע בהן שזה ודאי אין לומר דהא ס"ל בסמוך משכח שכיחי יותר מכדי חסרונן לאלתר וכו' רק צ"ל כיון דלא ימכרם עד שיהיה יותר מכדי כו' מטעם דשמא יעשה [והלכך אף ביותר מכדי חסרונם אף דלא מספיק טעמא דשכיח לאלתר כ"כ מ"מ הואיל] ויש עוד סברא מספק [דשמא עשאן] דמוכרן בדמים מועטין [ולזה הוצרך לטעמא דשמא עשאן משום יותר מכדי חסרונן] ולפי"ז י"ל דמהכא חזי תלמודא דר"נ ודאי פליג [מדקאמר שמא עשאן. ומתורץ קושית התוס' בד"ה מזבנינן] ועיין:

בתוס' בד"ה **מחלוקת וכו' עד שיעלה החסרון בחודש או בב' חדשים ט' חצאי קבין וכו'**. פירושם קצת רחוק מהדעת דא"כ אם יחסרו ביום אחד ט' חצאי קבין [או] פחות פורתא פליגי וס"ל לחכמים לא יגע בהן וכד יחסר בשנה תמימה מעט יותר מט' חצאי קבין לד"ה ימכור דלא שכיחא ולפי הדעת זה לא שכיח יותר וזה אינו קושיא דאם יחסר בזמן מועט כ"כ [עד] כדי חסרונן שפיר ס"ל דלא יגע בהן דשמא יעשה בעה"ב תרומה וכו' [אבל יותר מט' חצאי קבין אף דודאי בשנה תמימה שכיח מ"מ אינו שכיח שיהיה בזמן מועט שניחוש לשמא יעשה]. ומ"ש וכי פליגי במשהו ר"ל דוקא בשיעור מצומצם כזה דכי חסרא פורתא או יתירא פורתא מודו כ"ע:

בתוס' בד"ה **מזבנינן וכו' לימא דביתר מכדי חסרונן לד"ה כו'**. כצ"ל:

בא"ד **ע"כ משום דרב כהנא כו' אי לאו לאשמעינן כו'**. וכן בסמוך בברייתא דיין והחמיץ וכו' מ"ט דר"מ דלא יגע בהן לר"נ ע"כ משום דאדם רוצה וכו' דאי משום תרומה [לשמא יעשה] בלא"ה קאכיל טבל דאין מפרישין חומץ על היין וכן דבש והדביש וכה"ג ואפ"ל בזה דלהכי מהני לן טעמא דשמא עשאן בעה"ב תרומה ואלו אינן ראוים לכהנים לאכילה רק לכתישה דגמלא או לרצענים ותרומה כה"ג ישרופו ולהכי לא יגע בהן למוכרן לכה"ג אבל לשמא יעשה ודאי דליכא חששא לכה"ג וזה נ"מ מטעמא דר"נ ודאי איט ליה נמי טעמא דאדם רוצה היכא דלא שייך טעם זה דאפשר למזבניניה לכהנים או בפשתן ופירות מתוקנים דאין מפרישין מן הפטור על החיוב רק בכי ה"ג דברייתא אפילו ביותר מכדי חסרונן לא יגע בהן וא"כ איכא למימר אכתי דלמא ר"נ ס"ל יותר מכדי חסרונן לא שכיח ולדברי הכל מוכרן כיון דליכא למיחש לשמא יעשה ולשמא עשאן יוכל לזבניה

לכהנים אבל נפקא מיניה מטעמיה ביין והחמיץ וכו' דלא ימכרם אע"ג דהוי יותר מכדי חסרונם (צ) ואין צריך לאוקמי פלוגתא בהפסד מרובה והפסד מועט ודו"ק. מיהו בלאו הכי ע"כ צריך לומר דלרב כהנא נמי ניחוש שמא עשאן המפקיד כו' דהא איהו נמי ס"ל הך חששא כדפריך לעיל ואי משתכחי מאי מזבנינן להו וליחוש וכו' וזה ע"כ לטעמא דרב כהנא מקשה ומאי קושיא דלמא ר"כ לית ליה הך חששא דלא נחשדו חברים על כך כמו שהקשו תוספות בד"ה שמא עשאן וזו אינו מוכרח שיסבור חילוק בין מפקיד לאחר כתירוץ תוספות וצ"ל מ"מ מקשה כיון דלית ליה הנאה מזה [דיותר מכדי חסרונם לא שייך אדם רוצה] וליחוש וכו' ואמאי מכניסין עצמנו בספיקא כו' שמא עשאן בע"ש ויו"ט וא"כ למטה נמי ס"ל דחיישינן ומאי מקשה והא יין והחמיץ וכו' דיתר מכדי חסרונן הוא וקתני לא יגע בהן וכו' והא ודאי לא יגע דחיישינן שמא עשאן כדפריך לעיל ביתר מכדי חסרונן וליחוש ולמה לי כיון דקם קם גם סברת לקנקנים גם סברת הפסד מועט וכו' אלא צ"ל דיין והחמיץ מזבנינן ליה לכהנים דבש והדביש שמן והבאיש כיון דלא חזיא לאדם פקע קדושה מיניה ושרי לגלדאי ולכתישה דגמלא וכ"כ הרמב"ן בהדיא במלחמות א"כ כל מה שכתבתי אין תועלת בו אך התוס' היו יכולין להוכיח מכאן [דע"כ סובר ר"נ אדם רוצה כו' דלא שייך כאן שמא יעשה ולשמא עשאן יוכל לזבניניה לכהנים]:

ויש בפשט דבש והדביש ב' סוגיות פירש הרז"ה חכמים דברייתא כרשב"ג דמתני' דבברייתא קתני נמי פירות והרקיבו דליכא למימר כיון דקם קם ודאי בכולה ברייתא פליגי וה"נ טעמא דהפסד מועט ומרובה אכולה ברייתא קאי ר"מ ס"ל להפסד מרובה חששו דהוא יותר מכדי חסרונם להפסד מועט דהיינו בכדי חסרונם [ובפירות והרקיבו] אי נמי קנקנים לא חששו וחכמים ס"ל בהפסד מועט נמי חששו דהיאך אפשר לומר דרבנן חששו לתקנת קנקנים שהוא הפסד מועט מן המיעוט ולא חששו בכדי חסרונם שהוא מרובה ממנו ולפיכך נראין דברי הגאונים שפסקו כר"מ דברייתא דהוא חכמים דמתני' דר"נ דבתרא פסק כוותיה ונדחו דברי חכמים דברייתא דאתיא כרשב"ג דמתני' ע"כ. ודעת הרי"ף ופירשה לנו הרמב"ן [אינו כן] דאי כהאי פירושא מאי קמבעיא במאי קמיפלגי הא כבר פירשו משום דאדם רוצה וכו' בכדי חסרונם והאי נמי כיון דקם קם ודומיא דכדי חסרונם הוא [הגהה מדברי המחבר. ולכאורה אין זה קושיא דמ"מ מקשה כיון דקם קם א"כ אמאי ימכרו אלא משום קנקנים ומ"ט דמ"ד לא יגע בהן במאי קמיפלגי ולעיל פליגי שפיר בכדי חסרונם בטעמא דאדם רוצה ורש"י פירש הא ביותר מכדי חסרונם כ"ע מודו נ"ל שר"ל והאי קלקול קנקנים יותר מכדי חסרונם מיקרי] ועוד דהכא אמרו לא חששו אלמא טעמא דר"מ משום דלא הטריחו למכור משום הפסד מועט אע"פ

שאין בעה"ב רוצה בקיומם ולעיל אמרו משום דבעה"ב רוצה באלו יותר מבאחרים ולא מפני טורח הנפקד [הגהה מדברי המחבר. גם בזה י"ל אע"פ דביתר מכדי חסרונם כ"ע מודו דודאי לא ניחא ליה בקב וכו' ורב כהנא גוזמא קאמר וכאן הוא יותר מכדי חסרונם מ"מ להפסד מועט לא חששו ואינו מחויב לטרוח ועיין (ק)]. אלא כדברי רבינו הגדול ז"ל עיקר דביין והחמיץ וכו' פליגי בפלוגתא חדתא דלא שייך בפלוגתא דרשב"ג ורבנן דמתני' ופנים חדשות באים לכאן והלכה כרבנן דברייתא וכרבנן דמתני' ואפשר דלא פליגי כלל בפירות והרקיבו בכדי חסרונם דאלו הוי מתני' כמו ברייתא הול"ל מתני' מני ר"מ היא אלא מתני' ד"ה היא תדע טעמייהו דרבנן במתני' לר"נ ליתא אלא משום חששא שמא יעשה כו' ואלו דבש והדביש ליתא בתרומה ומעשר כלל [נראה שהבין סתם דבש היינו דבש דבורים] וכן נמי שמן והבאיש כיון שהבאיש ליתא כלל בקדושת תרומה ולא מתפיס בה [הגהה מדברי המחבר. ר"ל וא"כ ע"כ פי' לא יגע בהן ר"ל אינו חייב למוכרם דלהפסד מועט לא חששו אע"פ שבעל הפירות רוצה מסתמא יותר למוכרן שאינו רוצה בקיומו] ומה דקשיא ליה לבעל המאור ז"ל היכי חששו לתקנת קנקנים ולא לתקנת בכדי חסרונם כבר פרקיה רב כהנא להך קושיא דאמר אדם רוצה בקב וכו' מפני שאדם נהנה כשאוכל מיגיע כפו ומקיים ביה יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אבל יין והחמיץ דלא חזיא לשתיה ושמן והבאיש לגלדאי כו' אין אדם רוצה באותו קב שאין אדם נהנה מהן שהם אינן ראוין לאכילה ולא עוד אלא שאדם מצטער על שאירע לו כך ועוד שהרי לימכר הוא עומד שאין לכל גלדא וגמל וא"נ אית ליה אין אדם נהנה מזה ויותר הוא נהנה בפירות אחרים לאכילה וכ"ש היכא דאיכא פסידא דקנקנים הלכך איכא למיחש לפסידא דקנקנים וכו' ור"מ נמי מודה אלא שהוא אומר לא הטריחו לנפקד משום הכי (ר):

## דף לח:

ברש"י בד"ה **אלא כו' וב' קללות הן וכו'**. דעכ"פ ב' קללות הן (ש) שיהרגו בחרב ולא שיהרגו בביתם שאז לא נשארו נשיהן אלמנות וכו' אלא ע"י חרב בשבי אבל א"ל ברטושין דלכ"ע אין מורידין שאין זה קללה. אבל בתוס' מה שמקשו ממתני' דהאשה שלום וכו' אפ"ל ברטושין אם לא שמקשו דליהוי זה כעין ששמעו בו שמת ועיין בתוספות פרק האשה שלום מבואר כל זה:

בתוס' בד"ה **עד כאן וכו' וא"ת וכו'**. דלא מסתבר להו למימר דלקמן י"ל היורד דיעבד אין [והא דקאמר לקמן מורידין תנאי לזה כתב רק] רק אחר שמצינו במתני' דעבדינן ליה

תקנתא וכו' [ממילא אמרינן דאפילו לכתחלה (ת) ]. דא"כ הו"ל למייתי לקמן [תנאי] ממתני' ובצירוף שניהם יחד ודוחק:

בתוס' בד"ה **היורד דהא נטושין כו' לרשב"ג כו'**. דקאמר תנאי הוא ואינהו במורידין פליגי [וע"כ דמשמע ליה לתלמודא דלרשב"ג לכתחלה מורידין] אבל מ"מ קשה מאי דוחקייהו הא לכ"ע שמעו בו שמת עדיפא מנטושין ובזה לא פליגי:

בא"ד **לימא רב הלכה כו'** [**אין להקשות**] **דלמא משום דה"א היורד דיעבד אין קמ"ל אינהו מורידין לכתחלה אך ז"א דהגמרא דקאמר תנאי הוא ע"כ יש לו הכרח בברייתא דפירושו לכתחלה או לא מסתבר לחלק בין דיעבד ולכתחלה דאל"כ לימא רב אנא דאמרי ככ"ע וא"כ לימא רב וכו'**:

## דף לט.

גמרא **קטן לנכסי שבוי דלמא מפסיד להו ולא קרוב לנכסי קטן שמא יחזיק בהן ולא קרוב מחמת והו'** כצ"ל:

ברש"י בד"ה **יצא לדעת וכו' שהיה שפוי בדעתו וכו'**. כצ"ל:

ברש"י בד"ה **ולא קרוב הראוי לירש בנכסי קטן לעשות ולאכול כו' לא ידע למחויי כו'**. ולעיל מקשה וליקום אפוטרופוס לעולם שלא יטול כלום ומשני אפוטרופוס לדקנני כו' אבל אי הוי מוקמינא עדיף טפי א"כ דלמא מש"ה לא מוקמינן קרוב לנכסי קטן לעשות ולאכול משום דעדיף טפי לעשות אפוטרופוס ז"א חדא דלעיל מקשה כיון דנזקקין לאפוטרופוס מתחלה להיות קוצר ובוצר וכו' נניח בידו לעולם ועוד דא"כ הול"ל אין מורידין אריס לנכסי קטן מדתלי בקרוב משמע היכא שאין מוציאין אפוטרופוס בחנם לחרוש ולזרוע מניחו ביד אריס נכרי יותר מביד קרוב ע"כ טעמא משום מחאה ואי משום דזה אוכל כל הפירות [לדעת התוספות בד"ה וכולן] ואריס אין לו רק למחצה לשליש ולרביע באדם גדול נמי ועיין:

ברש"י בד"ה **ולא קרוב מחמת קרוב וכו'**. לפי"ז בסמוך דקאמר ולא אמרן אלא באחי דאבא וכו' י"ל דס"ל הא דר"ה ומ"מ באחי דאמא היכא דליכא עוד אחי אב מורידין ואפ"ה קאמר ולא היא וכו' ל"ש כו' ומטעם נכסי מלוג בדפירש"י (אבל זה אם) [ואפילו אם זה] אינו אחי דאמא נראה דלא מורידין כגון אלמן שיש לו בן ונשא אלמנה שיש לה בן אין מורידין [בן האלמנה] אע"ג דליכא כאן צד אחוה מ"מ דלמא יחזיק בה ויאמר נכסי מלוג של אמי הוא ואביו של קטן בעל אמו היה מוחזק בהן מחמת שהוא אוכל פירות נכסי מלוג והוא מת קודם אמי ולא יורשה ואני יורש הכל מחמת אמי רק כיון דרבא

נקיט למלתיה לא שנו אלא באחי דאבא אבל באחי דאמא כו' ונקיט אחי אמא לרבותא [לזה] קאמר ל"ש כו' אבל אה"נ [אף] שאינו אח כלל (א). והאשר"י פי' קרוב מחמת קרוב בע"א ע"ש ולדידיה ולא אמרן אלא באחי דאבא הוא מימרא דרבא או סתם גמרא ופליג אר"ה ועיין:

בתוס' בד"ה **וכולן שמין וכו' כיון שאם לא יקדים אין משלמין שכר טרחא היינו למאי דמסיק כיון דלא סמכא דעתיה תקינו ליה רבנן וכו' אבל שמעו בו שמת סמכא דעתיה ודמיא לאשה גדולה ולעיל קודם דאסיק הך אדעתיה אמר השתא זריז ונשכר מאי דאשבח מבעיא וכ"כ האשר"י ע"ש**. ולכאורה נראה שגם לדעת רש"י צ"ל הכי דמ"ש שמעו בו שמת מאשה [גדולה] דהא כוליה אית ליה [אף] לפירש"י משא"כ בנטושין לפי שהך אדעתא דכולה פירות נחית ומ"ש לעיל [לט ע"ב בד"ה בששמעו בו שמת ומזה העתיקו כן התוספות בשמו] יטול בשאר אריסין גם כששמעו בו שמת היינו טרם באנו להך מסקנא כמו שס"ל לסוגיא דגמרא בתחלה כמ"ש השתא זריז ונשכר כו' ועיין גם לקשר הדבור:

בתוס' בד"ה **היינו לדעת דמסתמא לא פליג אדשמואל**. אבל ברייתא דלעיל [דקתני רטושין] מוציאין (אפי' לא) [אפשר דלא] שמעו באינך [היינו רב ושמואל כמ"ש התוס' בד"ה היורד]:

בתוס' בד"ה **ש"מ מדר"ה וכו' וי"ל דגבי קרוב סבור שאומר אמת וכו'**. דבריהם לכאורה אינם מחווירין דכיון שיש לו דעת לומר לנכרי אייתי עדי מכירה בע"כ ואפ"ה קרוב אין מורידין דסבר שאומר אמת שהרי של אביהן היה השדה וכו' א"כ הדרא קושיא לדוכתיה ודלמא לעולם מחזיקין בנכסי קטן אם לא מיחה בסוף כל ג' ואפ"ה מורידין משום דיש לו דעת למחויי וכ"ת הא פשיטא ליה דאינו יכול למחויי וכו' א"כ בלא ר"ה וכו' וכמ"ש לעיל רק אינהו כתבו כיון דלא ידע למחויי בקרוב לומר לו אייתי עדים שבא לחלקך מדלא מורידין בו קרוב אם כן מסתמא נמי אין לו שכל כ"כ למחות וטעמא כמו דבקרוב סובר כיון שהיה של אביהן מסתבר שבא לחלקו ה"נ כיון שדר בו ג' שנים מסתמא לקחו ואין זה דומה לזה אפילו כי עוכלא לדנא ועיין:

## דף לט:

ברש"י בד"ה **אתא ליה אחא וכו' וחזר מרי לכאן וכו'**. ולא מפרש בקצרה ששלח האב את האח בקטנותו למרחוק ולאחר מיתת האב בא בחתימת זקן אפשר לומר דבסמוך קאמר הכא מי ידע דליחול שר"ל ודאי היה יודע שיש לו אח רק היה סבר שידבק שם

בנחלת אבותיו וכ"כ האשר"י ומ"ש רש"י בסמוך מי ידע שיש לו אחים ר"ל שיטלו עמו בחלקם כמ"ש מקודם התם ידעו אלו שיטלו חלקם ולא מסתבר לומר דלמא מת למה יאמר כן ועיין:

ברש"י בד"ה **ויכר כו' כולם חתומי זקן**. אף שלא היו גדולים הרבה יותר מיוסף בשנת י"ח ראוין לחתימת זקן ויוסף בן י"ז שנה היה ובחנם דחק בת"ח שהכירם ע"י פתקא בכל שער ראובן בן יעקב וכו' [דלא כפירש"י] ועוד מפרש שהכיר הגדולים הרבה ממנו שהיו מקודם בחתימת זקן וע"י שהכיר קצתם טוב מאד להכיר מסברא גם הנשארים:

בתוס' בד"ה **מוקמינן כו' וי"ל כו' כדין אריס בחזקת הסבתא כו'**. לכאורה שר"ל דהשתא לא ישמע לקטן שלא לחרוש וכו' כיון שאין הפירות שלו רק לפרנסה א"כ מ"ש וזה טוב מלתתם לאחתיה אך למותר ושמעתי שמהר"ם ז"ל כתב שרצונם שעם זה יתורץ קושיא ברבא למה לא נותנין הפלגא לאחתיה ולמה היו הכל ביד אפוטרופוס וכל הפירות לקטן ע"ש שלדעתי מרבה בהבלים ועוד שהיאך יתכן זה דא"כ אי ודאי לא שכיבא סבתא למה נפסיד הקטן וליתן הכל לאחתיה ואמאי נוקי ליה אפוטרופוס ופלגא יהיה לקטן שהרי זה הוא כל עצמות קושיתן. ואני אמרתי בפשיטות שרצונם לומר דודאי לא מוקמינן קטן בנכסי שבוי אף ע"י אפוטרופוס מטעם שכתבו ואותו טעם שייך ג"כ באם יתפרנס הקטן ממנו להגדיל פרנסתו יכחיש הקרקע לזורעה תמיד וכה"ג רק כיון שאם נוקמי הכל ביד דאחתיה אינו נכון דלמא שכיבא סבתא ואין מורידין קרוב לנכסי קטן דלמא יחזיק בכל לומר לחלקי נפל גם לקטן לא דלמא לא שכיבא וכו' וכיון שבין כך וכך אינו נכון טוב יותר לתתן ביד אפוטרופוס ובזה האופן דהשתא ירויח השבוי פירות כל שנה מלתתן ליד אחתיה שאוכלת הפירות בחנם כדין קרוב וכו' משא"כ הא דקאמר נוקמי בידא דאחתיה דלמא שכיבא אחתיה דמשמע הא ודאי לא שכיבא נוקמי בידא דאחתיה כדין קרוב היורד לנכסי שבוי ולא לקטן אפילו ע"י אפוטרופוס דאין מעמידין קטן לנכסי שבוי אפילו ע"י אפוטרופוס להכי עבדינן כדיניה ומורידין לאחתיה אבל הכא דדלמא לא שכיבא סבתא ועבדינן ממה נפשך שלא כדין מוקמינן ביד אפוטרופוס דטוב יותר שישמור הפירות וכו' ושאלו א"כ אמאי לא השיבו בקצרה דלעיל מש"ה מוקמי לאחתיה כדינא אבל הכא כיון דממ"נ שלא כדין למה נפסיד הקטן ומנ"ל לומר שלא יאכל כל הפירות והשבתי דאביי היה מסופק היכי ניעבד וכו' דלמא שכיבא וכו' דלמא לא שכיבא והמציא ליתן לאפוטרופוס כאלו שבזה מרויח קצת דאל"כ ליד ינוקא עצמו יתן כיון דממ"נ שלא כדין מחתינן לאחתיה דלמא מחזקא בהו וקטן דלמא מפסיד להו אלא בע"כ שלא אוכל כל הפירות רק משמר הקרקע בחזקת סבתא ולזה ע"כ צריך אפוטרופוס

ובתחלה עלה על דעתם שתיקון אפוטרופוס הוא שע"י כן אינו מפסיד וע"ז הקשו דע"כ ע"י אפוטרופוס שייך ג"כ מפסיד מהא דלעיל ועיין:

ודאי הבל יפצה פה האומר דהא דמשמע דאין מוקמינן קטן היינו קודם דאייתינן להאי תיקון אפוטרופוס אבל השתא דאייתינן להך מוקמינן ע"י אפוטרופוס דא"כ הו"ל בקיצור לתרץ הכי וק"ל גם לעיל בד"ה דלמא כתבו אך קשה דבסמוך אמרינן הלכך פלגא יהבינא לאחתיה תרי תלתא הו"ל למיתב דאפילו כו' דמשמע אף למסקנא עדיף לתת ליד אחתיה ולא ליד אפוטרופוס ובמ"ש ניחא דכיון דמסתמא ברתא לא שכיבא שלא הגיעה לגבורות בע"כ ונותנין לה בחזקת שהיא קיימת כאלו ודאי לא שכיבא ועיין:

בתוס' בד"ה **שיצא בלא חתימת זקן וכו' אלא לא ידענא לך וכו'**. ובהא דתנן פרק יש נוחלין נמי מסיק שם דקאמר לא ידענא לך ואפ"ה אינו נאמן ע"ש אפ"ל דהתם איירי ג"כ בבא לו אח ממדה"י שלא ראה אותו מעולם שהלך אביו לשם ונשא אשה דומיא דיצא ממנו שלא בחתימת זקן דהכא רק מאי קשיא להו מעיקרא מהתם:

בתוס' בד"ה **זיל את כו' ומרי בר איסק אמר ליה סוף סוף כו' ויאמרו שאינם יודעין כו'**. ר"ל לדבריהם שאינו מוכרח להביא עדות בדבריו רק שיעשה עמהם שיעידו וכי יאמרו אין אנו יודעין הדין עם מרי דהמע"ה א"כ מרי נמי אמר השתא כו' לא יעידו מיראתי רק יאמרו אין אנו יודעין [ולא יצטרכו להעיד שקר ע"ז סיימו ומרי כו' דלפירושם] צ"ל דזה מיקרי נמי תרתי וכו':

## דף מ.

גמרא **השתא דידיה לא יהבינן ליה פי' רש"י גדולה מזו וכו' זה שעשה והשביחן לדעת עצמו וכו'**. והא דלעיל אמרי' הסברא בהיפוך היבא שעשה לדעת עצמו לא יהבינן ליה כאריס ואין משלמין לו אפילו שכר טורחו דטעמא דשמינן באריס הוא משום דלמא מפסיד להו והיכא דעביד אדעתא דנפשיה לא מפסיד להו ודמיא לאשה גדולה כמ"ש התוס' והאשר"י לעיל עיין בר"ן שמפרש התירוץ דגמרא באמת קצת כן ואפשר לפרש ולחלק ועיין:

ברש"י בד"ה **וכן אמר רבה וכו' תלמידו דר"ח וכו'**. לעיל [דף ו. ע"ב] אמרינן כי אזלית לקמי' דר"ח לכפרי בעי מיניה [משמע דתלמידו היה] וק"ל:

ברש"י בד"ה **אם היתה מדה מרובה וכו' המגיע לב' כורין וכו'**. [דקדק לפרש כן] דאי הוי אכלי עכברין אפילו מי' כורין חסרון מכל כור וכור תשעה קבין ונפוחתן משלמת כל החסרונות תקשי לך אפילו שנים או שלשה כורין נמי ואמאי נקיט מדה מרובה כמו

שהקשו התוס' ולא ניחא ליה לפרש כתוס' דהניפוח מעשרה כורין משלים חסרון של כור אחד דמשמע ליה דמשלים כל החסרונות של העשרה כורין ולא ניחא ליה נמי למימר דס"ל לר"י דלעשרה כורין לא הוי חסרון אלא כמו לכור אחד וכר"י בן נורי והניפוח מהן משלימן דמשמע דר"י לא ס"ל כריב"ן דא"כ הוי פליג ר"י נמי בהך דלעיל כדפליג ריב"ן ומזה נדחקו התוס' לפרש דעולה הניפוח חסרון של כור אחד ולא בעי למימר דסובר כריב"ן כ"כ מהר"ש ועיין:

בתוס' בד"ה **אלא לכור וכו'**. מלי דכדי כתב כאן מהר"ש יצ"ו וז"ל וק"ק מי הכריח אותן לומר בפחות מכור דיוציא מיהת לפי חשבון הראוי להתחסר וכו' ואימא דקושטא הוא בפחות מכור כיון דאין להן מקום להטמין עצמן אינן אוכלות ממנו כלל ולא יוציא ממנו כלום דהא ריב"ן לא איירי אלא בכור ויותר וזה ודאי קושיא של הבל הבלים:

ועוד כתב ובדפוס חדש הגיהו בתוס' דאין להם ריוח להטמין בתיבה ומ"מ וכו' ורצונם דבכור אין לפירות ריוח בתיבה שיטמין אותם הנפקד שם אבל פחות מכור היה לו לנפקד להטמין הפירות בתיבה ולא יאכלו ממנו העכברים לכך לא יוציא ממנו כלום ומשום דאף בכור היה ראוי למקצת ממנו להטמין בתיבה לכך קאמרי מ"מ לפי חשבון כו' דא"א שלא יתחסר שהרי א"א להטמין כולו עכ"ל [ור"ל דמזה שאינו יכול להטמין אף דהוא פחות הרבה מכור שלם מ"מ צריך לנכות ט' חצאי קבין כמו מהרבה כורין שלימים דכך אוכלין מן המעט כמו ממרובה] וזה הבל הבלים:

## דף מ:

גמ' **דל תמניא שתותא וכו'**. [אף דשתות יוציא לשנה שלימה לז"א דמסתמא] דמסתמא חנוני דמוכר מעט ומוכר כל השנה ולשנה יוציא לו חסרונות שתות ליין וכ"כ האשר"י בסמוך [על מה שחילק שם בין אם קנה ממנו בשעת עכירות השמן שאז מותר לערב אף לכשיזדקק אבל אם קנה בשעה שהשמן מזוקק אסור לערב] וז"ל ומיהו מדקאמר גמרא אי ערבת לי מעיקרא הוי מזבנינא ליה וס"ד דאיירי בחנוני אלמא אפילו בשעה שהשמן מזוקק מותר לערב כו' ע"כ צ"ל דסתם חנוני השמן אצלו מזוקק לפי שמעכב קודם שמוכרו (ב):

בתוס' בד"ה **במזופפין שנו וא"ת כ"ש כו'**. [בא לישב קושית מהרש"א] דלעיל לא משני באתרא דמר חפו ובאתרא דמר לא חפו משמע לפי שסתם חביות רגילין לחפות שישמר היין בתוכו והמקשה דמקשה והא אי אפשר דלא בלע ודאי אסתם חביות מקשה דמחופין

רק הבין שמחופין בקירא וכה"ג והשיב לו במזופפות וע"ז הקשו כ"ש וכו' [ולפי"ז אינו מובן הא"נ שבתוס']:

בתוס' בד"ה **לדברי ר"י אסור כו' וא"ת לימא מותר כו'**. כתב מהר"ש אין לפרש דלימא כיון דלא מחיל אמר ליה אי בעי לערבי לך מי לא ערבי לך כו' השתא נמי קביל דמצי למימר חנוני אי ערבת לי הוה מזדבן כו' ובסברת המקשה לעיל דלמא הכי ס"ל לר"פ [דאיירי בחנוני] אלא דר"ל דלימא מותר ולא מחיל ומקבל מטעמא דאמר השתא קבולי לא מקבל וכו' זבין וזבין כו' [ואדעתא דהכי קנית במ"ש התוספות] עב"ל מהר"ש ועיין:

בתוס' בד"ה **זבין וזבין כו' כדי שארויח קצת**. לכאורה נ"ל השמרים מייתר המוכר בדבסמוך [בד"ה לא אמרו] אבל אינו [מדקאמר אי בעי לערובי לא שרי לי' משמע דהשמרים רוצה ליתן וע"כ דרוצה להרויח לוג ומחצה שמן] רק ר"ל שהוא קנה מאה לוג יותר על השמרים וכדלעיל בעובדא דר"י [נראה שהבין דע"כ המ"ח שקנה הוא חוץ מהשמרים דהא שתות יוציא לבלע וקאמר איכא גולפא ושמרי] ומרויח לוג ומחצה שמן ועיין בפירוש רש"י [דלא משמע כן]:

בתוס' **בדבור המתחיל לא אמרו כו'**. וצריך ליתן טעם לפירוש השני (ג) למה שמרים יקבל לעולם אף אם יהיב ליה זוזי בניסן [דסתם מוכר שמן מזוקק כפירוש רש"י] וקשקיל בניסן במדה דניסן ודו"ק גם היאך מיושב בלא פקטים לפירוש השני (ד) וק"ל וצ"ל דס"ל מותר לערב שמרים אף בשמן צלול אבל פקטים דהוא דבר בפני עצמו אסור לערב בתוכו (ה) ועיין באשר"י [דלעיל] דלפי"ז מוכח מהכא [דאפילו המכירה בשעה שהשמן מזוקק מותר לערב] ודו"ק:

## דף מא.

גמרא **תרגמה ר' יעקב כו' שנטלו כו' תרגמה ר' נתן כו'**. אין זה תלוי בתירוצם לקושית ר' יוחנן דלא הול"ל רק סיפא שהניחה במקום שאינו מקומה וגם רבי יוחנן ע"כ דמוקמי לסיפא כר"ע דבעי דעת בעלים ור"ע גונב קאמר צ"ל אי דס"ל דשואל שלא מדעת כו' או שנטל ע"מ כו' וכשינויא דג' אמוראי רק דחקו דהניחה למקומה משמע רק אינהו קאמרי למלתייהו לפרושי מתני' מ"ש יחדו מלא יחדו כפי' רש"י במתני' וא"ל עוד דאמאי לא מוקי מתני' כולה ר"ע היא וכי ס"ל לר"ע אף בלא יחדו בטלה מעדר היינו בגניבה אבל לא במתני' דהשואל ומה גם לסברת המקשה דניחא ליה מתני' גופיה דיחדו גרע [מדקאמר אפילו לא יחדו] אף שהניחה למקומה ויש ליישב (ו) ואי אמרת לסברת ר"ע דבעי דעת בעלים אין לחלק בין בגזילה לשאר היה מיושב הכל גם התרגמה ר' יעקב כו'

תלוי כאן אבל אין בידי לחלק [בזה בין ר"ע לר' ישמעאל] ורש"י כתב והשבה בלא ידיעה לאו השבה היא וי"ל דוקא בגזילה דכתיב והשיב ועיין:

ברש"י בד"ה **והא לא חסרה כו' בשומרין שאלה שלא מדעת בדבר כו' כצ"ל**. ובמרדכי תירץ בע"א:

בתוס' בד"ה **אי ר' ישמעאל כו' וא"ת מנ"ל כו'**. דלפי סברת המקשה השתא דקאמר אפילו יחדו נמי טפי איכא לחיובי ביחדו אפילו בהחזירה למקומה משום דשינה אותה מתחלה ממקומה שלא מדעת בעלים אע"פ שהחזירה שם איכא לחיובי טפי מלא יחדו שלא שינה מקומה דכל מקום מקומה הוא:

בתוס' בד"ה **שנטלה והגביהה כו'**. ר"ל בנטלה והגביהה ע"מ לגוזלה כולה אע"פ שעדיין הכל בעין מיקרי חסרון כיון שהכל גזל ונוטל לעצמו הרי חסרה כולה מבעליו משא"כ בנטלה ע"מ לשלוח בה יד אם הכל הוא בעין ליכא חסרון כיון שלא הגביה אלא ליטול מקצת צריך לחסר האי מקצת ממנו כמ"ש בסמוך:

בתוס' בד"ה **והא לא משכה כו' ומשני שהניח מקלו כו' כ"כ בחוזק עד שרצתה לפניו**. [ולא כפשוטו שרצתה ע"י שהכישה במקל] דפריך ואמאי והא לא משכה מהיכא פסיקא ליה דלא איירי במשכה ע"כ מדתלי חיוביה במקלו ותרמילו כאלו זה לבדו גורם חיובו לז"א משום דהניח מקלו ותרמילו עליה לחודיה חייב והא לא משכה וכו' ומשני שהניח עליה בחוזק וכו' דהיינו כאלו משיכה מפורש בברייתא שהנחת מקל לחודיה גורם החיוב ואין צורך למ"ש מהר"ש משום דע"כ מיירי בעודן עליה הכישה במקל דהיינו משיכה ואינו דומה דאיירי בב' מקלות וז"א דלמא מקודם שהניחו עליה הכישה במקל (אחר) [זה]. עוד כתב ועוד למאי דמסיק שהכחישה במקל ע"כ שהכחישה במקלו ותרמילו שהניחו עליה והיינו חסרון של שליחות יד דוקא ע"כ וכ"ז דברים דחוקים:

## דף מא:

גמ' **לא תאמר שליחות יד בש"ש ותיתי בק"ו מש"ח וכו'**. אין להקשות בה"א זה איכא למיפרך מה לש"ח שכן משלם תשלומי כפל דהשתא ליכא למימר קרנא בלא שבועה עדיפא כו' דאלו לא נאמר שליחות יד [בש"ש] קושטא הוא דש"ח חייב כפילא בלא שבועה כדלקמן או אינו אלא לדין וכו' דבלא"ה תיקשי הא מבעיא ליה שליחות יד לכדתניא לשבועה כו' אע"כ משום דתרתי שמעית מיניה וכמ"ש התוס' לקמן בד"ה חדא לדיו וכו' ומכ"ש למ"ש רש"י לקמן בד"ה אף כאן לשבועה וגם למדנו שנפטר מגניבה ואבידה בשבועה דמשמע דאלו ליכא גז"ש לא הוי ידעינן כלל דמיפטר ש"ח בטענת

נגנבה רק אע"פ דמשלם חייב כפל אם באו עדים אח"כ שגנבו א"כ אין מקום לק"ו זה אלו לא כתיב שליחות יד נילף ק"ו ומה ש"ח שפטור מגניבה וכו' [דאי לאו גז"ש דשליחות יד היה חייב בגניבה ואבידה] אע"כ כמ"ש או יש לו שאר לימודים ובפרק מרובה פירש"י או אינו אלא לדין דש"ח שטוען נגנבה ישלם וכסיום דבריו דהכא וגם למדנו כו' דמשמע דבה"א אף שמשלם קרן צריך לשלם כפל אח"כ בבאו עדים ועיין בחדושינו בפרק מרובה:

בתוס' בד"ה **קרנא וכו' מנ"ל דפרשה ראשונה כו'**. דאי משום אבידה עיין בחדושנו פרק הכונס דכאן א"ל מכח גמרא מקשו [מדלא משני שם בהשואל רק שנויא דקרנא בלא שבועה כו'] דגם לפירוש ר"ש [שתי' מדכתיב כסף] הגמרא לא קאמר הכי:

בא"ד **וע"ק ברייתא גופיה כו'**. ר"ל לסברת המקשה הו"ל להקשות יותר חזקה שהברייתא מיניה וביה משובשת דאדרבה היא הנותנת כו' ולמה ליה למיפרך פירכא חיצונה ועוד לפי תירוץ השני דמשני דס"ל לסטים מזוין גזלן הוא ונשארה הסברא דכפילא עדיפא תיקשי אברייתא גופיה לפי האמת:

בא"ד **וא"ת וכו'**. לפי הבנת הפשט הלכה וכן לועי"ל דבסמוך דבדבור שלאח"ז דלכ"ע אף לר"י [דאית ליה דצריכה חסרון ז"ל מהר"ש ואינו. זה היה במוסגר ור"ל דלועי"ל לא מוכח דר"י סבר דצריכה חסרון והתוספות לא כתבו רק לכ"ע קרנא עדיפא] סבר רבא דקרנא עדיפא ויליף שפיר ש"ש מש"ח שלא תאמר דיו ואידך לגז"ש חוץ מהך ברייתא דהכונס דסברי בהדיא דלא ילף ש"ש מש"ח וא"כ לא מצי למילף דיו ולכדתניא [דדלמא תרוייהו לדיו] אם לא שנאמר כתירוץ הראשון גילוי מלתא וכו' והא דקאמר ר"י אינו משונה ר"ל ששניהם מיותרין דנילף משואל ולא אחד מיותר ואחד אינו מיותר כו' וא"כ י"ל דרב יוסף דבפרק הכונס ס"ל כרבא דאפילו לר"י קרנא בלא שבועה עדיפא ואח"כ שמעתי שגם מהר"ש נתעורר בזה:

בתוס' בד"ה **רבא אמר וכו' פירש"י דסבר כו'**. משמע דסברת ר"א נשארת הוא סבר כוותיה דכפל עדיף ולא מצינו למילף זה מזה ואפ"ה מיותר דנילף משואל אלא להורות שליחות יד אינה צריכה חסרון:

בא"ד **גילוי מלתא בעלמא וכו'**. אף למה דלא נאמר שליחות יד כלל בש"ח אפ"ה מצינו למילף מש"ש דשליחות יד חייב אף בבעלים ומקרי גם כן גילוי מלתא כיון דשניהם נלמדו משואל מק"ו וראינו [בש"ש] דסברת שלא מדעת בעלים לחייב יותר משואל אף בבעלים והה"נ בש"ח אם שלח בו יד שלא מדעת בעלים חייב אף אם תחלת שמירתו היתה בבעלים ומקרי שפיר גילוי מלתא:

בא"ד **ועי"ל כו' וסבר רבא כו'**. ושפיר גמר ש"ש מש"ח דהשתא ליכא לאוקמי תרוייהו לדיו או לאינה צריכה חסרון דא"כ לא נכתביניה בש"ש ונילף מש"ח בק"ו וא"ל דהשתא נמי דאתיא חדא דש"ח לאינה צריכה חסרון ודש"ש לדיו מנ"ל שלא לומר דיו בש"ח. דהא ודאי דש"ח לא יליף מש"ש דקרנא עדיפא דכיון דשליחות יד כתיב בש"ח מפורש ולא אתיא משואל לא נאמר בה דוקא שלא בבעלים ולא שייך בה דיו ומיהו אי לא הוה כתיב בש"ש לדיו והוי נילף מש"ח לא הוי מוקמינן ליה כלל הך דש"ח לאינה צריכה חסרון אלא לדיו לחוד וקשה דנוקמי האי דש"ח שלא תאמר דיו והך דש"ש לאינה צריכה חסרון ואכתי מנ"ל בש"ח דאינה צריכה חסרון דהא ש"ח מש"ש לא ילפינן ויש ליישב ודו"ק כ"ז דברי מהר"ש יצ"ו (ז):

## דף מב.

גמרא **ואמר ר' יצחק לעולם ישליש אדם כו'**. שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיך זו מעות המונח באוצרו ובכל מעשי ידיך זה עסק סחורתו וברכך בארץ אשר ה' כו' זה קרקע כן מצאתי מוגה בגמרת מהר"ע ז"ל:

בתוס' בד"ה **אמר שמואל כו'**. צ"ע אם שמרם בקרקע מאה אמות כו' כצ"ל:

בא"ד **וכן בתר הכי דמייתי לא אם אמרת וכו'**. אבל לעיל [דקאמר מה לש"ח כו'] יש לומר דפריך שכן משלם בכל תביעותיו אבל המקשה דפרק הכונס דלא אסיק אכתי אדעתיה הך סברא מדפריך איתיביה וכו' ואי לסטים מזוין גנב הוי וכו' [הוכיחו שפיר]:

בא"ד **דבלא"ה נמי מצי למימר ולטעמיך כו' בבעלים**. וא"ל תיקשי זה לפירכא אק"ו דשואל [שהביאו בסמוך אף למאי דמשני לסטים מזוין גזלן מ"מ מה לש"ש שכן משלם כפל בבעלים] דאי בש"ש פטור בשואל נמי דינא הכי וק"ל:

בא"ד **ולרבה איתי ליה בסוף הפועלים כו' א"כ תמצא גניבת אונס כו'**. רבה לא הזכיר מעולם ובא גנב רק בא ארי ודרס כו' וכן צ"ל ע"כ למסקנת תוספות פרק הכונס [דגניבת אונס חייב] וכן הכא בסמוך דנאדו מסברת דהאין לתרץ הואיל וחייבה רחמנא גניבה וכו' מכח לסטים מזוין דרב יוסף [דפוטר] ולא מכח רבה [דפוטר בעייל בעדניה כו' אע"כ משום דלא הוזכר שם גנב] רק התמיהה היא אי עייל בעידנא דעיילי אינשי דפטור אם בא ארי מה לי ארי או גנבי ומ"מ צ"ע היאך תליא זה ברבה [ולא תמהו דמ"ש משאר אונס דפטור] ועיין. ויש רוצין לישב דרבה ודאי ליה הך סברא [דגניבת אונס חייב] דהא קאמר בהדיא דאי על וכו' פטור על הכל אבל ר"י לא הזכיר רק לסטים מזוין וכו' והוא מילי בעלמא בעיני ומה שיש תו לדקדק בדיבור הזה ומה שכתב מהר"ש עיין במ"ש

בפרק הכונס ומ"מ יש לדקדק כיון דלסטים מזוין גנב הוא וחייביה רחמנא [בשואל] א"כ מאי מקשה גניבה בשואל מנין כיון שנלמד גניבה באונס כ"ש בפשיעה ודאי תוס' כתבו כ"ז השתא למאי דמשני גזלן הוא אבל מ"מ יקשה מאי פריך למ"ד גנב מה לש"ש וכו' תאמר בשואל שאינו חייב כפל בטוען טענת לסטים משום שחייב בקרן להכי יפטר בגניבה בפשיעה או באונס כלפי לייא גם למה ליה לברייתא ללמוד מש"ש [הא כ"ש מלסטים מזוין] וצריך לחלק אף למ"ד גנב בין לסטים לשאר גניבה באונס [ולהכי ליכא למילף מיניה דין דגניבה כלל אפי' בפשיעה] והתוס' עצמו כתבו דהא בלסטים מזוין פטור אע"ג דגנב הוא [משמע לכאורה דס"ל בלסטים מזוין פטור משום גניבת אונס ולא ס"ל לחלק] מיהו גם משם משמע שיש לחלק מדלא הכריחו כפשוטו דגניבת אונס פטור מלסטים מזוין למ"ד גנב הוא ועיין:

בתוס' בד"ה **שאין הכלב וכו'**. וי"ל דהכא יכול לפנות המפולת תירוץ זה רעוע בעיונך שמה בגמרא דפסחים ע"ש:

## דף מב:

גמרא **ואי דשהה שיעור לאתויי ליה כו'**. [ה"ה דהומ"ל] אי בא מהרה שהיה של פקדון סמוך ושל בעה"ב רחוקים דדוחק לומר דאז פשע [השליח] דאי גם הסמוכין שלו אמאי אמר ליה תרמיי' מרחוקים [דסוף סוף הבעה"ב גלי אדעתיה דניחא ליה]:

ברש"י בד"ה **משלם בקרא וכו' הלכה כר"י וכו'**. וכ"כ התוס' שהיה מספקא ליה אי זה דומה לשוכר פרה וכו' ופשיט דדמיא לדר"י והא דמשלם בזול דינא הוא ולפירש"י עדיף טפי דפשיט כיון שאין כאן פשיעה כ"כ עשה פשרה ולא נתחוור לי שפיר דהא לעיל כתבו דטעמא דר"י הוא משום דאמר ליה דל אנת ודל שבועתך וכיון שאין השוכר יכול לפטור עצמו מן המשכיר אלא בשבועה יכול לומר דל אנת וכו' וכן עדים [יכול לומר דל עדים] אבל היכא דליכא למימר הכי משלם לשוכר כגון היכא דהוי [המשכיר] גופיה אצל המיתה כמ"ש לעיל (דף ל"ה ע"ב) בד"ה תחזור פרה וה"נ ליכא למימר דל אנת כו' אם לא שיאמר דל טענתך שהרי יש לספסר תביעה על היתומים והן יכולין לפטור עצמן מן הדין אך הוא אומר אי אפשי כלל בטענת' ואשתעי דינא בהדי בקרא משא"כ לעיל אי הוי גופי' בשעה שמתה אין כאן תביעה כלל על השוכר ועיין:

ומשלמין דמי בשר בזול. המאור פירש פירוש אחר משום דלשחיטה היה עומד והיה נגוד וכחוש דלא הו"ל ככי ושיני ואין אדם לוקח בשרו אלא בזול מכל שאר בשר ולא הוי ה"נ פשרה כלל וכתב הרמב"ן ז"ל דאין זה נכון דכל בזול פחות ממה ששוה בשוק

הוא ואם נותן לו כמו שאדם לוקח בשרו של זה אין זה דמי בשר בזול אלא בשויו הוא והעלה כפירוש התוס' שמשלם כשער של עכשיו שהוא שער הזול כיון שלא היה יכול להמתין וק"ל:

לעיל בעובדא דקרטליתא כתב הרא"ש ולא מחייבין לאשתבועי דלא אמר לה דלאו דידיה הוא אע"ג שטענה זו גורמת כל הפטור דמי יזקיקנו לו לידי שבועה זו שאין המפקיד יכול לטעון אלא שמא אמר לה והיא טוענת ודאי שלא אמר לה וגם בנה אמר כן ע"כ. וע"י גלגול שבועה דאותיביה בקרטליתא לא משבעינן לה הואיל וגם בנה אמר כן ובלא"ה עיין בסי' צ"ד [ס"ב דאין מגלגלין טענת שמא של תובע אלא במה שיש רגלים לדבר] (ח) והא דמשבעינן לספסרא שלא ידע פירש הרא"ש דקרוב לודאי הוא ספסרא בקי במומי בהמה גם עיין בהם ודמיא לסלע שנפל משנים וכו' רק איפכא קשה וז"ל הרמב"ן במלחמותיו והתימה למה הוא חייב הרי הוא כאומר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע שהוא פטור שכיון שאינו יודע אם נתחייב באותה שמירה אם לאו פטור הוא כענין מה ששנינו שאולה מתה ביום שהיתה שאולה מתה והלה אומר א"י חייב והוינן לה מנה לי בידך והלה אומר א"י הוא דפטור ואוקמוה כגון שיש עסק שבועה ביניהם וה"נ אמאי נוטל כלל זהו שאלה [ור"ל שהבקרא יאמר א"י אם אני חייב לך דדלמא אתה היית יודע וא"כ אין אני חייב בשמירה. זה היה במוסגר] והתשובה בזה שכיון שהבקרא בשעה שמתה ש"ש לספסר הוא ע"ד תחזור פרה לבעלים והרי לא שמר כראוי ונתחייב מעתה בתשלומין וזו אינה דומה למשנתנו דהתם א"י שהוא שואל עליו בשעת אונסין אבל זה מודה בחיוב שמירתו ואין טענת פשיעת הבעלים פוטרת לו כלום בשמא [ידע] אבל מחייבין את הבעלים שבועה שזה כלל גדול בדין כל שנוטלין ממון בדבר שאין הלה יודע נשבעין ונוטלין ע"כ. וז"ל הר"ן ואינו יכול לומר הבקרא איני חייב לך כלום דהא אומר מנה לי בידך והלה אומר אינו יודע פטור שהרי מת השור קודם ששילם הספסרא ליתומים דא"כ כבר נתחייב הבקרא ליתומים ואינו יכול לפטור עצמו בספק זה לומר שמא ידע הספסר משום דהספסר במקום יתומים קאי כיון ששילם להם ואין היתומים רשאין לעשות סחורה בפרתו שלו וחוזרת לבעלים הראשונים הלכך דמיא למנה לי בידך וזה אומר איני יודע אם פרעתיך ע"כ. ויש להרמב"ם פירוש אחר בשמעתין עיין בח"מ סי' רל"ב ובב"י [שהרמב"ם פוסק שהספסר פטור מלשלם ולכאורה לא משמע כן מהאי עובדא] ותמצית הפירוש הוא דכד אייתינן ספסרא הוי מרא דתורא פטור דלא הכיר [במום השור] ולא אמרינן מ"מ הטעה אותו וצריך לשלם דהו"ל [ללוקח] לאודעינהו דהיה לו לבדוק השור ולהחזירו קודם שימות והיה הספסר מחזיר לבעלים הראשונים ולית לן

לספוקי אלא אי משלם אפוטרופוס או בקרא ואמר היכי נידייני' וכו' נימא לאפוטרופוס וכו' לימא לבקרא וכו' ולא אמר נימא למוכר כו' מש"ה אסקינן משתבע ספסירא דלא ידע ומיפטר ומשלם בקרא ליתמי דמי בשר בזול דש"ש דיתמי הוא:

ותשובת הרא"ש דביצים וכו' [שפסק דאם הביצים מוזרות צריך המוכר להחזיר ללוקח וכתב הטור שזהו דלא כרמב"ם] לא דמיא להאי מלתא כלל כמ"ש הרב ב"י ז"ל שאין דרכן של ביצים [לבקוע אותן] ובעיניו פשטא דמלתא כן הוא [כפירוש הרמב"ם] ובעיני הוא דוחק גדול בפשט הלכה והוא נגלה דלפי"ז ספסירא או מוכר בעה"ב וליתא קמן דנשלם מניה שוין הן ולעיל הקשה מאי מספקא ליה סוף סוף בקרא ש"ש דיתמי הוא איבעי ליה לעיוני:

ויש עוד להראב"ד דרך אחר הביאו האשר"י שלא מדינא דתחזור פרה לבעלים הוא אלא מטעם דכ"ז שלא ידעו היתומים אין המקח קיים דשמא הוא בעל מום ועומד השור לחזור לבעלים ויחזיר להם הדמים צריכין הן לשומרו עד שיחזירוהו לבעלים שנמצא היתומים שומרי שכר על השור בשביל מעותם (ט):

ברש"י בד"ה **מהא רמי וכו'**. ואח"כ מתחיל הדיבור מאידך של פקדון:

בתוס' בד"ה **כל המפקיד וכו' שלא פשעה**. דאותביניה בקרטליתא שהיא שמירה כראוי למאי דסברה שהוא מעות הניתן להוצאה שהוא של בנה דאל"כ (י) למה תשבע הא איהי לא ידעה דשל פקדון הוי ואף אם פשעה מה יש לו דין עלי':

תוס' בד"ה **נימא כו' וקשה כו'**. לכאורה י"ל דהתם איירי במינוהו ב"ד כדקתני ואם הוחזקו נגחנים ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס כדבסמוך והכא איירי במינוהו אבי יתומים אך סמכו אירושלמי:

## דף מג.

בתוס' בד"ה **מאי אריא כו'**. לא הקשו לר"נ בקצרה דמסתמא לא פליגי (כ) וגם ר"נ גופיה אמר בשמעתין דבר תורה מעות קונות וכו' השתא נמי יאמר לו נשרפו מעותיך דאונס הוא ופטור לר"נ דהשתא לא צריך לדיוק דבלן גם לא נסתיים משם [דאסור להשתמש] לר"נ דכיון דאף דשרי להשתמש לא הוי אלא ש"ש לכן נתן לספר לא מעל כדבשמעתין דפריך ר"נ לר"ה מאי אריא הוציא וכו' גם לר"נ לא יתורץ בועי"ל [דלר"י ור"ה כו' שיכול להשתמש בהן כו' דלר"נ אף אם מותר להשתמש ש"ש הוי] ודוחק לומר דכיון דשרי להשתמש לאו כל כמיניה לומר נשרפו וכו' דמסתמא שימש בה ובנתן לספר [דלא מעל] לענין מעילה מהימנינן ליה דלא שימש דהא הכא בשמעתין גבי פקדון פטור מאונסין

לר"נ אע"ג דשרי להשתמש בה [אלמא דמהימנינן ליה דלא שימש] אך הא דשמא יאמר לו נשרפו כו' אין פירושו שישקר רק ר"ל שמא באמת יפול דליקה באונס ולא טרח ומציל כדלקמן בהזהב בהדיא לכך אוקמוה ברשותיה שיכול לחזור בו אם נתיקרה וירויח ויחזור מן המכר כו' כדלקמן א"כ לר"נ כיון דהוי ש"ש צריך לטרוח ולהציל [אבל על החטים לא הוי ש"ש אי הוי מעות קונות] או דיטרח ויציל משום הנאה שיהיה יכול להשתמש בהמעות ועדיף זה יותר מטעמא דשמא יתייקר וכו' לכן מקשו כיון דאסור להשתמש וכו' ולא הוי אלא ש"ח וכו' וק"ל. ועיין בעירובין בפרק חלון (עירובין דף פ"א ע"ב) בד"ה שמא יאמר לו נשרפו חיטך בעליי' וכו' שם תירצו עוד באופן אחר דמעות נוח לשמרן ואין טורח בהצלתן כמו פירות דאינו יכול להציל אלא בטורח גדול ומזה יצא לו למהר"ו כ"ץ ז"ל שכתב כן בסי' קצ"א הך תירוצא והתוי"ט כתב עליו ותמיהני וכו' דזו מנין לו וגם התוס' לא חילקו בכך. ועיין עוד שם בתוס' שהאריכו קצת ע"ש שמשמע דש"ש מחויב לטרוח ולהציל:

בא"ד **ועי"ל דלר"י וכו'**. מ"מ לר"ל לקושיא השניה דפוסק על הגדיש צ"ל תירוצים הראשונים:

## דף מג:

גמ' **אלא פשיטא כשעת הוצאה מבית בעלים**. ור"ע ביתר פליג או חפילו אחסר ולא תיקשי מתני' דכל הגזלנים כמ"ש בסמוך בד"ה ר"ע:

גמ' **אלימא רבא דאמר כב"ש**. ואף דאיהו יליף לה משואל ומצריכו לתרוייהו חד דלא בעי חסרון וחד דלא נימא דיו ולב"ש כתיב בגופיה על כל דבר פשע כדבסמוך ולא הוצרך א' לדיו (ל) מ"מ אפשר דרבא יאמר דטעמא דב"ש משום יתורא (מ) ועיין:

בתוס' בד"ה **ר"ע וכו' תימה וכו'**. נראה לפי' הרי"ף והרמב"ם במשניות [דאיירי הכא] בשבח שע"ג גזילה והוא כמו שאמר רב זביד פרק הגוזל קמא [דבשבח שע"ג גזילה כגון שנטענה אצלו ולא גזזה אף לר"י דנגזל והכא דלב"ה דגזלן הוי וסברי דר"י אייריי בגזזה] ע"ש בפירש"י אין מקום לדבריהם ופירוש כשעת תביעה אם היתה טעונה [אז] משלם טעונה כמו שהיתה בשעת התביעה [ולא מהני מה שגזזה אח"כ משום דבשעת התביעה נתחייב גם בהגיזה שעליה דשבח שע"ג גזילה דנגזל כרב זביד] ועיין. ואינהו מפרשי שאם גזזה לר"מ וב"ש משלם כשווי הגזיזה עתה בשעת תשלומין ולר"י וב"ה כמו שהיתה תחלה בשעת הוצאה מן העולם ור"ע ס"ל כשעת התביעה ולזה מקשו אי ס"ל שינוי קונה בשעת גזיזה קנאו למה ישנם שוויה עתה בשעת תביעה וכר"י דס"ל נמי שינוי קונה

משלם כשווי דשעת גזיזה בעין ואי אינו קונה וא"כ [לא] פליג עם ב"ש דס"ל נמי שינוי אינו קונה [רק] בשבחא דאחר שעת התביעה לז"א אם נתיקרה או הגדילה וגזזה אחר התביעה נמי יהא כו' ועוד דקאמר ומודה כו' וגם כי יגזזנה שיהיה השינוי במה שגזזה אפ"ה שינוי לא קני אבל אי ס"ל שינוי קונה י"ל דהשינוי הוא כשגזזה וכו':
בסה"ד ור"ע פליג אזול ויוקר. וס"ל בפקדון דבהיתירא אתי לידיה משעת תביעה הוא דמיקרי גזלן כדכתיב ביום אשמתו ואית ליה נמי מתני' דכל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה ועיין:

## דף מד.

גמרא **אמר לעבדו ולשלוחו מנין וכו'**. והוי מעילה וטביחה ושליחות יד ג' כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין לכ"ע ובעלמא אין שליח לדבר עבירה כדאיתא בקידושין דף מ"ב ומהר"ו כ"ק ז"ל כתב בש"ע שלו ע"ז נראה דהיינו דוקא שלא ידע השליח שהוא של אחרים או שאינו בן חיובא או שאין לו לשלם דהא אין שליח לדבר עבירה ע"כ וזה אינו. עד הנה עזרני ה' בסוף הקיץ שפ"ז:
מתני' הזהב קונה את הכסף וכו'. וזהב ונחושת לא הזכירו זה כנגד זה ובאשר"י ב' דעות יעו"ש ואם זהב הוי פירי הול"ל הזהב קונה נחושת וכו' ונחושת קונה את הכסף וממילא כ"ש דזהב פירי לגבי כספא ואם נחושת פירי הול"ל הנחושת קונה זהב כ"ש לגבי כסף דהא הזהב קונה הכסף (ג):
גמ' **תחזור ותשנה הזהב כו'**. הול"ל ותחזור ותשנה הכסף אינו קונה הזהב דשניהם קונין [דהיינו כסף זהב כילדותיה וכן זהב כסף כזקנותו] אין קשה כ"כ [דמטלטלין קונין זה את זה] ויש ליישב:
גמ' **בילדותיה מאי סבר וכו'**. וא"ל בילדותיה כקושית רב אשי ובזקנותיה כתירוץ רב אשי דמ"מ אמאי חזר מניה בזקנותיה כיון דעדיין י"ל כילדותיה או מקשה מאי סברת ילדותיה וזקנותיה גם אי אפשר לומר דיוקא דרב אשי בלא הסברת חריפי וחשיבי [ולכך משני בהכי]:
ברש"י בד"ה **הזהב כו' הלוקח דינר זהב כו'**. ולא מפרש הלוקח כסף כיון שמשך זה שכנגדו הזהב קנה זה הכסף דכיון דזהב פירי הוא נופל בו לשון לקיחה:
בתוס' בד"ה **הנחושת כו' ולר"ת דמפרש כו' צ"ל שיוצאין בדוחק אך לא כ"כ בדוחק כו'**. יש להקשות לכאורה נוכל לומר איפכא שיוצאת יותר בדוחק וקונה את המטבע אפילו במעות הרעות וכמו מטלטלין קונין את המטבע דבסמוך דפי' כל מה שהוזכר במשנה

אפילו אסימן כו' רק שאין סברא לומר כיון שיש עליו צורה שיהיה גרוע ממעות שנפסלו ועיין מ"ש בדבור שאח"ז לר' ישמעאל סגי בצורה וכו':

בסה"ד דמיקרי פירי לגבי כספא ולגבי מטלטלין מקרי טיבעא. ור"ל [הא דקאמר דמקרי טיבעא] היינו המטבע אינו קונה מטלטלין [אפילו מטבע אסימון] אבל מה שקונה [מטלטלין] מטבע אפילו במעות הרעות ואסימון אין זה רבותא דהא כל המטלטלין קונין זה את זה:

בתוס' בד"ה **אסימון וכו' וי"ל לפירש"י וכו'**. ר"ל אסימון פירוש כל דבר שאינו נגמר כתיקונו קרוי אסימון או שאין בו צורה כלל או אינה חשובה ובמלת לשון אסימון נכללין תרוייהו ומ"ש רש"י אין בו צורה ניחא שהן ג"כ נכלל באסימון ודוחק דרש"י שמפרש כן משום הא דר' ישמעאל ור' דוסא אמרו דבר א' וכן פולסא ניחא [דצורה שאינה חשובה ג"כ נכלל] ומה שהקשו מפרשי תוספות אמאי לא קאמר תרי גווני פולסא זה הבל:

ולמה שרש"י מפרש לקמן פולסא מחוסר צורה עיין ברש"י מסכת שבת תמצא שאין מקום כלל לקושית התוס' כאן וכמ"ש הם עצמן שם [דגם שם פירושו וליעבד ליה פולסא היינו עץ שאין בו צורה ולעשות עליו צורה]:

בא"ד **וא"ת מה בין אסימון כו'**. לאפוקי לר"ת דאסימון יש עליו צורה ניחא וסמכו דבריהם אחר קושיא ראשונה דבלא"ה י"ל דאסימון אין עליו צורה ועדיף ממעות הניתנין לסימן שיש עליו צורה קצת משום דבדבר מועט יטביע הרבה מהם משא"כ בצורה שאינה חשובה אך עתה קשה:

## דף מד:

גמרא **ואף ר"ח כו'**. עיין בתוס' ריש דף מ"ה ע"א:

גמ' **מידי דהוי אכסף לב"ה כו'**. אין זה המכריחני דאלולי זה ה"א אף בפירות על דינרין מחלוקת דא"כ כדקאמר אלא פשיטא בדינר זהב לימא בקצרה א"כ ש"מ זהב לב"ש וכסף לב"ה אינו שוה וא"כ הוסר המכריח [אע"כ דאיהו סבר דהוי ככסף לב"ה ולא שהוא מכריח]:

גמ' **לפליגו בפירות על דינרין**. יש להקשות לימא א"כ ה"א סלעים על סלעים או על דינרין לכ"ע אסור משום כסף ראשון ולא כסף שני להכי אשמעינן כסף על דינרין ש"מ דאין הטעם משום כסף ראשון וכו' דאל"כ ליפליגו בסלעים על סלעים השתא לפי מה דלא ידע משום רבותא דב"ה וכו' וק"ל:

ברש"י בד"ה **משער תנא וכו' יותר מך' דינרי כסף יחזיר לו הכהן ארבעה דינרין שהזהב כו' ואם נמכר בל' וכו' חמישית שבדמיו דהיינו ו' דינרין כצ"ל**. וכן הגיה מהרש"ל ז"ל והוא פשוט דלעולם ארבעה חומשי דמיו הם השיעור וד' חלקים מדינר זהב נשאר לכהן וחלק חמישית מחזיר לבעליו ואם יוקיר או הוזל הכסף הוקר והוזל והזהב כדקאי ולז"א כשל' בדינר זהב יחזיר לו ו' דינרין כסף וכשכ' בדינר זהב לא יחזיר לו כלום:

בתוס' בד"ה **נעשה כאומר לו עד שאמצא כו' ורב דבעי כו'**. והנ"י מפרש מה שנעשה כא"ל הוא הרבותא אע"פ שהלוה סתם וכו':

בתוס' בד"ה **אחד משמונה וכו' משער תנא במידי דאוקיר וזיל הא משער הכא תנא באיסר כו' כדאמר בקידושין כו' כצ"ל ודבריהם צריכין עיון מ"ש בקושיא הראשונה דהכא משמע כו' מדמצריך פרוטה כו' אם ר"ל דמקשי בתחלה אגוף הברייתא בלא מקשן מדתלי פרוטה באיסר ש"מ איסר קצוב יותר מפרוטה דאל"כ למה תולה הפרוטה להיות ח' באיסר אם כן מאי מקשו בקושיא ג' וגם מדמשער ליה כו' אלמא לא קיץ איסר ור"ל וא"כ מאי פריך משער תנא וכו' הא משער כו' ש"מ דאין הקושיא בברייתא למה תלי דינר כסף בהזהב אע"פ דכסף קיץ יותר (ס) ונוכל לומר דמעיקרא מקשו מגופא דברייתא מדתלי זה בזה ע"כ צריך האיסר להיות קצוב יותר מפרוטה וכנגד פרוטה טיבעא הוי ואם כי הוא עצמו האיסר משתנה ג"כ זה אינו קושיא דהתנא משער במידי דאוקיר וזיל אע"ג דלפעמים יהיה קידושי אשה בהרבה ופעמים במועט דלפעמים שמינית מאיסר מעט ולפעמים הרבה כקושית המקשן כאן זה אינו קושיא בלא זאת [היינו בברייתא בלא קושית המקשן] רק הקושיא מדתלי זה בזה ש"מ איסר לגבי פרוטה הוי קצוב ובקידושין וכו' ואח"כ מקשו לסברת המקשה דמקשה דלעולם צריך להיות טיבעא קצוב בלתי משתנה והלא משער כו' כדאמר בקידושין וגם האיסר משוער בדינר כו'**. אך הוא גופא קשה למה ליה למקשה לדייק מכח זימנין דמוסיף וכו' ולא כפשוטו מדתלי כסף בזהב ש"מ זהב קצוב יותר ודוחק לומר דדלמא לגבי דינר כסף קצוב יותר אבל לא לגבי שאר מטבע כסף כסלע ולזה מדייק משער תנא וכו' דאוקיר וזיל זימנין וכו' וא"כ בע"כ צ"ל לעולם קצוב גם לשונם לא מדויק הכי [דמקשו אגופא דברייתא] מדקאמרו דהכא משמע וכו' הלא גם התם בקידושין דקאמר פרוטה אחד מו' באיסר וכו' וקאמר הא דזול איסר קשה בלא גמרא דהכא למה תלה זה בזה ואם נפרש [קושיא ראשונה כמו שפי' מהר"ם] מדמצריך פרוטה להיות כו' [פירושו] מכח קושית הגמ' דאל"כ משער תנא במידי דאוקיר וכו' צריך להתבונן ולתת הפרש בין קושיא ראשונה לשניה ועיין:

בא"ד **וגם מדמשערו בדינר של כסף**. צ"ל לפירושם דבסמוך בד"ה מקח וממכר דלפרש"י אדרבה צריך להיות שניהם קצובין:
בסה"ד בכולהו נ"מ למקח וממכר. נראה לכאורה לפירש"י דלפירושם דבסמוך לא מצי למימר בקמייתא בפרוטה נ"מ למקח וכו' הא פעמים דזול איסר ועיין (ע):
בתוס' בד"ה **למקח וכו'**. כתב מהר"ש יצ"ו לפי' התוס' אע"ג דדינר כסף נמי עביד דאוקיר והוזל וכולהו משער להו בדינר זהב כמ"ש לעיל בד"ה אחד משמונה ה"נ הכא איירי בדינר כסף המשוער כבר בדינר של זהב שהוא חלק כ"ה ממנו ובו משערין האיסרין אם הוזלו כפי' התוס' ואין לקיים פירש"י ולומר דמיירי נמי באיסרין המשוערין כבר בדינר כסף שהוא חלק כ"ד ממנו דא"כ מאי קמ"ל אע"כ דאשמעינן לפי' רש"י דהכי שיעורו ואהא קשיא להו דהא זימנין דזיל וכו' ודו"ק עכ"ל:

## דף מה.

גמרא **כיון דלענין מקח וממכר כו'**. ולכאורה הומ"ל גבי מעשר שני גופיה לענין כסף אין מחללין [עליו] זהב [לב"ה] וכן כסף על זהב לב"ש ועיין בהמאור ומלחמות באריכות:
גמ' **ת"ש הפורט סלע ממעות מעשר שני כו'**. דאין סברא לומר כיון דנחושת פירי לגבי כספא לא מקרי כסף ראשון ולא כסף שני דהא כיון דמחללין מעשר שני עליו מעיקרא מיקרי כסף ראשון וכי הדר מחללין פרוטה על סלעים מיקרי כסף שני:
בשמעתין מסדר בלשון ב' קושיא ממשנה אחרונה קודם ממשנה שלפניו:
גמ' **אלא אי אתמר הכי כו'**. ר"ל אי איתמר לשון שני הכי איתמר [דלשון ראשון נשאר קיים דלא איתותב]:
בתוס' בד"ה **אלא לב"ש כו' א"נ ר"י כמתניתין דהזהב כו'**. כתב מהר"ש וכיון דבדהבא לגבי כספא סתים לן כב"ש לגבי ב"ה דהוי פירי ס"ל לר"י הכי אפילו לגבי נפשיה דהוי פירי ע"כ ודברים פשוטים הם:
בתוס' בד"ה **ושאני כו' וא"ת כו' לר"י דאמר מחללין כו'**. נמשכו אחר פי' רש"י ולכאורה אפשר לומר דהנ"מ דלא כסברת המקשה דסבר דהיכא דלגבי פירי הוי טיבעא לגבי נפשיה נמי הוי טיבעא אלא כסברת המתרץ דלגבי נפשיה הוי פירא כמו לגבי כספא כמו בדינר כסף לב"ה אם נאמר דמיירי בה וכ"כ מהר"ש:
בא"ד **ולב"ש נמי הוי טיבעא וכו'**. הוא פסק והכל נמשך אר"ח דלא פירש כן והכא מוכח דעכ"פ לגבי פירי טיבעא הוי וכו':

בתוס' בד"ה **בכל הסלע מעות כו' ועי"ל דהכא דוקא וכו'**. ר"ל לאפוקי במשנה שניה דהפורט סלע בירושלים אי אפשר לומר כן [ושם צ"ל תירוץ הראשון] וכתב מהר"ש אמ"ש ולא יחליף ב' וג' כו' כצ"ל ולא יחליף לכאורה בקמייתא לב"ה נמי דאמרי בשקל כו' לא יחליף כי אם פעם אחד ולא יפסיד מעשר שני וצריך לומר לפירושם דה"ק דאם ירצה לעשות בשקל כסף ושקל מעות בתחלה ואח"כ יחליף ג"כ אותו השקל מעות לכסף יעשה דהשתא יחליף ב' פעמים ויפסיד המעשר ומשום שזה דוחק בדברי ב"ה הוצרכו לפרש ועי"ל דהכא כו' עכ"ל [אף דלגבי משנה דלקמן לא מספיק תירוץ זה וכמ"ש הגאון לעיל מ"מ כתבו ועי"ל משום דהכא לא מספיק תי' הראשון]:

בתוס' בד"ה **ולפלוג כו' א"נ אתיא כר"מ כו'**. מקשין מאי מקשה לפלוג בסלעים כו' דאימא דאתיא כר"מ דאין מחללין כסף על כסף וכן הקשה מהר"ש בזה אפשר לומר שזה דוחק דיסברו ב"ש וב"ה כר"מ גם קושיא שניה דמהר"ש דלמא כיון דבסיפא דהך דהפורט פליגי ביה ניחא ליה למינקט ברישא בסלעים על דינרין מלתא דאתיא כב"ע גם זה אינו קושיא דעדיין יש להקשות למה נקטו פלוגתייהו בסלעים על דינרין ומסתמא אתיא כרבנן כו'. (עיין היטב כי כאן נמחקו איזה תיבות) (פ):

בתוס' בד"ה **השתא כספא כו' הא פשיטא כו' ולא פריך אלא למ"ד כו'**. דלא מסתבר להו לומר דבלשון זה ידע המקשה פשיטות דלשון ראשון נחושת באתרא דסגיין חריפי דא"כ לא הול"ל השתא כספא לגבי כו' ועיין:

אציעה לפניך החילוק שאמרתי בהלכה זו בקיצור בגמרא לגבי נפשיה מי איכא למ"ד כו'. קשה הא זהב לב"ה וכסף לב"ש שוין ומר שנה כגירסת רבי בילדותיה ומר כזקנותיה א"כ מאין הרגלים בפשיטות בכסף לכ"ע שרי וזהב לב"ש אסור ולמה מסתבר כסף לב"ה מזהב לב"ש אי משום דמשוה כל דלגבי פירי ולגבי נפשיה וכסף בהכרח לב"ה מחללין פירות עליו מדקתני סלעים [וע"כ דהוי טיבעא ה"ה לגבי נפשי'] משא"כ זהב לב"ש וכו'. (ועיין היטב כי כאן נמחק שורה אחת של הגאון המחבר הספר הזה) [קשה] מתניתין הזהב קונה את הכסף ע"כ לב"ש מיתני לה וקתני סיפא מטלטלין קונה מטבע מטבע אינו קונה וכו' ופירושו אפילו מטבע כגון זהב ומעות הרעות וכו' דלגבי שאר מילי פירא הוי ולגבי מטלטלין טיבעא הוי כמ"ש התוס' ש"מ דזהב לגבי פירי טיבעא הוי והיאך קאמר אלא דינר זהב וכו' וכ"ת למה אין אני מקשה לעיל מיד כדקאמר וחד אמר אף בפירות על דינרין מחלוקת [דא"כ קשה מתני'] י"ל דלעיל אינו קושיא דהיאך נדמה הדינים מעשר שני ומקח וממכר מדלגבי מקח טיבעא הוי נחלל ג"כ מעשר שני עליו אסימון ומעות רעות ג"כ טיבעא הוי גבי מקח לגבי מטלטלין וכי משום הא נחלל מעשר

שני עליו אבל לקמן [בלא"ה] קשה מאי מקשה לגבי נפשיה מי איכא למ"ד זיל בתר טעמא סאה בסאה [אמאי] אסור הא לא יהיב ליה טופיינא אלא משום דלמא איקור וכיון דפירי הוא דקמשתני וקמשבח לגבי מעות [להכי אסור] דינר כסף נמי לב"ה עושה סלעים דינרין משום דטיבעא הוי וכסף פירי למה יהיה שרי [ללות] דלמא היום יהיה כ"ה בדינר זהב ואח"כ כ' בדינר זהב וקמשבח לגבי דהבא אלא ה"פ דכיון דרבית סאה בסאה אינו רק מדרבנן ס"ל דוקא דדומה ממש לסאה דלעולם הוא פירי ומחזי כרבית ומה שפעם אחד מקרי טיבעא שאז אינו דומה לסאה שרי לזה מקשה אילימא דינר כסף וכו' והא לכ"ע מחללין עליו א"כ מקרי פעם אחד טיבעא אלא בדינר זהב דאין מחללין ולא מקרי לעולם טיבעא לב"ש והתרצן השיב בהיפך כיון דפעם אחד מיקרי פירי אסור וע"ז הקשיתי הא מקרי וכו' [גבי מקח וממכר לגבי מטלטלין מקרי טיבעא] אבל בקצרה מיד כי קאמר לגבי נפשיה וכו' מדמחללין ש"מ דמדמי דינים של מעשר שני לרבית א"כ גם אני מדמה [הדינים להדדי. מעשר שני למקח וממכר דמתני' דהוי זהב טיבעא לב"ש לגבי מטלטלים] ז"א דלעיל [הייתי אומר דלא מדמה הדינים רק קושיתו] הוא מכח כ"ש כיון דמקרי טיבעא לגבי מעשר שני כ"ש לגבי רבית ומקח וממכר אני אמרתי בהיפך דאע"ג דלגבי מקח טיבעא הוי [הרי] מעות הרעות שנפסלו ג"כ טיבעא הוי [גבי מקח כנגד מטלטלין] עכ"ז אין מחללין (צ) וי"ל דתיקשי בלא"ה היאך יסתום ר' כב"ש דב"ש במקום ב"ה אינו משנה אלא במקח וממכר כ"ע לא פליגי והזהב קונה את הכסף כזקנותו דר' דבמקח וממכר תליא בחריפות אבל במעשר שני פליגי וס"ל לב"ה דתליא בחשיבות. וכ"ת א"כ [בלשון ב'] מנ"ל למ"ד [אף בפירות על דינרין מחלוקת] דב"ש ס"ל בהיפך דב"ה דלמא שניהם שוין (ק) בל"ז י"ל דא"כ זקנותיה דר' דלא כמאן אך עתה דמתני הזהב קונה כו' כ"ע מודה דבמקח וממכר שאני י"ל כו'. ודקאמר אילימא דינר כסף לגבי כו' הא לכ"ע בין במקח וממכר בין במעשר שני טיבעא הוי אלא דינר זהב וכב"ש דהשתא י"ל לב"ש אפילו לגבי פירות פירא הוי ומתני' כב"ה. אך עתה קשה לקמן בלשון ב' כו' מ"ט דמ"ד אף בפירות על דינרין מחלוקת הלא אין המשמעות כך [דהא לא הוזכר בדבריהם רק כסף על דינרין] גם צ"ל פלוגתא רחוקה גם למה לא יהיה זהב לב"ש ככסף לב"ה מאי דוחקיה [אף אם נאמר דפליגי גם בטיבעא ופירי מ"מ מנ"ל למ"ד דלב"ש זהב אף לגבי פירות פירי הוי וגרע מכסף לב"ה] בשלמא בלשון ראשון י"ל דסמיך אלימודא כסף ריבה לב"ה אף במידי דלא חריף והנה לחלל פירות על דינרין א"צ קרא דבמקח וממכר נמי מיחשב טיבעא לגבי פירי אלא להורות אף כנגד כסף משום דתליא בחשיבות ולב"ש בהיפך כסף מיעוט כסף אין [זהב לא] ושלא יחלל דינרין עליו לא אצטריך דמהיכא

תיתי אלא להורות אף פירות אין מחללין עליו אבל עתה קשה בלשון ב' [דא"ל דלמ"ד אף בפירות על דינרין מחלוקת לא ס"ל הפלוגתא בכסף ראשון ולא כסף שני וא"כ י"ל כמו ללשון ראשון דפליגי אם כסף ריבה או מיעט דא"כ] כדמקשה ולמ"ד בסלעים כו' ליפלגו כו' למה לא מקשה אף למ"ד שני [ליפלגו בפירות על דינרין כדמקשה לעיל בלשון ראשון] ואי ידע ב"ה [כדמשני לעיל לרבותא דב"ה] גם עתה לא מקשה מידי הכל בל"ז [י"ל] דס"ל אף בזה מחלוקת בב' פלוגתות בכסף ראשון כו' [ולכך לא קשה לאידך מ"ד לפלגו בפירות] אך עתה קשה מנ"ל לעשות פלוגתא שניה אף בפירות על דינרין כו' כיון דאצטריך כסף ראשון לפלוגתא שניה וב"ש ע"כ לא דריש לה כלל [למעט פירות על דינרין]. הכל בל"ז [ר"ל בלא פלפול דלעיל לא קשה מדלא מקשה אף למ"ד שני ע"כ דסובר דפליגי בב' פלוגתות ותקשי מנ"ל פלוגתא שניה] י"ל תירוץ דלהכי לא מקשה למ"ד אידך משום דידע רבותא דב"ה דה"א [דבסלעים על דינרין] מודה לב"ש דפירי הוי אבל [למ"ד דפליגי] בפלוגתא דכסף ראשון א"ל [דה"א דבסלעים על דינרין] מודי ליה [דאסור לחלל] דכיון דלא ס"ל כסף ראשון כו' מ"ש האי מהאי ואי משום טיבעא ופירי זה לא שמעינן דס"ל לב"ש גופיה [דהא טעמיה משום כסף] ראשון אך עתה קשה לעיל ת"ש [הפורט סלע ממעות מעשר שני] כו' הא ידע סברת נחושת חריפא מכח סברת רב אשי לעיל הנחושת כו' בל"ז י"ל דתיקשי למה מביא ב"ה אלא הבין שפורט סלע על פרוטות ומקשה היאך רחוק כ"כ כו' וב"ה ס"ל לעיל דתליא בחשיבות בלא"ה י"ל לא ידע חריפי ולא ידע רק ילדותיה דר' אך עתה קשה מכח תי' קושיא א' (ר):

## דף מה:

גמרא **ועוד תניא וכו'**. קצת אפשר לומר אלולי פירוש התוס' דמקשה עדיפא מברייתא דלא תימא בחליפין שוה בשוה מטבע קונה ואפ"ה שאינו שוה בשוה אינו קונה [לכ"ע] ומתני' מיירי באינו שוה בשוה [שהבין דה"נ מסתברא ר"ל דמסתבר כמ"ד אינו נעשה חליפין כדקתני אינו קונה משמע דליכא ביה שום קנין כלל לזה כתב דממתני' אינו מוכח כ"כ דאפשר דמיירי מתני' באינו שוה] וסברא זאת [שיש לחלק] פי' לקמן למ"ד פירי לא עבדי חליפין דף מ"ו ע"ב בד"ה ולר"נ דאמר פירי כו' לזה מביא ברייתא דשוה בשוה הוא ועיין:

גמ' **אמר ר"פ אפילו למ"ד כו'**. דלא תימא כמו שלא נעשה אינו נקנה אע"ג דליכא טעמא דצורתא עבידא וכו':

בתוס' בד"ה **אין מטבע כו' ואי גם כלי לא הוי כו'**. נראה ודאי מגמרא במנא למעוטי כו' נשמע בקצרה דאי כלי לא הוי כבר ממעטינן מבמנא דהאי לאו מנא הוא רק סיימו דבריהם [ואי גם כלי לא הוי] אשאר ראיות שהביאו [דלאו פירי הוא] או אפשר לפרש דבמנא אינו רק מיעוטא לא לשלול כל שאינו מנא וה"א דממעט פירות ולא מטבע אע"ג דאינו כלי או היא גופא קמ"ל [במלת ביה דלאו כלי הוא]:

בסה"ד אפילו היכא שאינם יוצאין בהוצאה כו'. לכאורה אין אלו סתירות דבהדיא קאמר בפרוטטות דאידי ואידי פירי הוי ודאי האי מ"ד לא ס"ל כר"נ אבל מ"ד נעשה חליפין דלמא ס"ל כר"נ ונעשה ונקנה בחליפין משום דמטבע כלי הוא כיון דיוצאה בהוצאה ולכ"ע כלי הוא דא"ל אי הך מ"ד [דאין מטבע כו' ע"כ] ס"ל פירי עבדי חליפין מסתמא אידך לא פליג בהא [והוי ר"נ דלא כתרוייהו אע"כ דלתרוייהו לאו מטעם פירי נקנה פרוטטות רק משום כלי] דהא [סוף סוף] הגמרא קאמר פירי הוי ואפ"ל דלאו דוקא הוא דא"כ יהיה מוכרח דר"נ יסבור דמטבע נעשה חליפין דלא כהלכה [א"ו הא דקאמר אידי ואידי פרי ל"ד ומטעם כלי] ועיין:

ומ"ש אפילו היכא שאין כו' היינו למ"ד מטבע נעשה חליפין אבל למ"ד אין מטבע נעשה כו' עדיף פרוטטות ואניקי כיון דלית עלייהו צורה ליכא למימר דעתיה אצורה. וע"כ צריך לפרש לפי' רש"י [בד"ה מ"ט דנראה מדבריו דמטבע לאו כלי] היאך יתרץ ר"נ הברייתא דשולחני כיון דסובר מטבע אינו נעשה חליפין דפירי הוא והיאך יתוקן בפרוטטות דפירי הוא והא פירי לא עבדי חליפין ואפ"ל תי' רב אשי:

בתוס' בד"ה **מאי לאו וכו' וקתני אינו קונה ולא אינו מחייב וכו'**. ר"ל כיון דידע הסיפא מאי מקשה א"ה הזהב קונה כו' מחייב כו' ולדידיה מי ניחא הכסף אינו קונה כו':

בא"ד **אלא בדמים ומקשה א"ה כו' ומשני תני כו' אינו מגיה כו' יש מפרשים משום שרצו ליישב ועוד תניא ושלא תקשה גם הברייתא נגיה** [**ומאי מקשה א"ה כו' נתחייב גברא מבעיא ליה**] **לז"א אינו מגיה**. וי"א כמו השתא א"ש [דאין צורך להגיה] כיון דהמקשה סבר רישא דמתני' דמים וחליפין וקונה פי' גם כן דמים ודנקיט לישנא דקונה משום חליפין ומ"מ משמעות אתרוייהו וכו'. ולי נראה דבל"ז מוכרח לומר מגיה משום סיפא דמתני' הכסף אינו קונה כו' כמ"ש הנ"מ אך עתה שיש ליישב הסיפא [כסברת המקשה] מנ"ל [לדחוק] ולהגיה דאע"פ דבשביל ועוד תניא צריך להגיה אבל מ"מ היאך אמר הנ"מ ולהגיה למה כיון שאינו מוכרח לז"א אינו מגיה:

בסה"ד משמע דאי אפשר לקנות אלא במשיכת הזהב. דא"ל לא מחייב עד שימשוך שלשון עד שימשוך אינו נופל על מחייב רק על קנין שמשיכה הוא קנין ועיין:

## דף מו.

גמרא **דלית ליה סודר וכו'**. אי ר"ל הקונה למ"ד בכליו של קינה ולית ליה גורן עכ"פ המקנה א"כ אינהו ב' גברי רק ע"כ צ"ל דלשניהם אין סודר דאלו אית ליה [להמקנה] היה נותן לחבירו הסודר להקנות בו:

גמ' **עד תווך**. אפ"ל שמביאו לומר שמחמת שמחה נפיק לאפיה שסבור שלא יתנו לו שלא יחשבו זה לקנין א"כ אמאי לא הקנה לו בקנין של ק"ס או בקצרה דהא הקנה לו אסיפא דביתא אגב ק"ס לפי' רשב"ם בב"ב [לפירוש קמא שם. דמסתמא לא קנה מפתן ביתו בחזקה וכסברת הת"ח] דבלא"ה י"ל דאע"ג דס"ל מטבע נקנה בחליפין חשב דלמא אינהו לא יסברו כך ועשה קנין חזק ומועיל בבירור או י"ל בל"ז מ"ש זה או זה (ש) אך עתה שהו"ל ספק בקנין קרקע דהא שמח וכו':

ברש"י בד"ה **רב אשי אמר לעולם בפרוטטות כו' מדקתני יפה דינר ומיהו כו'**. הא גופיה קשיא למה תנא בברייתא יפה דינר ואי מתיירא שלא תימא מטבע נעשה חליפין וטעמא משום חליפין כ"ש דנימא דלכך קאמר פרוטטות [דטעמא משום חליפין ולא משום דנעשה כאומר וכו'] ועיין בר"ן תמצא יישוב לזה דלא שרי [בתורת דמים] אלא בפרוטטות דלא טבוע והו"ל כפוסק על פירות ומוזיל גביה אבל דינר טבוע אע"ג דמין אחר הוא שם טיבעא חד הוא:

בתוס' בד"ה **אידי ואידי כו' וא"ת לימא שהשולחני נתן לו מעות כו'**. למאי דס"ד בקנין אחר לא מקשה עדיפא שניהם מעות ובקנין אגב קרקע (ת) ז"א דהא מצאו בשוק קאמר ואני אעלה כשאבא לביתי דהשתא אינו אצל קרקע (א):

ומ"ש מהר"ש דתיקשי להו אף לדברי המקשה דאידי ואידי במעות ונתן לו המעות והקנה לו בק"ס המעות שבביתו ועולא לא קאמר אלא דאינו נעשה חליפין אבל מצינו למימר דנקנה בחליפין דז"א דהא סמכו לכאן משום דהך ברייתא דמעשר שני מסייע להו דש"מ דלא נעשה ולא נקנה וגם ר' אבא סיים למלתא מש"ה נקנה בחליפין דנעשה ונקנה שוין ואין מ"ד שמחלק רק ר"פ וכבר איתותב:

בתוס' בד"ה **ש"מ מטבע כו'**. נ"ל דסמכו אברייתא דהכא דלעיל י"ל מטבע נעשה חליפין נגד שאר מטבעות דליכא למימר משום שמא יאמרו לו נשרפו חטיך וכו' אוקמה ברשותיה שאם יתיקרו יכול לחזור בו דכיון דאידי ואידי מעות לא שייך זה (ב) ופי' ב' מיני חליפין או שניתן לו דמי המכירה בתורת חליפין ומפרש כן או מטבע נעשה חליפין כק"ס ואח"כ נותן לו דמי המכירה כפירש"י לקמן גאולה ותמורה ועל שניהם הקשו וא"ת והלא יאמר כו' ותירצו אמפרש בתורת חליפין לא שכיח כיון דסתם חליפין אינן שוות

מעות המקח ועל הא"נ דשכיח שהוא כק"ס תירצו שמא יסרב כו' ועיין. ומהר"ש כתב דלעיל י"ל דס"ל כמ"ד משיכה מפורשת מן התורה ועיין:

## דף מו:

גמרא **ואמר ר"ל אפילו כיס וכו' וש"מ מטבע נעשה חליפין וכפירש"י**. לפי' רש"י דלעיל דמטבע לאו כלי הוא לעיל דקאמר ולר"ל כו' הניחא אי ס"ל כרב ששת כו' הא ע"כ כרב ששת ס"ל דר"ל בהדיא אמר אפילו כיס וכו' בין לסברת המקשה מעות טוב או לסברת המתרץ באניקי בע"כ פירא הוי ועוד היאך מקשה מאמורא ר"ל על רב ולוי ע"כ צ"ל דלית לך אוקימתא אחריתא במתני' [דכל המטלטלין] ותקשי למ"ד פירי לא עבדי חליפין [לפירש"י דמטבע פירי הוא] והיאך יתורץ לאותו מ"ד דאע"ג דצורה נפסלה וליכא למימר דעתיה אצורה אכתי פירי הוא והיאך יתוקם מתני' ועיין בספר מלחמות שהעיר בקושיות אלו על רש"י ורז"ה ז"ל [שמפרש ג"כ דמטבע לאו כלי]:

גמ' **כיס מלא מעות וכו'**. למאי דס"ד מטבע נעשה חליפין אמאי קאמר כל המטלטלין קונין זה את זה הול"ל כל דבר קונה זה את זה ואפילו מעות נמי דהא ע"כ בקנין חליפין איירי דאי בתורת דמים לר"ל אף מטלטלין נמי לא ז"א ודאי מטלטלין נגד מטלטלין בתורת מקח וממכר קונה דהוי פירי רק אם שמין בדמים ונותן לו נגד דמי השור פרה [דקאמר לעיל יש דמים שהן כחליפין] הוא דאינו קונה [לר"ל. כדפריך לעיל ולר"ל כו'] וראיתי בתשובה שהאריכו בפשט הזה ואין בידי כעת:

ברש"י בד"ה **ה"ק ופירי נמי כו' ומאי חליפין כו'**. רצה לדחוק לפי דרכו דלעיל דמטבע פירי הוא ולאו כלי וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה אין מטבע נעשה חליפין וז"ל מלחמות [בקושיותיו על רש"י ורז"ה] ועוד דאמרי' ולמאי דס"ד כו' ופירי נמי כו' אי ס"ד דמטבע היינו פירות ואשמעינן רישא מטבע נעשה חליפין וכ"ש שאר פירות אמאי אצטריך למיהדר ופירי נמי כו' דהא אנן בפירות קאיירינן ועסוקין ובעדיפא מנייהו דהיינו מטבע ואע"פ שרש"י ז"ל דחק עצמו בזה ופירש דה"ק כל הנעשה וכו' דהיינו מטבע וכו' אם נתנו בתורת חליפין קנה וכיצד חליפין כו' אין זה נכון דמאי כיצד חליפין הא לא קתני דינא אלא שור בפרה קתני וכבר אמר לך כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין ברישא אשמעינן כיצד מחליפין ובסיפא לא קתני כלום ועוד הול"ל כיצד החליף מטבע במטבע ותו לישנא דופירי נמי לא דייק כוותיה ע"כ:

ברש"י בד"ה **הניחא לרב ששת כו' בין למאי כו'**. ע"ז מתמיה במלחמות אי אר"נ קשה מתני' היכי אתינא השתא למקשה לר"נ ממתני' גופיה והא הכא לא אעיקר מימרא דר"נ

קיימא כו' ומשום דאקשי מיניה ללוי איכפל גמרא למקשה מיניה לכ"ע. ועוד כיון דמתני' גופיה קתני בסיפא בהדיא שור ופרה דהיינו פירי לא הול"ל הניחא לר"ש כו' אלא נימא תהוי תיובתא דר"נ כו' ולא שייך למימר הניחא אלא בפירוקא דגמרא דלא מפרשי במתני' אבל ממתני' גופיה לא אמרי' הניחא ותו דקאמר מאי כיצד ואלו מתני' גופיה קשה הול"ל אלא לר"נ קשה דשור ופרה קתני דהוי פירי ש"מ דר"ל דכיצד קשה לולא מתני' גופיה כו' ע"כ:

ברש"י בד"ה **ה"ק וכו' רישא וסיפא חדא היא**. היינו לפי האמת כדמפרש ואזיל כל הנישום דמים וכו' בדבור שאח"ז (ג) אבל למאי דס"ד כל הנעשה רישא איירי במטבע בתורת חליפין כמו שמקשה ש"מ מטבע נעשה חליפין וסיפא כיצד יש דמים שהן וכו' אליבא דר"נ ופירי נמי עבדי אליבא דר"ש וה"ה נמי דמצינו למימר אליבא דר"ש ג"כ ויש דמים כו' אלא דעדיף ופירי נמי אליבא דר"ש גם משום דר"ל:

ברש"י בד"ה **כיצד**. פתח דבריו אינן בסגנון סוף דבריו שמפרש אח"כ ששם לו השור תחלה בדמים ע"מ ליתן לו פרה באותן מעות ועיין. ומ"ש [בתחלה] נתחייב בעל הפרה לתת לו וכו' ואח"כ מפרש נתחייב זה לוקח שני באונסין דבסמוך קאי אירישא דמתני' בתחלה דרך כלל כל הנישום כו' דגרסי' ב' פעמים זה [דקאי אב' גברי להכי מפרש נתחייב זה לוקח שני] וכאן אסיפא כיצד לא כתב בנוסחו ב' פעמים זה והוא גופיה [דחדא הוא וכמו שפירשו התוס' לעיל בד"ה כל הנעשה] וק"ל:

ברש"י בד"ה **גזירה וכו' שאם יתיקרו כו'**. מפרש כמו שסבר הגמרא טרם בואנו לאמת בדר"ח קמיפלגי:

ברש"י בד"ה **ולר"ל כו' וכדשני ר"י כל הנישום כו'**. וה"ה לס"ד כל הנעשה:

ברש"י בד"ה **תרגמה כו'**. לכאורה היה נראה לומר כיס דינרי אניקי בכיס דינרי אניקי ממטבע אחרת כמשמעות הצריכותא [דלישנא דאי אשמעינן כו' משמע דקאי אמאי דנקיט רב אחא תרוייהו]:

בתוס' בד"ה **ופירי נמי וכו' ונראה דשור כו' הוי כו' ולמאי דמשני כל הנישום כו'**. אבל למאי דס"ד לית לן לאוקמי הסיפא אלא בבשר שור בפרה דהיינו נמי פירי דליכא לאוקמי בחיים דכיון דקתני ברישא דמטבע נעשה חליפין דהיינו כלי לא אצטריך ליה למתני בתר הכי שור ופרה דמשום כלי נמי נגעו בהו כ"כ מהר"ש:

בא"ד **וא"ת לישני וכו' וי"ל וכו'**. ר"ל דהא ודאי לא מקשה לס"ד היאך הבין המשנה אליבא דר"נ דאה"נ דקשה ג"כ אר"נ ומקשה לקדמונים רק מקשה לר"נ מסברת הקס"ד היאך יפרש המשנה וע"ז קשה להו דר"נ יפרש המשנה כפי קושטא דמלתא היום כל

הנישום וכו' ולא יפרש ופירי נמי וכו' ותירצו דמסתמא ר"נ וכו' וכיון דמ"ד מטבע נעשה חליפין בע"כ מפרש כל הנעשה בהכרח צ"ל סיפא דכיצד וכו' ופירי נמי וכו' ומ"ד אינו נעשה אינו חולק בזה וכו' ויהיה ר"נ דלא כמאן ע"ז תירצו ויש דמים שהן כו' וגרסינן כל הנעשה וכו' לאותו מ"ד דמטבע נעשה וכו' וכיון דלא [מוכרח ד]ס"ל פרי נעשה חליפין א"כ גם מ"ד שני אין הכרח שיסבור [פירי נעשה חליפין] ויפרש כל הנישום כתירוץ דרב יהודה וה"נ מסתברא [נשאר] לפי האמת [דפשטא דלישנא משמע הכי טפי] ודו"ק:

בתוס' בד"ה **ולר"נ וכו' וי"ל דומיא דרישא דכל הנישום וכו'**. במהר"ש פירש [הא דנקטו כל הנישום] היינו לשיטת רש"י דפריך לר"נ נמי למאי דמשני כל הנישום דמיירי נמי רישא דמלתא דהיינו כל הנישום בחליפין כלי בכלי היינו אפילו אינו שוה וסיפא דמלתא כיצד החליף דומיא דהכי אפילו באינו שוה וכו' ואינו מחוור [רק] דמקשו בין לכל הנעשה או לישנא דכל הנישום כקושית תוס' לעיל [בד"ה פירי וא"ת לישני דר"נ יתרץ כל הנישום] סיפא באינו שוה כו' (ד):

בא"ד **וא"ת ולמ"ד בין פירי בין מטבע כו'**. כתב מהר"ש מכ"ש דתקשי להו למ"ד פירי עושה חליפין מטבע אינו עושה חליפין קרא למאי אתי דפירי אפילו אינו שוה עושה חליפין דבשוה אפילו ר"נ מודה ומטבע אפילו בשוה אינו עושה חליפין כמו שהוכיחו מכח פרכא דגמרא אלא משום די"ל דמ"ד פירי עושה חליפין דאית ליה כמאן דאמר מטבע נעשה חליפין ובשוה [ופלוגתייהו דרב ולוי בשוה דוקא] ולהא אתיא קרא אבל השתא לפי תירוצא דלעיל דתלמודא מדקדק למ"ד כל הנעשה מטבע נעשה חליפין דסיפא החליף כו' דומיא כו' אפילו באינו שוה והשתא תקשי להו למ"ד פירי עושה חליפין נהי נמי דס"ל כמ"ד מטבע נעשה חליפין תקשי ליה קרא למאי אתי דהא במטבע נמי אפילו אינו שוה:

## דף מז.

גמרא **ת"ש הרי שהיה תופס כו'**. לפירש"י דלעיל דשור ופרה חיים מיקרי פירי א"ל דלמא הא משום דהוי פירי. אמאי תלאו בכך וכך כו' מיהו גם לתירוצא דרבא לא תליא בכך וכך והול"ל משום דהוי פירי. וז"ל מהרז"ה רב אדא בר אהבה כר"ש ס"ל דפירי עושה חליפין מש"ה אייתי ראיה [ומיושב קושית הגאון המחבר] ורבא דחאה דכל חליפין מיקפד קפדי וקני והכא בין לר"ש בין לר"נ נמי אע"ג דפירי לא עבדי חליפין כיון דס"ל כר"י דד"ת מעות קונות ויש דמים שהן כחליפין משום דמלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ה"נ מלתא דלא שכיחא היא ודמים קונה כחליפין אי לאו דלא הוי משיכה מעליא כגון דאמר

ליה חמור בפרה וטלה וכו' וטעמא דהאי אמר ליה בכך וכך והאי אמר ליה נמי בכך וכך שעשאו דמים ודמים קונה במקום זה כחליפין אבל בחליפין סתם בלי שיעשה דמים אפילו בלא פרה וטלה כך הוא דינם שלא קנה עד שימשכו זה וזה כל אחד מהן את של חבירו למה דקי"ל פירי לא עבדי חליפין וצריך משיכה לכל אחד ואחד ע"כ. וכתב ע"ז הרמב"ן דאינו דהא אמרינן השתא חליפין ומקפיד עליהן חליפין נינהו וקנה דעיקר חליפין בהקפדה נינהו דלאו בשופטני עסקינן וכ"ת התם בדלא אמר ליה בכך וכך אני נותן אלא ששמאו אם שוה זה כזה ומש"ה הוי חליפין אכתי כי איבעי לן אי קנה אי לא הא קס"ד דאי דמים נינהו לא קני דהכי איבעי ליה אי נימא חליפין נינהו וקני או דלמא הואיל וקפדי עלייהו הו"ל מעות ואינו קונה עד שימשוך גם השני וש"מ דאי דמים נינהו הו"ל מטבע ואינו קונה משום דהא שכיחא היא וגזרו ביה רבנן וכו' וצ"ע:

ברש"י בד"ה **חליפין ומקפיד כו' חפץ בחפץ כו'**. מהו מי קני כו' הרי הן כדמים כו'. והא דבמתני' כל המטלטלין קונין זה את זה בין בתורת דמים בין בתורת חליפין כפירש"י במתני' הוא לפי האמת דהכא [כדרבא] דחליפין כלי בכלי וכמו הרי שהיה תופס פרתו וכו' בכך וכך כו' חמורך בכך וכך דהיינו בתורת דמים קנה דמטלטלין זה בזה מיקרי הכל חליפין [זהו כשיטת הרמב"ן דלעיל בסמוך] או דהוי מלתא דלא שכיח לא גזרו כו' [זהו כשיטת הרז"ה דלעיל] כדלעיל בכל הנישום ויש דמים כו' (ובמטלטלין מקרי הכל חליפין):

ברש"י בד"ה **ל"ש דקונין כו'**. לפי"ז דקאי אקרא אינו מדויק לישנא דלא שנו ואפ"ל דעכ"פ קאי אברייתא מדנקיט [כלי] קאמר רב נחמן דוקא כלי ובדוקא נקיט ור"ש ס"ל לאו בדוקא נקיט:

ברש"י בד"ה **האי לקיים כל דבר גאולה ותמורה**. ר"ל בין כלי בין קרקע ופירי [נקנה במנעל] וכמ"ש רש"י לעיל [דף מ"ה ע"ב בד"ה מידי דהוי אפירי לר"נ]:

בתוס' בד"ה **בכליו של מקנה כו' דוקא בכליו של מקנה כו' ואי לוי סבר כו'**. דבלא"ה י"ל כיון דלוי ס"ל ג"כ בשל קונה פליגי לעיל [במטבע] אם הקנה בכליו של קונה רק א"כ עדיין י"ל דפליגי בשוה בשוה דמועיל כליו של קונה ללוי כמ"ש לעיל [בד"ה ולר"נ]:

בתוס' בד"ה **גאולה וכו' מפרש ר"ת וכו'**. לא נתחוור לי מאי דוחקיה לבדות מלבו דבר דלא נזכר בגמרא דלא קאמר אלא גאולה זו מכירה תמורה זו חליפין גם לפירושו מאי מקשה לר"נ הא כתיב לקיים כל דבר [הא אתי לרבויי אינו שוה] או היאך יפורש המקרא [כוונתו לקושית מהר"ם וז"ל שהרי מסיים בסוף המקרא שלף איש נעלו וגו' דכל הקנינים הן ע"י נעל] וצ"ע:

בתוס' בד"ה **קונין בכלי וכו' כתבו על איסורי הנאה כשר וכו'**. ומ"מ גבי ק"ס בעינן דומיא דנעל [ולכך אין קונין באיסורי הנאה כדלקמן ריש ע"ב]:

## דף מז:

גמרא **תנן אבל אמרו מי שפרע**. מקשה מקודם מסיפא ואח"כ מרישא יתישב עם מ"ש התוס' בד"ה דברים ואיכא בהדייהו כו' [דבל"ז אין מקום להקשות וכקושית התוס']:
בתוס' בד"ה **נשרפו כו' הקשה ריב"ן כו' ותי' כו'**. בתוס' עירובין ס"פ חלון הקשו לפירוש ריב"ן א"כ כשנתן הלוקח מעות ולא משך יאמר לו המוכר נשרפו מעותיך בעלייה כיון דאין המעות קונות לו ובלא"ה י"ל לא חיישינן להכי דלא שכיח שיאחר המשיכה לאחר נתינת המעות כיון דאין מעות קונות אבל לתירוצו נמי לא היה למיחש שמא יאמר הלוקח נשרפו חטיך דלא שכיח שיאחר הכסף אחר משיכה כיון דמשיכה לחוד לא היתה קונה ע"כ. וע"ל בתוס' ס"פ המפקיד [בד"ה מאי אריא הוציא שם לא הקשו זה לפי' ריב"ן דוקא. וע"ש מה שתירצו]:
בתוס' בד"ה **אי אמרת כו' דאף לר"ש אית ליה דר"ח כו' דלרבנן ור"ח שניהם חוזרין כו'**. צ"ל דודאי עובדא דפרזק כו' ופסק דיכול לחזור בו מדהביא אבבא דר"ש משמע דגם ר"ש ס"ל הך ומ"מ ר"ח גופי' בהכרח ס"ל אף בלא נשרפו ואפילו בחד תרעא יכול לחזור מדתלי משיכה דלקוחות שהלוקח יכול לחזור בו במשיכה דמוכר ובנשרפו אדרבה עיקר התקנה היה לפי' ר"ת שהלוקח יכול לחזור בו וע"י כן יהיה טרח ומציל לא משום דהמוכר יחזיר משום ריוח שיתיקרו והול"ל כשם שתקנו משיכה בלקוחות כו' אבל בחד תרעא תחלת התקנה היה במוכר שהכל בידו ועיין דלכאורה הפירוש תמוה דהא ר"ח בחדא כלליהו ובחד תרעא צריך לקבל מי שפרע ואפילו ביוקר וזול כעובדא דזבין מלחא ואוקיר ובעובדא דהתם דהוי כנשרפה א"צ לקבל מי שפרע ועוד מ"ט נאמר בחד תרעא יכול לחזור לרבנן שניהם [והול"ל דרק המוכר חוזר מפני שהכסף בידו וכר"ש] ובזה י"ל דכיון דחכמים הפקיעו קנין המעות לא פלוג בתקנה אבל לר"ש למה ביוקרא וזול שניהם יכולין לחזור כיון דבחד תרעא לוקח אינו יכול לחזור וצריך ליתן טעם:
ולפירוש תוס' אא"ב דגמרא קאי אפלוגתא דחד תרעא וניחא המוכר משום שהכל בידו ולא לוקח כדין תורה אבל למ"ד משיכה מפורשת וכו' שניהם יהיו יכולין לחזור:
עתה אכתוב קיצור מחלוקת המאור והמלחמות הרי"ף כתב שמעינן מהא דכמה דלא משכיה לוקח לזביניה ואיתניס דלמוכר איתניס ואית ליה ללוקח למימר תן לי את מקחי או מעותי וכו' וע"ז כתב [הרז"ה] שאם אינו בעולם דנאנס או אבד או נשרף כיון דקי"ל

מעות קונות ד"ת אינו יכול לחזור בו אלא כ"ז שהוא קיים והאי דאמרינן ד"ת כו' [שלא יאמרו נשרפו חטיך כו' אף דגם עתה יוכל לומר נשרפו דאחר השריפה אין הלוקח יכול לחזור. פירושו דיטרח ויציל] כי היכא דאי מתרמי ליה רווחא ליהדר ביה והיינו דאמרי' עיקר המשיכה לא תקנוה אלא במוכרין ואגב מוכרין תקנוה ללקוחות [לרבנן] דאלו לדברי הרי"ף עיקר תקנת המשיכה ללקוחות היה [כדי שיטרח ויציל שלא יחזור בו הלוקח] וראיה מיהיב יתמי זוזי אפירי וכו' [בגיטין דף נ"ב] ועוד מעובדא דפרזק וכו' טעמא דאתי מקמי אונסא אבל לבתר אונס לא יכול למימר הכי דאלת"ה למה ליה להאי גברא לערעורי עד אונסא לשבקיה כדקאי ואע"פ שנוכל לומר מעשה כך היה מ"מ לא הו"ל להגמרא להביאו [אלא לאורויי דדוקא מקמי אונסא הדר] והאי דפרק אותו ואת בנו בארבעה פרקים משחיטין את הטבח בע"כ כו' לפיכך אם מת מת ללוקח ופריך והא לא משך וכו' [אף דלאחר שכבר מת הוא. משמע דאפ"ה מצי לוקח למיהדר] התם זיקא בעלמא שקיל וחשיב המקח קיים [כיון שהבשר קיים] וכו' ע"כ והשיגו הרמב"ן שעיקר התקנה שיחזור בו המוכר שהכסף והפירות בידו כדברי ר"ש ובכך די לנו לפי שיטרח ויציל הואיל ויכול להשתכר בו כפירש"י ז"ל וזהו שאמרו בגמרא אלא לר"י מאי איכא בין ר"ש לרבנן כלומר במאי טעמא פליגי רבנן עליו ופירשו שחביריו של ר"ש חולקין ואומרין שהשוו חכמים מדותיהם ואמרו ששניהם יכולין לחזור בהם שכדרך שתקנו במוכר וכו' וכ"ש שיטריח ויציל וא"ל מפני מה לא אמרו שיכול הלוקח לחזור ולא המוכר שהרי עיקר התקנה שיחזור בו המוכר שכספו ופירותיו בידו כר"ש ובהכי סגי לן דודאי יטרח ויציל ולא אמרו שיחזור בו הלוקח אלא להשוות המדות תדע ששניהם חוזרין שאם אתה אומר אין הלוקח יכול לחזור בו כשנשרפו א"כ לרבנן אמאי יטרח ויציל אי משום שמא יתיקרו ויחזור בו והלא יש לחוש שמא יוזלו ויחזור בו הלוקח ונמצא מפסיד בהצלתו והזול מצוי בפירות כמו היוקר שהרי הוא מוכרן עכשיו ואינו ממתין לשמא יתיקרו שיותר הוא חושש שמא יוזלו נמצא שאפשר שיפסיד בהצלתן ולמה יטרח בהן והוא קרוב להפסד כשכר [בשלמא] לר"ש כיון שאם הוקר מוכר חוזר בו ואם הוזלו אין הלוקח יכול לחזור איכא רווחא וטרח ומציל אבל לרבנן ליכא רווחא כו' ועוד האריך. ובדברי רש"י ד"ה כך תיקנו משיכה ללוקח וכו' מטין לענין דינא לדברי המאור (ה). עיין בהגהת אשר"י:

## דף מח.

גמרא **קרא ומתני' מסייע וכו'**. ע"כ אף לר"ל אליבא דר"ש מעות קונות [וע"כ דצריך לישב הקרא אף לר"ל לר"ש]:

ברש"י בד"ה **קאי באבל משום כו' ונ"מ כו' אם קידש בו את האשה כו'**. הלך לדרוש נ"מ ממקום אחר ולא מספיק עצמו בנ"מ דלעיל יש דמים שהן כחליפין כיצד החליף כו' ודין דר"ה מכור לי באלו כו' משום דא"כ לא יהיה ביניהם רק מלתא דלא שכיחא דהא ע"כ לא שכיח מדקני לר"י ואם רש"י לעיל בד"ה כדרך שתיקנו בדוקא נקיט שאם יראה הלוקח דליקה באה כו' וכדעת המאור אז יש לתמוה אמאי נקיט נ"מ ממקום אחר והלא נ"מ בשמעתין [בנשרפו] שדין גדול הוא. וז"ל הרמב"ן אחר הדברים שהעתקתי לעיל ועוד שאם תמצא לומר לר"י שאין הלוקח יכול לחזור בו בנשרפו הואיל ומעות קונות מד"ת נימא מאי איכא בין ר"ל לר"י איכא בינייהו כגון שנשרפו מדלא אמרינן הכי ש"מ דהשתא ליכא בינייהו מידי אלא דמים שאינן מצוין כדמי שור בפרה ואין דרך בעל גמרא לומר איכא בינייהו דבר רחוק וכו':

ומיהו יש עוד נ"מ טובא באם עלייתו של לוקח מושכרת למוכר או השוכר (ו) הקנה מטלטלין בכסף לר"י דליכא למיחש לשמא יאמר לו נשרפו כיון שהגוף שלו וגם נ"מ במעילה כדבסמוך בנתנו לבלן וכו' גם מ"ש התוס' לעיל סוף פרק המפקיד [בד"ה מאי אריא הוציא דלר"י מותר להשתמש במעות] ועוד הרבה:

ברש"י בד"ה **מעושק הוא דאהדריה קרא וכו'**. אינו מחוור לי פירושו דא"כ מאי משני הכא במאי עסקינן כגון כו' עדיין מי מכריחני לכך דלמא בלא משיכה ומעושק הוא דאהדרי' ואח"כ ראיתי במקרה בספר ת"ח וז"ל ופירושו תמוה דמאי משני דאי אהדריה קרא לא תיובתא ולא סיוע דר"י אוקמיה בדלא משך א"כ השתא נמי דלא אהדריה קרא לא הוי סייעתא דהדרא קושיא לדוכתיה אימא מעושק הוא דאהדריה קרא דכיון דאהדריה קרא לעושק לא צריך לאהדורי לתשומת יד ולעולם תרוייהו בדלא משך ואכתי ליכא סייעתא ועוד קשה דבסמוך פריך ר"פ ותשומת יד לא אהדריה וכו' והתניא והא לדידיה נמי קשה דס"ל דעושק דקרא במחוסר משיכה א"כ ריבויא דאו מכל למה לי למיהדר לתשומת יד והלא מעושק הוא דאהדריה קרא וע"ק מאי פריך א"ה תשומת יד נמי כו' ולפירש"י אדרבה אי אהדריה קרא נמי לתשומת יד מיותר ועוד דמאי א"ה דקאמר תיקשי נמי לדידיה דס"ל דעושק דקרא בלא משיכה הוא ליהדר נמי לתשומת יד ולוקי בלא משיכה א"ו ס"ל דבכלל עושק הוא א"כ השתא נמי לשני הכי וע"ק אמאי פריך לר"ל מתשומת יד דקאמר אימא מעושק וכו' טפי הו"ל למיפרך תיובתא לר"ל מעושק דמחייב

אפילו בלא משיכה ועוד לישנא דאימא מעושק וכו' לא משמע כן דהול"ל אימא מעושק ילפינן לה ועוד דקאמר לא תיובתא כו' תיובתא מאן דכר שמיה הול"ל אי אהדריה לא הוי סייעתא ע"כ ואף כי הרבה בקצת קושיות של הבל עכ"ז צריך להבין דעת רש"י והוא מסיים דהכי פירושו מנ"ל לאתויי סייעתא לר"ל מתשומת יד כיון דלא אהדריה קרא אימא איפכא לאתובי תיובתא מעושק דהדר קרא הבמ"ע וכו' ופריך א"ה כו' בשלמא לדידי אה"נ דאהדריה קרא נמי לתשומת יד מריבויא דכל אשר ישבע אלא לדידך דאמרת דתשומת יד לא אהדריה ועושק דאהדריה מוקמית לה כגון שנטלו וכו' א"כ תשומת יד נמי ליהדר ולוקי כגון שנטלו והחזירו ע"כ:

ברש"י בד"ה **מעל אע"ג דלא משך כל הפירות כו'**. ולעיל אמרי' שמשך ממנו פרה ולא טלה לא קנה כלל אפילו כנגד הפרה וכמאן דלא משך דמי וצ"ע בר"ן שם שמוכיח דוקא כגון האי [בפרה וחמור] שאינו ראוי ליחלק כיון שלא קני כולה אף חציו לא קנה אבל אם החליף פרה וטלה בכור חטין ומשכו לפרה ולא לטלה קנה חטין כנגד הפרה ע"ש [דא"כ אין ראיה מנתן לסיטון דמעל משום הך דכנגד מקצת הפירות שמשך דקנאן]:

בתוס' בד"ה **תשומת יד וכו' ה"נ וכו'**. לא נתחוור לי היטב ועיין. גם במ"ש מהר"ש. גם בד"ה בלן וכו' וד"ה נתנו לסיטון וכו' לא עיינתי בהם כעת:

## דף מח:

ברש"י בד"ה **הוא סבר כו'**. לא נתחוור למה מפרש בר"ח בר"י דלא ידע ברייתא דבסמוך דאם נתן לו מעות בתורת פרעון קנה כולו ומאי דוחקו נימא דכשינויא דבגמ' ס"ל חילוק בין מקרקעי למטלטלי וכרב דדוחק לומר שא"כ לא היה ר"י דן והוציא ממנו מסברא בעלמא כיון דאיהו לא ס"ל הכי אלא גם ר"ח בר יוסף לא היה מסתבר ליה חילוק בין מקרקעי למטלטלי וס"ל לעולם כנגדו קונה והוכיח לו מברייתא וכו' עד שמצאתי ביש ספרים מוגה והוא סבר כנגדו קונה לקבל מי שפרע ולא קנה כל הפיסוק והוא היה חפץ ליתן כנגד מה שקיבל וחזר בו על השאר ואח"כ מתחיל הדבור רב אומר כו' [כנגדו הוא קונה אם מכירת קרקע הוא כו'] ומ"מ קשה מאי דוחקיה דרש"י לפרש ברב דלא כמסקנא ואח"כ מצאתי בתשובות ר"י קולון שנשאלה לו שאלה זו וכו' ואני אוסיף להקשות דע"כ אף לפי סברת המקשה לא איירי רב במקרקע דאל"כ למה ליה למימר מאי לאו ה"ה למטלטלין ועיין ומהרי"ק האריך ולדעתי לא העלה בידו כלום ותוכן דבריו שהיה קשה לו דבכוליה פרקין קרוי זה אינו קונה אע"פ שמקבל עליו מי שפרע אין דינר זהב קונה טלית וכו' ודומיהן וקאמר שמזה יצא לרש"י דע"כ רב במקרקע נמי איירי ולהכי קאמר

קונה קנין גמור ולפי האמת [דבקרקע קונה כולה] י"ל רב איירי בנתן לו סתם דאינו קונה רק כנגדו ובריית איירי בנותן לו במפרש בתורת פרעון קונה כנגד כולו והא דלא מתרץ כן ע"כ י"ל בריית בסתם נמי איירי דאל"כ הו"ל לפלוגי מניה וביה אמר רבי שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בסתם אבל כו' אלא על כרחך בסתם נמי קונה כנגד כולו וכ"ת סוף סוף היאך יתורץ לרב י"ל דס"ל כר"י הנשיא דבסמוך [וכלימא כתנאי] וכ"ת א"כ למה ליה לפלוגי בין מקרקע למטלטלי הו"ל דס"ל כר"י הנשיא י"ל דע"כ לא קאמר אלא בסתם אבל במפרש לא קאמר ע"כ ואין לזה יד או רגל:

ומ"ש בתשובת הריב"ש סי' ער"ה בשמעתא זו לא לעזר ולא להועיל כלל:

בתוס' בד"ה **בעושה כו'**. דאל"כ לא היה טועה בזה רבא בר"ח ב"י שיקבל עליו אי מקרי אינו עושה מעשה עמך:

## דף מט.

גמרא **מיתיבי ר"ש אומר**. א"ל דלמא (רב) [ר"ש] איירי בחד תרעא והכא [רב] מיירי בתרי תרעי כפי' רש"י בד"ה שלא ידבר כו' ולעיל במיתיבי ר"י בר יהודה אומר י"ל כמ"ש הרמב"ן במה שהרי"ף הביאו [שלא ידבר אחד בפה] אע"ג דכבר פסק כר' יוחנן [בדברים] משום דמודה ר"י במתנה מרובה [דמותר לחזור] וקרא אטו מועטת כתיב [ולכך הביא הרי"ף דהאי קרא שלא ידבר אחד בפה אף לר"י] ה"נ אטו חד תרעא כתיב מיהו בזה י"ל דאיירי [קרא] מסתמא שהוא חד תרעא [וא"כ גם במיתיבי דלעיל קשה לוקמי בחד תרעא] וי"ל שיש לו דיוק בו מדקאמר ולאו שלך צדק שהוא מיותר דבקרא לא כתיב אלא הן ואם ה"ה [לאו] לא היה צריך למימרא אלא משום דבמקח וממכר לא שייך לומר אלא הן שלך צדק בין בלוקח בין במוכר ולאו צ"ל בשאר מילי דעלמא במתנה [ר"ל בהבטחה שמבטיחו להיות בשב ואל תעשה] והתם בין בחד תרעא בין בתרי תרעי וכו' [ודומיא דהכי בהן נמי אף בתרי תרעי] וא"ל דלמא במיתיבי ב' ג"כ י"ל דומיא דרישא דמייתי לענין מי שפרע אין חילוק בין ב' תרעי כדלעיל בעובדא דר"ח בר יוסף או דקאמר מ"מ כך הלכה וכו' (ז) והאמת נראה דרש"י רק לדוגמא נקטיה דכיון דאינו מדבר אחד בפה למה יחזור בחנם [ולכך נקיט רש"י בנתיקר אבל באמת אין חילוק]:

גמ' **בדידי הוי עובדא וכו'**. לכאורה דלמא שניהם אירע ועיין:

בתוס' בד"ה **מודה ר"י וכו' כמו מתנה מועטת**. דסמכא דעתיה דדלמא יותזל:

בתוס' בד"ה **אלא אפי' כו'**. לחד שינויא דתוספות לעיל סוף המפקיד ד"ה מאי אריא. הוציא הנותן מעות על מקח הוי ג"כ ש"ש עליו. ובדינא דעובדא הראשונה עיין ברי"ף ואשר"י:

## דף מט:

גמרא **כגון שהיה עלי' של לוקח כו'**. הרמב"ם בפי' המשנה ונמשך אחריו הברטנורה שגגו שגגה גדולה שסברו שקאי אמשנה ע"ש:

גמ' **רב אמר שתות מקח וכו'**. נראה דהפלוגתא באריכות לישנא דמתני' האונאה ארבעה כסף כו' שתות למקח ולא קאמר בקצרה האונאה שתות למקח ומשערו במעות ועיין. ולא קאמר שתות מלגאו ושתות מלבר ועיין (ח):

ברש"י בד"ה **שתות מקח וכו' וזהו דין אונאה שתות להיות המקח קיים**. ר"ל למאי דפסיק רבא לקמן אבל מתני' לא ס"ל הכי רק מי שנתאנה ידו על העליונה:

בתוס' בד"ה **שתות מעות נמי כו'**. אינו נראה שדקדקו ממה דקאמר נמי שנינו דכיון דרב קאמר שתות מקח לחודא קאמר איהו שתות מעות נמי שנינו או כיון דמשמעות דמתני' שתות מקח לחודא אבל דין הוא [שכתבו כן לדינא] אם משני צדדין ליכא שתות אלא חד צד מחילה וחד צד ביטול מקח לעולם אזלינן בתר מקח והביא המרדכי בפסקים בשם רמ"ך מכר לו שוה נ"א בס' או ס' בנ"א דבחד צד וכו' לעולם אזלינן בתר מקח בין לענין מחילה בין לענין ביטול מקח ודבר זה תמוה מאד כיון דמקח עיקר למה בשוה חמשה בשיתא לא הוי ביטול מקח ניזל בתר מקח ועוד דאם יהיה האונאה מעוטה עד שיהיה מחילה גבי דמים יהיה ביטול מקח וכשהאונאה מרובה עד שיהיה שתות לגבי מעות יהיה אזלינן בתר מעות ויהיה המקח קיים וכן בהיפוך ועיין:

בתוס' בד"ה **שוה חמשא כו'**. דשוה שיתא בחמשא היינו שתות מלגאו וא"ל דמ"מ מצינו ד"מ שוה חמשא בארבעה הוי שתות מלגאו גבי מוכר זהו הבל וק"ל:

## דף נ.

ברש"י בד"ה **מש"ה חזרו כו'**. מלתא פסיקתא נקיט בכל פעם בין ביטול מקח לאלתר או לעולם חוזר [ולכך במעיקרא שמחו נקיט גם יתר משתות בתוך כדי שיראה לרבותא ובמפסיד להו לא נקיט רק פחות משתות ושתות דאף אי ביטול מקח לעולם חוזר אפ"ה א"ש דחזרו]:

בתוס' בד"ה **אי אמרת כו' ואע"ג דאי ביטול מקח לרבנן בכדי שיראה ניחא להו בשליש ויתר כו' הא ודאי לא שכיח כו'**. קצת דברי מותר הם שכבר כתבו אף נגד יתר משתות דשכיחי יותר אפ"ה לא חשו משום ריוח דשתות ופחות משתות:

בא"ד **תפשוט מדשמחו דלרבנן לעולם חוזר כו' ואע"ג דלרבנן לעולם חוזר כו' ליכא נפקותא כו'**. לא זכרו כאן ביטול מקח לא שכיחא אף שלפי פירושם [בשיטת רש"י] הא דקאמר [המדחה פשיטות] אבעיא שניה ביטול מקח לא שכיח הוא סברת תפשוט דעכשיו [כמ"ש לקמן]:

בא"ד **ומשני שמחו בשתות עצמה פי' כו'**. ולפי"ז איבעיא [שני' דקאי למסקנא זו כמ"ש בסמוך] הוא סברות הפוכות מי אמרינן לעולם חוזר וחזרוי משום יתר משתות דכוחם שוה ועדיף להן [מריוח] שתות עצמה [דהוי כפחות משתות ולאלתר מחילה] ומריוח דכל היום [לר"ט] ולעולם [דרבנן] ביתר משתות או בכדי שיראה ושמחו בשתות עצמה יותר מכוחם שוה ביתר משתות:

בא"ד **ורש"י פי' כו' לכן נראה כדפרישית ומשני ביטול מקח ל"ש כו'**. נראה דלא ניחא לרש"י בהך משום דלפי"ז יהיה העיקר חסר דשתות בכלל לא זכר כלל [בתירוצו ביטול מקח ל"ש משמע דגם לסברת הפשטן הוי בכלל]:

בא"ד **לכן נראה דמעיקרא כו' ולהכי שמחו מעיקרא דשתות הוי מחילה כו'**. אע"פ דגם למאי דחזרו נשאר [ריוח] זה דשתות עצמו ולא הול"ל רק שמחו ביתר משתות [דהוי לר"ט] מחילה לאחר כדי שיראה ולאח"כ [כשאמר כל היום חזרו דבין] כל היום ולעולם חילוק פורתא וניחא להו בכוחם שוה [לרבנן ולר"ט בתוך כל היום ידו על העליונה טפי מריוח דשתות מצומצם ומריוח פורתא דבין לאחר כל היום ולעולם]:

בא"ד **ועוד אי משתות ועד שליש כו'**. כמה דיו נשתפך וכמה קולמסין נשתברו לחבר דבריהם אלו בגירסות מגירסות שונים יש גורסין לר"ט לא הוי אונאה ויש גורסין הוי אונאה לא א"ש כו' ויש גורסין דלפירוש זה לא פריך אמשנה כו' הלא דבריהם כתובין על ספריהם ואני אחוה לי כפשטן של דברים ואם כי לישנא דועוד מגומגם הוא לפרושי מה אעשה וראיתי אח"כ בדברי מהר"ם ז"ל שמוחק למלת ועוד וכן ראיתי עוד בגמרא נקוד על מלת ועוד בדפוס ורצונם שע"כ פשיטות אבעיא שניה הוא היה כסברוה [דפחות משליש לר"ט כפחות משתות] באותו ה"א רצה לפשוט אבעיא שניה כמו שמפרשים אח"כ דאלו היה סבור כמסקנת הגמרא כמי סברת היה א"ש שמחו וחזרו בין אי לעולם חוזר כו' כמ"ש התוס' בסמוך בלכן נראה כו' וא"כ היאך קאמר ת"ש כו' אא"ב בכדי שיראה ניחא אבל אי לעולם חוזר קשה והא הוי ניחא להגמרא לעיל אי אמרינן משתות

ועד שליש הוי אונאה ושתות כפחות משתות ומשום קושיא זו דהיאך קאמר אלא אי אמרת לעולם חוזר אמאי חזרו והא לעיל הוי ניחא ליה מש"ה דחק רש"י לפרש דהא דקאמר לעיל משתות ועד שליש כו' מפרשינן שתות בכלל דלפ"ז אם נפרש כן לא פירשנו שמשני ומתרץ שמחו בשתות עצמו [דשתות כפחות משתות] וניחא שמחו וחזרו אלא אי אמרינן ביטול מקח בכדי שיראה אבל כו' [אי לעולם חוזר תקשי כדקאמר הפשטן באיבעיא שניה] דהא דקאמר תפשוט דביטול מקח לעולם חוזר וניחא שמחו וחזרו היינו אי שתות בכלל ובבעיא שניה דקאי למסקנא דלעיל כמ"ש דאיבעיא ליה גרסי' מדקדק אי לעולם חוזר ושתות [לאו] בכלל אמאי חוזר כמ"ש התוס' לסוגית רש"י ואפ"ל ג"כ [מה שכתבו] לפי"ז לא דקדק אמאי חזרו ולהכי פשיט שפיר ממתני' ר"ל לפי' רש"י [דלעיל סבר שתות בכלל פשיט שפיר דביטול מקח לעולם מדשמחו ולא דקדק אמאי חזרו כדהשתא דכיון דשתות בכלל וידו על העליונה לר"ט אף לאחר כדי שיראה ולרבנן מחילה משא"כ למסקנא דשתות לר"ט כפחות משתות והוי מחילה לאלתר אמאי חזרו] ואח"כ חזרו לפירושם אא"ב וכו'. [וכ"ז ניחא למה שדחק רש"י] אבל התוס' דס"ל לדוחק לומר מעיקרא ס"ל להגמרא שתות בכלל ואח"כ לאו בכלל דהו"ל מי סברת [כמ"ש התוס' לעיל] ומש"ה פי' דאף המי סברת ס"ל לאו בכלל וניחא ליה לעולם חוזר יותר מאי אמרינן בכדי שיראה [כדקאמר ותפשוט כו'] ואיך יתהפך אח"כ סברת הפשטן דאבעיא שני' לדייק בחלוקה זאת דשתות כפחות משתות אא"ב בכדי שיראה (ט) אבל מ"מ זה דוחק גדול (י) שהרי רש"י לא פירש כן והיאך כתבו ומשום קושיא זו דחק דהוא שקר ולעיל הו"ל לאקשויי הך קושיא ולא כתבו אלא ודוחק [דלעיל כי אמר כו'] לכן נראה יותר דקושית ועוד הוא לפי האמת דמשני ביטול מקח לא שכיח ע"כ בהך סברא דהוי אונאה [ר"ל דר"ט משוי לביטול מקח דרבנן לאונאה דידו על העליונה דיתר משתות כשתות] אדרבה הא דלא שכיח הוא ההיפך כמ"ש כבר (כ) וצ"ל דחוזר מסברא זו רק שתות בכלל וביטול מקח לא שכיח [כמ"ש התוס' לשיטת רש"י דכי משני ביטול מקח ל"ש חוזר לסברתו הראשונה דשתות בכלל. ולמ"ש תוס' כאן חוזר מכל מה שהיה סבור עד עתה דשתות לאו בכלל] וא"כ יהיה לפי קושטא דגמרא [דאינו בכלל כמ"ש התוס' לעיל דסברא הוא דאין לו אונאה אלא דוקא במקום ביטול מקח לרבנן] לא א"ש בהך סברא אי לעולם חוזר [דהא סברת לא שכיח מגרע יפוי כח מה דלרבנן כוחם שוה] ולעיל הוי ניחא ליה לפי האמת בהך סברא דשתות אינו בכלל בין אי ביטול מקח לעולם חוזר כו' כמ"ש תפשוט כו' וכאן יהיה לפי קושטא דגמרא [דאינו בכלל] לא ניחא אי לעולם חוזר ומש"ה מפרש לעיל [זה פירוש על מ"ש תוס' ומשום קושיא זו דחק הקונטרס כו'

ושתות בכלל דלפי"ז לא כו'] דשתות בכלל דלפי"ז לא כו' דתפשוט דלעיל קאי אי שתות בכלל כמ"ש לעיל ובשמחו על שתות עצמה [דצ"ל שתות אינה בכלל] לא הוי ניחא ליה [הא דחזרו ולהכי פשיט אי לעולם חוזר אמאי חזרו ועלה משני ביטול מקח ל"ש ושתות עצמה בכלל] והשתא יהיה מסקנת הגמרא באבעיא שניה כמו לעיל [בו תפשוט דשתות בכלל] אבל על הה"א של תוספות לא חושש כלל (ל) אבל למ"ש התוס' דגם התפשוט דלעיל קאי אי שתות אינו בכלל והוי ניחא ליה שמחו וחזרו ולפי קושטא דאיבעיא שניה לא ניחא ליה [אי אינו בכלל כמש"ל ומזה הכריחו התוס' דהפשטן דאיבעיא שניה סבר כסברוה דמשתות ועד שליש כפחות משתות] ועיין וזה נראה נכון. וה"ה דהו"מ להוכיח דע"כ ס"ל כסברוה דאי כסברת מי סברת מאי משיב ביטול מקח לא שכיח אדרבה הא מש"ה חזרו משום דביתר משתות כוחם שוה לרבנן ואי אפשר כלל לאומרו ודאי זהו ג"כ מכריחים לפרש הת"ש כסברוה ולא כסברת מי סברת רק מוכיחים מקודם מן הת"ש ואין רחוק לומר דאישתמיט הך הכרח קודם הועוד ועלה קאמרי ועוד (מ). ואשר אינו נוח לי בפשט זה הוא דהיאך קאמרי ומשום קושיא זו דחק הקונטרס וע"כ לא זהו כוונת רש"י דהא מפרש אלא אי אמרת לעולם חוזר אמאי חזרו אף לפי שתות בכלל (נ) וע"כ צ"ל לפירושם לשיטת רש"י דמ"ש רש"י נהי נמי דשתות עצמה כו' תלמיד טועה הגיה כן כי שיטת רש"י אינו כן ועיין:

ומ"ש מהר"ש ומגיה לא א"ש שמחו וחזרו להך גיסא שמחו להך גיסא חזרו אף (שהתוס') [שהמדחה] יישבו לפירושם הוא בלי ריח וטעם כו' וסיים הדברים ברורין נראה דלאו ברור ברור ממש ועיין:

ויש מפרשים לפי דרכי דלפי"ז לא פירשנו כו' חוזר על פירוש תוס' שס"ל כסברוה דלפי"ז לא פירשנו כו' ואע"פ שלעיל כתבו בתחלת הדבור ומיהו אם בטול מקח לרבנן לעולם חוזר כו' ביטול מקח לא שכיח כו' היינו לפי תירוץ הגמרא דהכא ביטול מקח לא שכיח כו':

בא"ד **אמאי חזרו הלא לר"ט לאחר כל היום הוי מחילה כו'**. הוי להו לומר ג"כ [לר"ט] לאלתר קנה ומחזיר אונאה ולרבנן לעולם חוזר:

בא"ד **מריוח דיותר על שתות דלא שכיח**. הול"ל מריוח דיתר על שתות ושתות עצמה דלר"ט קנה לאלתר ולרבנן חוזר עד כדי שיראה [וידו על העליונה] ועיין:

## דף נ:

גמרא **דמאי דרבנן קמשוי להו אונאה לר"ט כו'**. הול"ל אונאה וביטול מקח רק בביטול קצת ניחא לרבנן מלר"ט דכוחם שוה ולר"ט ידו על העליונה (ס) כמ"ש התוס' משא"כ באונאה. וז"א דקנה ומחזיר אונאה ודאי ניחא להו טפי [וכ"ש מחילה לאלתר]:

גמ' **נימא מסייע ליה וכו'**. דדוחק לומר דס"ל כרבי יהודה דאין לתגר אונאה לשינויא דר"נ וכ"כ מהר"ש:

ברש"י בד"ה **מש"ה חזרו כו' דמחילה לאלתר כו'**. וה"ה אם בכדי שיראה ומשום קנה ומחזיר אונאה וכן לעיל האיבעיא [אי פחות משתות בכדי שיראה] הוא [אף] בסברת שמחו בשתות עצמה כו' [ר"ל אף אם ביטול מקח נמי בכדי שיראה דצ"ל שמחו בשתות עצמה] ומשום קנה ומחזיר אונאה:

רש"י בד"ה **ביטול מקח ל"ש כו' וכי מקרי והוי כו'**. מחבר עוד סברא אצל סברא הנאמרה בפנים משום דא"כ יהיה באיבעיא סברות הפוכות דבצד ביטול מקח בכדי שיראה צ"ל שמחו בשתות עצמה דמחילה לאלתר וחזרו משום יתר משתות והא לא שכיח ועוד דכ"ש הוא דלעיל [בצד דכדי שיראה] חזרו משום יותר משתות דלר"ט כל היום ולרבנן בכדי שיראה ועדיף להו משתות עצמה דלר"ט מחילה לאלתר ועתה [בצד דלעולם חוזר] חזרו מר"ט בשביל ריוח דשתות מצומצם דלרבנן בכדי שיראה ולר"ט כל היום ולא חשו ליתר משתות משום דלא שכיח לזה פי' וכי מקרי כו' רוב הנמלכים כו' משא"כ לעיל יתר משתות לרבנן בכדי שיראה ולר"ט כל היום [חזרו משום יתר משתות אף דל"ש] וק"ל:

בתוס' בד"ה **ואלו יתר על שתות וכו'**. עיין ברי"ף ואשר"י באריכות:

בתוס' בד"ה **אמר רבא כו' ועוד דרבא גופי' מוקי מתני' וכו'**. אין זה קושיא כ"כ דע"כ צריך לשנות מתני' מני וכר"נ לא מצי מתוקמא דס"ל קנה ומחזיר אונאה לא כשינויא דרבה:

בא"ד **ותניא כוותיה מייתי משום דקתני וכו'**. אין זה תלוי בפירושם (ע) ועיין:

בא"ד **דאדרבה כו'**. אינו מדוקדק ואם היא אדרבה ג"כ לא מדוקדק דרבא קאי אמתני' כמ"ש כבר ויש מגיהין דאדרבה הו"ל לאתויי מדר"נ וכו' ואפשר לומר דמייתי ברייתא משתמע אדרבה כו' דהא רבא נקיט לישנא מלתא דר"נ כו':

## דף נא.

גמרא **מש"ה חזרו**. ומעיקרא שמחו כשהגדיל להם ר"ט המחילה [עד שליש] בלוקח לאחר כדי שיראה ובדידהו המוכרים אם נתאנו לעולם חוזר דכיון דס"ל למתני' מי שנתאנה ידו על העליונה י"ל דפחות משתות בכדי שיראה וא"כ קנה ומחזיר אונאה

כחד צד איבעיא דלעיל (פ) אך [לפי] מ"ש [הא דאמר] אא"א וכו' למאי נ"מ כו' בשמעתין י"ל מאי נ"מ לענין שמחו וחזרו אך רש"י מפרש אמאי חזרו לדידהו כו' צ"ל הא דניחא ליה שמחו דעביד מביטול מקח דשניהם חוזרין ומשתות דיד הנתאנה על העליונה עביד הכל מחילה וקנה ומחזיר אונאה ותגרי לוד לא היו חפצים שיתבטל המקח ודו"ק:

גמ' **אי ר"נ כו' ואי ר"י הנשיא מתני' קתני לוקח כו'**. א"ל דלמא קושיא חדא מתרצא לחבירו מתני' איירי בלוקח ובריית במוכר קנה ומחזיר אונאה [ואתיא מתניתין כר"נ] חדא דא"כ לא הוי ליה לר"י הנשיא לינקוט מוכר דבדידי' איירי ועוד איפכא מסתברא דמוכר עדיף מלוקח ולא לוקח מהמוכר ועיין (צ) [אך] ז"ש דשייר במתני' מפרש בברייתא מאי לשון שייר כ"ש היא דמתניתין קמ"ל אפילו נוקח ודוחק לומר דהמקשה והמתרץ בזה מחולקין להתרצן ס"ל שוין הן והמקשן היה ס"ל דוקא מוכר ולא לוקח ועיין:

## דף נא:

ברש"י בד"ה **בסתם במכר**. א"ל ששולל ע"מ [וכפירוש ריב"ן] רק לפרש על מה קאי בד"א: ברש"י בד"ה **ה"ז לא יחשב כו' כרבית**. דא"ל שיוכל למכור השוה ביוקר אם מוכרם על יד על יד והוא נותן לו כשויו אם מוכרם בבת אחת [והוא שכר טרחו ולא הוי רבית] דמ"מ הרי ג"כ יכול ליקח בזה הדמים בכ"מ שירצה מן יפה לבדו בלא יין רע וזה מטפל במכירת יין רע ע"כ משום המתנת מעות:

בתוס' בד"ה **בד"א כו' וריב"ן פירש כו' אבל במפרש ע"מ כו' נעשה כו'**. אבל לא ניחא להו [בלא] נעשה רק במכ"ש היכא דמי יימר דעקר [ונקיט יודע אני לרבותא דודאי עקר] דהא זה כל עיקר פלוגתא דר"מ ור"י אליבא דשמואל דר"י ס"ל אפ"ה עקר י"ל דזה כבר אשמועינן בע"מ שאין לך עלי שאר כו' ויותר הו"ל לאשמועינן אפילו היכא דלא ידע דקמחיל גם כיון דמחלוקת לא שנו בברייתא זו [דנימא דנקיט הכי במאי דפליגי] ואין זה דבר והפוכו בד"א בסתם מכר אבל מפרש כו' יודע אני כו'. אבל מ"מ נראה דעדיף יותר מנעשה [דהוא דוחק יותר] ועיין. גם מהר"ש יצ"ו העיר בזה וסיים ויש ליישב:

לאביי אליבא דרב י"ל נמי ברייתא כריב"ן או פלוגתייהו [דרב ושמואל] במפרש:

בתוס' בד"ה **לא יחשב וכו' ואתן לך מעט יותר להרויח וכו' שכבר נתן לו המוכר הראשון כו'**. דאע"ג שהוסיף לו מעט יותר על הי' דינרין שנתן הוא עליהן אין בכלל המעט ריוח ההוא שכר טרחו שטרח למוכרם לבדם כמו שאין בכללו שכר כתף וגמל אלא שכבר קיבל שכר טרחו במה שהמוכר הראשון הוא שעשה אותן הבגדים זלזל במכר לתת

אותן בי' דינרין אף שהיו שוין ביותר כדי שיקבל הלוקח מזה שכר טרחו למוכרן וכ"כ מהר"ש (ק):

בתוס' בד"ה **שני פונדיון וכו' ובגמרא מוקי מתני' דלעיל כר"ש כו'**. קושיתם היא לתירוצא דרבא דבסמוך לא יהיה לא כרב ולא כשמואל דלכ"ע אזלינן בתר שתות מקח ור"ש לא אזיל בתר מקח אבל לתירוצא דאביי לא תקשי להו דדלמא ר"מ ור"י דס"ל הכא אחד מכ"ד או מי"ב מודו בטלית דשתות מקח הוי אונאה אע"ג דלר"ש יהי' סברות הפוכות דס"ל בסלע דלא סגי ולא מחיל אינש דוקא שתות מעות ולעיל אפילו פחות מהך אפשר ר"ש משוי טלית לסלע [וסובר גם בטלית שתות מעות דוקא] יהיה מה שיהיה קושיתם הוא אליבא שינויא דרבא לא יהיה לא כרב ולא כשמואל ותירצו דמיירי שמכר לו טלית וכו' וס"ל שפיר כרב ושמואל משני מתני' כאביי כך אפשר לפרש בדוחק. וז"ל מהר"ש יצ"ו אבל ב' פונדיון פחות פרוטה כו' אע"ג דאכתי הוי שתות מקח כו' לאו דוקא שתות מקח אלא לגבי מקח הוי יותר משתות ב' פונדיון פחות פרוטה לדינר דהוא ביטול מקח דאפילו לשמואל טפי אית לן למיזל בתר מקח והוי ביטול מקח מלמיזל בתר מעות והוי מחילה כמ"ש תוס' לעיל ובמרדכי בשם הרמ"ך מיהו קשה בתירוצם אכתי תקשי לשמואל דשתות מעות נמי שנינו והכא קתני עד כמה תחסר ולא יהי' אונאה כו' אבל בחסר פחות מד' מעות הוי מחילה אע"ג דבחסר ד' מעות פחות פרוטה לא תקשי ליה כיון דהוי ביטול מקח לגבי מעות והוי מחילה לגבי מקח אית לן למיזל בתר מקח והוי מחילה כמ"ש הרמ"ך מ"מ תקשי לי' באינו חסר ד' מעות אלא ג' מעות ופונדיון פחות קצת דהיינו שתות מעות דהיינו שוה ז' בו' והוי אונאה לשמואל ואפשר דבכה"ג לא שייך שתות מעות כו' וע"ש:

## דף נב.

גמרא **ורמינהו עד כמה כו'**. ע"כ ידע דתנא דידן קחשיב ממטה למעלה דקאמר עד כמה תהיה חסירה ולא כו' וכן התם להיפך ומי עיור בזה רק עד בכלל לא ידע א"כ עיקר חסר בתירוצא דר"פ אלא ידע ומקשה למה משנה תנא ברא לישנא וקחשיב מלמעלה למטה ומשני דכל א' מורה בלישנא דין אחד דלעיל הי' ב' אבעיות אי פחות משתות לאלתר מחילה או בכדי שיראה ואיבעיא ב' יתר משתות אי לעולם חוזר או בכדי שיראה ומורה לנו תנא דידן וכו' [דעד שתות אין בו דין אונאה דהוי מחילה לאלתר ותנא ברא נקיט מלמעלה עד שתות יש בו אונאה וזו וזו בכדי שיראה וכדפסיק רבא]:

גמ' **מלתא אגב אורחא קמ"ל דאיכא דינר כו'**. אי אפשר לפרש דהורה לן בזה שאיירי בדינר הבא משקל שנפחת יותר עד רובע ולהכי נקיט שפיר רובע דאיירי בשקל דמ"ש סלע דפחות מחציו אינו רשאי לקיימו משקל דשרי לקיימו בפחות מחציו אע"כ גם שקל מיד שנפחת יותר מדינר אסור לקיימו וכ"כ הרא"ש וז"ל וה"ה נמי בשקל עד דינר והא דלא תני בשקל עד דינר משום דנפיק מכללא דבדינר עד רובע ומש"ה תלי לה בשקל משום דאיכא דינר דאתא משקל ע"כ וכפשוטו משום דמצינו ג"כ דינר הבא משקל להכי קאמר עד רובע ותלי דינר בשקל ומה שאמר רב אמי דינר הבא מסלע אסור לקיימו ובברייתא משמע דבציר משקל מיד אסור לקיימו ודוחק לומר דרבותא קאמר אפילו עד דינר שאינו יכול לרמות עד מהרה בשקל אפ"ה אסור ואפשר איידי דקאמר דינר הבא משקל מותר לקיימו קאמר נמי דמסלע אסור לקיימו:

ובנ"י כתב ומדלא אסר רב אמי אלא סלע שפיחת עד דינר משמע דאם יותר מדינר אע"פ שפיחת יותר ממחצה יקיים ובהא לית הלכתא כוותיה שהרי הברייתא קתני שאינו רשאי לקיימו אלא דוקא בשעמדה על מחצה כגון בסלע עד שקל ששני שקלים בסלע ובדינר עד רובע וכו' ע"כ:

ברש"י בד"ה **מאי קאמר וכו' אפילו משהו נמי וכו'**. הנ"י כתב הא דקי"ל כר"ה דפחות מכן ויתר על כן יקוץ היינו כשפיחת שתות שהוא שיעור אונאה דאל"כ מ"ש שקל הבא מסלע ודינר הבא משקל מדינר ושקל מעיקרן דמותר לקיימן ולהוציאן ביפה עד כדי אונאתן ע"כ ולפי"ז הא דמקשה מאי קאמר נראה דר"ל אף אם פיחת איסר לשקל עדיין למה לא יקיים אף אם יוציאו בשקל הרי הוא פחות מכדי אונאה ורש"י פירש בהיפוך (ואיני) [והיינו] כמ"ש האשר"י דאפילו פחות משתות אסור לאנות את חבירו אם יש בו שוה פרוטה וכו' אלא שאמרו חכמים דעד שתות הוי מחילה לפי שכן דרך מקח וממכר לפי שהלוקח והמוכר אינן יכולין לכוון דמי המקח בצמצום ודרך העולם למחול טעותו עד שתות כו' חוץ ממטבע כו' ע"ש ודוקא בשקל מעיקרא דידע ומחיל אבל הכא דלא ידע אסור וכ"כ מהר"ש עיין בספרו ועוד אפשר לפי ע"ד לומר דהכא חיישינן כיון דלא מינכרא שיאנה חבירו בקנותו ממנו טלית או מה שיהיה ואם הוא שקל טוב הוא פחות מכדי אונאה ויסברו שהוא שקל טוב ובאמת שהוא רע והוי ביטול מקח ע"י צירוף שניהם יחד גריעות השקל ואונאת המקח וק"ל [אבל שקל מעיקרו ידע ומחיל ואם יהיה בצירוף שניהם ביטול מקח ידע לתובעו]:

בתוס' בד"ה **תנא דידן כו'** **דבגמרא אמרינן מאן תנא כו'**. ולהכי א"א לומר בהיפך תנא דידן עד כמה אין בו אונאה וד' איסרין עצמו בכלל וברייתא לא בכלל ונראה דגרסינן במתני' עד:

בתוס' בד"ה **אמר אביי כו'** **וסובר כמ"ד בסמוך יתר על כן יקוץ כו'**. לפי"ז ק' מיתיבי דבסמוך הו"מ לאקשויי אאביי ואף דבמיתיבי א' י"ל פחות מאיסר מ"מ קושיא השניה הו"מ לאקשויי דאין נראה מלשון התוס' דחזר ביה כדאקשי ליה רבא מניה וביה אפילו משהו נמי:

בסה"ד מצי נמי סבר רבא כו'. לדברי אביי מקשה אפילו משהו נמי:

בתוס' בד"ה **יתר על כן כו'** **מצי נמי קאי אפחתה יותר כו'**. לא דנזכרת בברייתא דיתר ע"כ [דמוכרה בשוה דבברייתא] פירושו למ"ד יקוץ פחות מכדי אונאה [כדמשני לקמן] רק דקאמר עד שקל אבל פחות לא יקיים [כגון דפיחת פורתא פורתא ועלה קאי לא ימכרנה לתגר]:

## דף נב:

גמרא **מיתיבי עד כמה וכו'**. ולא מקשי ממתניתין [סלע שנפסלה והתקינו כו'] דלא קתני עד [שני דינרין]. ובמתני' בכלים גריס עד. ואפשר לומר דהתם דנפסלה והתקינה למשקל והוסיף עלי' או חתך ופיחת ממנה קאמר עד כמה תחתך ותיפחות בפעם אחת אבל הכא משמע ליה שנפחתה ע"י שיוצא בהוצאת תמיד ונפחת מעט מעט:

גמ' **מדת חסידות שנו כאן**. ולעיל בטלית לא שנו מדת חסידות סמך אכאן כמו שינויח דאביי כי תנן נמי במתני' בכרכים תנן וסמך אסלע או התם אפילו מדת חסידות ליכא:

ברש"י בד"ה **בתורת יפה שמחלל עליה כפי דמים ודאין וכו'** **כצ"ל ונדחק לפי' רש"י (ר) לישנא דכשם שבא לפורטה וכו'**. [נקיט] בשויו וכו' [והכא נקיט] בתורת יפה וכו':

בתוס' בד"ה **נותנה למעשר שני וכו'**. לפירוש ראשון צריך לישב הא דקאמר דתרי זילי וכו' דהא ממתני' ה"א נותנה בפחות משויו משום דנפש רעה אינו מקבלה בשוי' [וא"כ לחזקי' מזלזל טפי ואיך שייך טעמא דתרי זילי] ואם ר"ל דלא מחשבינן לאסימון דחד זילי מזלזלין בהמטבע לחלל עלי' בפחות לא בתרי [למיחשבי' כאסימון וקאי תרי זילי אמטבע] דהא מתני' קתני ונותנה למעשר שני דמטבע הוי גם א"ל תרי זילי לא מזלזלינן במעשר לחללו על מטבע שנפש הרעה אינו מקבלה ולחשבי' כמטבע וגם בצמצום לכן בפחות מעט דאין תלוי זה בתרי זילי גם בסלע יפה דודאי מטבע הוא מחללין עליה בפחות משוי'. ואפשר לומר דתרי זילי במטבע לא מזלזלינן לחשבו כשוי' אצל נפש

הרעה [דאינו מקבלו בשוי'] וגם לחללו מעט בפחות כשאר סלע יפה ודיו אם מחלל עליו בפחות:

ואמ"ש דאי ממתני' ה"א נותנה למעשר שני בפחות משויו משום דנפש רעה כו'. כתב מהר"ש כיון דנפש רעה אינו מקבלו בשויו ואינו יכול לפורטה אלא בפחות משויו גם למעשר אינו נותנה אלא בפחות משויו וכיון דמיהת נותנה למעשר שמעינן שפיר דלא מקרי אסימון ע"כ ודברים פשוטים הם:

## דף נג.

גמרא **כשנטמא**. וקתני שנכנס לירושלים כו' דאע"פ שנטמא יש לו פדיון כיון שנכנס לירושלים קלטוהו מחיצות ומקשה ונפרקיה דהאמר ר"א וכו' ומשני בלקוח בכסף מעשר שני וזהו כל שנכנס לירושלים וקנה בו צרכי סעודה [לכך לא פריך אלא מאי אריא יצא]:

ברש"י בד"ה **דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי כו' אבל דחזקיה כו'**. נראה שר"ל דמשני לחזקיה דלא פריק ולא משני דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי דחצי פרוטה המעורב לא מצטרף למעות הראשונים וכו':

ברש"י בד"ה **חצי פרוטה הנותר כו' ואם באת לומר דחזקיה נמי כו'**. כתב מהר"ש יצ"ו דליכא למימר בהך דחזקי' כיון דהאי חצי פרוטה הוי דאורייתא מצטרפי שפיר עם מעשר ראשון ונתפס בו דמ"מ שמא לא נשאר במעשר ראשון חצי פרוטה ונמצא הך חצי פרוטה מעשר אינו נתפס בפרוטה מעות העודפות שם [במה שאינו מצמצם] ודו"ק ע"כ ובחנם דחק שאין כאן צחצוח פקפוק כלל ושפיר מקשה רש"י ולחזקיה היכי משכחת דהיכי אמר דמחלל עליו משום דאי אפשר לצמצם ומחמת יראה מלפחות כו' אדרבה ודאי מדקדק בצמצום שחצי פרוטה מעשר האחרון המחלל על חצי מפרוטה [העודפת] אינו תופס פדיון וא"כ אכל מעשר בלא פדיון וק"ל. ודוחק מ"ש שמא נשאר פרוטה ופרוטה תופסת פרוטה (והעודף כו') (ש):

בתוס' בד"ה **אסורה לזרים כו' אפילו ע"י פדיון כו'**. שיריה כתבו ראיה מבוארת וברורה מיבמות דף ע' ומהר"ש כתב דהו"מ למימר דא"ל הכי מדחשיב להו בתרתי פרק הערל (יבמות דף פ"ב) דחשיב מחפ"ז בתרומה ולא במעשר ע"כ ושמא אסורה לזרים דבמתניתין אין פירושו הכי [ואין ראיה מדף פ"ב]:

בתוס' בד"ה **והן נכסי כהן כו'**. תימא כו'. הכי משמע להו דמתני' התם מיירי (בתרומה טהורה) [במעשר טהור] אע"ג דבגמרא פרק הערל שהביאו בסמוך מניין למעשר שני

שנטמא שמותר לסוך וכו' דריש לא נתתי אטמא וע"ש בפירש"י מ"מ אפשר דקרא איירי מהכל ועיין:

בא"ד **וי"ל דהאי דפרק בתרא כו' אתיא כר"י כו'**. ולמ"ד ממון גבוה מפרש ליה לקרא הא לחי נתתי לסיכה [ואתיא] הך דירושלמי כפשטיה כר"מ לדרשה גמורה כ"כ מהר"ש יצ"ו ואין צורך לזה לכותבו. יש מקשין דהו"ל לתוס' להפך סברת התירוצים לר"מ דבגדים שרי שהגוף נהנה מהם ולשינויא דר"י מן התורה שרי כל מילי ומדרבנן הוא דאסור וז"א וק"ל [דאי תרוייהו כר"מ ובגדים שרי א"כ ירושלמי דאמר הא לחי נתתי בתמיה דלא כמאן]:

בתוס' בד"ה **וטעונה רחיצת ידים כו'**. עיין בחגיגה במשנה דנוטלין ידים לחולין ולתרומה כו':

בתוס' בד"ה **ועולין באחד ומאה וכו'**. בספרי דריש פרשת קרח דף כ' ואתרומת מעשר קאי שהוא אחד ממאה וקאמר הקרא שאם חזר ונפל לתוכו אוסרתו דהיינו בצ"ט הא בק' דהיינו אם הסאה תרומה המדמע הוא מאה ואחד בטילה:

בתוס' בד"ה **ליהדר וליעייליה כו'**. ורש"י מתרצו דלעיל י"ל שנטמא וא"כ לא יכול לאוכלו ולפדות לא [כדחזקיה] שאין בו שוה פרוטה אבל כאן אם תאמר שנטמא קשה ונפרקיה כדר"א וכו' אבל אם טהור הוא לא קשה ונפרקיה כיון דמחיצות קלטוה פעם אחת:

## דף נג:

בתוס' בד"ה **לא פלוג כו' כיון שיכול לאוכלו אם ירצה וכו'**. ר"ל ולהכי לא מקרי שלל גבוה כמו בגבולין:

בא"ד **אפילו לקרות שלל ירושלים ולאכול**. ר"ל ולאוכלה ולא לשורפה שלא חל הדין עליה דמקריה שלל ירושלים כיון דקלטוה מחיצות מדרבנן והעמידו דבריהם על ד"ת וכו' ר"ל לעקור דבר מן התורה ומקרי שלל ירושלים ולאכול ולא לשורפה. ומ"מ (בלא) [אף ב]נפל מחיצות יגנוזו ולא שורפין כדפירש"י התם משום ביזוי מצוה:

בא"ד **והשתא א"ש טפי כו'**. כתב מהר"ש לפי תירוץ ראשון לא א"ש דכי ליתנייהו לא גזור דהא כי ליתנייהו למחיצות קודם גמר דין גזור ודו"ק עכ"ל ולא נהירא דעל נפלו מחיצות קודם גמר דין לא גזרו [רק] דהוי כמו בגבולין (ת) גם עתה לא מיושב כ"כ איתנייהו והיה נראה לומר דללשון ראשון אין כאן סברא שעה אחר שנגמר הדין שרי וב' שעות אח"כ אם נפלו מחיצות יאסור ומאי איסור בא עליו לאוסרו אבל לאי נמי אתיא בפשיטות וכו'.

ובעיקר דבריהם לא ידעתי היאך תלוי כאן ומאי הכריחם לזה ותמיהתם מתורץ בקצרה ומה לי אימתי נפלו מחיצות ועיין:

## דף נד.

ברש"י בד"ה **הבעלים נותנין על כרחם כו' נפסד בארבעה סלעים וכו'**. כצ"ל:
ברש"י בד"ה **עשרים וה' וכו' התם פריך וכו' וסיום המשנה וכו'**. לא ידעתי אמאי הביא רש"י לכל זה:
ברש"י בד"ה **הרי אמרו וכו' ונתן הכסף ואם המקדיש כו' ויסף חמישית כו'**. דונתן הכסף וקם לו אינו פסוק בכל התורה כמ"ש התוס' ברישׁ מגילה ובכמה דוכתי ועיין במס' שבת בתוס' דף קכ"ח ע"א. וכתב מהר"ש דהו"מ לאתויי קרא דבהקדש שדות דדומה יותר לקרא שהביא תלמודא אלא מייתי קרא דהביאו הגמרא בסמוך:
מה שהקשו כיון דילפינן מחמישית כסף ערכך והתם חומש בהדיא כתיב א"כ מאי קמבעיא ליה חומש וכו' לכאורה אין קישיא די"ל חמישית של כסף ערכך וכן (א) בסמוך מעבר לדף:
בתוס' בד"ה **או דלמא כו' וא"ת וכו' ה"ה במעשר**. אבל אהקדש עצמו דפליגי בסמוך גם מדאורייתא צריך עכ"פ להשלים עיין בדף נ"ה ברש"י בד"ה הקדישו פדוי רק אחומש מעכב דאורייתא מקשו (ב):
בתוס' בד"ה **אמר רבי כו' סובר חומש לא מעכב כו'**. דאי מעכב מדאורייתא עונג שבת לא דחיא:
בתוס' בד"ה **מכלל כו' תימה לישני כו'**. ולמה חזר מקמייתא וקאמר אלא אי אתמר וכו' אבל לעיל יש לו שינויא לפרש נראה כפשטיה או אפשר דלעיל היה גריס ב' פעמים נראה וזה האחרון תי' ג"כ מהר"ש:
בא"ד **ולספרים דגורסין כו'**. דונתן לו משמע לגזבר. ואיכא להקשות אמאי לא מדייק הגמרא בקיצור מהך ומהר"ש רוצה לישב בדברים שאינו מובן:
בתוס' בד"ה **ונתן הכסף וכו' וא"ת דאי לא הוי כתיב וכו'**. למה שנתנו בתחלה הברירה אי כסף דוקא מטלטלי נמי לא לק"מ וכ"כ מהר"ש:

## דף נד:

גמרא **גבי גזל כתיב חמישותיו וכו'**. במרובה והגוזל מרבה מניה רבא גופיה אם נשבע וחזר ונשבע אפילו הרבה פעמים על קרן אחד משלם חומש על כל אחד ואחד ע"ש ואולי דהכל שמעינן מניה:

גמ' **ואלו גבי מעשר וכו'**. והו"מ למינקט נמי מעילה כמ"ש רש"י:
יש מקשין גבי מעשר נמי נימא גורעין ומוסיפין ודורשין וי"ו דחמישיתו. אויסף ויהיה ויוסף א"כ גבי מעשר יהיה איבעיא [אי טעמא ממשמעות ויוסף וגורעין עכ"פ פשיט בכל הש"ס] ובעיני אין זה כלום ואין זה לשון חמישית ויוסיף עליו ואפשר שזהו [דקאמר] ולא איבעיא לן כאלו יש ה"א:
גמ' **מה כסף ערכו כו' אף כסף כו'**. בהקדש מוסיפין חומש על חומש פעם אחד דומיא דכסף ערכו דהקדש ראשון לחוד ובגזל עד שיתמעט הקרן פחות משוה פרוטה:
ברש"י בד"ה **תיפוק ליה וכו' דהו"ל הקדש שני והקדש שני אפילו כו'**. כצ"ל וכ"ש חומש דגרע יותר אבל לא היה בעיני המקשן שוין דא"כ הו"ל לאקשויי למה גבי מעשר פשיטא ליה דאין מוסיפין חומש על חומש אע"פ שעל קרן שני מוסיף חומש במעשר:
ברש"י בד"ה **ומועלין בו וכו' ועוד וכו' כל הני וכו'**. אע"פ שאין בו כל מה שבבהמה טמאה דאף כי הוא הקדש שני שייך בה מעילה כקושית הגמרא בעצמה (ג) וכן התוס' כתבו בד"ה בשלמא דהו"מ למפרך בסמוך קושיא ראשונה של רש"י ומהר"ש לא הבין לרש"י כן וכתב עליו פירושו אינו מובן דהא בכולו לשמים ניחא ליה לגמ' למעוטי קדשים קלים דלית ביה מעילה וכתב דרך אחר:
בתוס' בד"ה **מוסיף וכו'**. ור"ל כיון דייחד לו כלי על החומש דבעינן דומיא דפקדון כדלעיל א"כ נעשה קרן ופשיטא דמוסיף חומש על חומש:
בתוס' בד"ה **ולא מיתנא תניא וכו' ולא קתני וכו'**. הכי משמע להו דאיירי שחילל מעשרו על הסלע ונכלל הקרן וחומש בסלע ונתערב ודאי דאפשר לפרש סלע אחד מאלף שכולן של מעשר שני שנתערב בחולין וגם ז"א דד' בה' פריק ואין לברר זו חומש וזו קרן רק בכל פרוטה החמישית שבתוכו חומש [וא"כ אף דעל קרן שני לא בעיא להוסיף חומש לס"ד דתוספות השתא הו"ל למיתני סלע וחומשו של חומש]. ויש מפרשים [דקושיתם] למאי דס"ל השתא חומש וקרן שוין אמאי לא קתני חומש של הסלע וכו' ולפי"ז צ"ל תדע דבלא"ה צריך לומר כן שבקרן מוסיפין חומש דתנן וכו' [דלפי' ראשון כתבו ותדע דלא חש להזכיר חומש דחומש מדלא הזכיר חומש של קרן דודאי חייב להוסיף כדתנן בהתודה אבל ליש מפרשים ע"ז גופיה היה קושיתם רק ר"ל תדע דבלא"ה צ"ל כן דבקרן מוסיפין חומש] אבל לישנא מתחלה ועד סוף לא משמע כן ועוד דע"כ לא משוה רק אם על הקרן אין (מחללין) [מוסיפין] (כו') [כ"ש] אחומשא לא עדיפא כמ"ש לעיל [ברש"י ד"ה תיפוק ליה]:
בתוס' בד"ה **מה כסף ומכסף ערכו נמי כו'**. [ר"ל] ולמה לי עליו בהקדש:

בתוס' בד"ה **הקדש ומעשר הפוכין וכו'**. ק"ק נילף מעשר בק"ו מהקדש דמוסיפין חומש על חומש ומה הקדש דעל הקדש שני אין מוסיפין חומש מוסיפין חומש על חומש מעשר שני (דאהקדש) [דאקרן] שני מוסיפין חומש אינו דין דעל חומש מוסיפין חומש או בבעיא דרבא נילף איפכא הקדש ממעשר וכו' (ד):

בתוס' בד"ה **לענין חומש וכו' וכי פריך לעיל וכו'**. ז"ל מהר"ש יצ"ו יש לדקדק דמאי קשיא להו טפי למה דפריך לעיל בשלמא כו' דהא כמו דניחא להו למאי דמוקי לה לענין חומש דברישא דברייתא דבעי למעוטי קדשים קלים מחומש היינו מקמי דאסיק לרבות קדשים קלים לענין חומש כדמסיק במסקנא דתורת כהנים וה"נ למאי דבעי ר"א למימר דלענין מעילה איירי ברישא דברייתא ממעט קדשים קלים ממעילה היינו נמי מקמי דאסיק לרבות קדשים קלים ושפיר קאמר ר"א בשלמא כולו לשמים למעוטי קדשים קלים וכו' ונראה דכוונתם דר"א דקאמר בשלמא כולו לשמים כו' ע"כ לא ידע כלל סוף הברייתא דאי הוי ידע לה לא הוי מקשה אלא תחלת הקדש למעוטי מאי כו' דהא קדשים קלים נמי אית ביה מעילה כדאיתא בסיפא אלא דברישא דברייתא קאמר למעוטי קדשים קלים מקמי דאסיק ליה לרבות קדשים קלים וה"נ איכא למימר בסוף הקדש הא דקי"ל דאית ביה מעילה היינו למאי דאסיק ריבויא לרבות כל מילי אלא דהכא ברישא דברייתא הוי בעי למעוטי סוף הקדש מקמי דאסיק לריבויא אע"כ דלא ידע סוף הברייתא וא"ל כיון דריבויא דסיפא אתי נמי לרבות סוף הקדש א"כ אמאי לא מוקי לה המתרץ דידע נמי הסיפא דמיירי במעילה ממש ולא אתי למעט קדשים קלים וסיף הקדש אלא אי לאו ריבויא דבסיפא די"ל דניחא ליה לאוקמי בחומש וכפי סברת המקשה דימעט קדשים קלים לפי האמת משום דבמעילה לא משתעי קרא מיהו קשה לפי"ז כיון דבסיפא מרבה קדשים קלים וסוף הקדש א"כ מיעוטא דנקיט ברישא למאי אתי ואפשר דקים להו לשום דרשא עכ"ל לפי"ז יהיה כל שקלא וטריא דגמרא אינו לפי אמת דלא נלמד מקרא דבהמה טמאה מידי דאתי כל ומרבה הכל ויהיה ג"כ מטלטלי וקרקע חלוקין דבמטלטלין מוסיף חומש אהקדש שני ולא במקרקע כדריב"ל ובריייתא דבסמוך פרה זו וכו' טלית זו וכו' על הקדש ראשון מוסיף ולא על הקדש שני [משמע דאף במטלטלין אינו מוסיף על הקדש שני] ועוד לא לכתוב ה' דהטמאה (ה) טמאה ראשונה ולא ריבויא דכל ומה זה שום דרשא [שכתב מהר"ש] והתוס' כתבו בסמוך בד"ה נדמייה א"נ אברייתא פריך כו' אין כולה לשמים עכ"ל דמשמע אבל לפי האמת אין כאן מקום קושיא דלית לן לאוקמי המיעוטים [רק אאמצע משמע דאמצע לא מרבינן אפילו לפי האמת] לכן כ"ז דברים שאינן בעיני ודבריהם פשוטין לדעתי אף כי רבו החולקים

בספרי פרשת בחקותי ע"ש שזה [פירושו] שיכול אי לא הוי כתיב אם כל בהמה וכו' מה בהמה טמאה מיוחדת וכו' מה יש לי לרבות פרים הנשרפין וכו' ת"ל כל וכו' ומרבה גם כן קדשים קלים דהשתא כל מרבה לקדשים קלים ולא אתיא מיעוטא רק למה בהמה טמאה מיוחד שהוא תחלת הקדש והגמרא דהכא לא מייתי סוף הברייתא דאין המכוון כאן רק לאורויי גם במטלטלין הקדש שני אינו מוסיף חומש וה"א בזה נשאר למסקנא ג"כ וקאי כל פלפול דגמרא לפי האמת וכן גמרא דהתודה הוא כפי קושטא דמלתא דכל לרבות רק כדקאמר בשלמא וכו' קדשים קלים ניחא דלית ביה מעילה כיון דאית להו לבעלים חלק בגווייהו אלו הוי ידע שאין זה רק ה"א לא הו"ל לומר כלל דלא היה זה רק ה"א ומה לו בניחותא והו"ל לאקשויי לקושטא דמלתא תחלת הקדש הוא דאית ביה מעילה ולא סוף הקדש וק"ל [ועיין במהר"ם]:

## דף נה.

גמרא **מאי חזית דמדמי כו'**. אף שי"ל דיותר נדמהו להקדש קרקעות [ר"ל דאית לן לדמויי טפי לסוף הקדש כדי שידמה להקדש קרקעות]:

גמ' **תנינא חדא זימנא וכו'**. דלמא לעיל הוי סתם ואח"כ מחלוקת [לרבא דאמר מאן תנא טלית ר"ש] הלכה כמחלוקת סתם אחריו ויהיה מחלוקת ואחר כך סתם והלכה כסתם או [לאביי דאמר שאני טלית] קמ"ל טלית וכו' [דלא נימא מאן תנא טלית ר"ש]:

גמ' **וליתני נמי האונאה וכו' זאת אומרת אין אונאה לפרוטות**. דלמא בכלל גזל ז"א דהא פחות משתות מחילה אף שהיא בערך פרוטה רק [א"כ] היאך מבין לוי [דסובר יש אונאה לפרוטות] מתני' אם לא אמרינן שהוא בכלל גזל עיין באשר"י:

גמ' **הנך איצטריכא ליה גזל וכו'**. ולא קאמר גזל איצטריכא ליה משום ישיבת הדיינים [דהוא נשמע מגזל כדמשני תני גזל] ואם ישיבת הדיינים נשמע (מגזל) [מאבידה] אמאי קאמר תנא ליה גזל ולא נקיט הראשון תנא ליה אבידה. או [אמאי] לא קאמר (אבידה) [גזל] קמ"ל אע"ג (דבהיתירא) [דבאיסורא] אתי לידיה פרוטה אין פחות לא:

וצריך לדעת [הא דקאמר חמש פרוטות הן] אם מרבה הוא אף שאינו רק פרוטה או ה"א אפילו פחות מפרוטה ורש"י ד"ה תנא גזל וכו' ש"מ ממונא הוא כו' [משמע דמרבה הוא דאף פרוטה ממונא]:

שם הנך איצטריכא כו'. לא קאמר בקצרה אבידה אע"ג דזיל גזילה אפילו למדי רק להורות דמתני' קמ"ל זה בלשוני דלא קאמר הגוזל מחבירו שוה פרוטה ישלם ואבידה

שוה פרוטה חייב להחזיר רק להכריז אע"ג שהוא במשך הזמן ג' רגלים [ושכיח יוקר וזול] וכ"כ בת"ח:

ברש"י בד"ה **העולה כו' שתהא היא ראשונה כו'**. אינו נראה מלשונו שתהא היא ר"ל העולת הבוקר ראשונה והיאך נרמז מן ה' הוא כפירוש התוס' ראשונה שבפרשת פנחס רק ר"ל ה' מורה על עולת הבוקר שנזכר בלא"ה בפרשה שתהא ראשונה ממש לעריכת המזבח דאל"כ [דלא קאי אתמיד של שחר הנזכר] לא היה קאמר בה' הידוע וראשונה הוא ידוע ה"נ הטמאה וכו':

ברש"י בד"ה **טלית זו וכו' והוא ישלים**. ר"ל עד ה' סלעים כמו שאמר אבל מ"מ אין יד הקדש על העליונה וכמ"ש התוס':

ברש"י בד"ה **והטענה כו' ויכפור פרוטה כו'**. וא"כ הומ"ל הכפירה פרוטה:

ברש"י בד"ה **אין אונאה לפרוטות כו'**. עיין באשר"י:

ברש"י בד"ה **וגזל בפרוטה כו' ולהוליכה אחריו**. אבל גזל כפשוטו אף בפחות מש"פ חייב להחזירו כמ"ש הרמב"ם בפרק הגוזל בתרא ועיין בסמוך במתיב רבא כו':

ברש"י בד"ה **אע"ג דזול בין מציאה להכרזה**. אבל בין אבידה למציאה אינו חייב להכריז דלא קרינן ביה ומצאתה כדלעיל באלו מציאות בשמעתא דאף השמלה היתה בכלל וכו':

בתוס' בד"ה **נדמייה וכו' ומיקרי אפ"ה סוף הקדש וכו' א"נ כגון כו'**. לפי"ז מצינו קצת סוף הקדש שיש אחריו קדושה [והגמרא קאמר אדרבה כו' שכן דבר כו' מדבר שיש אחריו קדושה]:

בא"ד **א"נ אברייתא פריך וכו'**. [בנוסחת הגמרא שלפנינו כתוב הכי פריך וטעות הוא וכן מציין מהר"ם] ברייתא דהכא דבה"א טרם בואנו לריבוי רצה להיות דומיא דבהמה טמאה בב' דברים וע"ז מקשה מאי חזית וכו' אבל לשינויא דלעיל מקשה אף לפי המסקנא:

בתוס' בד"ה **פרה זו כו' אבל אין לפרש כו' אפילו קדם הקדישו למומו כו'**. כתב מהר"ש אין זה מדוקדק ורבותא טפי הול"ל אפילו תמימין בלא מום כלל כגון דידו אקודש וכו' עכ"ל (ו):

בתוס' בד"ה **ותנא דידן כו' וכי משני כו' סבר דרב קטינא אית ליה כו'**. [נראה שהבין דמ"ש סבר כו' ר"ל מאן דמשני אלוי כו' ולזה כתב ולקושטא] ולקושטא דרב קטינא ס"ל ללוי כרב קטינא וקמ"ל לאפוקי ה"א דרב קטינא קצת קשה איך ס"ל עתה דרב קטינא ס"ל דנזקקין אפילו להתחיל וכבר הקשה ותנא דידן אמאי לא תנא ישיבת הדיינים ושני באופן אחר ואפשר שר"ל [מ"ש סבר] דלוי סבר דרב קטינא אית ליה אפילו להתחיל וכן

לקושטא דמלתא לוי ס"ל דרב קטינא הכי אית ליה ולא ידע קושית רבא דבסמוך ועיין ובדפוס חדש יש כאן נוסחא אחרת ע"ש ועיין בח"מ סי' ו':

## דף נה:

ברש"י בד"ה **ויחזור ויפדה כו' וצרת הכסף**. ולא קשה ליה רומיא דמתני' גופיה דידיה אדידיה אמאי לענין זה החמירו כודאי [ולא בכסף אנחושת] דנחושת פירי מיקרי טיבעא אפירי ממש החמירו בו לחזור ולפדותו:

ברש"י בד"ה **ומי מחללינן וכו' כה"ג אפילו כסף אנחושת כו'**. מתרץ בלשונו קושית התוס' אמאי לא מקשה כסף על כסף מלבד שאפשר ליישבו באופן אחר דבשוין אין מחללין כסף על כסף שאינו דרך חילול והאי דודאי בשוין איירי מדנתערבו ואינו מכירו ובורר את היפה ר"ל הגדול שבהן עיין בתוס' ריש הזהב בד"ה לפליגי בסלעים:

בתוס' בד"ה **יטלנו הימנה וכו' צריך לומר קידם נתינה כו'**. ואף דקאמר יחזור ויתננה לה ואח"כ ויאמר לה בפני שנים דלמא בבת אחת:

בתוס' בד"ה **ויחזור ויפדה וכו' הדמאי אין לו חומש וכו'**. וסתם מתני' ר"מ היא ואף דהכא מייתי בהדיא ר"מ מ"מ בלא מתני' דודאי לק"מ והתם לא הוזכר ר"מ בהדיא [ע"כ דסמך אסתם מתני'] מיהו לעיל ריש הזהב לחד שינויא כתבו דהך מתני' ר"מ הוא דחכמים ס"ל מחללין כסף על כסף:

בא"ד **לכך מייתי דגבי ודאי אין מחללין כסף על נחושת כו'**. לכאורה כוונתם דעיקר קושיא דהיא סברא הפוכה אמאי ר"מ מיקל טפי ולא מייתי אידך מתני' רק להורות דלא משוי דמאי לודאי (ז) אבל זהו דוחק ועוד דעדיין דלמא ר"מ [לא] מיקל בדמאי לענין פדיון והא דס"ל יחזור ויפדה לא מיקל טפי מחכמים רק משוה מדותיו דס"ל בודאי ג"כ הכי [לענין פדיון הפירות] ולא נכון לומר דא"ל דס"ל בודאי הכי דא"כ הו"ל לאשמעינן זה בודאי וא"ל דמיירי באמת בודאי דהא ודאי אין מחללין כסף על נחושת וכו' או באופן זה דהא רבנן פליגי הכא בויחזור ויפדה ומודו בכסף על נחושת [א"כ] בודאי [דאסור כסף על נחושת אפילו לר"מ] כ"ש דאסור לחזור ולפדותו (ח) ויתכן דמכסף על כסף לק"מ דהא משום דאין דרך חילול בכך ובדמאי מיקל יותר אבל בהא דנחושת על פירות ויחזור ויפדה אם ירצה ע"כ לא ס"ל כן בודאי דהא אף כסף על נחושת דלא מיקרי כ"כ טבעא אפירי אפ"ה מדוחק אין שלא מדוחק לא אפילו בדיעבד אסור אף שמחללו אח"כ אכסף כ"ש נחושת אפירי דהוי טבעא אפירי ממש והוי זלזול טפי דאסור אם יכול לפדות הפירות אח"כ אם ירצה א"כ אמאי מיקל טפי מחכמים דודאי אסור לחלל נחושת אפירי

אם ירצה לחלל הפירות אח"כ במכ"ש מכסף על נחושת אבל אם היה צריך להעלות הפירות עצמן לא היה קשה מידי דלא הוי זלזול דהוי לוקח בכסף מעשר ואוכל הפירות בירושלים ולא הוי דרך חילול אבל אם יחזור ויחלל הפירות [הוי זלזול טפי מכסף על נחושת] וק"ל:

בא"ד **ואביי ס"ל כו'**. ר"ל דקושית ר"ש היה אמאי דשני שמואל דר"מ מחמיר טפי מחכמים כמ"ש התוס' ואחכמים לא קשה כלל אמאי מחמירי לענין פדיון דשאני הכא שאין סברא להחמיר ולקנוס חומש כקושית ר"א בעצמו וכי עשו חכמים כו' בשלמא בעלמא ניחא רק הכא אין סברא [כמ"ש תוס' בד"ה וכי עשו] לכן לא מסיימו אביי בתירוצו וקושית ר"ש היה אשמואל דאף שמצינו ר"מ דעשה חיזוק אף במקום שאין מסתבר מ"מ הכא לא ס"ל לענין דמאי דקיל איסורא דדמאי לר"מ יותר מן החכמים ומיקל לענין פדיון טפי מן חכמים ואמאי מיקל טפי ע"כ משום דמיקל בדמאי ובקצרה לא קשה ליה דדלמא הם אמרו והחמירו לענין אכילה כאכילת ודאי שלא יבא לאוכלה ולענין חילול אמרו בספק דבריהם שפטור מן התורה דשרי לחלל כסף על כסף אבל כיון דמצינו דמיקל טפי מחכמים ע"כ משום דקיל ליה איסורא דדמאי והדרא קושית ר"א ומשני ר"י אע"ג דמיקל לענין פדיון מחמיר הוא לענין אכילה אף דקיל ליה דמאי מ"מ לענין אכילה מחמיר תדע בלא שינויא דשמואל דתניא וכו' ש"מ דר"מ מחמיר באכילת דמאי טפי מחכמים וה"ה לחכמים ישנו סברות דמקילין באכילה לגבי סיטון ומחמרי בפדיון [דאסור לחזור ולפדות הפירות] ועיקר שינויא דר"י הוא כדתניא אבל אביי דקאמר לאו ומיתה [בלא ראיה] הא קושיתו היה מכח דקיל לר"מ איסורא דדמאי מדרבנן [וזה לא מתורץ בתירוצו ע"כ] דה"ק לא משום דקיל ליה דמאי רק מיקל בכל הלאוין ומחמיר לגבי מיתה ועיין [כעין זה ממש מבואר במהרש"א ע"ש]:

## דף נו.

ברש"י בד"ה **מחמיר הוא באכילתו של מעשר שני כו'**. משנתנו באכילת תרומת מעשר דמאי איירי ומשום סימן נקיט הכי:

ברש"י בד"ה **פלטר הוא לענין כו' ולנחתומים**. ומ"מ משני דמנחתום שרי דמחד גברא זבין ותלינן דמאיש אחר בעל הבית לקחו [לא מפלטר] (ט):

ברש"י בד"ה **אינו נשבע כו' אינו משלם כו'**. לכאורה משמע מלשונו דאפשיעה משלמין כמשמעות לשון המשנה דלא קאמר ש"ח אינו משלם ועיין לקמן (דף נ"ז ע"ב) בתוס' בד"ה ש"ח אינו נשבע:

בתוס' בד"ה **לא התירו כו' קנה ונתחייב במעשר כו'**. אלמא אין מוכרין דמאי לע"ה משום דאסור להוציא דבר שאינו מתוקן מת"י לכן מיד שגמר בלבו לקנותו אסור להחזירו אף שהע"ה המוכר ידע שלא עישרו:

בתוס' בד"ה **הלוקח כו' ועוד דאפילו בפלטר כו'**. הוצרכו לזה דכיון דר"מ אמר ואפילו מדפוסים הרבה ש"מ דה"א זה לאסור יותר [מחמה וצוננת] וא"כ ר"י דאסר בחמה וצוננת אפשר דלרבותא קאמר:

בא"ד **ורבינא ידע שפיר דאסר ר"מ כו' דמתרי ותלת זבין כו'**. צ"ל דלא קשה ליה לרבינא התם סברות הפוכות דבפלטר מחמיר ר"מ משום דמב' וג' זבין שכן רגילותו ולכן מחמיר טפי מר"י ובנחתום תלינן לקולא אבל הכא מקשה דהא ר"מ מחמיר בדמאי ומשני כי היכי דפלטר מב' וג' זבין ה"נ נחתום בבירור מחד זבין וב' דפוסים הוא משום ב' מיני תבואה ועיין:

## דף נו:

גמרא **לאפוקי מדרב כהנא כו'**. לכאורה לא נסתיים שפיר מכאן אמרו דלמא לעולם פחות מאיסר אין אונאה וזהו דין פשוט כדרב כהנא דסתם מוכר שטר לבשם אין בו איסר ואין להם אונאה אבל מוכר שטר למשמעות החוב שבו ואינהו בדמים הרבה איצטריך קרא למעטינהו משום דאין גופו ממון וכו' ואפשר דקאמר ואין גופו ממון וכו' ואין גופו מכור שאין רוצה לקנות רק החוב לא גוף השטר הא רוצה לקנות גוף השטר שיהיה גופו מכור יש בו אונאה אע"פ שסתם אין בו איסר או מיתור לשון ואין עומדין אלא לראיה שבהן מיותר מכאן דקדקו וכו':

גמ' **וכל היכא דכתיב ידו לאו ידו ממש הוא והתניא כו'**. ר"ל אף שיש פנים לפרשו יד ממש או רשות אפ"ה היינו מפרשים יד ממש [וע"ז הוצרך להביא והתניא דאל"כ הא כמה קראי דאי אפשר רק יד ממש]:

גמ' **שכירות יש לו אונאה וכו'**. צ"ל שכירות מטלטלין וכ"כ הרא"ש ז"ל או מקרקע ויותר מפלגא אבל המרדכי מפרשו אשכירות קרקע דדוקא לענין קנין אמרינן כשם שקרקע נקנה בכסף ושטר וחזקה כך שכירות וכו':

ברש"י בד"ה **נשבעין עליהן אם הודה במקצת וכו' חמש ומחצה**. דלאו הילך הוא דמודה חצי סאה חטין שחייב לו:

בתוס' בד"ה **יצאו שטרות כו' ולר"ח נראה וכו'**. לפי"ז לא מיושב שפיר למה לי מיעוטא לשטרות כיון דבע"כ איירי בשטר שעבוד קרקעות ומ"מ יש לחלק קצת וגם לענין דאין

נשבעין אשטרות וקרקעות ממעטינן תרוייהו לקמן שטרות ממעטין דאין גופו ממון ואפשר דה"ק אין גופן ממון רק שעבוד קרקעות ואפשר דר"ח פסק הוא ולא תירוצא. רק בתירוץ א"נ נמי כתבו כדי לעשות שטר שעבוד וכו' ודוחק לומר שעבוד אגוף לראיה:
בתוס' בד"ה **והאי ביומיה וכו' ומולא לבית דירה וכו'**. ר"ל מהא דלא לבית דירה אסור להשכיר לעובד כוכבים בית שמכניס בה ע"ג כו':
בסה"ד ממכר מיותר לרבות שכירות. לישנא דגמרא לא משמע כן הן באיבעיא ממכר אמר רחמנא ולא שכירות הן מלישנא דאביי מי כתיב ממכר לעולם ממכר סתמא כתיב וכו' גם הא אצטריך ממכר למעוטי שטרות:
בתוס' בד"ה **כל דבר וכו' וי"ל בענין זה פשיטא שיש אונאה שהטעות אינו תלוי וכו'**. כצ"ל וכן הוא בדפוסים אחרים:

## דף נז.

גמרא **מ"ד אהקדישות כ"ש אקרקעות כו'**. [קשה] דלמא לעולם אונאה ממועט ל"ש גדולה ול"ש קטנה והקדש מרבה מערכך שוין משמע כדבסמוך [ברש"י] דא"ל ערכך דוקא אחילול קאי אבל מכירת הקדש שאני וערכך דוקא אחילול קאי א"כ ע"כ מסברא קאמר דביטול מקח הוא מקח טעות וא"כ מה לגבי הקדש דליכא טעות כלפי שמיא כ"ש קרקע גם הא (קאמר) [דקאמר] כדשמואל דאמר וכו' שחיללו וכו' [הוא מכח כ"ש מחילול] ז"א חדא דא"כ לאיבעית אימא כ"ע ס"ל דשמואל ודיעבד אף ביטול מקח אין להם דאימעט מאונאה ל"ש גדולה ל"ש קטנה וכפירש"י ולכתחלה צריך להוסיף דמים דבר תורה דערכך שוין משמע כדלקמן מנ"ל דביטול מקח יש להן לכתחלה הא ערכך בחילול כתיב ועוד מאי מקשה אי בכדי אונאה בהא לימא ר"ל כו' דלמא ר"ל לענין חילול שאני דערכך שוין משמע ואפשר דמתני' בכל אופן משמע דאין לו אונאה. אבל הא ל"ק דלמא לר"י לעולם ביטול מקח יש להן והא דצריך להוסיף רק מדבריהם היינו לענין חילול דערכך כל דהו משמע דאין זה לימוד רק תירוץ דלא תקשי ליה ערכך לימודא דר"ל משיב לו ערכך מצי להיות כל דהו:
גמ' **ומ"ד אקרקעות כו' כדשמואל דאמר שמואל וכו'**. לפי איבעית אימא דבסמוך וכן לאיבעית אימא ג' י"ל מ"ד אקרקעות אבל הקדישות אפילו פחות מכדי אונאה חוזר וגם כאן נוכל לומר דכ"ע אית להו דשמואל ופליגי בלכתחלה וכן איתא בתמורה בהדיא כל הך סוגיא מן וקמיפלגי בדשמואל וכו' איבעית אימא וכו' איבעית וכו' הכל אר' יונה ור'

ירמיה וגם כאן יש לפרש באמת כן רק רש"י מפרשו אר"ל ור"י וכו' גם כאן לא קאמר הגמרא ומר לית ליה דשמואל:

גמ' **במאי קמיפלגי כו'**. ודאי. די"ל בביטול מקח קמיפלגי רק אי פליגי בדשמואל או כולי עלמא סבירא ליה דשמואל:

גמ' **שחללו אין לכתחלה לא אי כ"ע סבירא ליה דשמואל הא דקאמר ר"י ביטול מקח יש להן ע"כ לכתחלה קאמר ויש קצת לדקדק אמאי מהפך לישני הא דקאמר רבי יונה אליבא דר"י ביטול מקח יש להן היינו בלכתחלה וצריך להוסיף מדבריהם היינו בדיעבד ואפשר לומר דהכי קאמר וקמפלגי בדשמואל ואיבעית אימא לר' ירמיה פליגי בלכתחלה כו'**. וביטול מקח אין להם אבל ביטול מקח יש להם משמע לעולם בדיעבד וא"כ לר' יונה ליכא לאוקמי אלא בדשמואל פליגי ור"י לית ליה דשמואל ואיפוך ואפשר דלא משמע ליה לפרש צריך להוסיף בדיעבד או לפירוש התוס' באיסורא או ע"כ בואיבעית אימא דכ"ע אית ליה דשמואל לק"מ [דהוצרך להפך] דא"כ [דר"י בדיעבד איירי] מ"ט דר"ל דצריך להוסיף ד"ת כיון דס"ל דשמואל ובשינויא הראשון [לא קשה דאמאי מהפך נימא ביטול מקח לכתחלה] לא אסיק אדעתיה לכתחלה ודיעבד:

גמ' **איבעית אימא לעולם בכדי אונאה כו' ובדר"ח קמיפלגי**. לפי"ז קשה ברייתא דלעיל הביאו תוס' הכא פרה זו תחת פרה זו כו' פרה זו בה' סלעים וכו' והא אפילו פחות מכדי אונאה ילפינן מדאורייתא דצריך להשלים אחיו הוא דבכדי אונאה קנה ומחזיר אונאה ופחות מחילה הא להקדש אפילו פחות מכדי אונאה חוזר דא"ל חילוק בין לכתחלה ודיעבד כיון דמדאורייתא מרבה אפילו פחות מכדי אונאה ועיין ובדוחק נחלק בין אם דעתו לחלל שוה בשוה כפי' התוס' בלכתחלה ודיעבד וערכך אפילו כל דהו משמע ועיין: ברש"י בד"ה **ומר סבר אפילו לכתחלה הלכך לאפקועי כו'**. לא נתחוור לי שפיר אם דעת רש"י בלכתחלה ודיעבד כפי' התוס' וכפירושו בתמורה בהדיא וכתבו שם התוס' דע"כ צ"ל הכי דלכתחלה [פירושו] היתר שעשה דבר שמותר [שדעתו לחלל בשוה] ודיעבד פירושו שנתכוין לחללו על פחות דאי כפשוטו א"כ הך דביטול מקח יש להן ע"כ לכתחלה קאמר והיאך קאמר אונאה אין להם והיאך מותר לרמות הקדש לכתחלה או היאך יסבור ר' ירמיה אף ביטול מקח אין להם לכתחלה וע"ש דעכ"פ נראה אם צריך להוסיף מד"ת אינו מחולל נגד כולו בע"כ אבל לישנא דרש"י הכא נראה יותר דמפרש כפשוטו והיאך יפורש בדיעבד כ"ע ס"ל דשמואל דמחולל וא"צ להוסיף אדמים ובלכתחלה פליגי ר"י ס"ל יצא לחולין כשיעשה דמים [אם רוצה לכתחלה שיצא לחולין צריך שיעשה דמים מן התורה] ע"ש בתוס' תמורה כ"ז ע"א ועיין:

בתוס' בד"ה **יצא לחולין וכו'**. לכאורה הול"ל בקצרה וקמ"ל דכנגדו יצא לחולין ולא אמרינן דהוי ביטול מקח ולא יהיה חילול אף כנגדו אם לא שיחלל ונותן הדמים הכל בב"א דטעמא שנתאנה יכול לחזור בו משום שיכול לבא לידי הפסד אבל אם אנה להקדש וכו' [ולמה להו לאסוקי וה"ט משום דבהדיוט המאנה כו'] אבל שלא תימא כיון שהוא יכול לחזור בו אין כאן פדיון ומזה הטעם יכול ג"כ המתאנה לחזור בו ולז"א משום דבהדיוט וכו' אבל הקדש המתאנה לא היה יכול לבא לידי הפסד וכו' שאנה הקדש וכו' ר"ל המתאנה לא יכול לחזור שאין לו הפסד והוא לא מבקש לחזור דמסתמא היה דעתו לחלל שוה בשוה ולא לאנות הקדש ואי משום דאי הוי ידע שצריך להוסיף לא היה מחלל ועדיין הוי מקח טעות בע"כ צריך להוסיף דאפילו הקדש בטעות וכו' ועיין אבל מר"ל גופיה דקאמר וצריך להוסיף דמים [לא בעי לאוכוחי דאפילו הקדש בטעות כו'] דלמא אם ירצה להיות מחולל כולו לאפוקי מר"י דסבר א"צ להוסיף [מדאורייתא] ואפ"ה מחולל הכל ועיין ובתמורה מפרשים לר"ל יצא לחולין כשיעשהו דמים:

בתוס' בד"ה **ומר סבר כו' שדבר זה אסור לעשות וא"צ להשלים אלא מדרבנן וכו'**. יש לדקדק לפי"ז קשה ברייתא דלעיל פרה זו בה' סלעים כו' ופירשו שם תוס' דבנתכוין לחללו על דבר מועט א"צ להשלים דכבר כתבו בד"ה והאמר ר' יונה דאף כדי אונאה איירי רישא דצריך להשלים ומדרבנן היא דר"י ס"ל אונאה אין להם ועוד דתקשי ליה רישא לר"ל דס"ל א"צ להוסיף אלא מדרבנן [אף בביטול מקח וע"כ דרישא מדרבנן הוא וסיפא אף מדרבנן א"צ להשלים] ועיין ועוד מאי דוחקיה דתוס' לומר דצריך להוסיף מדרבנן מיהו זה י"ל דסברא נכונה הוא שלא יזלזל במזיד בהקדש וגם לתירוצא דבשמואל קמיפלגי ור"ל אית ליה דשמואל דמחוללת ואפ"ה צריך להוסיף מדרבנן. ויש מגיהין א"צ להשלים אפילו מדרבנן:

בסה"ד אבל במזיד כו'. ולכן אי אפשר לפרש לכתחלה כפשוטו:

## דף נז:

גמרא **מיתיבי רבית כו'**. ולא מסתבר ליה לומר דהתם פירושו אם הוא נתאנה מן ההקדש א"צ הקדש להחזיר לו האונאה אבל הוא להקדש אפילו פחות מכדי אונאה חוזר דמאין לו זה ועוד דומיא דרבית דלא [משכחת] שפיר שיתן לו הקדש רבית דעל מה מחולל:

גמ' **זה חומר בהדיוט מבהקדש ארבית**. לא מיושב שפיר מאי חומרא הוא זה שלחבירו אינו נותן רבית ולהקדש נותן רבית ובאונאה קרי זה קולא להדיוט אינו נותן פחות מכדי אונאה ולהקדש אפילו פחות מכדי אונאה חוזר ועיין:

גמ' **כדתניא המקבל לספק**. צ"ל כדתנן דמשנה הוא בהדיא בשקלים:
גמ' **מנא הני מילי דת"ר על כל דבר פשע וכו'**. צריך ליתן טעם דלכאורה כד מעיינת בקראי הו"ל להגמרא לאתויי פסוק דמביא אח"כ דכי יתן איש כו' דכתיב ביה ישלם שנים ובזה פליגי מ"ד במרובה לחד איירי בגנב עצמו ולחד בטוען טענת גנב אבל סיפא דקרא דעל כל דבר פשע לכ"ע איירי בטוען טענת גנב ולמ"ד (בטוען טענת גנב) [בגנב] ע"כ ליכא שבועה ברישא דקרא משא"כ סיפא דקרא ונקרב בעה"ב לשבועה על כל דבר פשע כו' [והו"ל לאתויי אח"כ לענין שבועה מהא דעל כל דבר פשע] ועיין:
ברש"י בד"ה **על כל דבר פשע סיפא דקרא כו'**. ר"ל על כל דבר פשע דהוא סיפא דקרא דמשתעי בטוען כו' ועיין ברש"י ברי"ף:
בתוס' בד"ה **בשלמא בהדיוט זה חומר פירוש זהו וכו' כצ"ל**. ומהר"ש נכנס לדוחק לפרש ותו לא לא תני יותר זה חומר בהקדש וכו':
בתוס' בד"ה **לספק לו סלתות וכו' אי יצא השער וכו' אי דלא יצא השער וגם אין לו וכו'**. משמע דאי יצא השער שפיר מחולל ההקדש אף דאין לו דכיש לו דמי ומיהו אין הסברא נותנת זו גם התוס' במנחות פרק שתי מדות (מנחות דף צ') ד"ה מארבע ועמדה כו' לא הזכירו זה רק תימה היכי דמי אי דיש לו סלתות שיחללו עליהן אפילו בהדיוט שרי וכו':
בא"ד **ויצא השער של לקוטות וכו'**. לכאורה מי דחקם לזה ולעשות גזירה דלמא אתיא לאחלופי בהדיוט ובמנחות לא הזכירו זה בתירוצם רק כפשוטו דלא יצא השער כלל וע"ש. והזכירו כאן תרתי לטיבותא דרך מקח וממכר וגם יצא השער כמו באבני בנין שהגזבר עצמו נותנו גם אבנים מוכחא מלתא וכו' וז"ל מהר"ש יצ"ו כו' ע"ש:
בתוס' בד"ה **ש"ח אינו נשבע וכו' נראה דה"ה אינו משלם כו'**. ודעת רש"י במתני' לא משמע כן. ויש קצת להקשות ממה נפשך אם פטור אף מפשיעה א"כ למה לי מיעוטא בש"ח ומה ש"ש פטור מפשיעה כ"ש ש"ח וכ"ת משבועה שאינו ברשותו וכו' (?):

## דף נח.

גמרא **א"ה רישא דקתני אין אחריות שבת עליו ה"נ דלהפסיד שכרו וכו'**. א"ל כמו דאם היה שכיר חודש וכו' לפיכך אחריות שבת עליו להפסיד שכרו מכל וכל ה"נ נימא אין אחריות שבת עליו להפסיד שכרו מכל וכל ז"א דרישא דשכיר יום הוא ודאי דלא מפסיד למפרע שכירות דכל יומא ויומא זימנא הוא ושכירות משתלמת בו ביום אף דקי"ל שכירות אינה משתלמת אלא בסוף ולהכי בסיפא דשכיר חודש ושבת הוא שכירות אינה

משתלמת אלא לבסוף ואחריות שבת עליו אם לא שמרו כראוי מפסיד הכל אבל הכא שכירות ליומא הוא וק"ל:

גמ' **אמר ר"ש בשקנו מידו**. הא דלא משני בקושיא דלעיל קנו מידו והכא כדי שלא יזלזלו המרדכי כתב בשם מהר"ם ז"ל דיכול להיות דר"ש ור"י קיימי נמי אקמייתא ופליגי אדר"א דמפרש טעמא משום שלא יזלזלו בהקדש ונ"מ בזמן הזה לגבאי צדקה היכא דלא קיץ וכו' [דאיתמעט ג"כ מלשמור ולא לחלק כדאיתא בפרק מרובה דף צ"ג. דלא מיחייב מתקנה דשלא יזלזלו לר"ש ור"י] ולא משמע כן דר"י גופיה משני לעיל שינויא אחריתא וגם הם לא אמרו רק אש"ש אינו משלם ולולי דבריו היה אפשר לפרש דלעיל הוי קנין דברים על השבועה וז"א שקונה ממנו אם לא אשבע אשלם גם דוחק לומר דא"כ אמאי נשבעין לגזברין ומה לו בהדי גזבר כיון דאינו נשבע אהקדישות ולא קנו מידו רק מיד בעלים ועיין. ושינויא דלעיל לא משני הכא דע"כ בהקדישות איירי כדמקשה ורמינהו כו' ש"מ דחייב בהקדישות י"ל דלא תיקנו רק לישבע אבל למה ישלם וז"א דגם לעיל אם נודע שפשע משלם ואם לא ישבע משלם (כ): גם א"ל לעיל אפשיעה תיקנו שלא יזלזלו דה"נ לוקמי בפשיעה כמ"ש התוס' לעיל בד"ה ש"ח אינו נשבע וכו' מיהו לפירש"י דאפשיעה מחייב כדמשמע מפירושו לעיל וכן בשמעתין בד"ה נושא שכר וכו' ע"כ הכא לאו בפשיעה קאיירי ומקשה שפיר דמשום שלא יזלזלו לא עשו רק שבועה שלא פשעו דמן הדין ש"ח אינו נשבע אפשיעה תקנו משום שלא יזלזלו שישבע או ישלם אפשיעה כדין תורה. עד שמצאתי בהמאור שכתב ורמינהו השוכר את הפועלים וכו' מזרעים קפריך אקרקעות דמחובר לקרקע כקרקע ולא כדברי רבינו שלמה ז"ל דמפרש אהקדישות ע"כ לפי"ז ניחא שפיר דהוצרך לשנויי דקנו מידו ולא מקשה באמת מהקדש דידע שינויא דלעיל שלא יזלזלו ומיושב נמי בזה מה שמקשין דלמא הכא לא בפרה של הקדש אייריר רק מי שנולדה לו פרה אדומה בעדרו ושכר פועל לשומרה וכו':

ברש"י בד"ה **הכא בנושא שכר וכו' כדי ליטול שכרן נשבעין שאינו ברשותן וכו'**. ולא קאמר כדי ליטול שכרן נשבעין שלא פשעו וכן מלשון המקשן והא נגנבה וכו' וש"ש בגניבה ואבידה מיחייב וכו' תקשי בלא"ה עדיין אף שאינו ברשותו דלמא פשע ויפסיד שכרו [אע"כ דבאמת נשבע שלא פשע] ועיין:

בתוס' בד"ה **נשבעין וכו' פירוש אותו שנאבד משליח אחר שתרמו וכו'**. וה"ה דהו"מ להוכיח מתורמין על האבוד דתנן בראשונה וכן כתבו באמת בכתובות:

בסה"ד ואין משמע כן בשמעתין. לכאורה מדנשבעין לבני העיר לגזברין הו"ל לאשתבועי ושם כתבו מדשוקלין אחרים תחתיהן דא"ל למצוה א"כ גם ברישא משנתרמה התרומה הול"ל ובני העיר שוקלין ע"ש:

בתוס' בד"ה **דתנן תורמין כו' ותימה כו'**. דא"ל משום דלמא נשבעין לגזברין ר"ל במעמד גזברין ולא [אצטריך לאוקמי] בנושא שכר כדלעיל לכך מייתי הא דתורמין וכו' דכיון דחייב באחריותן למה לי מעמד גזברין כי היכי וכו' הא אינהו חייבין באחריותן ובסיפא דנשבעין לבני עיר ולא במעמד גזברין משום דבעלים שוקלין אחרים תחתיהן ועיין:

בתוס' בד"ה **אמר ר"י כו' אי נמי כיון כו'**. לפי"ז דוקא כשואל ולא כשומר שכר:

בתוס' בד"ה **לשמור וכו' את ענבי נזיריך לא תבצור וכו'**. כצ"ל:

## דף נח:

גמרא **דאימעט מבעמיתו וכיחש**. ואע"ג דכבר אימעט משבועה אצטריך מיעוטא לאשם היכא דקפץ ונשבע דהוי מרבינן מבה' וכיחש ואותו אצטריך למיכתביה לרבות קדשים שחייב באחריותן:

גמ' **ועד כמה**. אבל בקרקע דאימעוט לא פריך דמסתמא לגמרי נתמעט [למ"ד אף ביטול מקח אין להם]:

גמ' **עד כדי דמיהן**. דהכי מסתבר כשוין של אותו זיווגו. ואם נתאנה המוכר צ"ע בפוסקים:

גמ' **שזה נאמר בו ויראת מאלהיך**. וטעמו דאמרינן בסמוך הכל נפרע בידי שליח חוץ מאונאה שנאמר ובידו אנך וא"כ צריך לירא מהשם ב"ה עצמו ולפי שחביב אדם שנברא בצלם אלהים וזה מאנהו בדברים דאזיל סומקא וכו':

ברש"י בד"ה **איפכא מסתברא וכו' ועוד וכו'**. כפל לשונו מורה ע"ז כלפי לייא דאיפכא הול"ל ועוד איפכא מסתברא הסברא בהיפך וא"ל דלמא שחייב באחריותן חייב דהדיוט הוא כסברא האמתית ולא יהיה רק חדא קושיא ז"א שהיאך יביא ראיה לסתור בהיפך גם דעדיין ב' קושיות הם אחד דחייב באחריותן לא מקרי כ"כ בה' ואת"ל מיקרי בה' עדיין הסברא בהיפך:

בתוס' בד"ה **אם הוא בן גרים וכו'**. סמכו דבריהם בברייתא אבל במתני' שיש לכל אחד לימוד בפני עצמו דגר יליף מוגר לא תונה וכו' ובעל תשובה נלמד מעמיתו אבל ברייתא דיליף הכל מעמיתו לא אצטריך לב' בבות:

בתוס' בד"ה **הלא יראתך וכו' יש לפרש כמו כן לשון בטחון ולא לשון סכלות דאמר ליה וכו'**. לשון סכלות ודאי יתכן שם רק אם נפרשו מלשון בטחון ודאי לא אמר השטן אליו שאינו ירא רק אדרבה אמר ליה מה שאתה ירא היה לך להיות בטחונך שלא תפסיד ונהפוך הוא וא"כ שוא עבוד אלהים אבל הכא בשמעתין היה לך לירא מהקב"ה:

בתוס' בד"ה **חוץ מג' כו' דהא אמרינן בסמוך הבא על א"א וכו' וכולהו כשלא עשו תשובה וכו'**. ובעשרה מאמרות משני [בזה דאפשר דאין עולין לעולם בלא עשו תשובה ובסמוך י"ל] דה"ק דוד הבא על א"א מיתתו בחנק וכל המומתין מתודין ויש להם חלק לעוה"ב ואפילו מי שאינו נידון דליכא עדים והתראה וכה"ג כיון דדיניה במיתה חמירא ליה ויהיב אנפשיה ומידכר לשוב אבל המלבין דליכא ביה מיתה קיל ליה ולא יהיב דעתיה לשוב ואין לו חלק לעוה"ב. ועיין בחגיגה על פסוק מעוות לא יוכל לתקון זה הבא על א"א אע"ג שלא הולידה כיון דאסרה על בעלה וכו' ע"ש בפי' רש"י ומהר"ל בספר נתיב עולם תירץ דגיהנם הוא קודם עוה"ב דאין גיהנם לעתיד לבא כו' ע"ש:

## דף נט.

גמרא **היא מוצת כו'**. מקשין דלמא שאני התם דלא היתה הצלה יותר ע"י הלבנת פנים וסברה ממנ"פ אם ירצה להודות יודה אף ע"י הרמז הכר נא למי וכו' ואם לא ירצה להודות אף כי תאמר ליהודה נבעלתי תלבין פניו והוא יכפור ולא תנצל אבל לעולם היכא שיש בה הצלה ע"י הלבנה אינו חייב שיחריש ולהשליך עצמו לכבשן האש:

גמ' **אונאתה קרובה דאמר ר"א וכו'**. כנ"ל להגיה וק"ל:

גמ' **כל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה וכו'**. ע"כ איירי לאחר החורבן דשאר שערי תפלה ננעלו וקרא דעמוס איירי קודם חורבן דד' נתנבאו בפרק א' הושע ישעיה עמוס מיכה שנתים לפני הרעש ולעיל דמייתי מקרא דדוד אל דמעתי אל תחרש ניחא דלמה לא התפלל ג"כ ראה דמעתי אלו היה אפשר שיונעלו הו"ל להתפלל עליו. ומכאן קשה לי קצת על תפלתנו מכניסי דמעה הכניסו דמעותינו וכו':

גמ' **ואמר ר"י לעולם יהא אדם זהיר בתבואה כו'**. מסדר כל לעולם יהא זהיר בהדדי וקרא דמייתי [חלב חטים כו'] אמרי אינשי [כד מישלם שערי] הוי כטוענו חטין והודה לו בשעורין:

גמ' **שנאמר ולאברם היטיב בעבורה**. לכאורה אין ראיה מהתם דע"י שאמר אחותי היא והיא יפת מראה היתה נתנו לו רק תיתי מהי תיתי מצינו הטבה לאיש בשביל אשתו:

ברש"י בד"ה **שמחו כו' אם קרעוני לא מצאו דם**. דקדק מלת דמו דקאי אאותן אנשים ולכן הוכרח לפרשו ולא מצאו דם [ולא פירש דלא היה שותת דם]:

בתוס' בד"ה **נוח לו וכו' וכ"ת דהתם בלא אמר מעכשיו דמוקי כו'**. וטעמא דר"י דמגורשת ואינה מגורשת ומייתי אשם תלוי דכל שעה הוא בספק שמא עתה העת שסמוך למיתה וכי לא מיית לא אמרי' הוברר למפרע שא"א היתה [דס"ל אין ברירה] כפירש"י שם:

בא"ד **מגרשין לגמרי בלא שום תנאי וכו'**. מכאן תיקן ר"י מפארי"ז בענין גט שכ"מ שנותנין בלי תנאי ועושין קישור בקנס וכו' כ"כ מהר"ש יצ"ו סוף גיטין:

בא"ד **לכך קרי ליה ספק א"א**. לכאורה דוד לא חטא כלל מאומה רק בעיני העם היה נראה כא"א:

בא"ד **ולכל הפירושים קשה כו' ממאמר דוד**. דאיהו קאמר ודאי א"א טוב ממלבין לכאורה אפשר לומר דלרבותא קאמר דודאי א"א פשיטא דנוח לו כיון דמיתתו בחנק וסר עונו וחטאתו תכופר וכל ישראל יש להן חלק לעוה"ב אאלו הן הנשרפין והנחנקין והנהרגין קאי אלא אפילו ספק א"א שלא נמסרו לב"ד מ"מ עונשו של חנק שהיה ראוי לו בעוה"ז אותו עונש יש לו לעוה"ב שאין סברא לעונשו יותר ויהיה גרע ספק מודאי ודוד לפי דבריהם השיב להם [שאמרו לו] הבא על א"א מיתתו במאי ואמר להם בחנק ויש לו וכו':

בתוס' בד"ה **חתכו חוליות וכו' והכי תנן כו'**. אפשר כפשוטו דאייתי ראיה דלא תימא פלוגתייהו הוא משום דנחתך לחוליות וליכא תורת כלי עליו ונתן חול דנקט ר"ל לחברו שבר אל שבר לז"א אם לא נתן חול לכ"ע אף שנחתך תורת כלי עליו שהטפילה מחברתו כו' והא ראיה אם מרחו בטיט טמא אף שנחתך וכן הרחיק את הטפילה טעמא דהרחיק הא לא"ה טמא רק פלוגתייהו משום דהחול מפרידן. ומ"ש קתני חול וכו' לומר דמ"ש חול מטיט ולמה יחשב פירוד או מביאין ראיה דחול מפריד מש"ה ר"א מטהר וכן בהרחיק את הטפילה מש"ה טהור ומדמי חול בין חוליא לחוליא לחול בין הטפילה לתנור להדדי ושלא תימא א"כ מ"ש התם לכ"ע טהור והכא פליגי לז"א התם קתני חול דומיא דצרור וכו':

## דף נט:

גמרא **חרוב יוכיח כו'**. מהר"ש יצ"ו האריך באגדה זו הרוצה יע"ש ואני שמעתי דרך דרוש חרו"ב ר"ל ר' חנינא בן דוסא שהיה מופלג יוכיח ע"ש וחנינא בני די לו בקב חרובי"ן. נעקר ממקומו שהיה שם ובא לו לכאן. אמת המים ר"א בן ערך כמעיין המתגבר יוכיח

וכו'. חזרו לאחריהם והודו לדבריו. ותלמידי כותלי ביהמ"ד יוכיחו הטו לדבריו. גער וכו'. לא הודו לדבריו משום כבודו כו'. ולא זקפו לעמדד על דבריהם הראשונים וכו' ועדיין מטין וכו'. בת קול אליהו הנביא מן השמים וכ"ז דרש רחוק:

גמ' **לקה העולם כו'**. אפשר לפרש שליש העולם בחטין ושליש העולם בשעורין וכו':

גמ' **בצק שבידי אשה תפח** כצ"ל וכ"ה בערוך:

גמ' **אך גדול וכו' ע"ד שאמרו כ"מ שנתנו חכמים עיניהם כו'**. או מיתה או עוני ונשרף שליש חטין וכו' כמ"ש לעיל לא נקראו ישראל דלים אלא על עסקי תבואה וכו' וזה מהתבואה חשובין ראשון לארץ חטה ושעורה וארץ תנינא זית שמן כו' ואף ר"ג היה וכו' לסוף מת זו מיתה:

ברש"י בד"ה **בין מלא לחסר כו'**. אף דגם ביום ראשון של ר"ח לדידן ליכא נפילת אפים משום ספיקא אפשר בימיהם עדיין לא היה תיקון זה. ולולי פירש"י היה אפשר לפרש שהיא סברה שהחודש העבר מלא וב' ימים ר"ח ובאמת היה חסר רק כ"ט יום והיה רק יום אחד ר"ח [וטעתה ביום ל"א] רק לישנא דהאי יומא ריש ירחא הוה לא משמע כן:

ברש"י בד"ה **מבית אבי אבא וכו'**. בפ"ק דסנהדרין ובהוריות אמרינן דבבל עדיפא דריש גלותא מזכרים דבית דוד ונשיאים מנקיבות וא"כ לא מדוקדק יפה מבית אבי אבא ועיין:

בתוס' בד"ה **זהו תנורו כו'**. מהר"ש יצ"ו משבש כאן ונראה פשוט שר"ל יש גורסין כאן במקים עכנאי חכנאי לפי שמצאו כן בירושלמי וחכן ג"כ פירושו נחש ולכך אמרו שהקיפו דברים כחכנאי זו וכן בפסיקתא כאריסה של חכנא זו הובא בערוך וכן עיין ברמב"ן פ' דברים פסוק והעוים וכו' מביא חכנא מתחלף בעכנא ובשבת פרק במה טומנין (שבת דף מ"ט) איתא ר' יהונתן בן עכנאי [במקום חכינאי] ודו"ק כתבו ושמא וכו' לפי שלא מצינו בתלמוד בשום מקום חכנאי לשון נחש רק עכנא פתח פיך וכו' וחכנאי בכ"מ שם אדם במשנה ר' חנינא בן חכינאי ובגמרא דכתובות ר' חכינאי ויכול להיות שמכוון ירושלמי הוא של אדם ששמו חכינאי אבל גמרא דידן שקאמר מאי חכנאי אמר ר"י וכו' בהכרח גרסינן עכנאי. (כאן חסר שורה אחת מהספר של המחבר כי נמחק תוך הכתב):

בתוס' בד"ה **לא בשמים כו'**. לכאורה קושיא חדא מתרצה חברתה [דר"י הוא דקאמר אין משגיחין] וצ"ל שקושיא הראשונה הוא אדידן דקי"ל כב"ה משום בת קול ומסקנא דשמעתין הכי ונשאר ברוב מנ"ל הלכה דלא כר"א אף שיצאה בת קול כמותו וכ"כ מהר"ש:

בתוס' בד"ה **וקרע כו' אין להוכיח כו'**. עיין בר"ן כי יש מפרשים וברכוהו שהחרימוהו וחרם חמור מנידוי וא"כ לא נפשט מידי:

בתוס' בד"ה **מבית אבי אבא כו' חוץ משערי אונאה כו'**. הכל דבור אחד:
בא"ד **ושמא מבית ר"ג וכו'**. ר"ל ר"ג הזקן ור"ג אחיה דבשמעתין הוא ר"ג השני ור"ש בן ר' גמליאל הזקן הוא היה מעשרה הרוגי מלכות ובנו ר"ג עיין פ"ק דשבת ובחנם מחקו לזה באיזה דפוסים:

## דף ס.

גמרא **הא מני רבי אחא הוא**. ר"ל האידנא אבל לא מתני' דא"כ אף רך בקשה יהיה מותר ועוד דקאמר מפני שמשביחו:
גמ' **הא אמרת רישא אין מערבין כ"לל**. דייק כ"לל [ר"ל דעיקר קושיתו משמע משום דאין מערבין כ"לל] ואי בלא כלל לא קשה מנ"ל לדייק כלל [דהא במתני' לא תני מלת כלל] ועיין:
ברש"י בד"ה **מפני שמשביחו וכו' ישנים בחדשים שפיר דמי**. וא"כ הו"מ למיתני ג"כ ברישא באמת [אמרו ישנים בחדשים מותר] וכו' גם אין סברא דהא איכא דניחא ליה לישנן ודוחק לומר דמעט אינו מזיק בחדשים ומצי לישנן ועיין באשר"י ורי"ף וגירסתן הוא בגמ' בהיפוך:
בתוס' בד"ה **רבא כו' ונראה דרבא מוקי מזיגה דהאי קרא ביין השרוני**. אבל כ"ע לא ס"ל כרבא ומוקי להאי קרא אף בשאר יין ומזיגת על חד תרין ועיין בתוס' מסכת שבת פרק המוציא יין:

## דף ס:

ברש"י בד"ה **זבין קנה אותי כו' דעבד עברי אסור כו' שאין היובל נוהג**. אבל מדקאמר רבא ויהיו עניים בני כו' אינו מוכרח דלאו ישראל הוה [דלא היה עני כ"כ] וק"ל:
ברש"י בד"ה **ויהיו עניים כו'**. משנה היא. ונקיט לשון המשנה דאל"כ הול"ל בני ביתי:
גמרא **ותסברא דאיכא נשך וכו' ותו תרבית כו'**. א"ל אם הלוהו שידור בחצירו והוא גברא דעביד למיגר ולא קיימא לאגרא או קיימא לאגרא ולא עביד גברא למיגר דיש נשך בלא תרבית ותרבית בלא נשך ועיין (ל):
גמ' **ולא חלקן הכתוב וכו' נראה דרבא למסקנת הת"ר דבסמוך שיש גז"ש דלאו דקאי באוכל קאי אכסף ובכסף קאי אאוכל א"כ הו"ל לכללינהו בלאו אחד ובשלמא אי לאו דקאי באוכל לא קאי אכסף וכן בהיפך אינו קשה שהתורה יכלול כל שס"ה לאוין בלאו אחד גם קושית למה חלקן אינו תלוי במה דכתב לשון נשך ותרבית דאף אם בלשון אחד מ"מ למה חלקן בב' לאוין כמ"ש התוס' בד"ה למה חלקן ואף שלישנא דגמרא דבסמוך**

**אלא אם אינו ענין לנשך כסף תנהו ענין לרבית ולא קאמר כפל נשך כסף מורה עוד לאו אחד משמע קצת דתלוי בשינוי לשון וכן משמעות רש"י דעובר על מפני שנושך ועל שמרבה ממונו מ"מ לא משמע שתלוי מידי בזה ולכך קאמר בסמוך אין לי אלא נשך כסף וכו'**. דאי משום דחלקן אין בכך כלום דרצה התורה שבאוכל יעבור על לאו זה וצריך להתרות בו משום לאו דבתרבית וכו' רק אחר דילפינן גז"ש צ"ל הא דחלקן משום ב' לאוין ומ"מ אלו ישנו נשך בלא תרבית ותרבית בלא נשך [והגז"ש מורה דגם בכסף עובר משום תרבית בגוונא דליכא נשך וכן באוכל נשך היכא דליכא תרבית] לא היה קשה לערבינהו [כיון דשני מיני איסורים הם] ועיין:

ברש"י בד"ה **לרבית דאורייתא וכו'** **כדכתיב מרבה הונו בנשך ובתרבית.** פירש מהר"ם ז"ל דרש"י מפרש הון לשון כסף דוקא דלא שייך ביה ריבוי אלא דרך הלואה דלא שייך בה מקח ולכן מייתי הפסוק משלי סי' כ"ח ויותר נראה דראייתו מדכתיב מרבה הונו בנשך ונשך ע"כ בהלואה הוא כדכתיב את כספך לא תתן לו בנשך וכתיב ביה מרבית:

ויתורא דאל תקח מאתו נשך ותרבית עיין במ"ש בהלכה שאח"ז:

ברש"י בד"ה **ת"ל לא תשיך וכו'**. לשון מהר"ם ז"ל משמע מפירושו דהא דקאמר בברייתא אח"ז אין לי אלא בלוה במלוה מניין וכו' לא קאמר זה אלא בשביל רבית כסף אבל נשך באוכל שמעינן שפיר אפילו במלוה בלא גז"ש אלא מדכתיב נשך אוכל בלוה א"כ שמעינן דשייך לשון נשך באוכל א"כ ה"ה במלוה והיינו מ"ש רש"י ומיהו ש"מ וכו'. ר"ל כיון דשמעינן דשייך לשון נשך באוכל א"כ ה"ה דבמלוה הוי נמי נשך באוכל ודיוקא דרש"י מדהתחיל תנא דברייתא בקרא דכתיב גבי מלוה את כספך לא תתן לו בנשך וקאמר נשך באוכל מניין ר"ל גבי מלוה ומייתי קרא דנשך אוכל דכתיב גבי לוה ולא קאמר עלה אין לי אלא גבי לוה וכו' כדאמר בתר הכי גבי רבית בכסף א"כ משמע דמהאי קרא דנשך אוכל דגבי לוה שמעינן נמי גבי מלוה ע"כ. ואח"כ כתב בתוס' ד"ה אם אינו ענין כו' [בע"א וכאשר יעתיקנו בסמוך בדבור הנ"ל]:

בתוס' בד"ה **למה חלקן כו'** **ובנשך לא תתן אכלך וי"ל וכו'**. כצ"ל:

בתוס' בד"ה **נשך באוכל וא"ת וכו'**. לפי מ"ש בסמוך בד"ה אם אינו ענין וכו' אין כ"כ קושיא דתרוייהו [נשך בכסף ואוכל] מלא תשיך נלמד ונשך אוכל לגז"ש אתיא [לחייב גם במלוה] בין רבית [כסף] ובין נשך [אוכל] ורבית כסף בלוה גופיה מאוחר בפסוק וק"ל:

## דף סא.

גמרא **מה נשך האמור בלוה כו'**. א"ל למה לי ובמרבית לא תתן במלוה נלמד מלוה וכן לא לכתוב נשך יתיר בלוה (מ) ונילף ממלוה וכן ברבינא בסמוך למה לי ב' נשך בלוה נלמוד הכל ממלוה דכ"ז נראה בעיני פשוט דלאו קושיא היא דאי לאו קאי בלוה לא יעשה הגז"ש שיעבור המלוה על אותו הלאו ולהמשיך ולגרור לאו מחד על אידך רק אהני גז"ש לפרש דלאו דוקא אוכל ה"ה כל דבר וכן לגלויי דלאו דנשך קאי אתרבית וכו' וכל לאו קאי על אידך:

גמ' **רבינא אמר וכו'**. דוחק דרבינא לפרש הברייתא באלו לא נאמר ואי משום סמיכות נשך ותרבית דלמא ס"ל כרבנן דריה"ג [שהביאו תוספות בד"ה קרי ביה] והתוס' מתרצו [דהכא אף רבנן לא פליגי] וראיתי בספר ת"ח שמדמהופך סוגיא דברייתא דהול"ל מקודם מניין לרבות כ"ד שנאמר כל דבר אשר ישך ואח"כ אין לי אלא בלוה וכו' דהא כל דבר אשר ישך בלוה כתיב וילפינן במלוה מהך גז"ש אלא ה"ק ת"ר את כספך כו' קשה ליה להתנא דהול"ל את כספך וכו' ואת אכלך וכו' [ולמה הפסיק באמצע וסמך בנשך ובמרבית] לז"א אלו אמר כן [הייתי אומר] אין לי וכו' והייתי צ"ל ת"ל נשך אוכל ורבית בכסף מנ"ל וכו' עד גז"ש אך עתה [דסמך בנשך ובמרבית באמצע] גז"ש לא צריך ומקשה [תנא דברייתא] א"כ השתא דאית לן קרא א"כ באמת גז"ש למה לי לז"א ומניין לרבות כל דבר וכו' [ת"ל נשך כל דבר כו' וזה בלוה כתיב ואצטריך גז"ש למילף במלוה]:

גמ' **מה להנך שכן שלא מדעתו תאמר ברבית דמדעתו**. אין פירושו שלא מדעת דבסמוך מה לאונאה שכן שלא מדעת [היינו הא דקאמר מה לאונאה שכן לא ידע] רבית תוכיח כו':

גמ' **אלא לא לכתוב רחמנא לאו בגזל כו'**. אי ס"ל אין אונאה לפרוטות אצטריך לאו לפרוטות דלא יליף מאונאה דגזל קחשיב בה' פרוטות הן כו'. ובלא"ה פחות משתות הוי מחילה:

גמ' **ותיתי מהנך**. אמאי לא ילפינן גזל מעושק שכר שכיר:

בתוס' בד"ה **אם אינו ענין וכו' והיינו דקאמר בסמוך מה לוה וכו'**. [לשון מהר"ם] משום דפשטא דסוגיא דשמעתין משמע דלא יליף מהני קרא דגבי לוה אלא נשך באוכל ורבית בכסף אבל רבית באוכל לא כתיב גבי לוה אלא ילפינן ממלוה א"כ מהו זה דקאמר בסמוך מה לוה לא חלקת בין באוכל כו' דמשמע דכל הדברים כתובים גבי לוה ואע"ג דרש"י הרגיש בדקדוק זה ולכך פירש דהשתא דשמעינן מלא תשיך בין כסף בין אוכל אייתר כו' דר"ל דנשך אוכל אתיא נמי לרבית אוכל וא"כ רבית אוכל כתיב נמי גבי לוה וא"כ גם לפירש"י א"ש מה לוה לא חילקת וכו' דהכל כתיב בלוה מ"מ יקשה לפירושו

דהשתא נשך אוכל אתי לרבות אוכל וזה סותר רישא דברייתא נשך באוכל מניין ת"ל נשך אוכל דמוקי נשך אוכל לנשך באוכל ולא לרבות באוכל וצ"ל לפירש"י דהתנא חזר בו מזה בסוף דבריו ויליף תרוייהו נשך בין באוכל בין בכסף מלא תשיך ונשך אוכל ונשך כסף תרוייהו אתיא לחייב את הלוה אלאו דרבית וזה נראה דוחק לומר דהתנא חוזר ממה שאמר בתחלת דבריו לכן פירשו התוס' דלמסקנא של תנא יליף נשך בין באוכל בין בכסף מלא תשיך ויליף ג"כ ברבית בין בכסף ובאוכל מחד נשך באם אינו ענין ונשך דכתיב גבי אוכל לגז"ש והשתא רישא דברייתא דקאמר התנא נשך באוכל מניין ת"ל נשך אוכל י"ל דנשך בין בכסף ובאוכל ילפינן מלא תשיך בלוה ומנשך דכתיב גבי אוכל בלוה ילפינן מניה בגז"ש במלוה והא דקאמר ת"ל נשך אוכל אינו ר"ל דמניה ילפינן ליה [גבי לוה רק דר"ל ת"ל נשך לגז"ש] ועולה הכל כהוגן הא דקאמר בסמוך מה לוה לא חילקת וכו' דמשמע דהכל כתיב גבי לוה וגם הא דקאמר לעיל ת"ל נשך אוכל הכל א"ש והיינו מה דסיימו התוס' והיינו דקאמר בסמוך וכו' דהכל כתיב בלוה וכי קאמר נשך אוכל כו' שר"ל כאלו אמרו לפירושם אתי הכל שפיר ע"כ ודבריו אלו סותרין דבריו הראשונים פירושו ברש"י (נ) וק"ל אבל דברים אלו יותר נכונים ממ"ש מהר"ש ברש"י וז"ל מהר"ש ברש"י בד"ה ת"ל לא תשיך וכו' הכי משמע ליה השתא דבלאו גז"ש דלקמן יליף הכא נשך באוכל מלוה מלוה דכיון דאשכחן דשייך נשך באוכל אית לן למימר נשך דכתיב במלוה ג"כ אאוכל משתעי אבל למאי דמסיק רבית בכסף מניין ת"ל וכו' אם אינו ענין וכו' מה"ט נשך אוכל נמי אתיא באם אינו ענין לרבית אוכל כפי' רש"י לקמן וא"כ ע"כ דלא גמרינן מלוה מלוה משום דשייך נשך באוכל דא"כ לא אצטריך למיכתב נמי נשך אוכל בלוה לרבית אוכל כיון דאשכחן לשון רבית באוכל במלוה ומש"ה הוצרך לומר דלא גמרינן לוה ממלוה ולא מלוה מלוה מלשון השייך רק מגז"ש דלא חילקת וכו' והכל כתיב בלוה וכמ"ש תוס' כיון דגז"ש מופנה משני צדדין וכולה גז"ש כתיב בלוה אצטריך הכל בלוה כמ"ש התוס' וכו' ודו"ק ע"כ:

ובספר ת"ח הקשה לפי' רש"י בד"ה תנהו ענין לרבית כסף לרבינא דבמלוה גופיה כתיב הכל א"כ נשך כסף ונשך אוכל דכתיב בלוה למה לי נילף לוה ממלוה בגז"ש מה מלוה לא חילקת וכתב לכן נראה כפי' התוס' דמנשך כסף לחודיה ילפינן רבית כסף ואוכל דנשך קמייתא אכולהו קאי אכסף ואוכל וכל דבר אשר ישך והשתא ניחא דנהי דלא איצטריכא ליה משום רבית כסף ואוכל דמצינו למילף ממלוה מ"מ איצטריכא ליה [גבי לוה] משום כל דבר אשר ישך לאשמעינן דבעצים ואבנים נמי עובר בב' לאוין ולא תימא

דבכסף ואוכל לחודיה עובר בב' לאוין דכל דבר לא כתיב במלוה ע"כ ודבריו אינם בעיני כלל כמ"ש לעיל [בגמרא מה נשך כו' דאינו גורר הלאו ממלוה ללוה]:

בא"ד **וא"ת כו' כסף ואוכל למה לי כו' וי"ל כו'**. ולא מיושב שפיר למה לי כסף ואוכל גבי מלוה לכתוב לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן דע"כ לשאר דברים צריכין ללמוד מגז"ש [מלוה דכתיב ביה כל דבר ונילף הכל מלוה] ועיין:

בא"ד **וכן משמע בפרק נערה**. ע"ש בתוס' פרק נערה וכאן בר"ן:

בתוס' בד"ה **קרי ביה כו' והא דאמר כו' ה' מקראות אין להם כו'**. לכאורה אין זה קושיא די"ל הכא מדלא קאמר ואכלך לא תתן במרבית כמו שאמר את כספך וגו' וכן בכל הני ועיין:

בא"ד **כיון דקאי ע"כ נשך אכספך אמרינן ה"ה רבית** כצ"ל:

בא"ד **אלא אונתן דלאחריו לא אולקח דלפניו ולת"ק כו'**. כצ"ל:

בתוס' בד"ה **אלא לאו דגזל וכו' דהא דקרקע כו'**. כצ"ל ועיין מ"ש מהר"ש יצ"ו שנשאל לו כאן איזה שאלה דבפרק הגוזל אמתני' דשטפה נהר ממעט קרקע מכלל ופרט כו' ע"ש:

וגם בתוס' בד"ה לעבור עליו כו' ישנו איזה דקדוקים חדא דגם כובש שכר שכיר ניתק לעשה באותו הקרא דוהשיב את הגזילה אשר גזל או את העושק אשר עשק גם אי קאי אכובש שכר שכיר א"כ והשיב את הגזילה נמי קאי אכובש שכר שכיר וז"א [דוהשיב את הגזילה לגופיה אצטריך וכמ"ש מהרש"א] וק"ל גם הטור כתב וכן הרמב"ם דאין לוקין על לאו דרבית ואונאה ע"ש [ומאי פריך ולוקמה ברבית ואונאה] ומה שהשיב מהר"ש לכאורה שקר דהא ר"נ וראב"י פוטרין בסמוך ממלקות משום דניתק לעשה ולכאורה אפשר לפרש דבשלמא שילוח הקן מיקרי ניתק לעשה שלא יקח האם על בנים ואם לקח עדיין יש תיקון שלח תשלח וכו' וכן לא תגזול ואם גזל והשיב אבל כובש שכר שכיר לא תכבוש רק נתן תתן וכו' ודו"ק היטב ואם עבר איזה ימים ונותן אח"כ קעבר על לא תלין וצ"ע (ס) ומה שהטור פסק ברבית אין לוקין שניתק לעשה הוא למאי דקי"ל רבית קצוצה יוצאה בדיינים אבל מרא דהך שמעתא הוא רבא דס"ל בסמוך כר"י דרבית קצוצה אינה יוצאה בדיינים מיהו עיין בסמוך דף ס"ב ע"א בתוס' בד"ה לא מה קום ועשה כו' [דכתבו דלכ"ע הוי ניתק לעשה. מ"מ] אין משם קושיא דהכא קאי לרבא [דסבר דאינו יוצאה כר"י] ועוד מ"מ לאו דלא תשימון פליגי בה [ופריך ולוקמה ברבית היינו לאו דלא תשימון. ומ"מ לא מיושב שפיר דלא תשימון לאו משום גזל נגעו בה דנוקמה עלה לא תגזול באא"ע]. עיין לעיל (דף ה' ע"ב) בתוס' בד"ה בלא דמי משמע להו [שם

כתבו דלא תחמוד דהוא ג"כ בלא דמי היינו לא תגזול ולעבור עליו בשני לאוין אף דהוי ניתק לעשה]:
עוד שם בד"ה לעבור עליו יש בו חסרון גדול בדפוס באסיליאה ונדפס בשאר גמרות:
בא"ד **וא"ת והיכא ס"ד למימר דגזל עובד כוכבים אסור כו' ורבית ואונאה שריא בעובד כוכבים וכו'**. דלא מסתבר להו לומר דבלאו מיעוטא הוי מוקמי לאו דגזל אגזל גופיה ואגזל עובד כוכבים דלא שמעינן מרבית ואונאה זה אין סברא ועיין:

## דף סא:

גמרא **לא תגנובו כו'**. לישנא דקרא בלשון רבים מיושב בהכי דסתם גונב למיקט ולתשלומי כפל גונב בפני הבריות דמגיד לחביריו שלא יחשדוהו לגנב ממש כ"כ בת"ח. ומה שהקשו אמה שאמרו בפ"ק דב"ב ברכת אובד עלי תבא שהיה גוזל שדה וכו' אכתוב שם אי"ה:
גמ' **לטומן משקלות וכו'**. אבל אמשקל גדול ולעבור עליו משעת עשייה אפשר דהתם לא אהני מעשיו עדיין דמסתמא המוכר יראה ויבין אבל טומן הוא רמאות שאינו ניכר בכמותו ומטעה הבריות לכך עובר עליו משעת עשייה או אפשר דנכלל בלאו דלא יהיה בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה וכו' דבפרשת כי תצא:
ברש"י בד"ה **לא ימדוד וכו' המודד וכו'**. ולא מפרש אאחד מן האחין דלישנא דגמרא הכי משמע דאל"כ הול"ל לאחד בימות החמה ולעצמו בימות הגשמים רק הגמרא גופיה אמאי לא מפרש הכי משום דנכלל בגזל אבל בלא תעשו עול במשפט לא נכלל:
בתוס' בד"ה **שתולה קלא אילן כו'**. כתב בספר חכמת שלמה רבתה התימה בדבור הזה כו' [כי מה בכך שעובר על מצות ציצית וכי משום זה לא יזהיר השי"ת שלא יעשה ערמה בדבר כי הוא היודע להבחין וכו'] ע"ש הדוחק שלשון תוספות אינו סובלו כלל ומהר"ם ז"ל האריך בזה בכפתור ופרח חוזר חלילה והעלה חרס בידו גם דברי מהר"ש יצ"ו דדוקא היכא שמכשיל חבירו כתב רחמנא אף שחברך לא ידע אני הוא שהבחנתי אבל ציצית שהוא בין אדם למקום לא שייך בזה אני ה' דבכל מצות לכתוב ג"כ יציאת מצרים אם עברו בסתר וע"ז כתבו דמ"מ אצטריך לעבור עליו וכו' ולהורות זה ע"ש ודלא כהרא"ש שכתב ולמוכרו לאחרים וגם זה דחוק והפשוט יותר מכל מה שכתבו הם נראה לומר דיציאת מצרים בכל אחד מורה על דבר וברבית אני הוא שהבחנתי וכו' עתיד ליפרע ממי שתולה מעות בעובד כוכבים אף שזה אין עבירה ועדיין לא עשה כלום עם כל זה אמר אני ה' הבוחן כליות ולב יודע מיד הכוונה ועתיד ליפרע וכן ממי שטומן משקלות דבכל

זה עדיין לא עשה כלום אבל ממי שתולה קלא אילן בבגד שלו מיד עובר על מצות ציצית ולמה כתב יציאת מצרים בזה מ"מ אצטריך לעבור עליו משעת תליי' אף שלא לבשו. א"ל על פי' זה יציאת מצרים למה לי במשקלות מכח לאו גופיה במשקלות דמיותר נסתיים כדלעיל אפשר לומר אחר דכתיב יציאת מצרים מוקמי ליה ללאו אטומן דבלא"ה דלמא אמיקט וכו'. והר"ן מפרש כאן מכביד המשקל וקאי אלוקח ולעיל גורע [שהמלח שואב הלחלוחית ומיקל] ואמוכר מיהו לפי"ז לשון טומן לא מדוקדק שפיר וק"ל ולא ניחא להו פירוש האשר"י למוכרם וכו' דא"כ באונאה הו"ל למיכתב יציאת מצרים הניחא בשרצים דאי לאו דאסר ליה רחמנא קרבי דגים טמאים מ"ש קרבי טמאים מטהורים [ואין בו אונאה לולי האיסור] וק"ל. ועפ"י דעת האשר"י [יש לפרש דברי התוס'] כשבא למוכרו תולה בבגדו שיחזיקו העולם ציצית זה בתכלת ולכך תלאו בבגדו ואומר לכל תכל' הוא שיקנוהו ג"כ ממנו וע"ז כתבו ואע"ג דעובר וכו' ולמה לי ואומר תכלת הוא ורוצה להראות לעולם וכו' ועיין:

בתוס' בד"ה **רבא אמר וכו'**. עיין מה שהעיר מהר"ש יצ"ו בדבור זה מהתם בגמ' ועיין במה שאכתוב לקמן (דף ס"ה ע"א) בגמרא:

## דף סב.

גמרא **חייך קודמין כו'**. מילי מילי קאמר קרא אל תקח מאתו נשך וגו' ועוד תעשה וחי אחיך וגו' ויש מפרשים דכתיב אם כסף תלוה וגו' ואמרו חובה וכן כאן כתיב והחזקת וגו' ויאמר נא ישראל אם אין לי אלא פשוט אחד ואין בו כדי לי ולו וכו' לז"א עמך חייך קודמין ולפ"ז צ"ל הא דר"ע ממשיל משלים באופן אחר משום דבן פטורא נקיט למלתא הכי דלא יליף מקרא. ור"א דלעיל [דיליף מוחי אחיך לרבית קצוצה לא פליג אר"ע תנא רק מעמך דריש ליה [הא דר"ע] וכ"כ האשר"י. מה שמקשין העולם מעמך דעבד עברי [דאם אין לו אלא כר אחד יתנהו להעבד ולא אמרינן חייך קודמין אפשר לומר דהכא אם נותן לחבירו גם חבירו מצווה עליו לחזור וליתן לו לקיים וחי אחיך עמך א"כ אין לדבר סוף [ולהכי דריש עמך דחייך קודמין] אבל הכא האדון מצווה כי טוב לו עמך ולא העבד עוד י"ל עמך משמע לעולם בשוין והתם אם יש לו כר אחד משתמש הוא בו היום והעבד למחר וחוזר חלילה לקיים עמך ובאותה שעה שהעבד משמש בו מקרי קונה אדון לעצמו אבל הכא וכו' [דלא אפשר להיות שוין] וזה דוחה דלעבד (בכך) [כבן] פטורא עי"ל דהכא סברא חיצונה כבן פטורא השתא דכתיב עמך לאפוקי מסברא חיצונה דחייך קודמין אבל התם הסברא אדון קודם מורה עמך שניהם שוין ואם אין לו אלא כר אחד

היכי ליעבד ישתמש האדון לא יהיה שוין לא ישתמש לא זה ולא זה הוא מדת סדום וכו' כדאיתא התם עי"ל הכא מצוה לחיות נפשו ג"כ התם אינו מצוה וכו'. (עיין היטב כי נמחקו כאן איזה תיבות מכתב המחבר):

גמ' **מיתיבי הניח להם כו**'. עיין בשלטי הגבורים דלמא כאן איירי כשאותן מעות של רבית בעצמו בעין [כדקתני הניח כו' מעות של רבית] ור"י איירי באינו בעין דתקשי בלא"ה לישני דאע"פ שיודעין שהם רבית [דקתני בברייתא מש"ה קתני ביתומים דוקא] אלא מקשה אר"א ומקשה מסיפא דבר מסוים חייבין להחזיר וכו' וידע הכל דע"כ צ"ל בעשה תשובה וא"כ קשה מאי בעי גביה כיון דרבית קצוצה יוצאה בדיינים אליביה הניחא לר"י אבל לר"א קשה [וא"ל] אמאי לא מייתי הסיפא. [אי הוי מייתי הסיפא] ה"א דמקשה קושיא הפשוטה [מרישא לר"י] ומייתי הסיפא לתרץ קושיא הראשונה [דדלמא איירי כשאותו מעות בעין] דע"כ ליכא חילוק בין בעין דא"כ [אדמחלק בסיפא בין דבר מסוים] הו"ל לחלק מניה וביה באביו [בין כשהוא בעין] ובאמת זה אינו קושיא דמחלק בבנו מניה וביה [הכל בבעין] ולהכי לא מייתי הסיפא וה"ק אני מקשה מסיפא [אר"א] ואלו הייתי מביאו ה"א דמקשה מרישא קושיא הפשוטה הא אביהן חייב להחזיר [וא"ל] מה משיב. התרצן הבין קושיא הפשוטה [לר"י. וא"ל בבעין] מדקאמר של רבית רבית ב' פעמים יש לו הוכחה דהול"ל הניח להם אביהם מעות אע"פ שיודעין שהן של רבית כו' אלא להורות שהמעות רבית [דרישא אינו] בעין [וא"ל דלמא באמת] מקשן כתרצן ומקשה קושיא הפשוטה ז"א דא"כ קשה נירונבורגר עם המקשה שלאחריו [דהיאך הבין המקשן הראשון דמשמע ליה ברייתא כר"א והלא ברייתא שניה משמע כר"י וכדמקשה אח"כ אר"א וכמו שמבאר. דא"ל] אדרבה בפשטא דשמעתין ליכא נירונבורגר [דתרוייהו אר"י קא מקשי] ולפי דברי [דקושיא הראשונה אר"א] יש נירונבורגר ז"א ע"כ המקשה שלאחר זה מקשה אר"א דתיקשי למה זה הגזלנים ומאי ניהו מלוי ברבית גזלנים ופירושו למה לי או למה ליה להמקשה לפרש זה מקודם אלא הקושיא דוקא רבית דבע"כ דומיא דגזלנים שלא נתן לו מדעת חייב להחזיר אבל רבית דיהיב מדעתיה אינו חייב להחזיר וקשה לר"א בקצרה נירונבורגר י"ל הא דמברייתא דלעיל משמע דמחזירין היינו לצאת ידי שמים [ומקשה אר"י דפוטר אפילו לצי"ש] ובברייתא [שניה] מצד הדין [בעי דוקא רבית בע"כ וקשה אר"א דסובר דאף רבית מדעתו חייב להחזיר מצד הדין] אך עתה שאמרתי דדיוקא שאין לחלק בין בעין הוא מדקאמר רבית רבית דלמא קמ"ל לצי"ש ומצד הדין וכו' [ע"כ דלא משמע ליה לחלק בלצי"ש וקשה נירונבורגר אע"כ דגם קושיא

הראשונה הוא על ר"א] ומשני אשניהם שפיר תנאי היא וכן שינויא קמא [שלא הספיק] כו' ועיין דוחקים רבים ושיבושים הרבה:

גמ' **מאי אע"פ שגבו איכא**. לישנא דאע"פ לא יתכן אי גזול גזול וליכא אע"פ אי לא גזול וניחא אע"פ גזלנים קרית ליה:

בתוס' בד"ה **אי עשה תשובה כו' ואפילו למ"ד אינו יוצאה וכו'**. אזלי לשיטתייהו דבסמוך דלמ"ד אינו יוצאה בדיינים אף לצאת ידי שמים אין מחזירין [דאל"כ שפיר מקשה בפשיטות מאי בעי גביה הא בעי להחזיר לצי"ש] מדלא משני בסמוך אברייתא דגזלנים לצי"ש כדבסמוך ועיין בתוס':

בתוס' בד"ה **לא מאי קום וכו' והיכא דלא גבה עדיין הרבית לת"ק וכו'**. כתב מהר"ש אין לפרש דבריהם דדוקא בלא גבה עדיין הרבית דאז אי אפשר לתקן הלאו דליכא כאן השבה אבל אי גבה הרבית ע"י השבה שפיר נתקן גם הלאו של לא תשימון דהא אפילו לר"נ וראב"י כתבו דלאו דשימה מיתלי תלי וקאי שאם יקרע השטר קודם שיגבה פטור משמע הא אם לא נקרע השטר קודם שיגבה חייב בלאו דשימה ולא נתקן בהשבה אלא משום דר"נ וראב"י נקטו התוס' היכא דלא גבה הרבית והיכא דגבה הרבית מודים דחייב משום לאו דלא תשימון ולא נתקן בהשבה אלא לאו דלא תקח ע"כ לפי' התוס' צ"ל דמ"מ קאי ה"נ מסתברא [דשימה מלתא היא] דאין סברא לומר בעדים שיתלה בהיכא דבא לידי גבוי ואז עברו הלאו ועיין:

בא"ד **והמקשה לא הבין וכו'**. בזה כתב מהר"ם ז"ל דלפירש"י י"ל דשפיר הבין המקשה דהמתרץ השיב לו דלעולם לכ"ע ס"ל דבגבה אין מחזירין ולא שייך בו קום ועשה וחייב מלקות ולא פליגי אלא כשעדיין לא גבה רק שנכתב השטר ופליגי אי קריעת השטר מיקרי קום ועשה או לאו אלא דפריך מאי קסבר וכו' ר"ל ממנ"פ אי כתיבת השטר הוי כגבוי א"כ הוי כאלו כבר קיבל וגבה הרבית ובגבה הא אמרת דכ"ע אין מחזירין וליכא קום ועשה א"כ אמאי פטרי ר"נ וראב"י ומדפטרי וס"ל דקריעת השטר הוי קום ועשה משום דחייב לקרוע שטרא מכלל דבגבוי כבר נמי מיחייב לאהדורי ופטרי ממלקות דמה לי קריעת שטר ומה לי השבת רבית דקריעת שטרא נמי הוי השבתו ואי כתיבת השטר לא הוי כגבוי א"כ לא עביד עדיין כלום וא"כ אמאי חייב לת"ק ומשני לעולם לאו וכו' ות"ק מחייב עליו משום דמיקרי שימה ועולה הכל כהוגן אבל לפירוש התוס' דהתרצן השיב דלכ"ע מחזירין דרבית קצוצה יוצאה בדיינים כר"א ולכ"ע לאחר שגבה איכא קום ועשה ולא לקי והשתא מן הסברא הוא דאי לא לקי אפילו היכא דכבר גבה הרבית משום דאית בה קום ועשה כ"ש דליכא חיוב מלקות בכתיבת השטר דכ"ש דאית ביה קום

ועשה אע"כ צ"ל דהמתרץ השיב דאה"נ דעל לאו דלא תקח לא אשכחן מלקות דלעולם אית ביה קום ועשה ולא פליגי אלא בלאו דלא תשימון אי מיחייב עלי' מלקות או לא וא"כ אי איתא דהמקשן הבין טעמו של המתרץ לא הוי שייך ליה למיפרך הא דפריך מאי קסבר אי כגבוי וכו' דקושיא זו אין לה טעם ע"כ:

בסה"ד וי"ל דהכי הלכה דפטור כו'. נראה דבזה מיושב נמי אמאי לא קאמר דפליגי בהא אי שטר העומד לגבות כגבוי דמי או לא [ואי לאו כגבוי לכ"ע מיתלא תלי עד שיגבה רק דת"ק סבר שטר העומד לגבות כגבוי] דבעלמא פליגי בזה ב"ש וב"ה [אלא משום דהלכה דלאו כגבוי דמי]:

## דף סב:

גמרא **וכי אין לו יין מאי הוי אחר שיצא השער ליין כדפי' רש"י כתב הר"ן הכי משמע ליה דמתניתין ביצא השער ליין נמי אירי דאי לא פשיטא דהא תנן אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער כו' ולפי"ז יש ליישב קצת הא דמייתי מתניתין ולא מקשה ממתני' דהכא דשרי גבי חטין דדלמא משום דיצא השער אבל ודאי הא א"ל כלל דאי לא יצא השער ליין אפילו יש לו אסור דז"א כדמוכח לקמן בהדיא [וכדקתני היה הוא תחלה לקוצרים כו'.]** וכן לעיל בתוס' בד"ה לספק סלתות:

גמ' **אי דלא כאיסרו וכו' אפילו יש לו נמי**. דלא מסתבר לומר לקושטא דמלתא מתני' כיון שבא מכח פיסוק הראשון של חטין שהיה דרך מקח וממכר שרי טפי מכאן שבא מכח הלואה [רק דרבותא הוי כמ"ש תוס' לפירוש רש"י]:

גמ' **אי אית ליה חמרא כו' פירי יהיב ופירי שקיל**. לשון הנ"י דאע"ג דלא יהיב ליה אלא דינר זהב ושקיל חמרא בל' הא יהיב ליה נמי חטין דשוה ל' וכיון דפירי יהיב ופירי שקיל לית לן בה ואע"ג דסוף סוף זה לא שקיל אלא דינר זהב וזה שקיל חמרא שוה ל' אלא דחשבינן הני זוזי כהעמיד מלוה ע"ג פירות והא הלכתא הוא דמותר והלכך מעמידין אותן ל' שעל פירות כשער שבשוק והוא דיש לו (ע):

גמ' **הרי חטיך עשויות עלי בשלשים דינרים מעיקרא נמי כו'**. ולא מקשה מעמדו בל' דינרין דזה אין ליישבו [ולהכי מסדר קושיתו מקודם מהיכא דאפשר ליישבו] ומקשה בסוף מוקדם [מבדינר זהב וכן השער] או דלמא עמדו בל' וכו' נמשך אדלעיל [ר"ל אשעה שלקח ממנו חטין בדינר זהב קאי דאז עמדו בל']:

ברש"י בד"ה **מתני' בבא לחוב כו' שלא נתן לו זה המוכר וכו'**. כאלו הבין המקשן שנתן המוכר ללוקח דמי החטין וכן משמע באמת מלשון המתרץ בבא לחוב בדמיהן עסקינן

ובמקשן מפרש רש"י והוא חייב לו החטין או המעות הרי הוא כפוסק וכו' וכן משמע שהבין המקשן דאי ידע שיש חילוק [בין בא לחוב רק שהבין שנתן לו המוכר דמי החטין] אין כאן מקום קושיא דריהטא דמתני' משמע דביין פסק בחוב דמי החטין וקושיתו איין קאי לפירש"י גם מדהביא רבה כדתני' וכו' אלו הוי ידע [המקשה] שיש חילוק (כן) [רק רבה] מפרש מתני' דאיירי בבא לחוב לא הו"ל למייתי ראיה ע"ז ואפשר דכולהו איתנייהו ולא ידע כלל דלמא סיפא איירי נמי בכי ה"ג [שנתן לו דמי החטין] ואת"ל דבהקפת החטין מ"מ לא ידע חילוק או התרצן מסופק במקשן מאי דעתיה ומפרש לו תרוייהו. ולפי' התוס' לא מיושב שפיר למה מביא כדתניא לפי מ"ש וכי לא ידע דאסור לפסוק יין מחמת חוב כו' (פ) וגורע בהבאת הברייתא [דקתני אע"פ שיש לו]:

ברש"י בד"ה **דלא כאיסרו כו' יקנה לו עכשיו בשוק במעות שקיבל כצ"ל**. אבל הכא אע"פ שיש לו בביתו אסור:

ברש"י בד"ה **מותר שהרי כו' ובד"ה הא בדינר זהב כו' מעיקרא אוקמיני' ברבית כו'**. דאע"ג דטרשא שרי למכור סחורה בהמתנה יותר מדמים ובלבד שלא יפרש כדלקמן (דף ס"ה) מ"מ הכא דמתחלה היה [רוצה להיות] נושה כו' [דקאמר הלויני] אסור או בלא"ה היכא שיצא השער אסור דר"נ [דאמר טרשא שרי] איירי בדבר שאין שומתו ידוע כמו שכתבו התוס' בסמוך דף ס"ג ע"ב בד"ה דאמר ליה יהיבנא לך כו':

בתוס' בד"ה **לקח וכו' וכי לא ידע דאסור לפסוק וכו'**. אין נראה לפרש דמכח סברא בחוץ מקשו שהיא סברא פשוטה חדא דא"כ לפי פירושם לא הו"ל לרבה לסיים כדתניא וכו' ולא הול"ל רק לחוב בדמיהם עסקינן ועוד דלקמן (דף ס"ג ע"ב) איתיבי' ר"פ ור"ה לרבא כולם אם יש לו וכו' דש"מ דלא ידעו חילוק בין הלואה לזביני אלא כיון דידע היתר ברישא בחטין משום דנתן לו מעות האיך לא ידע לחלק ועוד (צ) למאי דלא ידע לחלק אמאי לא מקשה מ"ש רישא מ"ש סיפא וכו' ועיין וז"ש [בסמוך לפירושם] ועיקר קושיתם מכח חטין וכו' דמ"מ גם מיין מקשה וכן נקטו בלשונם וכי אין לו יין וגם חטין מאי הוי וכו' ומהר"ש כתב הכי פסיקא להו מדקאמר אע"פ שאין לזה למוכר יש לזה ויכול לקנות ממנו עכשיו בדמים דלא שייך למימר הכי בפוסק עמו בחוב שיש לו עליו [וגם עליו קשה כל מה שהקשה לעיל]:

בא"ד **ומשני בבא לחוב כו' ומיד הו"ל למיפרך כו'**. וא"ל למה באמת דוחקו לפרש בהלואתו נפרש אסור איין ולקח כפשוטו ונקיט רישא לרבותא דמשמע ליה פשטא דמתני' אסור קאי אכולהו:

הפשט ברי"ף כפי' התוס' ודילג מלת יין וכי אין לו מאי הוי כו' וגריס ומאי לקח וכו':

בא"ד **וא"ת וכו'**. למסקנת תירוצא דרבא הקשו אבל קודם המסקנא היינו קושית אביי מאי אריא אין לו כו'. דא"ל דמקשו למה תלי אביי קושיתו אברייתא אף זולת הברייתא קשה דאביי מקשה אף אחטין אפילו יש לו חטין ויין דע"כ צ"ל הכי [דקושית אביי אחטין] דאל"כ קושיא דאביי וכו'. (עיין כאן היטב כי חבל על דנמחק כאן איזה תיבות מהכתב המחבר) (ק):

בתוס' בד"ה **אע"פ שאין לזה כו' דאע"ג דלא משך כו'**. יותר הו"ל לתפוס ביש לו ועיין:

בתוס' בד"ה **הרי שהיה נושה כו' שלא פטרו ממנה כו'**. כתב מהר"ש וכדאקשינן מאי אריא אין לו כו' ליכא למימר דמתני' דהכא איירי שפטרו מהחוב דא"כ כיון דמעות קונות בכי ה"ג אפי' אין לו נמי מטעמא דאע"פ שאין לזה יש לזה ע"כ ויותר נ"ל דמאי דוחקיה דמתני' לאשמעינן דין של איזהו תרבית כשפטרו מהחוב ואין לו לוקמא כשלא פטרו ואף כשיש לו דומיא דברייתא ועיין:

## דף סג.

גמרא **מיתיבי כולן אם יש לו מותר**. ויש לו ונתינת דמים כשיצא השער ואין לו אין סברא לחלק [ולומר דרב אוסר דוקא ביצא השער ואין לו אז חטין והכא כיון שיש לו חטין בשעה שפסק מותר לתת אח"כ דמיהן]:

גמ' **כשמשך**. ויש לו דקתני ר"ל אם משך וכן מתני' נמי ה"פ ויין אין לו שלא משך אף שיש לו (ר) ובספר ת"ח מקשה וא"ת ואמאי קתני אם אין לו אסור לפלוג וליתני בדידיה בד"א כשמשך וכו' וי"ל דמשום חטין קמייתא נקיט הכי דאם יש לו מותרות בלא משיכה דלא בעינן משיכה בחטין קמייתא אלא משום יין דבתר הכי אבל חטין גופייהו אם יש לו מותרות בלא משיכה דעושין אמנה בפירות לכך הוצרך למימר אם אין לו אסור וכן במתני' צ"ל הכי לרב משום חטין קמייתא נקיט אין לו [דיין אין לו פירושו יין וחטין אין לו דאסור גם החטין ולגבי חטין קמייתא דוקא אין לו]:

גמ' **הא מני ר"י הוא**. ואין מוכרח משום זה דמתני' כר"י דמלתא פסיקתא נקיט אין לו לכ"ע אסור. [וז"ל הנ"י] כתב הרמב"ן דלא בעי בהעמדת מלוה שיצא השער כיון דבעינן שיש לו אע"פ שלא יצא השער מעמידין דדוקא בנתינת מעות שפוסק בפירות אפילו אין לו הוא דבעינן יצא השער והא דכתב רש"י (ש) [הוא בד"ה מעמידין מלוה כו' ע"ג פירות כו'] כשער של עכשיו לאו דוקא:

והא דאמרינן והוא שיש לו כתב הרמב"ן כדי כל מה שפסק על עצמו ולא אמרינן בכי הא יש לו טיפה אחת לוה עליו כמה טיפין ונתן הרשב"א טעם משום דבלוה כל שיש

לו טיפה ולוה עליו כמה טיפין רואין כאלו לוה טיפה נגד טיפה שיש לו וכשהם שתים [עם מה שלוה] לוה שתים וכן לעולם מה שאין לומר כן במוכר ע"כ:
האשר"י מפרש ברב אושעיא אם אין לו חטין או מעות ולא הזכיר זה שום פוסק וכתב הב"י שאינו מלשון האשר"י ואולי הגהה הוא ושמא משום דפשוט הוא דמה לי הן וכו' או אפשר דכוון הרא"ש אין לו מעות ר"ל דבהלואה הוא [שלא נתן לו מתחלה מעות] ואין לו חטין ועיין בלשון רש"י:
בתוס' בד"ה **דאמר ר' ינאי וכו'**. עיין באשר"י שהסכים לפי' הרשב"ם דאי ס"ד דר' ינאי שרי אף למשקל דמי מנ"ל להגמרא דרב אסר למשקל אף פירי דפריך ליה מברייתא דרב אושעיא דלמא לא פליג עליה דר' ינאי אלא בזוזי דמחזי כרבית אבל בפירות אחרות מודה דשרי הלכך נראה דר' ינאי לא שרי אלא בפירי וכו' והא דאמר רב לטעמיה משום דרב מחמיר באמנה [ולא הוזכר בהדיא ברבי ינאי איסורא במעות] וק"ל. ויראה קצת ראיה לסברא זו שאינן שוין פירות אחריני להדמים לעיל באוקימתא דאביי אי אית ליה חמרא ללוה דיהיב ליה בשלשים דינרין פירי הוא דשקיל מיניה וכו' דש"מ טעמא דיין אין לו זוזי הוא דאסר אבל יין שרי:
בתוס' בד"ה **כשמשך כו' ול"ד לסאה בסאה וכו'**. אף דאף סאה בסאה שרי ביש לו הכא כשמשך הסאה ונותן לו אח"כ אין לו זולת מה שנותן לו:
בא"ד **משיכה דהכא וכו'**. ר"ל אף שמשך לא לקנות שיהיה כשנותן לו אח"כ כהלואה רק לענין היתר פסיקה וכו':
בתוס' בד"ה **צד אחד וכו' דבהלואה נמי שרי וכו'**. רש"י לא פי' כאן כן וכן לקמן ע"ש:
בתוס' בד"ה **רבית ע"מ וכו' בתי ערי חומה וכו'**. ומשכנתא בלא נכייתא דקרי לעיל אבק רבית היינו כרם והכא בית ע"ש בתוס' בערכין ולקמן בסמוך (דף ס"ד ע"ב) בד"ה ולא ישכור:
בא"ד **וי"ל לרבא אירי התם וכו' על שדר בו**. ובאמת רבא מוקי לה אף כרבנן [ומנכה לו קודם הפדיון] ודמשני התם כר"י היינו משום דנראה דחוק לאוקמי בכה"ג דהתנה עמו וכו' אבל לרבא בע"כ צ"ל הכי וק"ל:

## דף סג:

גמרא **מה לי הן וכו' מה לי דמיהן ומה לי הן נמי אמרינן**. הרשב"א מפרש באופן אחר וה"ק מה לי בדמיהן כשבא באיסרו לידו שפוסקין על שער שבשוק ומה לי הן כשנתן לו החטין בשויין ובא לפסוק באותן חטין יין מותר [ביצא השער על היין] כאלו נתן לו

דמי החטין שהם המעות ולא תימא כי שרי לפסוק על שער שבשוק ה"מ כשבא במעות לידו דמצי למיזבן בהן בשוק אבל פירות לא דדלמא לא מזבני ליה הני פירות קמ"ל דכי היכי דפוסקין על שער שבשוק כשבא במעות לידו כך וכו' ודו"ק:

גמ' **איתיביה ר"פ וכו'**. ואמתני' [דיצא השער] ל"ק להו לכאורה היה נראה לומר דרבה ור"י דבסמוך מפרשי מתני' דאע"פ שאין לזה יש לזה ר"ל שאינו טובה ללוקח ושקלי טיבותא וכו' שלולי היה לזה היה לזה וא"כ י"ל דמתני' איירי ביש לו רק נותן טעם דהא מ"מ יש לזה הנאה וע"ז אמר אע"פ שאין לזה וכו' אבל ז"א דבהדיא תנן דאם יש לו מותר לפסוק אע"פ שלא יצא השער דקתני היה הוא תחלה לקוצרים פוסק עמו וכו' והביא רש"י בסמוך ולכן מקשו רש"י ותוס' שפיר מאי קמ"ל וכו'. ובספר ת"ח מקשה קושיא זו וכתב וא"ל דאינהו הוי סבירי דיצא השער דמתני' בשער גדול באכלבי וארבי ורב אושעיא בשער דבשוק שהיא קטן קאמר דע"כ רב אושעיא אפילו בשער גדול קאמר מדפריך לעיל וכי אין לו מאי הוי והתנן יצא השער פוסקין ולא משני דהא דיצא השער פוסקין בשער גדול ומתני' דהכא בשער קטן איירי אלא צ"ל דס"ל דסתם יצא השער כי היכא דמתני' דלקמן בשער גדול ה"נ בשער גדול וא"כ כיון דמתני' דהכא איירי בשער גדול רב אושעיא נמי בשער גדול איירי דאי לא"ה היאך משני רבא דמתני' דהכא אתיא כרב אושעיא דאמר אין לו אסור דלמא רב אושעיא בשער קטן איירי וכו' ונכנס בדוחקים והאין לומר דכתב הוא הנכון דשער גדול מקרי יש לו (מעות) (ת):

מ"ט אמרו רבנן וכו'. והא מתני' קאמר טעמא אע"פ כו' ואי מ"מ קשה להו אף דהמוכר יכול לקנות מ"מ ללוקח יש הרווחה [ז"א] דכי היכי שהמוכר יכול לקנות תבואה ג"כ הלוקח יכול לקנות אבל מ"ט מקשו אאמרו רבנן על השער שבשוק ומתני' יצא השער סתמא תנן דאיכא לאוקמי באכלבי כמ"ש רש"י ומקרי יש לו אבל בשער קטן בדוחק יכולין לקנותו דאיכא רווחא ללוקח וכו' ולכן סמכו דבריהם אמלתא דרבא דדייק מדר' ינאי אשער שבשוק ולכן מקשו ע"ז הא בעי למיתב זוזי לספסרי וכו' אבל בשער גדול א"צ ספסרי. ובספר ת"ח כתב מדנקטי שער שבשוק ולא קאמרי סתמא מ"ט פוסקין על השער אע"פ שאין לו משמע דדוקא אמלתא דרבא קבעי דדייק מר' ינאי דפוסקין על שער קטן דהיינו שער שבשוק שהוא ע"י קצת חמרין שמביאין תבואה לשוק ותימה אמאי לא קבעי הכי אמתני' דלקמן דקתני בהדיא יצא השער פוסקין אע"פ שאין לזה יש לזה וי"ל דאמתני' פשיטא להו דאיכא למימר האי טעמא שקילא טיבותך דמאי אהני ליה וכו' אבל אהך מלתא דדייקינן דפוסקין על השער שבשוק שהוא שער קטן קבעי שפיר מ"ט פוסקין דלכאורה לא שייך האי טעמא [שקילא טיבותך] כיון שהלוקח יכול

לפסוק אפילו על תבואה הרבה שיתן לו המוכר כל השנה כולה כשער הזה ולפעמים כל התבואה כולה שמביאין החמרין על השוק איננו כדי השיעור שפוסק הלוקח עם המוכר וא"כ לא שייך ה"ט אבל מתני' דאיירי בשער גדול כדורמס ואכלבי וארבא כיון שמביאין הרבה תבואה פשיטא דשייך שפיר ה"ט וקאמרי דאפילו בשער שבשוק שהוא קטן שייך נמי האי טעמא דנהי דלפעמים כל התבואות שמביאין שמה אינו כדי שיעור שפסק אפ"ה מצי למימר אלו הוי זוזאי בידי הוי מזבנינא בהיני ושילי בזולא כלומר נהי דבפומבדיתא גופיה מקום רבה ור"י ליכא תבואה הרבה כשיעור שפסק מ"מ. המקומות שהן סביבות פומבדיתא כגון היני ושילי התם נמי מייתי תבואה ביומא דשוקא וא"כ שייך שפיר למימר אילו הוי זוזאי בידי כו' והיינו דנקיט היני ושילי לפי שהיו סמוכין לפומבדיתא כדפירש"י ז"ל וחשיבא כולו כשער אחד ומצטרפין להדדי מיהו קשה קצת כיון דאמתניתין פשיטא לן דטעמא משום דמצי למימר אלו הוי זוזאי כו' א"כ אביי דפריך לר"י אלא מעתה מותר ללוות סאה בסאה טפי הו"ל לאקשויי הכי אמתני' וי"ל דאי לאו הא דרבה ור"י אמתני' לק"מ דאיכא למימר דלאו בלוקח תליא מלתא אי מהני ליה אי לאו אלא במוכר תליא מלתא דכיון דקיבל דמים מן הלוקח והוא יכול לקנות התבואה בדמים הללו שהרי יצא השער כאיתנייהו בידו דמי ואם לא קנה עתה בשער הזול ונותן לו לאחר זמן בשעת היוקר איהו דאפסיד אנפשיה לאפוקי גבי סאה בסאה דלית ליה ללוה לא שייך למימר הכי לכך כשפורע לו לאחר זמן בשעת היוקר מחזי כרבית אבל אדר"י פריך שפיר דתלי טעמא משום דלית ליה הנאה ללוקח א"כ סאה בסאה נמי כיון דלית ליה הנאה למלוה אמאי אסור עכ"ל:

בתוס' בד"ה **ופוסקין כו' אפילו בשוק של אכלבאי וארבא**. כתב מהר"ש אף דאפילו ר"י לא מוקי מתני' אלא כדורמס מ"מ ר' ינאי הו"מ לאוקמי באכלבי וארבא ע"כ:

ומ"ש אפילו בשוק של אכלבאי וכו' אף שלכאורה אדרבה בשיש הרבה חטין למכור מזדמן לו פחות למכור מ"מ הוא ע"ד למתא ירקא ירקא שקיל שמזדמן הרבה לוקחים:

בתוס' בד"ה **מהו דתימא כו' כעד שיבא בני כו'**. וה"ק נעשה כעד שיבא בני ושרי הכא לכ"ע אפילו סאה בסאתים כדלעיל בפרק הזהב (דף מ"ו ע"א) בברייתא דהיו חמריו ופועלין תובעין אותו מעות בשוק [לתירוצא דרב אשי כיון דאית ליה נעשה כו' וכמ"ש התוס' ד"ה נעשה]. ואינו קשה דהו"ל להביא משנה דפוסק על הגדיש וכמו התם דבמחוסר תיקון שרי לכ"ע חמש בחמש ה"נ הכא ביש לו מזומן אלא שמחוסר גובייא שרי אפילו סאה בסאתים כו' [כי היכא דהשתא יהיב טעמא דנעשה כו' והיינו דמעלינן ליה דרגא דאפילו בסאתים שרי ה"נ מהך דפוסק על הגדיש שזה הבל וא"ל אמאי לא

משמיענו רב נחמן דינא בחמשה בחמשה ולא יצא השער האי מאן דיהיב וכו' דכי איתנייהו גביה שרי ליתנייהו אסור אע"ג דבעד שיבא בני שרי במקח וממכר [לכ"ע] אשראי לא הוי כעד שיבא בני כיון דמחוסר גוביינא י"ל דלרבותא דאיתנייהו שרי אפילו ד' בה'. ובת"ח ראיתי שמתרץ כמ"ש התוס' דלא שרי לפסוק על הגדיש אלא בשער לקוטות אבל ה' בו' לא כיון דאכתי לית ליה שמחוסר תיקון ואי מוזיל גביה כולי האי מיחזי כרבית כאגר נטר ה"נ היכא דאית ליה אשראי במתא לא אסרו אלא אי אזלי ד' וא"ל יהיבנא ה' דכיון דאכתי מחוסר גוביינא אי מוזיל גביה כולי האי מיחזי כרבית אבל אם לא יצא השער יכול לפסוק עליו [ה' בה'] אי אית ליה אשראי במתא אע"ג דליתנייהו גביה ע"כ ודין זה אינו מוכרח די"ל לרבותא דאיתנייהו [נקיט יצא השער] כמ"ש כבר:

## דף סד.

גמרא **דלמא אינש אחרינא גזלי' וכו'**. וה"ה יהיב ליה מתנה:

גמ' **א"ד אמר רבא אפשר דלא פליג ארב דרבא מפרש לרב איתנייהו לקטנים שרי אף הגדולים דמני' קרבו ליתנייהו אף לקטנים וכו'**:

ברש"י בד"ה **עישורייתא וכו' טעה בעשיריות כדפי' כו'**. ר"ל שהיו רגילין למנות בחמישיות א' פעם ה' ב' פעם ה' וכו' וטעה בין נ' פעם ה' למ' פעם ה' דהיינו נ' בדילוג אחד ובה' העודפין טעה בין ג' פעם ה' לד' פעם ה' דהיינו ה' בדילוג אחד ולפי"ז נראה שרש"י מפרש שהם היו רגילין למנות כן בחמשה וכמ"ש התוס' אבל לא בעשיריות שאין דרך למנות י' בבת אחת ופירוש בעשיריות טעות של עשיריות בין מ' ונ' אבל מ"ש אם עישורייתא נינהו טעה בין נ' למ' וכו' נראה שר"ל שרגילין היו למנות אחד אחד ג"כ וטעה בין חמשים לארבעים ולכך כתב אח"כ יש היו רגילין למנות ה' וכו' ולפי"ז יהיה דלא כתוס' שכתבו לדידן בכל ענין וכו' (א) וה"ה דהומ"ל שטעה בב' חמישיות כמ"ש אח"כ בט"ו וכ"ה רק ניחא ליה למימר בטעות אחד בין נ' למ' וכה"ג ועיין. גם עיין בגליון הרי"ף החדשים:

בתוס' בד"ה **מה שעיזי כו' לא קשיא לרב כו' בשביל המתנת יום או יומים כו'**. דלא מסתבר להו לפרש כמשמעות הלשון ההולך לחלוב כו' ומוכר לו מה שישנו בעין ומחליב לו מיד וליכא אגר נטר מותר אבל כך וכך ופוסק לו שעכ"פ יהיה כך וכך ושמא לא יהיה כל כך וצריך להמתין לו עוד והוי כאגר נטר ליה ולהכי אסור [ובסמוך מבאר טעמא דלא מסתבר להו הכי]:

הא דביש לו סאה אחד לוה עליו כמה סאין וכו' כתבו הפוסקים דדוקא סאה בסאה התירו כה"ג כמ"ש הר"ן בשם הרשב"א מלתא בטעמא בשמעתא דוכי אין לו יין מאי הוי [דבמקח ויש לו צריך שיש לו כל מה שפסק והביאו הגאון לעיל בשמעתא הנ"ל בדבור והא דאמרינן] נראה לדייק כן מהכא דמה שעיזי חולבות וכו' וק"ל. וז"ל הגהות מרדכי ההולך לחלוב וכו' מותר דאימא לא ישוה החלב כשיעור הדמים שנתן אבל מה וכו' כך וכך מכור לך אסור כיון שהתנה ליתן שוה יותר מן הדמים שנתן לו ושמא לא יהיה חלב בעיזיו כ"כ ויצטרך להמתין עוד פעם אחרת והוי אגר נטר ליה עכ"ל ולפי"ז לא יהיה מקום לקושית התוס' דהכא שרי דהוי יש לו עתה ובפרדיסא אכתי ליכא פירי ושמא יהיה אח"כ הרבה ממה שנתן וא"צ למ"ש [והתוס'] לא רצו לפרש הכי דרישא פשיטא דשרי בכה"ג וסיפא לא קאמר אם אין לו אסור וכו' משמע דבכל ענין אסור אפילו היה שיעור החלב בכך וכך שפסק לו ודוחק הוא לומר דמ"מ הפסיקה היה באיסור דשמא לא יהיה לו עתה כשיעור הזה ויצטרך להשלים בפעם אחר והוי כאגר נטר אבל זה א"ל [אף אם נסכים לסברת הודוחק נסתר מכח זה] דהו"ל לאשמועינן חילוק בלא כך וכך רק דאף בין הרבה ובין מעט לזמן מרובה אסור דכך עדיפא ליה לאשמעינן דאסור אפילו יהיה החלב כשיעור הזה [וחולב מיד מ"מ אסור כיון שהפסיקה באיסור] לכן מפרשו שאמר לו מה שעיזי חולבות ביום או יומים מכור לך ועיין. ולפי הגהת מרדכי צ"ל מ"מ מדמה דינו של רב אע"ג דממילא קרבו אסור אף שאינו דומה דהכא קרי כזרתא בעולם אבל התם כשלוקח חלב הזה ליכא חלב בעולם (ב) דזה לא אסיק אכתי אדעתיה והוא חילוק דרבא באיכא דאמרי מניה קרבו ודוחק ועיין:

בא"ד **דלא שכיחא הוא**. ר"ל תחלה כתבו דהכא אין רגילות לזלזל כ"כ בשביל המתנת יום או יומיים והוי קרוב לזה ולזה שיכול להפסיד שלא ישוו הדמים כמו שיכול להרויח אבל בפרדיסא לא אמרינן שיכול להפסיד שלא יהיה כ"כ יין כדמים שנתן כיון דפסק הן רב או מעט דקמוזיל טובא וקרוב לשכר דאי משום תיוהא שיפסיד הכל הא לא שכיח. ומקשה מהר"ש לפי"ז למה אמר רב גרמידא דהוי כמו כך וכך אף כשפסק לו כשהן בני זרת הן רב או מועט יגיעך אסור כיון שהוא לזמן מרובה כפרדיסא ז"א דזה ידוע דרך הקישות שבלילה אחד יגדלו מאד וכשהן בני זרת יצמחו בליל אחד להיות גדולים גרמידים וליכא כאן אגר נטר כלל כמו בחלב משא"כ בפרדיסא שימשך הזמן חצי שנה בין בוסר לבישול:

ומ"ש במשכנתא דסוריא קונה קרקע לפירות מעכשיו במעות ושטר וכו':

בא"ד **משום תיוהא שהיין יהיה רע כו'**. הוצרכו לפרש תיוהא בענין אחר דכיון דמקבל עליו כך וכך הינין ליכא תיוהא ומ"ש מבקרי ועיזי:
בא"ד **ולאיכא דאמרי נמי דשרי רבא כו'**. קאי ג"כ אתירוץ ראשון דלא"ד אפילו כך וכך שרי בקרי דמוזיל גביה ודאי ולא תלוי בהמתנת יום או יומים:
בסה"ד כשלא יצא עדיין הפירי כלל. אבל בקצרה א"ל הכי [בעיקר קושיתם מפרדיסא] דהכא מה שעיזי חולבת שרי אע"ג דלא מניה קרבו [לא"ד. והוי מותר אינו בעולם] לכך הוצרכו לומר דאיירי בכך וכך דכה"ג בחלב אסור [או כתירוץ קמא] רק לאיכא דאמרי דבקרי שרי איירי התם כשעדיין לא יצא הפירי:
בתוס' בד"ה **אי תקפה כו' אפילו הביאו הלוקח לביתו וכו'**. מקשו אף אכשמשך וכיון דאפילו בלא מתנה הדין כן ודאי דשרי ומשמע להו דמסתמא הכא עדיין בחביתא דמוכר:
בא"ד **תיפוק ליה דאפילו בתקפה דליכא למימר הכי שרי להתנות**. דרבנן [מיישב קושית מהרש"א דלמא רבנן לא התנו] יהבי זוזי אחמרא בתשרי לברור להן הטוב בטבת [והיינו התנו שלא יהיה חומץ] ונתן טעם מש"ה שרי לעשות כן דמעיקרא וכו' הא אפילו תקפה לא היו צריכין לקבל עלייהו [היכא דהתנה] כיון דמקבלי עלייהו יוקרא וזולא שנותנין מעות עלה וקיבלו עלייהו עכ"פ לקיים המקח. ועוד דבלא קיבלו עלייהו אסור שקרוב לשכר אם נתיקרו ורחוק להפסד דזילא הוא כדאמרי' הכא ועיין:

## דף סד:

ברש"י בד"ה **א"צ להעלות וכו' ואוקימנא בחצר דלא קיימא כו' אבל כו'**. לפי זה מנ"ל להגמרא לומר דקמ"ל לאסור אף בתרתי לטיבותא ומהר"ש מתרץ דכיון דליכא תרבית בלא נשך ולא קיימא לאגרא ועביד למיגר לא אסרוה אלא משום הרואים מה"ט יש לאסור נמי לא עביד למיגר ולא קיימא לאגרא ותירוץ זה לא נהירא כלל. ואפשר לומר לפי ענ"ד שרש"י ז"ל מפרש לצדדין קאמר [או חצר כו' או גברא כו'] קמ"ל אפילו חדא לטיבותא וכן משמעות לשונו בד"ה אבל חצר וכו' וד"ה וגברא וכו' דחלקן לתרתי ולא כלליהו כדלעיל בד"ה א"צ ובד"ה בחצר וכו' גם דאל"כ לא קמשמע מידי באלו הדבורים אבל תרתי לטיבותא לא מסתבר ליה לאסור וכקושית התוס' בד"ה אבל חצר וכי אסור. לעשות שום טובה וכו' והלוהו ודר בחצירו צריך כו' הוא דומיא דדר בחצירו כו' א"צ להעלות כו' וע"כ לתירוץ שני של התוס' דמחלק במדעתו אסור דוקא בחצר דקיימא לאגרא ובלא מדעת אסור אף בחצר דלא קיימא לאגרא ולא אמרינן גזירת הרואים [במדעתו]. מיהו דקדק רש"י דמחזי כרבית [משמע קצת דמשום גזירת הרואים]:

ברש"י בד"ה **אבל הלוהו לא ומתני' בדקציץ ליה כו'**. ולא מוקי מתני' בחצר דקיימא לאגרא דחדא לריעותא אסור מתני' בהלוהו ובהלוני אף בתרתי לטיבותא אסור או לפי מ"ש [דלצדדין קאמר דומיא דהדר] בהלוני דומיא דהדר כו' שלא מדעתו בחד לטיבותא אסור ובהלוהו בתרתי לריעותא אסור כדלעיל אי ממתני' ה"א וכו' ועיין:

בתוס' בד"ה **האי קרוב וכו' כיון דאין הפירות שלקח בעין אין ניכר וכו'**. כצ"ל:

בא"ד **וכן משמע לקמן וכו' ורבנן דיהבי זוזי אחמרי כו'**. מקשין מאי ראיה היא זו דכבר כתבו לעיל בד"ה אי תקפה דאצטריך טעמא דמעיקרא חלא וכו' ובתקפה לא אצטריך טעמא ובתחלת הדעת הייתי ר"ל דזה כתבו לפי סברת המקשן דמקשה האי קרוב לשכר וכו' וסבירא ליה אסור אם לא מקבל עליו תקפה [ולעיל כתבו כן למסקנא דאביי בעל כרחך צריך לומר כמו שכתוב לעיל] וזה אי אפשר לומר דמאי וכן משמע לקמן מדקאמר טעמא מעיקרא וכו' לפי סברת הה"א או מאי ראיה דלמא בתקפה לא אצטריך טעמא כמ"ש תוס' לעיל גם מ"ש ומיהו נראה דפוסק וכו' דומיא דפוסק על שער שבשוק וכו' ומ"מ לא קשה כו' מאי קשה על רב שרביא שיקשה על מתני' דלמא אינן שוין [ואינו דומיא דפוסק כו']. ויש מפרשים ממשמעות לישנא ואחלא הא לא יהבו דמיותר דהא על כל קלקול נמי לא יהבי ולא הול"ל רק (כיון) [אף] דחימוץ שכיחא הוא מעיקרא דחלא חלא וזהו דוחק:

ולי נראה שיעור דבריהם ופוסק עמו על הגדיש ובריית וכו' דמיירי היתר פיסוק ביש לו שהפירות בעין והדרא קושיא לדוכתיה עז"א שבאמת היתר פיסוק דיש לו ואין לו ביצא השער אינן דומיא ואם מתקלקל וכו' וכן משמע לקמן אף לפי האמת דהיכא דמקבל עליו זולא קרוב לזה ולזה אפ"ה חינו דומיא וצריך לקבל עליו קצת הפסד דהיינו הפסד דשכיח מדצריך בחלא לטעמא דמעיקרא חלא וכו' וכמ"ש התוס' לעיל דהיזק דשכיחא אף דמקבל עליו יוקרא וזולא הוי רחוק להפסד [וביצא השער ואין לו אינו מקבל שום הפסד ולא הוי דומיא] וע"ז כתבו ומיהו נראה וכו' בשום ענין אף בהיזק דשכיח ומ"מ לא קשה וכו' [מהך דיהבו רבנן משמע דמקבל היזק דשכיח] ואין איש מתחזק עמדי:

ומהר"ש נכנס דרך עקלתון לעיל במ"ש התוס' ד"ה אי תקפה וא"ת מאי צריך וכו' דאפילו בתקפה דליכא למימר הכי שרי להתנות כו' כתב אע"ג די"ל דאשמועינן התם דשרי בלא תנאי מ"מ כיון דבקל יוכל להתנות אי תקפה ברשותך הוי ליה להתנות כך ולקבל עליו יוקרא וזולא וק"ל עכ"ל ובמ"ש התוס' הכא יש לו מותר איכא למימר אם נתקלקל כו' משמע דקלקול אחר וכו' כתב וז"ל ולאביי דהתיר אפילו אם לא קיבל עליו קלקול תקפה היינו דקיבל עליו הפסד זולא משא"כ התם דלא קיבל הפסד זולא להכי בעי לקבולי

הפסד אקלקול ומיהו לפי"ז קשה מאי קשיא להו לעיל למה ליה התם טעמא דמעיקרא חלא חלא תיפוק ליה דאפילו תקפה וכו' דהא כיון דמיירי התם דלא קיבל הפסד זול צריך לקבולי הפסד הקלקול של תקפה ולהכי הוצרך למימר דקלקול של חימוץ הוי מקח טעות דמעיקרא חלא וכו' ודו"ק עכ"ל לפענ"ד טעה מתחלה ועד סוף:

עוד כתב במ"ש התוס' וא"ת תקשי ליה אמתני' וכו' כתב וז"ל צ"ע למאי דלא מסקו אדעתייהו לחלק בין הך דהכא ובין הך דיצא השער פוסקין וכו' טפי ועדיפא הו"ל לאקשויי נמי לאביי דאפילו לא קיבל עליו אפילו זולא לישתרי כי הך דיצא השער פוסקין דפוסק עמו כשער הגבוה דכל אחריות על המוכר ושרי וכו'. ה"ה דהו"מ לאקשויי למאי דלא מסקו אדעתייהו חילוק של בעין היאך הבין ר' שרביא מאי קמ"ל [אביי] טפי ממתני' לקמן במתני' (דף ע"ב ע"ב) רק עדיפא מקשו ומ"מ לפי תירוץ של תוס' מתורץ עיין בהג"א כאן [שמחלק בין אינו בעין לענין זולא] וכן צ"ל במ"ש לעיל בד"ה אי תקפה דאסור אי אמר אי זולא ברשותך וכו' כמו גבי עיסקא וכו' היינו דוקא היכא שנותן לו על חביות ידוע [דכיון דהוא מבורר אי הוי מקבל גם הזולא היה כאגר נטר ודומה לעיסקא] אבל לקמן אינו פוסק על הגדיש (ג) דמיירי באין לו מותר וגבי עיסקא משום דהלואה אסור טפי וצ"ע:

בתוס' בד"ה **ולא ישכור וכו' וצריך לדחוק לפירושו לרבא וכו'**. דמוקי לפלוגתייהו ברבית ע"מ להחזיר וצד אחד לכ"ע אסור והתם קאמר הא דרבית ואינו רבית ר"י ובלאו ר"ת י"ל דרבא מודה דמן התורה ס"ל לר"י צד אחד מותר וכמ"ש תוס' לעיל וצריך לדחוק דאע"ג דהאי תנא ס"ל כן דצד אחד שרי אפילו מדרבנן מ"מ כל כמה דלא מצינו בהדיא שאמר ר"י כן דמצינו למוקמי פלוגתא בע"מ להחזיר [ס"ל לרבא] דלית לן למימר דהוא התנא שסובר כן [והא דקאמר התם הא ר"י לאו אליבא דרבא וכ"כ מהר"ם]:

ומ"ש דבפרק השולח ע"ש:

בתוס' בד"ה **אמר ר"נ כו'**. מהר"ש מאריך כאן בדברים שאין צריכין ע"ש בגמ':

בתוס' בד"ה **אבל כו' ועי"ל דדוקא לדור שלא מדעת כו'**. ומ"מ שפיר קאמר לא"ד הלויני אבל הלוהו לא [אף דהלויני הוא לדעת] דפשיטא דגרע אם קצץ מתחלה דפי' בהדיא בשביל רבית משלא מדעתו שאינו רק נראה כעושה וסומך עליו משום הלואתו:

## דף סה.

גמרא **כי מפקינן מניה ד' מפקינן כו'**. ר"ל הדמים של ד' דהיינו דינר ולרבא דינר ורביע וכן הוא באשר"י וטור דדוקא גלימא וכו' [דלא לימא כו']:

גמ' **רבא אמר ה' מפקינן כו'**. מכאן קשה לי על מ"ש התוס' לעיל (דף ס"א ע"ב) בד"ה רבא אמר [דכר"י ס"ל] וכאן י"ל דלדברי אביי קאמר אבל בסמוך אמר רבא האי מאן דמסיק תריסר זוזי כו' קשה וכן לקמן (דף ס"ז ע"א) וכן אמר רבא כי אבק רבית הוי ואינה יוצאה דש"מ רבית קצוצה יוצאה ולולי דבריהם היה נראה לומר בהיפך דרבא ס"ל [כר"א] והכי דייק לישנא [דלעיל] מגופיה דקרא שמיע ליה [לר"י] וליה לא ס"ל:

גמ' **אמר רבא האי מאן דמסיק תריסר זוזי כו' ואגר ליה חצר כו'**. לר"ת דלעיל (דף ס"ד ע"ב) בד"ה ולא ישכור דבבית נמי ליכא רבית קצוצה הא דאמר רבא כי מפקינן וכו' מעיקרא רבית קצוצה בתריסר [הוי מסיק ליה] ואח"כ אגר ליה הבית באותן הדמים. גם כאן אין אונאה עיין במ"ש בשם המרדכי [לעיל (דף נ"ו ע"ב) בבעיא דשכירות יש לו אונאה וכו']:

גמ' **זוזי לא צריכנא אנא וכו'**. דלא תימא אף שהיה יכול להצניע ולא פסיד מ"מ אלו היה נותן לו מזומנים היה מוכר לו בזול בשער של עכשיו ובשביל שאינו נותן לו מעות מיד מוכר לו ביוקר לזה אמר דאף אם היה נותן לו מעות מיד בשביל זה לא היה נותן לו בזול יותר כי זוזי לא צריכנא ומה שאני מוכרו מלתא הוא דעבידנא וכו'. ולפי מ"ש התוס' דר"פ אייתי בדקץ צ"ל שזהו שאמר אנא מלתא הוא דעבידנא וכו' הא שהייתי מוכר לו כשער של עכשיו [אלו היו נותנין לי מעות] דהא שיכראי לא פסיד וזוזי לא צריכנא רק אנא מלתא עבידנא וכו'. ובפשטא דשמעתין לא [היה] מיושב כ"כ אנא הוא דקעבידנא כו' כיון דמוכר להם עתה כשער היוקר:

בתוס' בד"ה **ניחא ליה וכו' וא"ת בלאו האי טעמא וכו'**. ע"ש בגמ' אין ענף ושורש לקושיא זו לגמרי דמתני' ס"ל עבדא כמטלטלי דמי ולכן משלם כשעת הגזילה ופטור מדמי פעולה ומשלם כשעת וכו' משמע להו לדייק אבל שכר פעולה לא משלם אבל [מלשון] אומר לו הרי שלך וכו' קאי אעבד ואין מוכרח לומר אבל שכר פעולה לא משלם דאל"כ תיקשי ליה מהתם במתני' לר"מ מניה וביה [דסובר דאמר ליה הרי שלך לפניך] דכמקרקע דמי א"כ שכר פעולה לשלם [א"ו דא"ל הרי שלך אעבד קאי ושכר פעולה באמת משלם] אבל לרב דפסק כר"מ דמתני' דאמר ליה הרי שלך לפניך דכמקרקע דמי ומהפך מתני' [דרבנן הוא דס"ל הכי] וע"ז מקשה הגמרא התם האמר רב התוקף כו' פטור ואי כמקרקע דמי ברשותא דמרי' קאי [ואמאי פטור משכר פעולה] ומשני שלא בשעת מלאכה וכו' ופריך מי דמי וכו' עד ניחא ליה דלא ליסתרי' וכו' [הרי מבואר להדיא דלרב דסובר כמקרקע דמי בעי טעמא דניחא ליה כו' וא"ל דמקשה על רבא בריה דא"ל מ"ט כו' דלמא סובר עבדא כמטלטלי וכמתני' דהתם לזה כתב] ורבא ברי' אמר לי' מ"ט עביד

מר הכי לגזול [לכתחלה] והשיב לו דשרי לכתחלה ע"כ אליבא דרב [דסובר כמקרקע] דע"כ טעמא משום דניחא ליה וכו' וק"ל ועל צד הדוחק צ"ל כיון דלא מייתי ליה לכל הפלפול דרב ס"ל [כמקרקע] כו' ש"מ מפשטא דמימרא של רב דאמר התוקף וכו' קאמר טעמא [דניחא ליה] ואפשר דלא ס"ל הא דר"א אמר רב הלכה כר"מ דאמר ליה הרי שלך לפניך מדלא מייתי ליה וע"ז הקשו בלא ה"ט וכו' ועיין:

גמרא **קנינא מיניה וכו'**. ר"ל הפירות ועיין בפוסקים:

בתוס' בד"ה **ונותן לו וכו'**. מהר"ם ז"ל מאריך בביאור דבור זה יחשוב כי כביר מצאה ידו להשיג על מהרש"ל ז"ל ובלי ספק כי לא נעלם מהגאון הנ"ל מה שידוע לבר בי רב דחד יומא אך כיון שראה דברי הטור מפורשין רואין אדם שבטל ואין לו שום מלאכה [כמה היה רוצה ליקח להתעסק בזה העסק ואפילו אם היה לו מלאכה כו' אין אומרין כמה היה זה רוצה ליקח כו' אלא אומדין כאדם בטל כו'] והוא אזיל בשיטת אביו הרא"ש ז"ל שכתב כלומר איזה מלאכה שהוא רגיל לעשות בין שנוטלין עליה שכר מרובה בין וכו' אינו נוטל אלא כפועל בטל לגמרי והיינו דקאמר ר"מ בין מרובה ובין מועט פי' בין היה עוסק במלאכה מרובה וכו' שכרו שוה וכו' מלשון שכתב הרא"ש שהוא רגיל וכו' בין היה עוסק וכו' משמע דאיירי במלאכה הראשונה [ואפ"ה שמין כאדם בטל ממלאכה הראשונה] גם שכרו שוה משמע הכי דאי כפירוש הב"י אין השכר שוה [בכל אדם דאדם שמלאכתו יקרה שכרו מרובה מאדם שאין מלאכתו יקרה וחשובה כ"כ] מ"מ גם לשון הרא"ש אפשר לפרש כפירוש התוס' ופי' בין מרובה מלאכה שעוסק בה עתה בין היא מרובה וכו' שכרו שוה [וקאי שכרו שוה אשכר אותה מלאכה שעוסק בה עתה בין היא מרובה כו'. אבל רש"ל מפרשו כפשטיה] ואף שבס"פ עד כמה מפרש כהב"י עכ"פ הכא לא מפרש כן ודחק עצמו מהרש"ל לפרש גם דברי התוס' דהכא שסתומין ולא פירשו בפירוש כהרא"ש והטור ואל יהיה בעיניך לדוחק לפרש הצריכותא אליבא דמהרש"ל (ט) דהא אף לפי' הפשוט פירוש הב"י צ"ל חלוקה השניה ואי תני מעות ליקח בהן פירות כו' אבל חנוני דלא נפיש טרחא אימא סגי במשהו כו' דהא לא שיימינן ליה מלאכה דהשתא באמת ע"כ צ"ל דה"א דוקא במעות דנפיש טרחא האידנא שיימינן ליה מלאכה הראשונה אף אם היא מלאכה חשובה ויקרה כו' כמו כן נמי לפי' המהרש"ל צריכותא הראשון דה"א חנוני הוא דסגי ליה ולא שיימינן ליה מלאכה הראשונה וכו' וצריכותא השניה כפשטיה ועיין כי כן נראה לפענ"ד והתוספות לפירש"י הקשו שפיר [דלפירושו שיימינן מלאכה הראשונה ומלאכה שעוסק בה לפי מה שהיא] וק"ל. אך באמת דעת התוס' אינו כן ופירושם הכא כמו שכתבו פרק עד כמה [וכפירוש הב"י] ע"ש ופירוש

פועל בטל הכא לפי האמת כדעת המקשן פרק אלו מציאות ונותנין לו כמו שירצה אדם ליטול ולבטל ממלאכה הראשונה ולישב בטל לגמרי ממנה ולא שיימינן הך מלאכה דעביד השתא בין מרובה בין מועט אבל מלאכה הראשונה כפי מה שהיא ודאי שיימינן דהא מפסיד ממלאכה הראשונה ביושב בטל ממנה ופריך התם גבי השבת אבידה אמאי לא שיימינן נמי לפי טורח מלאכת השבה דהשתא דהא לא בטל הוא ואמאי לא שיימינן אלא מלאכה הראשונה כבטל ממנה לגמרי ולאו אלישנא דפועל בטל פריך [מדלא פריך נמי הכא כן] אלא דכך ראוי ליתן לו כיון שהוא עוסק במלאכתו ופטרתו תורה מהשבה וכו' יכול ליטול שכר וכו' כמ"ש הרא"ש פרק אלו מציאות וכדברי התוס' בשמעתין דאין לחוש אם נוטל שכר כיון שעוסק כו' ומשני אביי קושטא דהכי הוא וכפועל בטל מאותה מלאכה דבטל מינה וכפירש"י התם אבל הכא ניחא לן לפרש כפועל בטל כדבעי למימר מעיקרא התם דלישנא נמי הכי משמע ולא תקשי ליה הכא והא לאו יושב בטל הוא אלא עוסק במלאכה בעיסקא דבאבק רבית הקילו ובדבר מועט שהוא נותן לו לא מיחזי כרבית כמ"ש הרא"ש וכו' וכ"כ מהר"ש:

ואשר מורה על פירוש זה הוא אמרם והא דקתני בתוספתא סיפא כו' לאו בטל לגמרי כו' (י) והשני אמרם מדפריך התם האי וכו' כמו שירצה פועל לישב וליבטל לגמרי וכו' [משמע דפועל בטל דהכא לפי האמת הוא כן] ומאמרם וא"ת א"כ הוא נוטל שכרו על השבת אבידה דע"כ צ"ל [לשון א"כ שכתבו] דאם נפרש התם נמי כפי' פועל בטל דהכא לא קשה מידי [דאינו נוטל על השבה רק כאלו הוא בטל וכפירוש הב"י] והגע עצמך לפירוש רש"ל השכר בא על ההשבה דהא ראינו אותו כפועל בטל שאין לו אומנות ולא חשבינן אומנות הראשונה [ואינו נוטל רק בעד ההשבה] לכן נראה בעיני שהטור הלך לשיטת אביו אבל דעת התוס' אינו כן ובפרק עד כמה מפרש הרא"ש ג"כ כפירוש התוס' דהתם ודעת התוס' הכא אינו כן דמפרש פרק עד כמה כפ"ה (כ) וגם הסברא נוטה יותר למ"ש הטור דלפי' התוס' אם נותן עיסקא לאדם בטל שאינו עושה מלאכה אינו נותן לו מאומה והא ודאי מיחזי כרבית דטרח בפלגא מלוה חנם ועיין. ודעת הרי"ף צ"ע עיין במלחמות שרוצה לפרש כפי' ר"ח ועיין בסמ"ג עשין פב מפרשים בע"א ע"ש ובביאורי מהרא"ם:

## דף סה:

גמרא **משלשין כו' לרבא דלעיל דס"ל רבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו דלרבנן אף דאיכא צד אחד ברבית ואפילו ע"מ להחזיר אסור באופן שכתבו התוס' לעיל (דף ס"ג**

**ע"א) בד"ה רבית ע"מ להחזיר וכו' שמצריכו לפרוע תחלה קודם שינכה לו פירות שאכל איירי רישא** [דהכא] **דומיא דסיפא דבייתוס בן זונין דאיירי** [לרבא] **בכי ה"ג כדמשמע לעיל אתיא מתני' כרבנן לכך דוקא משלשין אבל לאכול ולהחזיר אסור וכן בסמוך לא נפרש שתיהן מותרין בזה האופן** [בע"מ להחזיר] (ד) **וכן משמע דעני רבא בתרי' ורבא אליבי' מפרש** [וכ"ה בנ"י בשם הרשב"א] **ולפי"ז לא יתכן הא דקאמר שניהם אסורין דלא כר"י דאי ר"י האמר צד אחד ברבית מותר דלרבא אף לר"י אסור והול"ל האמר צד אחד ע"מ להחזיר שרי או שמא לא איירי בע"מ להחזיר** [ואתיא אפילו כר"י] **והנ"י נתעורר בזה ונדחק לומר דר"ה ברי' דר"י כאביי ס"ל ולא אזיל אליבא דרבא ועיין.**
ואפשר דאף לאביי בע"מ להחזיר אסור בצד אחד לרבנן רק ר"י מתיר כפשוטו צד אחד [ולכך משלשין דוקא אבל לאכול ולהחזיר אסור וכן שניהם מותרים דוקא בזה האופן] וק"ל. אין להקשות אמאי לא אמר אמתני' דלא כר"י דלר"י שניהם מותרין דדלמא מתני' לוקח אסור מוכר מותר ובדאמר לי' לכי מייתית קני וכדפירש"י בד"ה צד אחד וכו' [דבזה אפילו לר"י אסור] וע"ש. ובקמייתא [היינו הא דלפי זה לא יתכן כו'] י"ל כיון דלר"י מותר מן התורה אף דרך הלואה לפחות דרך מקח וממכר שרי אף מדרבנן (ה):
ברש"י בד"ה **שלא באחריות כו' כשמואל כו'**. עיין לעיל בגמ' (דף י"ד) ששמואל לא ס"ל הכי רק שעבוד צריך לימלך בשטר מכירה דעביד אינש דזבין ארעא ליומא ודוקא בשטר הלואה ט"ס דלא שדי אינש זוזי בכדי מיהו אף לשמואל אי טרפה נגזל מודה כמ"ש תוספות לעיל בד"ה שעבוד כו':
בתוס' בד"ה **לא תמכרם וכו' וא"ת אמאי אסרינן הכא וכו'**. יש רוצין לומר דוקא לפי' התוס' קשה אבל לפירש"י י"ל דלא הלוהו לזמן ולעולם יכול לפדותו כשירצה ואין ביד המלוה לדחקו וא"כ לעולם ליכא למימר שהדמים הראשונים היו על המכר משא"כ במתני' דקצב ליה ג' שנים ואם לא יפרעו יהיה מכר בע"כ אבל אין זה כלום וק"ל:
בתוס' בד"ה **לכשיהיה לי וכו' ולא דמי למשכנתא כו'**. לא תפסו לעיל [בסמוך דאמר ר"ה ברי' דר"י דלא כר"י] וק"ל:
גמרא **ואידך**. דאף דס"ל כמ"ד שכרו משלם גללים היינו שכרו משלם (ל):
ברש"י בד"ה **עם אמו וכו' ובלא עמל ומזון וכו' להעלות לו שכר כתף**. עיין [כוונתו למ"ש מהרש"א]:
בתוס' בד"ה **איכא ביצים מוזרות כו' וליכא למימר כו'**. דאף דר"י ס"ל צד אחד ברבית מותר דוקא כשהוא בידו:

בתוס' בד"ה **מקום שרגילין כו' לא פליג אלא ארישא כו'**. אבל מנהג חמור אינו יכול לשנות:
בתוס' בד"ה **ורשב"ג כו' פשיטא דשכר מזונו כו'**. דבמזוני ליכא למ"ד ופשיטא דצריך ליתן לו מה שמוציא:
בתוס' בד"ה **אי פלגא כו' וקשה וכי שוטה כו'**. דא"ל להנותן היה הבריה דא"כ היה קרוב לשכר ורחוק להפסד ועיין בטור י"ד:

## דף סו.

גמרא **אלא מתני' דקתני וכו'**. אף לפי מ"ש התוס' דאם בתחלת הדברים כו' [לא הוי פטומי מילי] מ"מ דייק שפיר דאי אתני מי שאין עליו להתנות לא אמרינן פטומי מילי [אף בסוף] דאל"כ מאי דוחקיה דרבא דמוקי סיפא דאמר ליה מדעתיה לוקמי בסוף המכר וכדמשמע פשטא דברייתא מכר לו וכו' ואף בדלא אמר מדעתיה ורישא וסיפא איירי בסוף המכר דאי אמר המוכר לכשיהיה לי וכו' אף בסוף המכר ליכא כאן פטומי מילי ואדעתא דהכי גמר המקח דאין פירוש סוף המקח שכתבו התוס' אחר גמר המכר דא"כ אף כשמתנה המוכר אין בדבריו כלום דאין לאחר גמר המקח כלום אם לא כשנתרצו שניהם והוא דקנו מניה רק תחלת המקח הוא שבתחלת הדברים פתח המוכר וכו' וכמ"ש התוס' וסוף מקח הוא אחר שכבר עמדו על סוף וכו' ונתן המעות ולא כתב השטר וכה"ג וכמ"ש האשר"י וכן לפי האמת איירי כל הברייתא בסוף המקח ורישא דאמר מוכר הוי תנאי גמור ואדעתא דהכי גמר המקח אף שהמוכר לא היה רוצה מלהניח למוכרה [אף לולי התנאי] מ"מ הא סוף סוף אתני הכי קודם גמר המקח וסיפא דאמר לוקח דנעשה כמאן דאמר ליה מדעתיה ולא הוי אלא פטומי מילי ושרי ודייק ר"א שפיר אלו הוי פטומי מילי מאי דוחקיה דרבא דאוקמי בדאמר ליה וכו' [ובתחלה] ולפי זה יכול ג"כ לחלק הברייתא מניה וביה [בלוקח בין מדעתיה בין לשלא מדעתיה] נוח יותר לאוקמי כפשטיה וכמו שאמר לפי האמת [דאיירי בהתנה לבסוף והוי פטומי מילי] ומשני הכי נמי קאמר וזה פירש"י ג"כ בד"ה בדידה כו' ואפילו אמרה קודם לכן ר"ל אף אם אמרה קודם לכן בתחלת הדברים ולא דמיא לממון דאם אמר אף המוכר בתחלת הדברים אני משעבד לך אחריות דמהני דמשעבד נפשיה וכו' משא"כ האשה לא תליא נתינת גט כלום בדידה אם לא אתני הבעל וע"ז אמר מהו דתימא איהו גופיה אדעתא וכו' ולכן אלו אמרה בתחלת הדברים או באופן דליכא פיטום דברים שקבלה עליה בשבועה ה"נ דהוי גט קמ"ל מטעם פטומי מילי וכו' ועיין לקמן (דף ס"ז ע"ב) בתוס' בד"ה והלכתא וכו'

ומ"ש שם וכן בר"ן איתא אמרה והארכתי בזה אף כי בעיני דברים פשוטים כי הרבה מפרשים בע"א. וי"מ [דברי רש"י] ואם לא התנה בשעת נתינה כו' אינו כלום ואפילו אמר מקודם לכן לא מהני דצ"ל בשעת נתינה ולא נהירא ועיין:

והאשר"י גריס [לעיל] סיפא דאמר ליה מדעתי כו' פירוש שהתנה עמו להחזיר לו אלא שאמר מדעתי שיש לי עתה אבל אם ישתנה דעתי ולא ארצה להחזירם לך איני מחויב להחזירם אבל אם אמר באותה שעה אם יעלה בדעתי להחזירם לך רצונו לומר כפירש"י זה לא יתכן דאין זה קרוי תנאי ולא דמיא זה לרישא וק"ל:

ומ"ש אח"כ [בקושיא דר"א ותירוצו] הוא הכל על דרך שכתבתי בשם התוס' ומ"ש בהגהות אשר"י הוא פירוש ר"ח מפרש בענין אחר סיפא שמכר לו מכירה גמורה וכו' והוא דקנו מניה וה"ה קודם גמר מכירה אף בלא קנין אפשר ואין נ"מ לדינא ביניהם ועיין בר"ן מבואר הכל היטב ז"ל סיפא דאמר מדעתיה כלומר כו' וראוי לפרש כו' האי גברא דזבין כו' והוי ס"ד דר"א למימר הכי כיון דעדיין לא נגמר המקח כדאמרי' לאו פטומי מילי הוא ומשני נעשה וכו' וכדפירשתי כיון דאין המוכר חולט הדבר מפיו לחזקו ודאי לא סמך ביה וכפטומי מילי נינהו עכ"ל. עוד כתב האי שכ"מ כו' ומיירי שהגט נכתב ומסרו לשליח ליתנו לה ועדיין לא נתן בשאמרה היא כן וכדאמרינן מהו דתימא איהו כו' דמשמע דעדיין לא נתן לה וקמ"ל רב זביד שאז היה לו לחזק הדברים ולומר על דעת כן אני נותן וכשלא אמר כן לקח דבריו לפטומי מילי בלבד ואא"כ הביא פירש"י שבד"ה בדידה תליא וכתב זהו לשון פירש"י ז"ל וצ"ע אם אמרה קודם כתיבה אי אמרי' אדעתא דידה קא גמר ויהיב דהשתא לא שייך למימר פטומי מילי בעלמא לפי הטעם שכתבתי בתחלה בשם המפרשים עכ"ל ונ"ל דהמספקא ליה [לפי הקמ"ל] אי הוי תנאי כדמשמע מפשטא דסוגיא לפירש"י וכמ"ש אי אפשר דבגט אין חילוק בין מעיקרא לבסוף דבשלמא מכירה אי אמר המוכר בתחלה ומחייב עצמו אדעתא דהכי זבין מניה משא"כ לענין גט דמתגרשה בע"כ דאף מתחלה מיקרי פטומי אלא היכא שנשבעה וכפירש"י אז אמרינן דאדעתא דידה קא יהיב ודו"ק:

ובטור ח"מ סי' ר"ז כתב וז"ל מכר לו קרקע והתנה המוכר שיחזירנה לו כשיהיה לו מעות צריך להחזיר לו כשיביא לו מעותיו לפיכך אסור ללוקח לאכול הפירות דהו"ל הנך זוזי בהלואה גביה אבל אם אמר לוקח מעצמו אחזירנה לך כשתרצה או לאחר שהתנה עליו המוכר השיב הלוקח כן אעשה אם לא תשתנה דעתי אבל אם תשתנה וכו' אינו מתחייב להחזירה ואין כאן תנאי לפיכך יכול הלוקח לאכול הפירות שאף אם יחזירנו לו אח"כ הוי כמוכר לו מעתה לשון הרמב"ם ז"ל מכר לו סתם ואמר לו הלוקח מדעתו כשיהיה

לך מעות תביאם ואני אחזיר לך הקרקע ה"ז תנאי גמור והלוקח אוכל פירות ואין זה אבק רבית שהרי מדעתו חייב את עצמו לתנאי זה ע"כ ואיני מבין דבריו כיון שמחשיב אותו תנאי וצריך הלוקח לקיימו א"כ היאך יאכל הפירות אלא ודאי אין כאן תנאי כלל עכ"ל הטור. ודברי הרמב"ם נראה פשוט לאחר גמר המקח ובדקני מניה וכר"ח בהגהות אשר"י [וכ"כ הב"י] אבל לפרש סיפא דברייתא באופן זה הוא דחוק דלמה ליה לרבא לאוקמי לאחר גמר המקח דלא כרישא ועיין אבל הכסף משנה מפרשו אף לפני גמר מקח ועיין בסמ"ע סי' ר"ז הביאו:

ברש"י בד"ה **בדידה וכו'**. כתבתי לעיל:

ברש"י בד"ה **בשעת מתן מעות כו' אין בדבריו כלום**. אינו מדויק:

בתוס' בד"ה **פטומי וכו'**. דיני דבור זה ארוכים בפוסקים ויש איזה תשובות בידי מדברים בזה:

בתוס' בד"ה **קמ"ל וכו' אם מתי וכו'**. והשכ"מ דהכא אפשר שלא ידע הדין ליתן על תנאי:

בתוס' בד"ה **אחר מתן מעות כו' ואע"ג דלעיל בפרק הזהב כו'**. לכאורה אין זה תלוי בקושיתם דהא הגמרא מקשה בסמוך מי קאמר ליה קני וכו' ועיין:

בא"ד **התם לפי שנותן ערבון לקנות כנגדו כו'**. אף שבין לפירש"י ותוס' לעיל עכ"פ ערבוני יקון פירושו יותר מכדי ערבון היינו אם תחזור בך אבל נתינת הערבון לקנות כנגדו עד שיביא שאר מעותיו וק"ל:

בתוס' בד"ה **מניומי אמר כו' וא"ת בלא מניומי וכו' מיהו יש ספרים דגרסי וכו'**. וקודם דהדריה מניומי אמרה אבל לגירסא דאין הלכה לא יתכן לומר דלאחר דהדריה מניומי אמרה דהאי משום רבותיו אמרה ועיין באשר"י:

בא"ד **ומיהו לרב הונא כו' אבל לר"נ כו'**. ולא מסתבר להו לומר דרבה בר אבוה אהדריה מלאחר מתן מעות אבל למה דהדר אמר ר"נ אפילו בשעת מתן מעות לא קנה ולא כלום אהדרי מניומי דלא משמע הכי מדלא קאמר בלשונו רבה בר אבוה אהדריה מהא ועיין ויש מקשין הא אף לר"ה לא ניחא דהא ס"ל לאחר מתן מעות קני מיהת נגד מעותיו [ולכאורה י"ל דהך טעמא דהכא עדיפא שייכא גם בלאחר מתן מעות] אך נראה מדלא קאמרי לעיל סוף הדבור לאחר מתן מעות כו' דבלאחר מתן מעות דהכא עדיפא מטעם שמפרשו בסמוך רק תלי זה בכיון דבשעת מתן מעות כו'. מיהו זה בלי טעם [דמ"מ אמאי מהני בלאחר מתן מעות אלא ודאי דכוונתם דגם לאחר מתן מעות דהכא עדיפא מטעם שמפרשו בסמוך] והוצרכו לתלות זה בזה [ולא כתבו משום דהך עדיפא] משום דהא

הגמרא מקשה בסמוך זה לקושיא [ואי אמר קני כו' אסמכתא הוא] משום דר"ה ס"ל דהך אסמכתא עדיפא בלא"ה בע"כ דהא בשעת מתן מעות כו':

בא"ד **וא"ת בפ"ד דנדרים כו' יש מקשין דהא מעיקרא כד אקשי ועוד קשה דמאי פריך כו'**. דתקשי בלא"ה ר"ה מניה וביה אמאי בשעת מתן מעות קנה הכל ולאחר וכו' לא קנה אלא כנגד מעותיו ע"כ משום דבשעת מעשה עדיפא טפי ומדמי הא דליבטלי זכוותא לשעת מעשה וע"ז תירצו דאסמכתא דהכא עדיפא טפי וכו' וא"כ מאי מקשו הכא וק"ל:

בא"ד **ור"ת תירץ אקושיא דלעיל דלא קשיא דר"ה וכו'**. קושיא הראשונה נמי מיתרצא בהכי וכן הא דלקושטא מהני הכא אסמכתא במעכשיו לחודא וק"ל רק קושיא אחרונה [דטפי הו"ל למיפרך דר"ה אדר"ה] לא מתורצת ואפשר שלא כתבו [אקושיא] דלעיל רק לר"ה לאפוקי קושיא אחרת לר"ה לא יתורץ:

בסה"ד ולעיל בפרק הזהב כו'. עיין במהר"ש יצ"ו בזה ובח"מ סי' ר"ז בב"י האריך בדינים אלו:

## דף סו:

גמרא **האי גברא וכו' מעידית וכו'**. הובא בח"מ סי' ק"ב ואשתמיט למהרש"ל ז"ל ביש"ש סי' מ"ג פ"ק דב"ק ואף שיש לחלק דהכא אמר ליה בפירוש מעידי עידית לא מגבינא וכו' [ובטור לא הוזכר רק שהבטיח ליתן לו מעידית] יהיה מה שיהיה מהכא נפקא להטור דין זה והו"ל להביאו אלו עלה בזכרונו:

ברש"י בד"ה **ואיבעית אימא וכו' ולרבנן משלשין אותן**. ברייתא דהביא הגמרא לעיל (דף ס"ג ע"א) א"ל לר"נ דא"ל ר"י הוא דהא רבי יהודה אומר אף בזמן שהלוקח כו' קתני [ור"י סובר אסמכתא לא קניא] גם א"ל במעכשיו דא"כ אמאי מוכר אוכל פירות לרבנן (ו) דז"א דמ"מ אם מוכר אוכלו ליכא אפילו חד צד ברבית כיון דהלוהו על שדהו ונתן לו כל הדמים בין יפדהו או לא ליכא רבית אם הלוקח מניח ברצונו לאכול המוכר פירות ורש"י לא מיירי רק מצד הדין לא משום לא תעשה דרבית משלשין רק שהלוקח לא יניח המוכר לאכול כיון דאם לא יפדה קני לה למפרע. אבל משום דלא הוזכר לעיל שהוא שלו לאחר ג' שנים ליכא לתרוצי [דבאמת לא קני לה משום דאסמכתא הוא] דא"כ הוי רבית בכל צד שיכול לפדותו לעולם ובמשכנתא בלא נכייתא מודה ר"י כמ"ש לעיל:

ברש"י בד"ה **קפיד בארעא וכו'**. וקרקע אף בשוי' אין דרך למוכרה [ולכך לא נקיט דקפיד במטלטלין למוכרן אפילו בשויין משום דאף אם דעתו לשקעה היה לו למוכרן בשויין] ואפשר דלרבותא קאמר ר"פ אי קפיד בארעא אף בשוי' ולא קאמר אי קפיד בדמי למכור

מטלטלין בשויין [אלא משום דקרקע רבותא אף דאין דרך למוכרה אף בשוי' אפ"ה אמרינן מדקפיד דעתו לשקעה]:

ברש"י בד"ה **דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזה כו' ואם אין אני נותן לך מגופה כו' תהא כולה שלך וכו'**. קצת זר מי פתי לא יתן לו חלק קרקע מאשר ישקע בידו כל הקרקע. וקצת קשה מאי ענין זה לאסמכתא דקאמר אע"ג דאמור רבנן וכו' ואפשר דלא תימא כמו דלא נתקיים דיבורו במה שאמר שיהיה כולה שלו משום דהוי אסמכתא כן לא יקום דבורו שלא יכול לסלקו ממקום אחר כיון דכללו בדבור אחד ועיין בח"מ סי' ר"ז [וכן תירץ שם בסמ"ע]. וכתב הרא"ש אבל אפותיקי וכו' ואע"ג דמצי לסלוקי בזוזי [ודלא כפירש"י] דאל"כ לא מקרי אפותיקי דמעתה היא מכורה מקצת או כולו מ"מ לא חשיב דאי כיון שהמלוה אינו יכול לתבוע ממנו הפרעון ממקום אחר חשיב כקנויה בידו וכו'. ואם מגבי ליה קרקע צריך ליתן לו מקרקע [זו ולא] אחריתא ותלמידי הרשב"א כתבו פירוש אחר והובא בב"י ע"ש:

ברש"י בד"ה **גבי מהאי חמרא כו'**. עיין בר"ן שמפרש דעת רש"י [דאי לא אייקר כיון דלא גזים לא הוי אסמכתא]:

בתוס' בד"ה **אי קפיד וכו' אע"ג דאית ליה לאהדורי וכו'**. ר"ל דהא בהאי דלעיל לא קשה להו גבי שתי שיכרא קני דלמא ידע דאסמכתא לא קני ומש"ה שתי ולא איכפת ליה אלא דעכ"פ הו"ל להפך בזוזי כי היכי דליקו בהימנותיה אע"כ דעתו לשקע השדה בידו והיינו הך הימנותיה ומש"ה מקשה הגמ' מטעמא שמא אינש אסמכיה וכו' א"כ הכא דמקפיד בדמי או בארעא דע"כ צ"ל דלא שייך כאן שמא אינש אסמכיה מדקא מהדר למוכרו וכן בארעא מהדר למוכרה עכ"פ רק מחשבו בדמים יקרים לז"א היינו משום דליקו בהימנותיה אבל למכור בפחות לא:

בתוס' בד"ה **התם זביני כו' ומפרש ר"ת כו'**. עיין בהג"א ומ"ש בסמוך ע"א בתוס' בד"ה פירי מאי וכו':

בא"ד **ורבא דהוי בעי כו'**. דלפי' רש"י מחילה בטעות בכל מקים הוי מחילה ושאני הכא בהלואה משום רבית מקשה רבא שפיר אונאה והשיב לו איילונית וצריך ע"כ לחלק בין אונאה לאיילונית וקאמר ולא היא לא אונאה תיובתיה דבאונאה לא ידע כלל דאית ליה גביה שימחול וכפי' רש"י ולא הוי מחילה אפילו בטעות משא"כ הכא דעכ"פ ידע רק הוא סבור דמכר הוא אבל לפירוש התוס' דבכל מקום לא הוי מחילה חוץ ממוכר פירות דקל מטעם שכתבו וא"כ ליכא קושיא מאונאה כלל ואה"נ דפי' ולא היא לא אונאה תיובתא משום דלא ידע דאלו ידע לא הוי מחיל [והוי מחילה בטעות] משא"כ במוכר

פירות דקל. או אפשר ולא היא אף למאי דלא ידע רבא אין כאן קושיא דמ"מ שאני אונאה וגרע מפירות דקל אף למאי דס"ל דטעמא משום דמחילה בטעות הוי מחילה ולא איילונית כו':

## דף סז.

ברש"י בד"ה **ולא בלאות כו' אלמא מחילת אכילת פירות כו'**. וה"ה מבלאות גופיה דקיימינן ביה מצי לאוכוחי וכבר כתב לעיל אע"ג דכי מחלה היא נדוניא וכו':

ברש"י בד"ה **ה"נ לא קץ ופליג אדר"נ וכו'**. דלא מסתבר לחלק דלעיל כיון שאמר אם לא וכו' יהא שלך כאלו קץ והיה מתורץ בזה דלא פליג ר"נ ארבינא דריש פרקין. ואף דר"נ לעיל איירי מלאחר ג' שנים [וזה הוי כתוך ג'] מ"מ כ"ש הוא לרש"י דטעמא דר"נ משום רבית הוא ולכן פירש ופליג וכו' ונראה דלפי' רש"י צ"ל רבינא דריש פרקין איירי באתרא דלא מסלקי וכדעת הרי"ף וזה שדקדק בסמוך בד"ה לא מסלקינן ליה ואי נמי אכיל שיעור זוזי לא מסלקינן ליה דמשמע אבל לכתחלה אסור מיהו אין זה דקדוק ורבא קאמר בסמוך האי משכנתא באתרא דמסלקי לא ניכול כו' דמשמע בלא מסלקי שרי לכתחלה בלא נכייתא [וכן פירש"י שם בהדיא בלא נכייתא נמי אכול] וברי"ף [דמפרש ע"כ דרבינא דר"פ איירי באתרא דלא מסלקי כמ"ש הראב"ד והרא"ש לדעתו לא קשיא עליה מרבא דבסמוך. דהא] ע"כ צ"ל בלא"ה דגריס בסמוך ברבא האי משכנתא באתרא דלא מסלקי דאיהו פסק כרבינא דחשיב ואפיק פירי כו' בזביני [דאת ונוולא] וכ"ש בהלואה וכדמשמע ריהטא דשמעתין [דמטעם רבית הוא] דלא כפי' התוס' ורבינא דלעיל איירי באתרא דלא מסלקי וכתב אח"כ מימרא דמר בריה דר"י משמיה דרבא ורב אשי כו' איירי במשכנתא בנכייתא דלא תקשי רב אשי ורבינא [דאפיק כו'] אהדדי וא"כ קשה רבא [דהכא דקאמר באתרא דמסלקי אף בנכייתא הוי אבק רבית] ארבא דבסמוך האי משכנתא באתרא דמסלקי לא ניכול אלא בנכייתא דמשמע דלכתחלה שריא [אלא ודאי דגריס ברבא משכנתא באתרא דלא מסלקי] ועיין דלפירש"י אי אפשר לפרש כפי' התוס':

בתוס' בד"ה **הממאנת וכו' וכשהלך בעלה כו' ולותה ואכלה לא אצטריך דהא אלמנה לכה"ג וכו'**. ר"ל נמי מה"ט דלעיל דמלתא דפשיטא הוא דהא אפילו אלמנה לכה"ג דאית לה כתובה אין לה מזונות בלותה ואכלה ומכ"ש בשניה דאין לה כתובה דאין לה מזונות בכי ה"ג וא"ל מה"ט בממאנת ואיילונית נמי לא אצטריך בלותה ואכלה דהא אפי' באלמנה לכה"ג דאית לה כתובה אין לה מזונות ז"א דהא ודאי אלמנה לכה"ג ושניה דמשום איסורא נגעו בה אין לדמותן לממאנת ואיילונית דטעמייהו אינו אלא משום דלא

קרינן בהו לאנתו ולכך ממאנת ואיילונית אין להם כתובה ויש להם מזונות ביושבת תחת בעלה ואלמנה לכה"ג דינה בהיפך דיש לה כתובה ואין לה מזונות בישבה תותי' והיינו טעמא דבאלמנה לכה"ג דבאיסור היא אצלו לכך אין לה מזונות כדי שיוציא אבל כתובה דנותן לה ביוצאה ממנו יש לה דיש לה נישואין מן התורה אבל ממאנת דבהיתר היא אצלו יש לה מזונות וכיון דאין לה נישואין מן התורה אין לה כתובה אבל שניה דהוי נמי משום איסור יש ללמוד שפיר מאלמנה כ"כ מהר"ש והן דברים פשוטים לדעתי:

בתוס' בד"ה **ובלאות כו' אילימא אממאנת ואיילונית אי דאיתנייהו כו' ואי דליתנייהו אידי ואידי כו'**. ליתא הכי בנוסחאי דגמרא שם ע"ש:

בא"ד **היינו בלאות שאינן קיימין וכו' וא"כ יהיה החילוק [בין בלאות שאינו נכלל באין להם כתובה] דבלאות איירי בנכסי מלוג ולפירש"י [דפירש בלאות שהכניסה] החילוק דנדוניא שאינו קיים ובלאות קיימין ולמה שפירשו דבבלאות שאינן קיימין איירי כדהתם אי דליתנייהו אידי ואידי כו'**. לזה כתבו ופירות דקתני כו' דאפילו קרן כו' (ז):

בא"ד **א"נ תקנת פירות כו' כגון כו' ולותה כו'**. כתב מהר"ש נר"ו נראה מדבריהם דבישבה תותי' חייב לפדותה כמזונות ומפירש"י דבשמעתין לא משמע כן ונראה דהאי תירוצא אינו אלא לממאנת ואיילונית דדין תקנת פירות כמזונות אבל בשניה דליכא לפרש כה"ג במזונות כמ"ש התוס' לעיל בד"ה הממאנת ה"נ מהאי טעמא ליכא לפרש כה"ג בתקנת פירות ואפשר דבשניה יש לפרש פירות בפשיטות דהיינו פירות שאכל של נכסי צאן ברזל דהאי קרן גופיה אם אכלו יש להן כדמסיק התם דקנסוהו רבנן לדידיה וכו' עכ"ל:

בתוס' בד"ה **פירי כו' ודוקא בזביני כעין עובדא דרבה בר רב הונא וכו'**. הדברים פשוטים דר"נ ס"ל [לעיל] הכא הלואה [וגרע] ר"ל שלא הקנה לו אלא בתורת מכר כמ"ש התוס' לעיל בד"ה התם זביני [והיינו כהך דזביני שכתבו התוספות הכא ומ"ש ולא בהלואה היינו שנותנו לו בתורת הלואה]. וז"ל הגהת אשר"י מפרש ר"ת [לעיל גבי אסמכתא] מתחלה נכנס בה בתורת הלואה עד ג' שנים והוי אכיל בנכייתא כי היה סבור שיפרע ולאחר ג' שנים היה אוכל פירות חנם בתורת מכר שהיה סבור שתהא משוקעת בידו והיא המחילה בטעות שלא היה בידו אלא כמו הלואה ולשם הלואה לא מחיל אלו ידע שיכול להתחרט ולכן לא הוי מחילה והדרי פירי שאכל לאחר ג' שנים [דלפירש"י כ"ש תוך ג' שנים כמ"ש הגאון לעיל] משא"כ בפירות דקל אפשר אף שאילו היה ידע שיכול לחזור לא היה חוזר כי היכי דליקו בהימנותיה וכו' והכא בעובדא דאת ונוולא אחי סמכא דעתיה ולא גמר ומקני ולא היה מכירה כלל אף קודם שיביא מעותיו ומה שמחל הפירות היה מפני שהיה סבור שהיה מכר [קודם שיתן המעות] ואדעתא דמכירה מחל

לו דהא אמר ליה אי הוי לי זוזי וכו' דראינו שאין דעתו נוח לו למכור וכיון שאינו מכירה הוי מחילה בטעות אבל הלואה דהיינו משכנתא דהכא שהלוהו וירד ועשה ואכל דמחל לו הפירות משום הלואה ליכא כאן אלא אבק רבית. והמחוור שהחילוק הוא שביטול מכירת פירות דקל הוא מטעם דבר שלא בא לעולם ומ"מ הוא דעתו להקנותו רק שאין הקנין חל לכך אמרינן ניחא ליה דליקום בהימנותיה משא"כ הכא הוא מטעם אסמכתא וענין אסמכתא הוא שאין דעתו להקנותו רק סומך חבירו וכו' ועיין:

בא"ד **ור"ת מפרש כו'**. מ"מ צ"ל הא דקאמר משכנתא מאי הכא כו' משום לתא דרבית קמיבעיא ליה וק"ל:

## דף סז:

בתוס' בד"ה **והלכתא כו' דאפילו אם יתנה הלוה צריך קנין וכו'**. ודומיא דהכא רישא באתרא דמסלקי ואמר דלא מסתלקנא [דלא בעי קנין] כתב האשר"י אע"ג שכבר נגמר השעבוד בסתם כיון דקודם מתן מעות [ומ"ש התוס' לאחר שלוה היינו לאחר שנגמר הקנין אבל עדיין לא נתן המעות] אמר המלוה לא מסתלקנא והודה לו הלוה ואדעתא דהכי קיבל המעות מהני בלא קנין דאדעתא דלא מסתלק מחזיק בקרקע משא"כ אם לאחר ששיעבד לוה שדהו סתם אמר לו [הלוה שיוכל לסלקו] ואפילו הודה מלוה ואמר מסתלקנא לא מהני בלא קנין כיון שכבר זכה המלוה בשדה לפי המנהג ע"כ. ועיין בר"ן ובב"י סי' קע"ב בי"ד. ואיברא דלכאורה אין ברש"י הכרח אי איירי לאחר גמר שעבוד וקודם מתן מעות או בתחלה ועיין:

בא"ד **כיון שזה עומד וצווח וכו'**. לפי מ"ש לעיל (דף ס"ו ע"א) בד"ה פטומי מילי אף תנאי המלוה ולוה שותק מהני והאשר"י כתב באמת כן כמו לעיל. ואולי כיון שהמנהג אינו כן יכול לומר איני רוצה לשנות מן המנהג:

בתוס' בד"ה **רבינא וכו' דרבינא לא היה רוצה ליטול השם כו'**. זה דוחק גדול ואפשר לומר כיון דמדינא בנכייתא ומשכנתא דסורא שוין הן ואין חילוק כמ"ש התוס' לעיל בד"ה במשלם שניא אלין וכו' רק שזה כתב בלשון אחר והוא לא רצה לכתוב בלשון היתר של ת"ח. ובסמ"ג לא תעשה קצ"ב מפרש דתרי רבינא הוו אחד היה תלמיד חבר לרב אשי עיין בתוס' פרק אלו טריפות:

בא"ד **ועוד נמצא מוגה כו' רפרם כו'**. אינו תירוץ לתימה הראשון:

בא"ד **ויש מפרשים דהך נכייתא כו'**. ולפי"ז מ"ט דמאן דאכיל וכו' משדה אחוזה וכו' לא מיושב שפיר וק"ל:

ודיני דמשכנתא בנכייתא ארוכים בפוסקים הרוצה לעמוד עליהם יעיין בפוסקים. לשון הרא"ש כללא דמלתא לרש"י ותוס' במשכנתא באתרא דלא מסלקי אף בלא נכייתא שרי דהוי כמכר עד אותו הזמן וכן במשכנתא דסורא אע"ג דמצי מסלק ליה ומנכה מחובו כפי שנים שאכל מ"מ כיון שכתב סכום השנים מיחזי כמכר ובאתרא דמסלקי בלא נכייתא הוי אבק רבית ואינו יוצאה בדיינים ובנכייתא שרי כרבינא אלא שרש"י אסר בבית משום דלית ביה תיוהא ור"ת ור"י לא חילקו ולהרי"ף באתרא דמסלקי בלא נכייתא הוי רבית קצוצה ויוצאה בדיינים ובנכייתא הוי אבק רבית (ח) ובאתרא דלא מסלקי בלא נכייתא אבק רבית לכ"ע ובנכייתא פליגי אמוראי [ר"כ ור"פ ור"א עם רבינא] והלכתא כמאן דאסר ולא שרי אלא משכנתא דסורא וכולה סוגיא מוכח דלא כרי"ף ע"כ:

וטעמא דבאתרא דלא מסלקי שרי אף בלא נכייתא [לרש"י ותוס'] דהוי כמכר על ה' שנים ולאחר שנים הללו חוזר ומוכרה לו ולא דמיא לכשיהיה לי מעות תחזירם לי דאסור שיכול לסלקו בכל עת ושעה שירצה משא"כ הכא דהוי כמכר אף שנמצא שאוכל פירות בחנם. וקיצותא דלעיל איירי שיכול לסלקו והיתירא הוא כיון דאח"כ שיימינן לכולהו פירי:

## דף סח.

גמרא. **קנינא מיניה וכו'**. ר"ל הפירות ועיין בפוסקים:

בתוס' בד"ה **ונותן לו וכו'**. מהר"ם ז"ל מאריך בביאור דבור זה יחשוב כי כביר מצאה ידו להשיג על מהרש"ל ז"ל ובלי ספק כי לא נעלם מהגאון הנ"ל מה שידוע לבר בי רב דחד יומא אך כיון שראה דברי הטור מפורשין רואין אדם שבטל ואין לו שום מלאכה [כמה היה רוצה ליקח להתעסק בזה העסק ואפילו אם היה לו מלאכה כו' אין אומרין כמה היה זה רוצה ליקח כו' אלא אומדין כאדם בטל כו'] והוא אזיל בשיטת אביו הרא"ש ז"ל שכתב כלומר איזה מלאכה שהוא רגיל לעשות בין שנוטלין עליה שכר מרובה בין וכו' אינו נוטל אלא כפועל בטל לגמרי והיינו דקאמר ר"מ בין מרובה ובין מועט פי' בין היה עוסק במלאכה מרובה וכו' שכרו שוה וכו' מלשון שכתב הרא"ש שהוא רגיל וכו' בין היה עוסק וכו' משמע דאיירי במלאכה הראשונה [ואפ"ה שמין כאדם בטל ממלאכה הראשונה] גם שכרו שוה משמע הכי דאי כפירוש הב"י אין השכר שוה [בכל אדם דאדם שמלאכתו יקרה שכרו מרובה מאדם שאין מלאכתו יקרה וחשובה כ"כ] מ"מ גם לשון הרא"ש אפשר לפרש כפירוש התוס' ופי' בין מרובה מלאכה שעוסק בה עתה בין היא מרובה וכו' שכרו שוה [וקאי שכרו שוה אשכר אותה מלאכה שעוסק בה עתה בין היא

מרובה כו'. אבל רש"ל מפרשו כפשטיה] ואף שבס"פ עד כמה מפרש כהב"י עכ"פ הכא לא מפרש כן ודחק עצמו מהרש"ל לפרש גם דברי התוס' דהכא שסתומין ולא פירשו בפירוש כהרא"ש והטור ואל יהיה בעיניך לדוחק לפרש הצריכותא אליבא דמהרש"ל דהא אף לפי' הפשוט פירוש הב"י צ"ל חלוקה השניה ואי תני מעות ליקח בהן פירות כו' אבל חנוני דלא נפיש טרחא אימא סגי במשהו כו' דהא לא שיימינן ליה מלאכה דהשתא באמת ע"כ צ"ל דה"א דוקא במעות דנפיש טרחא האידנא שיימינן ליה מלאכה הראשונה אף אם היא מלאכה חשובה ויקרה כו' כמו כן נמי לפי' המהרש"ל צריכותא הראשון דה"א חנוני הוא דסגי ליה ולא שיימינן ליה מלאכה הראשונה וכו' וצריכותא השניה כפשטייה ועיין כי כן נראה לפענ"ד והתוספות לפירש"י הקשו שפיר [דלפירושו שיימינן מלאכה הראשונה ומלאכה שעוסק בה לפי מה שהיא] וק"ל. אך באמת דעת התוס' אינו כן ופירושם הכא כמו שכתבו פרק עד כמה [וכפירוש הב"י] ע"ש ופירוש פועל בטל הכא לפי האמת כדעת המקשן פרק אלו מציאות ונותנין לו כמו שירצה אדם ליטול ולבטל ממלאכה הראשונה ולישב בטל לגמרי ממנה ולא שיימינן הך מלאכה דעביד השתא בין מרובה בין מועט אבל מלאכה הראשונה כפי מה שהיא ודאי שיימינן דהא מפסיד ממלאכה הראשונה ביושב בטל ממנה ופריך התם גבי השבת אבידה אמאי לא שיימינן נמי לפי טורח מלאכת השבה דהשתא דהא לא בטל הוא ואמאי לא שיימינן אלא מלאכה הראשונה כבטל ממנה לגמרי ולאו אלישנא דפועל בטל פריך [מדלא פריך נמי הכא כן] אלא דכך ראוי ליתן לו כיון שהוא עוסק במלאכתו ופטרתו תורה מהשבה וכו' יכול ליטול שכר וכו' כמ"ש הרא"ש פרק אלו מציאות וכדברי התוס' בשמעתין דאין לחוש אם נוטל שכר כיון שעוסק כו' ומשני אביי קושטא דהכי הוא וכפועל בטל מאותה מלאכה דבטל מינה וכפירש"י התם אבל הכא ניחא לן לפרש כפועל בטל כדבעי למימר מעיקרא התם דלישנא נמי הכי משמע ולא תקשי ליה הכא והא לאו יושב בטל הוא אלא עוסק במלאכה בעיסקא דבאבק רבית הקילו ובדבר מועט שהוא נותן לו לא מיחזי כרבית כמ"ש הרא"ש וכו' וכ"כ מהר"ש:

ואשר מורה על פירוש זה הוא אמרם והא דקתני בתוספתא סיפא כו' לאו בטל לגמרי כו' והשני אמרם מדפריך התם האי וכו' כמו שירצה פועל לישב וליבטל לגמרי וכו' [משמע דפועל בטל דהכא לפי האמת הוא כן] ומאמרם וא"ת א"כ הוא נוטל שכרו על השבת אבידה דע"כ צ"ל [לשון א"כ שכתבו] דאם נפרש התם נמי כפי' פועל בטל דהכא לא קשה מידי [דאינו נוטל על השבה רק כאלו הוא בטל וכפירוש הב"י] והגע עצמך לפירוש רש"ל השכר בא על ההשבה דהא ראינו אותו כפועל בטל שאין לו אומנות ולא חשבינן

אומנות הראשונה [ואינו נוטל רק בעד ההשבה] לכן נראה בעיני שהטור הלך לשיטת אביו אבל דעת התוס' אינו כן ובפרק עד כמה מפרש הרא"ש ג"כ כפירוש התוס' דהתם ודעת התוס' הכא אינו כן דמפרש פרק עד כמה כפ"ה וגם הסברא נוטה יותר למ"ש הטור דלפי' התוס' אם נותן עיסקא לאדם בטל שאינו עושה מלאכה אינו נותן לו מאומה והא ודאי מיחזי כרבית דטרח בפלגא מלוה חנם ועיין. ודעת הרי"ף צ"ע עיין במלחמות שרוצה לפרש כפי' ר"ח ועיין בסמ"ג עשין פב מפרשים בע"א ע"ש ובביאורי מהרא"ם:

## דף סח:

גמרא. **ואידך**. דאף דס"ל כמ"ד שכרו משלם גללים היינו שכרו משלם:

ברש"י בד"ה **עם אמו וכו' ובלא עמל ומזון וכו' להעלות לו שכר כתף**. עיין [כוונתו למ"ש מהרש"א]:

בתוס' בד"ה **איכא ביצים מוזרות כו' וליכא למימר כו'**. דאף דר"י ס"ל צד אחד ברבית מותר דוקא כשהוא בידו:

בתוס' בד"ה **מקום שרגילין כו' לא פליג אלא ארישא כו'**. אבל מנהג חמור אינו יכול לשנות:

בתוס' בד"ה **ורשב"ג כו' פשיטא דשכר מזונו כו'**. דבמזוני ליכא למ"ד ופשיטא דצריך ליתן לו מה שמוציא:

בתוס' בד"ה **אי פלגא כו' וקשה וכי שוטה כו'**. דא"ל להנותן היה הברירה דא"כ היה קרוב לשכר ורחוק להפסד ועיין בטור י"ד:

## דף סט.

בתוס' בד"ה **אלא שיטה כו' או ריש עגלא לפטומי וא"ל דלמא ריש עגלא וכו'**. למזון וכו' [ורשב"ג לא איירי רק מעמלו כמ"ש תוס' לעיל בד"ה ורשב"ג]:

בא"ד **דהא ר"י בר"י אמר וכו'**. וע"כ בשיטה אחד אמרו ואי דוקא בסייח עם אמו לא יהיו בשיטה אחד והא דקאמר סייח עם אמו וכו' גללים וכו' היינו אפילו היכא דנהגו ליתן שכר כתף ועיין:

בא"ד **אפילו בבהמות גדולים**. צ"ע והא לא נפיש טרחא בבהמות גדולים דהא האם א"צ שכר עמל [רק למזונו עושה ואוכלת] וכפירש"י בסמוך אינו דומה טיפול כו' אבל טיפול השניה קלה וכן לעיל ולפום ריהטא נראה להגיה קטנים ועיין. וגפ"ת זו לא עיינתיו שפיר ועיין במהר"ש שהעיר איזה דברים ברש"י ותוס':

## דף סט:

גמרא **מ"ט שכר אמירה קשקיל**. ק"ל למה לי טעמא דשכר אמירה קשקיל יותר מאידך דרבא דלא אסרה כו' (מ):

ברש"י בד"ה **הדרא בעינא וכו' ואין אחריותו עליו אם נאנס כו'**. עיין בסמוך דשרי ספינה אגרא ופגרא:

ברש"י בד"ה **מותר ואין זה רבית כו'**. מאתים זוז שני כורין חטין כצ"ל ור"ל המשובחת יותר ר' זוז ראוי להעלות ב' כורין בשכרו:

## דף ע.

גמרא **קרוב לזה ולזה רחוק כו' זו מדת כל אדם**. ר"ל מקבל עליו הרבה בריוח והרבה בהפסד או מעט בריוח ומעט בהפסד ונותן לו שכר עמלו וכה"ג אבל קרוב לשכר ורחוק להפסד אף אם נותן לו שכר עמלו אסור וכן הנ"י מפרש בסמוך במתני' דאין מקבלין וכו' דלהכי תנינהו אע"ג דנותן לו שכרו אסור ואפשר דאפ"ה פשיטא הוא לכן פי' רש"י לקמן משום סיפא וכו'. ודוקא דאמר הריוח נחלוק אבל אם הריוח כולו לנותן אין בזה משום רבית כלל והוי כשומר כ"כ הב"י ריש סי' קע"ז ועי' לעיל (דף ס"ד ע"א) בתוס' בד"ה אי תקפה שסותר לזה ודו"ק ובאמת הסברא כהב"י:

ברש"י בד"ה **דהבא כו' דלא עבידי אינשי וכו'**. לשון ספר ח"ש מדפירש רש"י דלא עבידי כו' ש"מ דבספרו לא היה כתוב ונקטינן מיניה (נ) דא"כ אפילו עביד דמפקדי נמי בודאי לא מהימן אפילו אם יודה דלאו כל כמיניה וזה פשוט א"צ לפנים ומש"ה פירש"י נמי דעשיר הוא ודוק עכ"ל. ולי היה נראה לומר לתרוצי קושית התוס' קמפרש הכי דאי משום דדהבא לא יכול להוציא מידינו [דדבר שאין בו סימן הוא] גם דבר מסוים אינו יכול להוציא בטענת לקוח הוא וכו' לכן פירש דודאי שלו הוא שאין דרך להפקיד (ס) אבל אין זה מספיק דמ"מ למה אינו מפקיד דבר שאינו מסוים דמתיירא וכו' ה"נ יכול לטעון לקוח ומ"מ נראה דדעת רש"י הכי הוא ודו"ק:

ברש"י בד"ה **בבי דינא בפני ב"ד וכו'**. האשר"י פי' כי היכי דליהוי אימתא דב"ד עליו ובנ"י בשם הרשב"א כדי ליתן רשות לאפוטרופוס להוציא ממון היתומים מתחת ידם ולמסור אותו ביד אחרים כמו שאיתא בפרק הניזקין אין האפוטרופסין רשאין למכור וכו' אא"כ נוטלין מב"ד רשות ולפי"ז די בב"ד הדיוטות ואפירוש רש"י הקשה דכיון דלא תקנו אבק רבית ביתמי בב"ד למה לי ואי לכופו לקבל ולהפסידו כך א"כ הול"ל דיהבינן

ליה בב"ד חשוב דב"ד חשוב בלבד הוא דאלימא לאפקועי ממונא כדאמרי' בפרוזבול ובאסמכתא:

בתוס' בד"ה **מעות של יתומים וכו' דלא מיחייב לוה כו'**. עיין מה שאכתוב בסמוך בדף זה ע"ב:

בתוס' בד"ה **דקמקבלי כו'**. דלא משלם למשכיר אלא מה שהיא משתברת כצ"ל וגבי פרה נמי צ"ל שמקבל עליו הנותן הכחש ואינו שמאה תחלה בל' דינרין לשלם ל' דינרין אם מתה אלא רק לדעת מה שדרך ליכחש אח"כ ולנכותה ועיין באשר"י בשמעתא שאח"ז ובנ"י ובב"י:

בא"ד **ומכאן קשה לפירוש ריב"ן וכו'**. נראה לפענ"ד להמליץ בעדו דשאני הכא כיון דשם עליו הכלי בדמים וקוצץ לו שכר עכ"פ הוי רבית קצוצה וכדבסמוך אין מקבלין צאן ברזל כו' לפי' ר"ת דהוי רבית דאורייתא כיון דמקבל עליו כל האחריות אם מתה וכו' וקוצץ לו שכר וכן רב ענן הביא ראיה דשריא רבית דאורייתא ביתומים מכח האי דדודא ואף ר"נ לא השיג עליו אלא משום חוסכא וכו' וכן ממ"ש בחביתא דחמרא סגי בזולא לחוד כיון דמכר הוא דש"מ דהכא רבית דאורייתא הוא להכי לא סגי בזולא לחודא אבל בעסקא בקרוב לשכר ורחוק להפסד הוא רבית דרבנן כמ"ש רש"י בד"ה בקרוב לשכר וכו' סגי ליה בזולא ואף שהאשר"י כתב דדודא אינו רק אבק רבית דרך שכירות אינו מוכרח ועיין ועוד הכא אם יתיקר הריוח כולו ליתומים והתם הריוח דיוקרא לאמצע וזולא עליו לחודא וכן לעיל (דף ס"ד) בתוס' בד"ה אי תקפה ברשותך וכו' כתבו ואפ"ה אסור אי זולא כו' כדאמר לקמן גבי עיסקא כו' דמשמע דאי לא אמר אי זולא וכו' שרי בעסקא וק"ל:

בא"ד **ועוד כו' תרי תלתא כו' לקבל עליו הנותן זולא ולשתרי כו'**. ולמה ליה לקבל עליו תרי תילתא בכל הפסידא אף בזולא וגרע הנותן מהמקבל לקבל עליו הנותן זולא לחודא והמקבל שאר אחריות לחודא ויהיה שוין וזה פשוט ולא ידעתי מאי כוונת מהר"ש:

ומ"ש תרי תילתא בהפסד ותילתא באגר כו' לצדדין קאמר [או תרי תילתא בהפסד ופלגא באגר או תילתא באגר ופלגא בהפסד] או כקושית התוס' לעיל [דהברירה ביד המקבל והרי הוא כאלו התנה שמקבל הנותן תילתא באגר ותרי תילתא בהפסד:

בתוס' בד"ה **אתי מרא כו'**. מה שיש לדקדק בדבור זה עיין באשר"י והגהות ופוסקים:

בא"ד **בטעם זה לחודא סגי וכו'**. קצת רחוק לא אמוד בלא סי' דמהני:

## דף ע:

ברש"י בד"ה **לא סגי כו' פשיטא מהיכא תיתי ליה למיסריה דאע"פ דאי תשיך קמ"ל דמצוה לחסרו וכו' א"כ ה"א דאסור ליתן להם רבית במכ"ש לדעתי אין זה דומה דודאי לעשות להם טובה בחנם אסרה תורה אבל מה שלוה ברבית ודאי לטובתו עושה ואינו לוה מעות על רבית לעשות להמלוה טובה ולא אסרה זה התורה ומה שאסרו מעיקרא ברבית משום שמא ילמוד ממעשיו יותר מלגבי משא ומתן אחר היינו משום דשאר משא ומתן יכול ג"כ לשאת וליתן עם ישראל חבירו ולמה יעבור אקרא וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה כפירש"י שם משא"כ רבית דבישראל אסור ולבו של אדם מחמדתן וקרוב לשכר הוא משא"כ משא ומתן אחר**. עיין בלבוש ריש הלכות רבית סי' ק"ס רבית דרבנן בעובד כוכבי' שרי לכולי עלמא:

מ"ש האשר"י והר"ן מאריך במומר לעבודת כוכבים שמותר להלוותו ברבית דאינו מצווה עליו להחיותו אף שהוא מצווה [שלא ליתן ונמצא הישראל עובר לפני עור] אין הלוה מצווה אא"כ המלוה עובר וכו' ע"ש בר"ן וכ"כ התוס' לעיל ע"א בד"ה מעות של יתומים קצת קשה לי הא דר"פ אלא גז"ש למה לי לנשך כל דבר אשר ישך דלא כתיב במלוה וכו' למה לי גז"ש הא מדמחייב הלוה על כל דבר בהכרח המלוה חייב על כל דבר ועיין:

בתוס' בד"ה **אין מקבלין וכו' אבל משום דחשיב לה במתני' דהכא רבית דאורייתא וכו'**. צ"ע לישב מה שהקשה מהר"ש בזה דאכתי לישני הגמרא הכא דהאי מתני' דבכורות איירי בדלא קצץ לו שבח ולהכי פטור מן הבכורה דהוי רבית דרבנן ולפי"ז לא יהיה קשה ב' קושיות דרבא דשפיר מיקרי צאן ברזל דאין כאן הפסד כלל ולא שייך לפלוגי במתני' [בד"א בקצץ וכו'] דמ"מ אסור מדרבנן וצ"ע היטב:

בתוס' בד"ה **תשיך וכו' ולא אסרו מעולם ר"נ וכו'**. אבל מדקאמר לא נצרכה אלא אפילו ברבית לעובד כוכבים ולישראל בחנם אין מוכרח דודאי מדאורייתא מישרא שרי:

בא"ד **וא"ת כיון דרבית עובד כוכבים שרי לאידך לישנא למה כו'**. מקשין אף ללשון ראשון קשה דשמא ילמוד לא שייך כאן או היאך תליא כלל כאן למאי דלא מסקי אדעתייהו דבני נח מוזהרין ע"ז ועל צד הדוחק דשמא יחזקאל לא רצה להחיותו כיון שטבעו להלוות ברבית לא יניח אף כי היום נאסר [וילוה לעובד כוכבים אבל אי לעובד כוכבים שרי לא חיישינן שילוה לישראל דלא ירצה הישראל לעבור וזה דוחק:

בא"ד **ועי"ל דבני נח כו'**. אינו מחוור לי ללישנא בתרא (ע):

## דף עא.

גמרא **כל מי שיש לו מעות וכו'**. לכאורה י"ל [דקמ"ל] דאין פירוש דקרא שאין מלוה מעותיו ברבית דמאי רבותא למי שעוסק במשא ומתן אחריתי רק ר"ל שמלוה מעותיו לעשות טובה לרעהו ושלא ברבית עליו הכתוב וכו' ולכן לא אמר מי שאינו מלוה מעותיו וכו' רק כל מי שיש לו מעות ומלוה כו' ודיוקא מדקאמר עושה אלה וכו' ומאי עשייה שייך הכא בשב ואל תעשה הוא ולפי"ז צ"ל והא קחזינן אף מי שעושה זאת מתמוטט:

גמ' **ושיחד על נקי כו'**. יש מפרשים דקאי ג"כ אהוא לא נתן כספו וכו' דיש אף שלפעמים אינן מרויחין [בעסקא שקיבלו] אפ"ה נותנין ריוח להמלוה בסיבת שמתיראין שבפעם אחרת לא ילוה לו והמלוה ידע בכל אלה לז"א ושוחד על מי שיצא נקי מנכסיו לא לקח עושה וכו':

גמ' **גר צדק האמור לענין מכירה וכו'**. אבל גר תושב לא קשה ליה דאף דקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבי' ולא קרינן ביה אל משפחתו תשובו אפשר דינו כעבד כנעני וק"ל:

ברש"י בד"ה **בכדי חייו וכו' דלמא אתי למיסרך**. וילוה גם לישראל ברבית וכפירש"י סוף מכות בהדיא ולקמן ס"פ בהדיא ולא ידעתי מי מכריחו לפרש טעם מלבו ואף לטעמא דרבינא בכדי חייו התירו וכו' וח"ש העיר בזה ועיין:

ברש"י בד"ה **יורד עמו וכו' וקשה בעיני שיתירו חכמים כו'**. דאפשר לומר מדה כנגד מדה הוא קראו רשע ואינו בכלל וחי אחיך עמך וכו' ובכתובות [פירושו] מכאן ואילך ממעט מזונות בנו ותפנוקיו כו' וכן תוספות לא התמיהו רק מנין לו זה אבל לא היאך התירו כו'. ועיין ברש"י פרק החובל ומ"ש שם דאי פירושו רגיל להתקוטט כו' מאי אשמעינן כו' (פ) ולא ידעתי מאי קאמר דכוונתו כמה סמיות עיניהם של מלוי ברבית כו':

ברש"י בד"ה **צדיק גמור כו' לעולם**. מפרש לעולם לקושרו הכא ומדמי בליעה ומיטוט להדדי רק למה לי לעולם דלמא ביד רשע אינו נבלע כו'. [דאע"פ שמתמוטט אינו מתמוטט ביד רשע] ועיין:

ברש"י בד"ה **אל תקח וכו' לענין וחי אחיך כתיב וכו'**. כצ"ל:

בתוס' בד"ה **הא חזינן וכו'**. עמ"ש בח"ש דלר"ע ממנ"פ היאך מצינו שבשביל שילוה ברבית מתמוטט וכו' ע"ש ומה שתירץ מהר"ש דחדא קאמר ורבית אחד מהן דאף לקושית התוס' [דסברי דבעי לקיומי כולהו] הא דקאמר כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא וכו' חדא מהן קאמר ע"כ דחוק הוא ועיין ודוחק לתרץ דר"ע לא ס"ל הך דרשב"א ומקשה כפשוטו (ארשב"א) [אר"ע] מקרא וכו' ובעיקר הענין צ"ע ומאי קושיתם דלכאורה י"ל דבל"ז אקרא לא רצה להקשות כקושית התוס' אבל לרשב"א דנקיט כל

מי שיש וכו' דמשמע בהא לחודיה תליא [מקשה שפיר] עיין. ור"מ פירש [דבל"ז אקרא היינו מפרשין] לא ימוט לעוה"ב וכו':
בתוס' בד"ה **אי לעקר וכו' כגון לפסלו של מיכה**. אבל אחר דכתיב לעבודת כוכבים לית לן למימר ע"ג של ישראל דמה לי של עובד כוכבים או של ישראל ועוד לעקר משפחת גר כתיב [דמשמע עקר של משפחת גר]:

## דף עא:

גמרא **ואם העמידו כו'**. ומקשה תינח העמידו בסיפא לחומרא אלא רישא כיון דאין שליחות לעובד כוכבים ישראל מישראל קמקבל רבית ומשני כגון כו' והפטר וא"ל לאשמעינן סיפא במלוה עובד כוכבים ג"כ [בדלא אמר והפטר] דאשמעינן יש שליחות לעובד כוכבים לחומרא [ובלא והפטר] אבל רישא דברייתא הומ"ל רבותא אף בהעמידו אצל העובד כוכבים אסור אם לא אמר לו והפטר:
גמ' **זכייה מדרבנן וכו'**. א"ל היאך יתירו רבנן רבית עיין בסמוך גבי גר ועיין:
ברש"י בד"ה **והא כיון דעובד כוכבים בתר ערבא אזיל ואינו תובע אלא את הערב.** משמע הא קביל עליו לתבוע שניהם וכערב קבלן בדין ישראל שרי ודוקא ערבא [ר"ל דלא אזיל אלא בתר ערבא] אבל ממ"ש אח"כ בד"ה לדון בדין ישראל כו' משמע שכל שיכול לתבוע לערב תחלה [אף שיכול לתבוע גם הלוה] אסור עד שיקבל עליו שלא לתבעו עד שיתבע הלוה ולא ימצא לגבות הימנו וכ"כ הרב ב"י בשם רש"י ריש סי' ק"ע:
בתוס' בד"ה **כגון כו' וקמ"ל דלא אמרינן כו'**. וברשות דעובד כוכבים הוא ובאחריותו ולא לקחו לו לפרעון רק נטלו מעובד כוכבים ונתנו לישראל ושרי כדבסמוך ישראל שמינוהו עובדי כוכבים מותר ללוות ממנו ברבית כו' זה הכלל כו' והא דכתבו בסמוך בד"ה בשלמא כשלא הניחן על גבי קרקע כו' אפילו אמר לי' והפטר אסור היינו משום שקיבל המעות וכו' שהיה עד עתה המעות באחריותו ועיין והא דאין שליחות לעובד כוכבים היינו כשהוא באחריות הישראל כמו ברישא דאסור אי לאו דנטלו העובד כוכבים בידו אבל לפי' רש"י דאיירי ואם העמידו דבסיפא בלא נשא כו' ואפ"ה אסור אף שהן באחריות העובד כוכבים דאין שליחות לעובד כוכבים לפי"ז יהיה הירושלמי דלא כרש"י וריהטא דשמעתין כרש"י דקאמר מהו דתימא עובד כוכבים גופיה וכו' ור"ל והוי שלוחו והדין יש שליחות לעובד כוכבים לחומרא אבל לפי' התוס' לא יתכן יפה מהו דתימא וכו' מה בכך הלא אין שליחות לעובד כוכבים אפילו לחומרא ואם נאמר דה"א הכל עובד כוכבים גופיה כו' ויש שליחות לחומרא א"כ העיקר חסר אך ר"ל מהו דתימא וכו' א"כ

הוא באחריות ישראל ואסור אף לפי האמת קמ"ל ודו"ק ועיין באשר"י. ז"ל הר"ן דוקא בכה"ג שנשא ונתן שרי אבל אמר לו תנם לו והפטר לא שכיון שלא היה נפטר ישראל ראשון אלא בהלואת רבית של חבירו אסור ומיהו הומ"ל כגון דאמר לו תנם לו בתורת פקדון והפטר ואח"כ יהיה הלואה אצלו אלא דלאו אורחא דמלתא בהכי:

בא"ד **אך שיאמר למלוה אני פורע וכו'**. וי"ג שיאמר המלוה אני מלוה לך בשביל וכו' ור"ל (צ) שישראל המלוה נתחייב לעובד כוכבים המעות בקבלתו המשכון ממנו והעובד כוכבים נתחייב מעות ללוה בקבלת המשכון ממנו והרי המלוה פורע ללוה בשביל העובד כוכבים ושרי כ"כ מהר"ש. ז"ל הר"ן וישראל שאמר לעובד כוכבים לוה לי מעות מישראל ברבית ומה דיהבית בה קרנא ורביתא עלי דבר זה נשאל ר"י בעל התוס' מי אמרי' כיון דאין שליחות לעובד כוכבים הני זוזי דעובד כוכבים נינהו ושרי או דלמא כיון דיש שליחות לעובד כוכבים לחומרא אסור והשיב שזה מותר דלא מחזקינן אינשי ברשיעי דנימא שליח שויה אלא אמרינן דעתו של זה שילוה העובד כוכבים מישראל ויחזור וילוה לו וכו' ועוד התיר הרב ז"ל אפילו היכא דיהיב ליה ישראל לעובד כוכבים משכון ללוות עליו ברבית מישראל שרי משום דאמרינן דאקנויי אקני ליה ישראל למשכוני' לעובד כוכבים ועובד כוכבים אמשכון דידיה הוא דיזיף והרמב"ם חלק בזה וכו' עכ"ל. ומזה מוכח דלר"ת בלא משכון פשיטא דשרי ועיין. ודיני רבית היוצאין משמעתא זו אכתבם על קונטרס מיוחד באי"ה ב"ה:

## דף עב.

גמרא **מ"ט דר"י וכו'**. האשר"י מפרש אם משנתגייר זקפן וכו' ברישא אפילו ברבית שעלה על המלוה קודם שנתגייר דכיון דלא זקפן עליו במלוה קודם שנתגייר השתא הוא דקשקיל מניה רבית וכן סיפא משנתגייר כו' אפילו ברבית שעלה עליהם בעודו עובד כוכבים וכן בר"י מפרש הלכך שקיל מניה אפילו רבית שעלה משנתגייר עד שעת פרעון אע"ג דאיסורא דאורייתא קעביד יש כח לחכמים לעקור וכו' ומטעם זה ג"כ שרי לאידך לקבלם ולכאורה הפריז על מדותיו בזה ועיין בב"י:

גמ' **שטר שכתוב בו רבית כו'**. בספר ת"ח כתב בזה קצת דרך נכון ז"ל בקצרה מאי קמיבעיא במאי קמיפלגי הא בהדיא תני טעמא דר"מ הוא דקניס ממילא טעמא דרבנן דלא קנסי ומפרש ע"ד האמור בהמניח [במוציא תבנו לרה"ר אי קנס לקרנא] לימא כתנאי שטר שיש בו רבית וכו' ע"כ לא קאמרי רבנן אלא קרן דבהיתירא אבל הכא קרן גופיה קמזיק פירוש שטר שכתוב בו רבית וכן המלוה מנה לחבירו ע"פ ומתנה עמו שיתן לו

רבית דל רבית מהכא קרן גופיה בהיתירא הלוה לו משא"כ גבי זבל וכו' דאפילו ליכא שבחא במה שהוציא תבנו לרה"ר עביד איסורא וה"ק באיזה סברא קמיפלגי וקאמר ר"מ סבר כו' דאע"ג דקרנא גופיה דכתוב בשטר היתירא הוא דלא עביד איסורא אלא במה שכתוב נמי רבית אפ"ה קנסינן וכו' ורבנן סברי דלא שייך קנסא וכו' והשתא שטר דברייתא לאו שהרבית מפורש דא"כ העדים פסולים ואמאי גובה הקרן לרבנן ממשעבדי אלא שכתוב סתם פלוני חייב לפלוני מנה וכללו קרן ורבית והעדים לא ידעו ואפ"ה ס"ל לרבנן דגובה קרן אע"ג דאיכא למיחש שמא יגבה גם את הרבית אפ"ה לא קנסינן ליה דלא קנסו היתירא אטו כו' כיון דקרנא היתירא הוא והא דקאמר ר"י גזירה שמא יגבה כו' ה"ק כיון דאיכא למיגזר שמא כו' נמצא דבקרנא גופיה עבידא איסורא דלא שייך כאן למימר דלא קנסו היתירא אטו כו' דאם יגבה מזמן ראשון ליכא היתירא כלל ע"כ:

בתוס' בד"ה **שטר שיש בו וכו' ועוד נראה דאפילו יש עדים כו'**. מקשין לפי"ז קשה בסמוך מאי פריך נימא לא ניתן ליכתב הא רוצה לומר טעם דאף כשחייב מודה אינו גובה וזה אינו קושיא כלל חדא דלא קתני רק שט"ח המוקדמין פסולין שהשטר פסול מלגבות בו כלל [ודוקא ברבית דקתני אינו גובה כו' כתבו דאע"פ שהלוה מודה דשם בהלואה איכא איסורא ומש"ה קניס גם היתירא משא"כ במוקדם דאין האיסור רק בשטר ועוד דאף] התוספות לא כתבו ואפילו מלוה ע"פ רק לר"מ דקניס אבל רבנן לא קנסו כלל היתירא אטו כו' רק פוסלין השטר משום גזירה אבל למה יפסיד הקרן אם מודה:

בא"ד **וי"ל דאיירי הכא ברבית דרבנן כו' דשמא לא תשימון כו' אבל קשה וכו'**. קצת קשה לי אמאי לא משני הגמרא כי פריך נהי דלא גביא וכו' הכא איירי ברבית דרבנן או לא תשימון במלוה כו' משא"כ התם השטר פסול לגמרי מטעם דהעדים פסולים:

בסה"ד אי נמי בעיבורא בין מלא וכו' כצ"ל:

בתוס' בד"ה **קונסין אותו כו' מדבעי בהחולץ דף ל"ז כו'**. יש כאן חסרון הניכר:

בתוס' בד"ה **אמר אביי כו' ולפי"ז כשמקשה כו'**. נראה שר"ל הואיל ופשוט ליה פרעתי יכול לטעון ועד כאן לא קמיבעי ליה רק לענין משעבדי אבל בל"ז היה זה אבעיא שלו והיינו דקאמר אלא הא דתניא [ואיכא למיפשט מינה איפכא] או לא ידע [בעל האיבעיא] הברייתא ועיין:

בא"ד **ונמצאת שאינו שלו אינו נאמן וכו'**. לא מחוור לי [מהיכא פסיקא להו דאינו נאמן] הא למקשן פשיטא ליה הכא דמצי טעין פרעתי ואפ"ה מבעי ליה שמא גבי ממשעבדי ודוחק לומר משום דסתמא קתני גובה ממשעבדי דמשמע אף שאינו מודה רק בשטר

זה גובה ש"מ דלא מצי טעין פרעתי או אפשר כיון דגזלן הוא אינו נאמן בדבורו [ולא חשיבא הודאתו לקיים השטר וע"כ דאף בלא הודאתו לא מהני טענת פרעון נגד השטר]:

## דף עב:

גמרא **אלא הא דתניא לשבח וכו'**. קצת קשה לי לעיל פ"ק מוקי להך ברייתא בבע"ח וא"כ לק"מ ועיין:

גמ' **ומי אמר ר"ה הכי וכו'**. דא"ל ר"ה אין לוין על שער שבשוק דהיינו קטן קאמר והתם איירי בשער גדול דהא הא חיטי בהיני וכו' ש"מ דבקטן איירי ועיין לעיל במ"ש (דף ס"ג ע"ב):

בתוס' בד"ה **אין לוין וכו' או יש לו מעט כדר"י וכו'**. לאו אליבא דר"ה כתבו זה דר"ה פליג לקמן אר"י ורש"א פי' או יש לו מעט מעות דעדיף כר"י בפירות וכן משמע באשר"י ודוחק ולדעתי שיבוש הוא דמ"ש מעות מחטין דטעמא דיש לו [מעות] שיכול לקנות וזה פשוט. למסקנא עדיף הלואה מזביני דהא דלוין סאה בסאה אף בלא יצא השער רק אם יש לו מעט מעות ויש פירות בשוק למכור כמ"ש התוס' ואין פוסקין על הפירות עד שיצא השער אף שיכול לקנות בעד הדמים וצ"ל מטעם חטי דקדחי באכלבאי וכו' והא דקאמר לעיל (דף ס"ג ע"ב) אלא מעתה יהא מותר ללוות סאה בסאה [דא"ל חטי דקדחי כו' ודחי לה התם הלואה כו'] רק לסברא דמאי אהני ליה יהא שרי אף אין לו דמים ובכל ענין יהא מותר דמאי אהנית לי ומתני' קתני אין לוין סאה בסאה [ע"ז דחי שם התם הלואה כו' אף בצירוף יש לו מעות מהני נמי טעמא חטי דקדחי כו'] ולמ"ש האשר"י אע"פ שאין לו מעות כו' יכול ליקח באשראי [בסאה בסאה] צ"ל דוקא על שער שבשוק וקצת קשה לי [להאשר"י] אמאי לא תנן נמי לא יאמר אדם לחבירו הלויני וכו' עד שיצא השער כדקתני אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער ועי"ל ס"פ:

## דף עג.

גמרא **דמגלי להו תרעא וכו'**. עיין מ"ש הרי"ף בהא ועיין ברבינו ירוחם נתיב ח' חלק ד' מ"ש בזה ע"ש:

בתוס' בד"ה **ברשות מוכר כו' שכר עמלו ומזונו כו'**. ומזוני לאו בדיוקא נקיט:

בתוס' בד"ה **החמרין וכו' פי' בקונטרס גופיה כו'**. ולא מקשו מברייתא ברשות לוקח אסור דהיינו כעין רב חמא גופיה ודוחק לומר דדלמא משום דשכר עמלו וכו' הוי פורתא ממגלי ליה תרעא ולכך מקשו מר"ח כמ"ש דאדרבה נקטו להו כו' עדיפא ממגלי תרעא

דהא צ"ל הא דלא מקשו ארב חמא גופיה מאי קמ"ל [כמו שהקשו אברייתא דברשות מוכר מותר] ע"כ צ"ל דקמ"ל דסגי הך לשכר עמלו [וא"כ ע"כ דשכר עמלו עדיף] אבל עיין בב"י ובמרדכי לעיל בטרשא דרב חמא תמצא הרבה דעות דסגי הכא [האי דברשות מוכר] בלא שכר עמלו וע"ש ובמלחמות בטרשא דרב חמא ע"ש ודו"ק [ולפי"ז לא קשה מברייתא]. וא"ל ברב חמא אמאי לא סגי נמי מגלי תרעא לשכר עמלו [וכן בברייתא דברשות מוכר מותר שהוצרכו תוס' שם לפרש דאירי בנותן שכר עמלו] דדוקא בחמרין שייך מגלי ומוזלי אבל לא בסחורות אחרים [כדבסמוך] ובאמת משמעות רש"י משמע דמגלי תרעא סגי לקיבול אחריות ושכר טרחו (ק) [וא"כ קשה טפי אמאי אסר בברייתא דלעיל ברשות לוקח אע"כ דשם לא שייך מגלי תרעא] והב"י אגב ריהטא לא דייק באיזה דברים:

בתוס' בד"ה **מ"ט כו' כי זה לא היה שום חידוש**. דליכא כאן סיפא. ולמ"ש הרא"ש דלעיל בברייתא הוא רבותא ברישא גופיה [דקמ"ל דל"ח דלמא אתי לזלזולי בשכר עמלו] ע"ש מ"מ מדקאמר כאן ואין חוששין ש"מ דבלא שכר עמלו סגי או למאי תנינהו [דכבר נשמע זה מרישא דברשות מוכר מותר]:

בתוס' בד"ה **משבשי שיבשי כו' ור"ח פי' וכו'**. עיין בר"ן ובהגהת מרדכי:

## דף עג:

גמרא **כופיתא פירש בערוך סל ונראה שצ"ל טופיתא**. עיין בנ"י [שכתב בשם התוס' דהכא אפילו בשעת פרעון מותר בסתם אף דבהלואה אסור אפילו בסתם כמו בהלוהו ודר בחצירו הכא דהוי דרך משא ומתן שרי] ונראה שזה דעת הרמב"ם הובא בטור י"ד סי' ק"ס דקשה שם הרמב"ם דידיה אדידיה [דבדינא דהכא מתיר אפילו בשעת פרעון בסתם וברבית מאוחרת אוסר אפילו לאחר הפרעון ובסתם ולא התיר אלא בת"ח והיינו משום דמחלק בין דרך מקח וממכר ועיין בט"ז סי' ק"ס סי"ז ס"ק י"ב] ודו"ק:

גמ' **מ"ש מהא דתנן כו' דלמא שאני התם דאתני או דכתב וכו'**. וכבר למדתי כאן אחר החילוק:

ברש"י בד"ה **לא שקילנא אגר ביתא וכו'**. עיין בהגהות מרדכי:

ברש"י בד"ה **ומבחרי ליה כו' ועדיין לא יצא השער וכו'**. לכאורה יצא השער ואין לו או לא יצא ויש לו שוין הן ואפשר דאם יצא השער שיש הרבה לוקחין שקונין כשער של עכשיו אין זה רבית רק טובה הוא דעשו לרבנן דאין כאן הנאת הלואה משא"כ כשלא יצא השער דלא נמצאו קונים והללו מקדימין המעות מיחזי כרבית. או אפשר לומר

[דבלא יצא השער מסתמא אמרינן] שנותנין מעות על השער כאשר יצא השער בטבת כן יקחו וא"כ למה מקדימין דא"ל משום דהשתא הוא בזול דהא עדיין לא יצא השער והם נותנין מעות כאשר יצא השער בטבת אע"כ לכך נותנין המעות קודם זמנו בהנאה שיקבל עליו המוכר קלקול דחימוץ (ר) ול"ד לעלמא דשרי יש לו בחטין וה"ה ביין גופיה במתני' ובריייתא דר' אושעיא משום דקלקול דחימוץ שכיחי כ"כ התוס' לעיל [דף ס"ד בד"ה אי תקפה דחימוץ דיין שכיח] וע"ש ועיין מ"ש בגליון הרי"ף החדשים:

בתוס' בד"ה **רב מרי וכו' והי' בנו של איסור גיורא**. כדאיתא בהדיא בפרק מי שמת דהשתא א"ל דרב מרי דהכא הוא דפרק מי שהחשיך והיה בימי רבא והאי דהחולץ היה בימי רב דהא מדקאמר אכשרי' ע"כ גר היה ואותו שגר היה היה בימי רבא:

והא דיחסו על שם אמו בפרק מי שהחשיך כתבו שם התוס' מיוחסת היתה כמו אבא שלום בן אמא מרים ר"ש בן פזי רבנא עוקבא כו' בר ברתי' דרב:

בתוס' בד"ה **נטר שתא כו' בסוף כל חודש**. וה"ק נטר שתא אחר זמן חיוב השכירות דהיינו אחר כלות חודש הראשון שמנהג בשאר בני אדם ליתן שכירות נטר י"ב חודש דהיינו חודש בשנה שניה ור"מ ז"ל משבש שיבשא בכאן:

בא"ד **ומיהו קשה למה לא ניכה וכו'**. אף לפי מ"ש רש"י עד שאכוף את העובד כוכבים לשלם וכו' דמשמע שרבא שילם לעובד כוכבים מ"מ יכול רב מרי לומר לא תסלקני מבית זה עד שתשלם לי שעבודי שיש לי על הבית. וכתב הר"ן מלישנא עד דמסלקינא לך כתב הראב"ד שרבא קיבל עליו לפרוע לרב מרי חובו בשביל העובד כוכבים ומש"ה אמר אנא נמי וכו' משום דישראל הבא מחמת עובד כוכבים הרי הוא כעובד כוכבים לפיכך אמר לו עד דמסלקינא לך בזוזי הרי היא כמכורה בידך עד שתגבה חובך ע"כ:

בתוס' בד"ה **דסתם כו'**. עיין בהגהות אשר"י:

בתוס' בד"ה **השתא וכו' ויקח זה שכר שנתן**. הקשה מהר"ש מה שכירות נתן הא שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף וכו' ונראה שכתבו זה לפי שיש מתרצים הך קושיא דמשכנתא איירי שנתן המעות תחלה ובמשכיר איירי שנתן המעות לבסוף עיין בר"ן בר"פ השותפין ובתוס' שם ובישו"ש פ' ש"ש ודו"ק ולכאורה אם לא נתן השכירות ודאי יכול להקדיש את ביתו דבמאי קנינהו (ש) [וא"כ כל קושית תוס' משכירות אינו אלא משום דמשמע להו דאיירי אפילו הקדים השכירות ומש"ה סיימו ויקח זה שכר שנתן] וכתב מהר"ש דה"נ בעובדא דרב מרי צ"ל דמכר העובד כוכבים המותר מחובו דרב מרי ובגו שתא הוי כאתרא דלא מסלקא ולא מצי עובד כוכבים לסלקו מן כל הבית דהוי

כמכורה אצלו ולבתר שתא אייתי ליה אגר ביתא דסבר רב מרי כיון שהמותר יכול למכור כו' חשיב רבא כלוה כו':

## דף עד.

ברש"י בד"ה **על העביט כולהו לאותבינהו כו'**. ר"ל יש מהן ארב יש מהן אשמואל ומשדי בחמה ליבש יכול להיות דבידי אדם הוא ליבש בתנור או בחמה מצויה ולא קשה אשמואל ומתני' לא קתני עפר לשמואל דסתם עפר כשמכניסין אותו הוא מגובל ועשוי ביצים כפרש"י דבסמוך ולזה כתבו התוס' בד"ה וכפר שיחין וכו' לא מיירי בעפר דהא מחוסר ג' הוא דמשמע לשמואל א"ש דיבושי בידי אדם הוא ובהא מחוסר מידרא מפרש רש"י ברוח שאינה מצויה דרוח מצויה שפיר וה"נ שמש מצויה ליבש אך ר"מ דקאמר אין פוסקין על הביצים עד שיעשו לא יתכן לפי"ז לשמואל כיון שיש לו וכו' וכ"ש ביצים אמאי אין פוסקין [נראה דט"ס ועיקר הקושיא כיון שיש לו עפר אף שאין לו ביצים אמאי אין פוסקין] ויתכן יותר לומר דיבוש בידי שמים הוא וכל הקושיות ג"כ אליבא דשמואל וכן והא מחוסר מיכמר כו' כמ"ש התוס' חוץ מקושית האיכא תלת וכו' וקושית האיכא מיקלא וכו' ולכן קתני מתני' דוקא ביצים של יוצר וכגון דמלפפי ויבישי ולכן קאמר ר"מ אין פוסקין עד שיעשו אף שיצא השער לא מהני יציאת שער דביצים לפסוק על קדירות ואף שאין לזה יש לזה ביצים (אבל) [אפ"ה] לא יכול לפסוק אקדירות ולעשות יציאת השער כאלו יש לו ביצים ולפסוק על ידי כן אקדירות עד שיעשו שיהיו לו ביצים אז יכול לפסוק אקדירות וכגון דמלפפי ויבישי כדבמתניתין:

א"ל פרדיסא דלעיל מחוסר שתים הוא [עכ"פ. ול"ד שתים] ובידי שמים הוא ופוסק לשמואל אף לפי מ"ש התוס' לעיל (דף ס"ד) בד"ה מה שעיזי חולבות דאיירי בכך וכך וכו' (ת) לא קשה כלל וק"ל:

ורי"א בד"א דלא מהני יציאת השער דביצים עד שיהיו לו ביצים בעפר לבן כיון שאינו מצוי לא מהני יציאת השער לומר אע"פ שאין לזה יש לזה אבל בשחור וכו' פוסקין אביצים אע"פ וכו':

אמימר יהיב זוזי מכי מעיילי עפרא אף שלא הוי ליה ביצים רק מעיילי עפרא לחודיה וס"ל כיון דיצא השער על הביצים אף שאין לזה יש לזה ומקשה כמאן וכו' עד שיעשו ביצים ואי כר"י וכו' אפילו בלא מעיילי עפרא ומשני עשיק עפרא ולא הוי מצוי ומ"מ הוא מצוי יותר מעפר לבן דלא מהני יציאת השער אף לר"י עד שיהיו לו ביצים] ואי מעיילי עפר סמכי דעתיה וכו' [לענין מי שפרע כמו שפירש"י] ורב ושמואל לעיל איירי

בלא יצא השער רק היה הוא תחלה וכו' אם יש לו פוסק עמו במחוסר שתים וכו' לכל מר כדאית ליה ומ"ש התוס' בד"ה כפר שיחין לא מיירי בעפר דהא מחוסר ג' הוא ה"ה לשמואל דמחוסר בידי שמים הוא אבל דוחק הוא לחלק בין ב' אינו מצוי דאי מיקרי אין לו לענין מי שפרע [דבעי מעיילי עפרא דאז סמכא דעתיה] אמאי מקרי יש לו לענין רבית דהא מחוסר ג' אינו פוסק [וכן לשמואל כיון דחסר בידי שמים] אפ"ה פסק אמימר מטעם דיצא השער ומיקרי יש לו וכ"ש דהא הא בהא תליא כמ"ש רש"י ותוס' לעיל בברייתא דרב אושעיא דכיון דצריך לקבל עליו מי שפרע וכו'. ויש דוחקין עצמן וכן פי' הר"מ וז"ל יש לדקדק מאי משני הא כיון דעשיק עפרא ואינו מצוי הדרא קישיא לדוכתיה דבעי עד שיעשו אפילו לר"י דהא לא אמר ר"י דפוסק אע"פ שאין לזה וכו' אלא בכפר שיחין וכו' ששם העפר מצוי ועוד מה צריך למה שסיים אי דמעיילי עפרא סמכא דעתיה וכו' לא הול"ל אלא באתרא דאמימר עשיק עפרא לכך לא אמרינן אע"פ שאין לזה יש לזה ונראה דהשתא במסקנא הא דאמימר יהיב וכו' לא אירי בפיסוק השער דהשתא ומטעם איסור רבית אלא לענין לקבולי עליה מי שפרע אירי דמש"ה לא יהיב זוזי עד דמעיילי וכו' דאז סמכא דעתיה ואי מהדרי בהו צריך לקבולי מי שפרע והכי משמע מפירש"י אבל לענין איסור רבית יכול להיות דלא פסק עמהם כלום אלא נתן להם איזה סך מעות שיתנו לו כשיעור מעותיו קדירות כשער שבשוק שיצא אח"כ ודו"ק עכ"ל. ולפי"ז צ"ל המקשה חשב דטעמא משום רבית ופסק כשער של עכשיו ותרצן השיב לו לא משום רבית וזה דוחק מפורסם אבל אשאלך אמאי משיב לו לעולם ר"י הול"ל לעולם ר"מ או כמר וכמר ובאמימר לא משום פיסוק רבית נגע ביה תאמר מה שתאמר אם תשוה אינו מצוי דאמימר לאינו מצוי דעפר לבן ובעפר לבן משוו מדותיהן ר"י ור"מ אמאי קאמר לעולם ר"י. ויש מפרשים שלכך פירש"י בד"ה בעפר לבן וכו' וכשהיו מכניסין אותו וכו' לומר דלא בעי ר"י בעפר לבן עד שיעשו רק שיהיה בידו ואף כשהעפר בידו ורב ושמואל ס"ל כר"מ ומתני' ר"מ הוא ור"מ בעי עד שיעשו וכמו שאמרו בסמוך אי ר"מ הא בעי עד שיעשו אבל ר"י לא בעי אלא עפר [אף בעפר לבן] ואפילו מחוסר פוסק וא"ש הך דאמימר ודלא כמ"ש התוס' לא אירי בעפר וכו' אבל א"כ לא הול"ל רק לעולם ר"י ובאתרא דאמימר עשיק עפרא והוי כעפר לבן ותו לא אף דאפשר לומר דהיא היא דהא הא בהא תליא כמ"ש לעיל מ"מ לא הוי צריך לסיים. גם א"ל כלל דרש"י ס"ל יבש לאו בידי שמים הוא וכמ"ש לעיל והיאך אמר ר"מ עד שיעשו לשמואל לז"א וכשמכניסין וכו' חדא דאינו מפרש בר"מ כן ועוד דא"כ מאי מקשה בסמוך אי ר"מ הא בעי עד שיעשו ואפשר דודאי ר"מ בעי עד שיעשו ושמואל ס"ל כר"י ולא בעי עד שיעשו רק בידו [ואפי'

עפר והא דקאמר בד"א בעפר לבן דמשמע דבעי עד שיעשו לזה כתב] וכשהיו מכניסין כו' ועיין:

והנראה בפשיטות דלהכי פירש כן דמשמע בד"א דבעי שיעשו וכו' אבל בשחור לא בעי עד שיעשו אבל עפר בעי וא"כ מאי מקשה בסמוך אמימר וכו' מעיילי עפרא אי כר"י וכו' [לזה כתב רש"י וכשהיו מכניסין כו' וממילא הא דקאמר אבל בשחור לא בעי היינו אפילו עפר] ועיין:

בתוס' בד"ה **כפר שיחין כו' לא מיירי בעפר כו'**. אף דקאמר אבל בעפר שחור כגון כפר שיחין דמצוי בהן עפר שחור פוסקין כו' דאע"פ שאין לזה יש לזה עפר שחור לז"א לא מיירי בעפר וכו' רק יש לזה ביצים ואף שאין לזה אפילו עפר:

בא"ד **וקמ"ל דאע"פ כו'**. לכאורה לא מדויק לי האי קמ"ל דהא ר"מ פליג וס"ל דלא מהני יציאת השער [וקמ"ל דלא כר"מ] והול"ל טעמא דר"מ [כיון דלא יצא השער לקדירות] וכו' ועיין:

בא"ד **שהביצים לענין קדירות כעין לקוטות כו'**. כתוב בח"ש ואע"פ שגבי לקוטות התקינו לעיל דאין פוסקין ממנה לשער תבואה שאני התם דמלקוטות לא עביד שער תבואה אבל מן הביצים יעשה קדירות ומש"ה מן השער של ביצים חשבינן כאלו יש לו ביצים ומן הביצים יכול לפסוק על הקדירות ומ"ש שהביצים לענין כו' לאו ענין היתר פיסוק קאמר אלא כלומר שהשער רחוק זה מזה כעין שם [אפ"ה שרי] ודו"ק עכ"ל ומשך אחריו מהר"ם ז"ל ודברים שאינן נינהו והיה נראה לומר שמביאין ראיה דמהני יצא השער לביצים לחשוב כיש לו אף שהוא שער קטן כמו דמהני שער לקוטות ללקוט ואף לבעה"ב אי לאו טעמא דלא יזיף או אפירי שפירי יהיב וכו' וז"א דא"כ לפלגו בביצים גופיה ולמה הוזכירו התוס' קדירות. ומהר"ש כתב דבריהם מבוארין ע"פ האשר"י והטור במשנה היה הוא תחלה לקוצרים וכו' ואשתמיטתיה שהוא תוס' דלעיל (דף ס"ג ע"ב) בד"ה מהו דתימא כעד שיבא בני וכו' דמהני יציאת השער ללקוטות לפסוק אגדיש אם יש לו ה"נ יציאת השער דביצים מהני לחשוב כיש לו לפסוק אקדירות ע"ש וכתב עליו וזה ברור אבל לא ברור ברור ממש ועוד דלאי נמי אף דחשיב כמו שיש לו מ"מ הא אין פוסקין אם יש לו גדיש עד שיצא השער של לקוטות ולא"נ אמאי (הודאה) הא מחוסר שתים כמו התם ועיין בטור (א) ונראה לומר כשער מוכרי קדירות בזול ר"ל כשער של ביצים אבל פחות לא כיון שיצא השער לביצים כמ"ש מדנקיט לישנא דאע"פ שאין לזה יש לזה וכו' וכיון שיצא השער אין יכול לפסוק פחות משער הביצים כמו התם שאינו יכול לפסוק פחות מלקוטות שהביצים לענין קדירות כעין לקוטות וכו' וגם זה אינו

מחוור ודו"ק. ומהר"ר ז"ו יצ"ו מפרש למוכרי תבואה כו' פירוש לקוטות ותוס' מדמי שער ביצים לקדירות לשער לקוטות ללקוטות דמהני שער כזה והוא רוח בעיני דהול"ל לקוטות ללקוטות ועוד דשער לקוטות ללקוטות הוא שער גמור רק לענין בעל הבית אף שיש לו מאן דיהיב זוזי לבעל הבית אשפירי כו':

## דף עד:

גמרא **באתרא דתנא ברא וכו'**. עיין בהמאור מה שהקשה בזה אהא דאמר לעיל מפרין על שדהו וכו' ע"ש:

ברש"י בד"ה **ר"ש הוא כו' אף כי לא נשתנה וכו'**. ר"ל רבנן ס"ל דיכול לחזור אף כי לא נשתנה [לזה פירש] אבל ר"ש לא ס"ל שיהא יכול לחזור אף בלא נשתנה ומהרש"ל דחק עצמו ומהר"ם מחקו [מלת אף] וכאשר כתבתי כתב כן ג"כ מהר"ש:

ברש"י בד"ה **בחד תרעא וכו' או הפוסק ע"מ לקבל מיד כו'**. כאן נראה מ"ש התוס' לעיל (דף מ"ז ע"ב) בד"ה אא"ב מעות קונות כו' פירש"י כו' ולוקח לא יכול לחזור אם יוזלו כו' ור"ת מפרש כו' ואפילו משום יוקרא וזולא יכול לחזור בו הלוקח אף לר"ש כו' דאין מזה סתירה לרש"י פשיטא דלא איירי הכא אלא שפסק עמו לקבל לאחר זמן כמו שדייק רש"י בלשונו וכ"כ התוס' גופייהו ע"א בד"ה יכול לומר לו תן לי כזה כו' ולעיל איירי בנתן עליו מעות וכו' אם נשתהה ונשתנה השער מוכר יכול לחזור בו ולא לוקח לר"ש ואינהו סתמו דבריהם לעיל ואוקמי מכח זה הא דרב חסדא [דעלה קאמר בגמרא שם ר"ש לית ליה דרב חסדא] בלא יוקרא וזולא ודייקו בלישנא בחד תרעא שעמד השער במקומו וכו' ועיין:

ברש"י בד"ה **ותיפוק ליה וכו'**. עיין ברי"ף (ב) ונראה בפשיטות דה"פ דמפרש שהחתן נתן מעות לחמיו לפסוק אתכשיטין או בהיפך ופסק עם אחד והוזלו וחמיו כבר משך מן המוכר והחתן רוצה לחזור בו ובא עם חמיו לדין ופסק ר"פ אי פסקת וכו' [ולזה פריך ותיפוק ליה דשליח שויה ולא מהני מי שפרע כיון שמשך השליח בשליחותיה ומשני בתגר כו']. וז"ל הרמב"ן דהאי גברא יהיב זוזי לחמוה או לאינש אחרינא למזבן ליה נדוניא לבי חמוה וזל ורצה זה הנותן לחזור בו והשליח אומר שלא יחזור בו [ופסק ר"פ דהחתן מקבל מי שפרע] ומקשה ותיפוק ליה דאינו יכול לחזור בו כלל דהא שליח שויה וכל מה שעשה שליח יקבל עליו החתן בע"כ [והשליח אינו רוצה לחזור] ואוקימנא בתגר כו' אבל באינש אחרינא דזבין לדעת בעל המעות ע"כ יקבל ואי אמרינן ונימא ליה לתקוני וכו' והו"ל לפסוק כשער הגבוה לא תטעה בהא שאין לשליח להתנות תנאי מדעתו הואיל

ולא שינה בשליחות של בעה"ב ולא דמיא להאי גברא דאתני שלא באחריות בפירוש דהתם פושע הוא אבל הכא כדזבני כ"ע זבניה ועוד מי יימר דמזבני ליה כשער הגבוה ולעולם שליח לא משלם אלא כגון מעשה דאבימי דיהיב זוזי מקמי דלישקול שטרא פשיעה היא כיון דאמר ליה שקול שטרא אבל הכא לא והיינו דקאמר מרן ז"ל והוא דלא שני בשליחותיה ועוד כתב פי' אחר בשם הגאונים וסיים וזה הנכון ועיין בב"י ח"מ סי' קפ"ב:

ברש"י בד"ה **שהיה ר"ג וכו'**. שאם הוקרו נוטל מהן כשער הזול כצ"ל וכ"ה ברש"י ונ"י ברי"ף:

בלשון המשנה נוטל כשער הזול צריך לומר חשיב דמי חטיו כאלו הוא בשער הזול ואם בראשונה הוקרו והיה שוה סאה ב' סלעים והוזלו ושוה סאה סלע נוטל כשער הזול כאלו בראשונה היה שוה סאה רק סלע ובהוזלו ושוה סאה סלע והוקרו ב' סלעים נוטל חצי סאה וחשיב הדמים כשער הזול שלא הלוה לו אלא סלע ועיין:

בתוס' בד"ה **דלמא כו' איכא שלש מחלוקות**. דבע"כ ג' מחלוקות דלר"ש קני לגמרי ואתה פסקת מי שפרע ע"כ כרבנן:

בא"ד **ועוד דסברא הוא כו'**. כפירש"י הוא ור"ל פשוט שכוונת המקשה היה דלמא ר"ש הוא וסברא הוא דס"ל מעות קונות לגמרי אין חילוק בין חד תרעא לב' תרעי כיון דקונות לגמרי אבל לרבנן שאינו רק לענין מי שפרע סברא הוא דבתרי תרעי ליכא מי שפרע וא"כ ממנ"פ לא פסקת נכון והשיב בע"כ אף ר"ש מודה בב' תרעי דאינן קונות לגמרי ואפ"ה ס"ל צריך לקבל מי שפרע דאי לא תימא הכי מי שפרע בלוקח לר"ש לית ליה וכו' וא"כ ה"ה לרבנן דאין טעם לחלק וק"ל. ויש משבשין דלמסקנא פסק כר"ש וזה הבל וק"ל:

## דף עה.

גמרא **זו דברי הלל אבל חכמים אומרים לוין סתם כו'**. עיין בריי"ף ובמלחמות ובהג"א [שהביא דעת הרי"ף דמסיק ודוקא יצא השער והבין דקאי אסאה בסאה] ונראה דא"ל דתליא סאה בסאה ביציאת השער רק אם יש לו מעות לקנות כמ"ש התוס' לעיל (דף ע"ב ע"ב) בד"ה אין לוין ועיין (ג):

ברש"י בד"ה **כמה כורין כו' ובידו לאוכלו ולמוכרו כו'**. לפי הסברת רש"י [כאן] ביש לו לעיל דשרי אף בלא יציאת השער בברייתא דרב אושעיא ג"כ שרי אף ביש לו טפה אחת (לוה) [פוסק] עליו כמה טיפות לפי מ"ש התוס' לעיל (דף ס"ד ע"ב) בד"ה האי קרוב לשכר ורחוק להפסד כו' דלא מהני יש לו רק לענין היתר פיסוק ויכול לאוכלו

וכו' [וא"כ שייך ג"כ היתירא דהכא] וכן דעת הרמב"ם דשרי רק המגיד מפרשו בע"א ולפי הסברת הרשב"א ז"ל אסור [והובא בדבריו לעיל בדף ס"ג ע"א בגמ' הא מני ר"י היא ע"ש] עיין בב"י:

ברש"י בד"ה **אבל לא יאמר לו נכוש עמי כו' לזמן פלוני**. בדפוס ישן ליתא לזמן פלוני וק"ל:

בתוס' בד"ה **בני חבורה וכו' שוה דינר ביחד ואומר הרי יש דינר וכו'**. עיין בהגהות אשר"י ובפרק השואל וס"פ אין צדין:

בתוס' בד"ה **וכדברי הלל וכו' סתם בני אדם הם מקפידין כו'**. ונקיט בני חבורה המקפידין זע"ז ולא בני חבורה סתם דאפשר דסתם חבורה אין מקפידין זה ע"ז:

בא"ד **דאין טבח מקפיד אצל הרגיל וכו'**. וה"ה אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה לחנוני שאינו רגיל להקפיד:

## דף עה:

גמרא **ומשום לא תהיה לו כנושה וכו'**. לכאורה היה נראה לומר כיון דמכריחו לתת לו רבית בשביל שלוה לו אין לך לא תהיה לו כנושה גדול מזה אבל רש"י פירש כשתובעו ודוחק כו' דאורחא דמלתא מלוה ברבית חס להניח מעותיו בטלין ודוחקו ונוגשו. ולא קחשיב במתני' לא תשיך אזהרה ללוה אפשר משום דמלוה אינו עובר עליו ומ"ש מהר"ם ז"ל הא קחשיב לפני עיור דהלוה קעבר עליו שיבוש הוא דמ"מ מלוה [ג"כ] עובר עליו:

גמ' **שאסור לעבור לפניו שנאמר וכו'**. דיוקו מקרא נראה דלו מיותר ור"ל אף שאין בדעתך לנוגשו ולהיות בעצמך כנושה רק כיון שהוא בעיניו כנושה בעברך לפניו שיבוש:

גמ' **כ"ש מר וכו' וגורם וכו'**. ולא שלח ליה לאו דלפני עיור וכו' דלא שייך רק אם יכפור ובחזקת זה לא הוי רב אשי בעיני רבינא ח"ו רק פן ישכח ונעלם ממנו והוא לא ידע ויהיה גורם קללה לעצמו ובמעדני מלך הבל יפצה פיהו:

(אמר המגיה פיסקא זו מצאתי בכתבי המחבר מחוקים ועל שהעתיקו המעתיק הנחתיו ושרא לנא מרנא): היתר מכירת הבית דק"ק פוזנא [שמוכרו לו ואח"כ מתרצה בשטר לחזור למוכרו לו] הוא מתשובת הרשב"א הביאו ב"י בש"ע סי' קע"ד ואף שלא הוזכר שמותר לחזור ולהשכיר לו עצמו א"צ להזכירו לפשיטותו דכיון דמכר הוא מה לי לו או לאחר ול"ד לחכירי נרשאי אף שכתבו ביה וקנינא מניה וכו' הכל קאי על הפירות לא על הגוף ובתשובת הריב"ש שהביאו הב"י בש"ע סי' קס"ד בברצלונ"א נוהגין וכו' וזה פשוט ואף אם משכירו אח"כ ביותר מדמיו שרגילין לתת לשכירות אין בכך כלום

כיון דמכירה גמורה היא אין כאן כנראה דמוסיף משום שכר הלואה ואדרבה משום דמתרצה לו אח"כ ברצון גמור להחזירו לו מרצונו הטוב אם יביא לו מעותיו שוכרו ממנו ביותר. אך חושש אני להם שעכ"פ הערמת רבית הוא שאין בדעת הלוה למוכרו ולא דעת המלוה לקנותו רק להערים לעבור על לאוין דרבית ועינינו רואות כמה פעמים אלו היה ה"א אצל הלוה שלא יכתוב לו תיכף שהוא מחויב להחזירו וליתנו לו לא היה עושה זה כלל ואדעתא דהכי מכר לו בתחלה וגרע יותר מכשיהיה לי מעות החזירם לי. אפשר אם הלוהו על ביתו בתנאי שלא יכול לסלקו תוך שנה וכה"ג והוא ידור בו ואוכל הפירות ויתן לו כל שנה ממנו דבר מועט דהיינו בנכייתא ומתרצה אח"כ מרצונו לחזור ולהשכיר לו שרי טפי שאין זה הערמה כ"כ דהא יש מי שמתיר במשכנתא דסורא כפשוטו (ופסק) [והביאו] הב"י בש"ע שלו סי' קס"ד וכתב בהגהות שם ובלבד שלא התנה מתחלה ע"כ וגם שכבר החזיק המלוה בשדה ולא דמיא להערמת רבית דרב ספרא דהוי הכל דרך מקח וממכר ואפ"ה אסור לעשות כן והוי אבק רבית לדעת הרמב"ן כ"ש הכא דבתחלה הלוה נותן למלוה בפחות וחוזר ונותן לו ביוקר הכא כיון דאחריות הבית על המלוה שרי טפי (ד) רק כיון שחזר ומשכירו לו דמיא לחכירי נרשאי וצ"ע: תיקון הממרמות שהמעות עיסקא פלגא באגר ופלגא בהפסד אך נאות הלוה שלא יקבל עליו הנותן ולא יפסיד לעולם יותר מי' זה' לק' ד"מ ונתרצה המלוה נגד זה שכל הריוח אף אם יעלה הרבה יהיה למקבל ולא יתן לו יותר מי' והוה ריוח ולשכר עמלו מקבל עליו הנותן זהב א' יותר בהפסד ד"מ י"א זה' ועל הריוח יאומן הלוה בשבועת היסת ועל הקרן יחמירו עליו בשבועתו כפי ראות עיני הדיינים זהו פשוט להיתירא בפי הכל ויש לי לפקפק בזה עי' ברש"י בעובדא דבני רב עיליש דכיון דאינו מקבל עליו אחריות רק י' זהובים עשירית של כל המעות י' זהובים הוי פקדון ואידך כולה מלוה וא"כ כל כמה דלא הרויח המקבל מאה זהובים לא יתן לו י' זהובים המגיע לחלק פקדון ולדעתי הוא רבית גמור ודו"ק:

בהיתר של רש"י ע"י שליח הביאו בש"ע ואין לפרסמו כו'. וצ"ע מהא דאמרינן פ' שום היתומים אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהם וכו' ופריך היכי משכחת לה ומשני משכחת לה בעובד כוכבים וכו' ולא משני בישראל ע"י שליח ובאמת על כל היתירים שנמצא בפוסקים כגון ר"ת ע"י שליח עובד כוכבים וכה"ג קשה זה ומצאתי שהר"מ כתב שיש בירושלמי פרק הכותב מוקי לה בישראל שערב לישראל ביד עובד כוכבים ואפ"ה גמרא שלנו לא מוקמי לה הכי וא"כ י"ל חדא מנייהו נקיט:

בתוספות בד"ה **השוכר את האומנין כו'**. מ"ש התוס' באומן ופועל לכאורה באיזהו מקומות אינו מדוקדק בסמוך בברייתא השוכר את הפועל לעשות בשלו וכו' ובהיפך הדף בד"א בזמן שאין שם פועלים ובדף ע"ב [ליתא התם] ויש ליישב:

## דף עו.

ברש"י בד"ה **וליחזי וכו' ע"כ דבעה"ב ניתיב ד' וכו'**. אף דקאמר בהדיא בתלתא מ"מ לגבי פועלים הוא מסתמא דלא ידעו מבעה"ב כלום וקתני נוטל מבעה"ב ולכך מביא לעיל סוף הברייתא דחוזר ונוטל כו' או מביא דלא תימא שאני הכא דמפסיד דבעה"ב לא אמר ליה רק תלתא בפירוש אבל התם חוזר ונוטל מה שנותן לפועל [להכי מייתי דחוזר ונוטל מה שההנהו ואפילו פחות ממה שפסק להם]:

ברש"י בד"ה **אל תמנע כו' פסוק הוא במשלי**. דהול"ל דאמרי לי' פועלים אל תמנע וכו' ולישנא דלית לך כו' משמע כאלו זו הלכה למשה מסיני לית לך טענה דאל תמנע כו' אבל רש"י לא תפס לשונו בלית לך כו':

ברש"י בד"ה **דעתייהו אעילויא כו' אלא להוסיף א"נ כך אמרו מהימנית וכו'**. [וכדברי התוס' אלא דהתוס' הקדימו טעמא דמהימנית ואלא להוסיף כתבו לא"נ] וכ"ה בר"ן כלשון שלפנינו ומהר"ש הגיה אלא להוסיף וכך אמרו וכו' פירוש אלא להוסיף אשכירות שאר פועלים דמיירי דשאר פועלים מיתגרי בג' דאל"כ [מאי אריא שכרכם עלי] אפילו אמר שכרכם על בעה"ב יש להם ד' וכו' ואין הלשון מתישב ועיין:

ברש"י בד"ה **ואפילו הגיע לידה וכו' ואין עלי' לעשות שליח להולכה וכו'**. לכאורה בלא"ה אף אם בידה לעשות הא אדיבורא דידי' סמך ויהיב ליה אדעתא דשליח לקבלה שנתגרש מיד והיא לא עשאתו שליח לקבלה ועיין:

בתוס' בד"ה **דעתי' כו' מאי נ"מ וכו'**. לכאורה נ"מ בדמתגרי פועלים בד'. ובדאמר בעה"ב בד' וכו' אי מהימנת לן קאמרי לא יהיב אלא ג' [אף בדמתגרי פועלים בד'] דסביר וקיבל. ולא רצו תוספות לפרש לענין תרעומות וכפי' רש"י דחלוקת האיבעיא לא יפול ע"ז [רק לענין תשלומין]. והרי"ף מפרש בשכרכם על בעה"ב ובשוה עבידתייהו ד'. ועיין ברא"ש באריכות (ה) ומ"ש דלא בעינן דלעבדו עבידתא שפירתא אלא היכא דאיכא דמיתגרו בג' וכו' ואמר להו שכרכם על בעה"ב אינו מדוקדק דאף אם כולן נשכרין בג' אי עבידו שפירתא שוה ד' נותן להם ד' כמה שהקשה וליחזי עבידתייהו וכו' ומשני בריפקא הא היכא דידיע אף דא"ל שכרכם על בעה"ב [ואפילו כולם נשכרין בג'] יהיב בעה"ב ד' ואין משמע דהאי איבעית אימא אהדדי איתמר היכא דאיכא דמתגרי וכו' ועוד דא"כ לוקמי

דכולן נשכרין בג' דהשתא ליכא אלא תרעומות [אף] בדידיע מאי עבידתייהו גם לשון הרא"ש גופיה לעיל אי לא ידיע עבידתייהו כו' אלא תלתא כמנהגא וכן הטור סי' של"ב כתב בהדיא בד"א כשאין המלאכה שוה ד' אבל וכו' נותן להם ד' אפילו שהפועלים נשכרין בג' וכו'. ומ"ש הטור שם אח"כ אם אמר להו שכרכם על בעה"ב נותן להם ד' אם יש שנשתכרו כו' זה אי אפשר להיות דבהדיא אמרינן וליחזי פועלים כו' ומשני דאיכא דמתגרי כו' דש"מ דלית להו אלא תרעומות והוא עצמו כתב כן בסמוך ושמעתי שהרב"י בבדק הבית מגיה נותן להם ג' אפילו יש שנשתכרו בג' ויש שנשתכרו בד' ואם נשכרו בד' או היה מלאכתן שוה ד' כו' והנה הפריז להגיה הרבה ויש להגיה בקצרה וק"ל:

ומ"ש הטור בשם הרמ"ה (ו) לכאורה דברים פשוטים המה דאיירי אף דמיתגרי פועלים בה' דינרין ונימא הוא יטול מבעה"ב מה שההנהו לגמרי דבטל שליחותיה וכמו אם לא היה מלאכה שוה ד' היה הוא מחויב ליתן לפועלים ד' ושקיל מבעה"ב רק ג' ומפסיד ה"נ עתה משתכר לז"א דהיאך יעשה סחורה וכו' ולא ידעתי מי הכריחו להרב"י לדוחק זה [שנדחק שם]:

כתב הר"ן בירושלמי מוקי הטעו זה את זה אפילו בפועלים שהטעו בעה"ב או שבעה"ב הטעה אותם בעה"ב הטעה אותם שאמר להם תבואו עמי כדרך שבאו חביריכם אמרו בכמה באו א"ל בה' ה' רובם ואשתכח בסוף י' י' רובם וכן בפועלים שהטעו בעה"ב ע"ז הדרך ונראה טעמא דתלמודא דילן דלא מוקי הכי משום שאין שייך לומר דאין להם זע"ז אלא תרעומות והלא לא נתרצו זה לזה אלא ע"מ שאמרו רובן נשכרין כן והיאך יוציאו מבעה"ב שלא נתרצה להם אלא על מה ששאלם בכמה רובן ולא נתרצה להם אלא מפני שחשבו שהוא כן וכיון שהטעוהו שכירות בטעות הוה וכל שבטעות חוזר אבל בשהטעו פועלים זה לזה י"ל טעמא דאין להם זע"ז אלא תרעומות דממה נפשך כו' ע"ש:

בתוס' בד"ה **השוכר כו' ואם בעה"ב חוזר בו כו'**. אם הוזלו כו' אבל מה שכשהבעל הבית חוזר ונתייקר נותן להם סלע וכן בהוזלה ופועלים חוזרין בו [שאינו נותן להם רק סלע ומרויח חצי סלע] זה מקרי על התחתונה כיון שנותן כמו שפסק:

בא"ד **ולא רצה לפרש כו' כשהוקרה כו'**. כמו ברישא בחזרת האומנין דמצייר בהוקרה כרבי דוסא לקמן בסמוך דמפרש אהוקרה או אפשר כדי לחזק הוא"ת כו' כיון דלא מפרש בע"א רק בהוזלה ולכן לא כתבו ברישא [גבי חזרת פועלים] לא רצה לומר וכשהוזלה שאינו צריך ליתן רק חצי סלע [דהא בהדיא מפורש בר"ד הציור לענין נתיקר ולא הקשו רק לפרש בסיפא כמו ברישא או לחזק הוא"ת] וק"ל:

בתוס' בד"ה **דאי ס"ד וכו' אבל אין לפרש וכו' והשתא פשיט ליה בפשיטות וכו'**. וא"ל דמאי פשיטות דדלמא לעולם הכא דעתי' אבעה"ב לעילויא שמא יאמר ארבעה אבל הכא למה יחשוב אדעתא דאשה ממנ"פ מאי אמרה אי התקבל היינו אמירת שליח ג"כ ואי הבאה תגרש לפחות משהגיע לידה וכי יסמוך אשליח לא תגרש כלל אין זה ענין כלל דא"כ למה כתב לה גט כלל אם ניחא ליה בביטול הגט מכל וכל אלא ודאי עכ"פ ניחא ליה לגרש עתה רק שיהא בידו:

בא"ד **א"כ סותר פשיטות דלעיל**. אבל לא סתרו מכח האי נמי דבסמוך [דאכתי איבעיא לא נפשטא דאדידיה סמיך משום דמהימנת דאימר דדעתי' אעילויא דבעה"ב והכא טעמא משום דדעתא דידה גריעותא הוא] וא"ל דס"ל דאשה אמרה התקבל וכו' נמי עקר [וקושית האי קשיא שברש"י לקמן ותירץ כיש מקשין שכתב הגאון לקמן ברש"י] ופשוט דנימא אדעתא דידה וא"כ אינה מגורשת כלל [דהוי עילוי טפי. אע"כ דאדיבורא דידיה סמך משום דמהימנת] וזה אינו כלל [דאין זה עילויא דעכ"פ ניחא ליה לגרש וכמ"ש לעיל]. אבל אין קושיא כלל דמ"מ פשיט דניזיל בתר דידה אף לגריעותא דהא פשיטות הראשון אי אמרינן משהגיע לידו מגורשת הוא סמיכות אגריעות דידה [ולא פשיט לא"נ רק היפך מפשיטות הראשון] לכך סתרו דזה בעצמו פשיטות הראשון אינו פשיטות לסמוך אגריעותא דא"כ סותר וכו' וזה פשוט ומהר"ש הניחו בקושיא. ואין ליישב האין לפרש דפושט דלא סמכינן אדידיה ולא אמרינן מהימנת וכו' רק אבעה"ב סמיך רק בסמוך אי אפשר לומר עילויא דידה דליכא עילויא יותר ממאמר השליח הבא ומהימנת לא אמרינן א"כ בהכרח צ"ל לגריעותא אבל הכא נימא אעילויא כיון שיש לו עילויא ויש לו גריעותא א"כ היאך יוציאו הפועלים מעות נימא ג"כ גריעותא:

## דף עו:

גמרא **בשלמא אי אתמר איפכא כו'**. הא דלא קאמר ר"א בשלמא אי אמר מגורשת בהך ציור גופא עיין בתוספות גיטין:

## דף עז.

ברש"י בד"ה **אלא התם כו' ואי קשיא כו'**. יש מקשין לישני [רש"י] דה"ק השתא דאמר ר"נ אינה מגורשת לא תוכל לפשוט בעיין מזה דשמא טעמא משום דעקר אבל אי הוה אמר [איפכא ואמר משהגיע גט לידו] מגורשת בהכרח הוי שמעינן כסברת המקשה דלא ס"ל עקר ולפי מ"ש התוס' בגיטין אמאי לא אמר בציור זה [בהבא לי גיטי והיה אמר

ר"נ מגורשת כו'] בע"כ צ"ל אף דעקר ודאי מ"מ איבעיא בהכרח נפשטה. ואינו נראה שזה ביקש רש"י לתרץ [דלכך לא אמר בציור זה] דחזינן שהיה רוצה לומר ציור לקושטא דמלתא [וכמו שתירץ רש"י דלא שייך כאן עקר ולכך לא אמר בציור זה דודאי עקר]. ואני אמרתי [דלכך הוצרך רש"י לפרש דלא שייך כאן עקר] דאם נניח דגם כאן הוא עקר א"כ נפשוט היום האיבעיא דבתר דידיה אזלינן דאי ס"ד אדידה [ואינה מגורשת משום דעקר] אמאי אמר ר"נ דינא דאינה מגורשת כלל בהיא אמרה הבא וכו' דהשתא ממ"נ בין סמך אדידה או אדידיה מ"מ הא הוי עקירה [ולא שמעינן מינה בהכרח סברת עקר דאפשר משום דאדידיה סמך] לאשמעינן אפילו אמרה היא התקבל כו' דהשתא אי אדידי' סמך מגורשת מיהא משתגיע לידה ואפ"ה אינה מגורשת כלל דאדידה סמכינן והוי עקירה [והיה נשמע מינה תרתי דאדידה וסברת עקר]. וזה א"ל דלמא לר"נ גופיה מבעיא ליה ומספקא ליה ג"כ אין זה סברא וק"ל:

ברש"י בד"ה **בד"א דשוכר עליהן וכו'**. הקשה האשר"י פשיטא כיון שמוצא לשכור בלא תוספת למה יעשה מעותיו אנפרות ויתן להם יותר ממה שמוצא לשכור ונראה דקאי אמטען דאם מצא אחרים לשכור ואמרו ליה צא ושכור וכו' אם הטעו צריך ליתן להם התוספת עכ"ל:

בתוס' בד"ה **אין להם זה ע"ז וכו'**. מסיים בזה האשר"י ומבואר יותר בטור סימן של"ג מיהו נ"מ במאי דהלכו במקום שאין פועלים מוצאין להשתכר ואף אלו לא הלכו לא היו מוציאין להשתכר במקום אחר אם הלכו דהו"ל התחלת מלאכה נותן להם כפועל בטל ואם לא הלכו אפילו תרעומות אין להם על בעל הבית וכן במקום שהפועלים נשכרין בג' וזה שכרן בו' אם הלכו הרי התחלה ואינו יכול לחזור וכו' ע"ש ומ"מ אין לאוקמי הבד"א בענין זה דאיירי באופן שלא יכלו הפועלים למצוא לשכור אף אם לא השכירן זה [ולמה להו למימר דאורחא דמלתא כו'] דא"כ בלא הלכו אמאי יש להם תרעומות אבל הנ"י מפרש באמת הכי וז"ל והא דנקט הלכו אע"ג דבלא הלכו שעיכבן והפסידן שכירות אותו היום חייב בעה"ב דדבר האבד הוא להם דכי היכי דפועלים מחוייבין לי' לבעה"ב בדבר האבד כדתנן במתני' אלא הכל מיירי כגון שלא היו מוצאין להשתכר עצמן מתחלה מש"ה דוקא כשהלכו שהוא כהתחלת המלאכה כשם ששאר דברים נקנין בקנין כך שכירות פועלים נקנין בהתחלת מלאכה וכו'. ומה שמדמה לדבר האבד קצת קשה לי דהוא בעצמו כתב שם [בדבר האבד] דוקא שוכר עליהם או מטען [אפילו עד מ' ונ'] ואם לא שכר עליהן אחרים אין הפועלים חייבין לשלם לו הזיקו [והפסד הפועלים כלא שכר דמי] (ז). ועיין לקמן בפירש"י עד כדי שכרן. והאי בד"א מבוארין באשר"י וטור

בע"א ממ"ש רש"י וז"ל אחר שכתב חילוק בין הלכו וכו' בד"א כשלא התחילו במלאכה הלכך בעה"ב יכול לחזור כ"ז שאינו גורם להם הפסד אבל אם התחילו במלאכה אין בעה"ב יכול לחזור ואם חוזר נותן להם שכרן כפועל בטל והפועל אם הוא שכיר יום יכול לחזור אפילו בחצי יום וידו על העליונה ושמין כמה שוה מה שעשה ונוטל אפילו אם נתיקרה המלאכה שאינו יכול לגומרה בחצי שכר הנשאר בידו כגון ששכרו בח' דינרין ליום ועשה עמו חצי יום ואפילו אם נתיקרה שצריך ליתן לאחר מחצי יום הנשאר ו' דינרין אפ"ה צריך ליתן לראשון ד' דינרין מחצי יום שעושה ולא אמרינן לא יתן לו אלא ב' דינרין כדי שתגמר לו מלאכת היום בח' דינרין כפי מה שהתנה וה"ה נמי אם הוזלה שיכול לגמור חצי יום הנשאר בב' דינרין צריך ליתן לו ו' דינרין ואינו מעכב עליו אלא ב' דינרין כדי שתגמר מלאכת היום כפי מה שהתנה ואם הוא קבלן וכו' גם הוא אינו יכול לחזור בו ואם חוזר בו ידו על התחתונה ששמין לו מה שעתיד לעשות וע"ש באריכות. בזה [ר"ל בהוזלה] צ"ע ועיין מה שאכתוב בסמוך [דף ע"ז ע"א בתוס' בד"ה יד פועל]. והנ"י כתב בד"א שלא התחילו במלאכה וכו' לא נקיט הכא הלכו כדלעיל [דהוי נמי כהתחילו במלאכה] משום דהשתא מיירי בחזרת פועלים ופועלים כשחזרו בהם בדבר שאינו אבד אינן חייבין לשלם כלום מכיסן [להיות שוכר עליהן] אלא מחשבין להם במה שעשו לפרוע מה שהפסיד בעה"ב לפיכך נקיט הכא בד"א שאין לבעה"ב אפועלים אלא תרעומות בשלא עשו מקצת מלאכה אבל עשו מקצת מלאכה מחלוקת ר"ד וחכמים דלר"ד דקיי"ל כוותיה מפסידין ממון מה שהתחילו במלאכה וכו'.

גמרא **לא צריכא דזל עבידתא ואוזולי אינהו גביה זוזא מעיקרא מהו דתימא וכו'**. כן הגיה מהרש"ל וכן משמע מפירש"י:

ברש"י בד"ה **לא סיירה מאורתא פסידא כו'**. מפרש כאן בע"א מבסמוך ואפשר לומר דס"ל שאין לבעה"ב לידע שימנעו הגשמים הריפקא [דלא כסברת התוס' ואם לשניהם אין לידע חזר להיות פסידא דפועלים לז"א טעמא מי יימר וכו' ולעיל מפ' כפשוטו ועיין והאשר"י כתב ב' טעמים בריפקא:

ברש"י בד"ה **לא קים לכו וכו'**. נתרציתי לכם בסלע שלם שלא הייתם יודעין שיתיקרו הפועלים ותהיו ראוין ליתן סלע וראיתי בדעתכם כו' ומיירי שאחר ששכרן נתיקרו הפועלים קודם עשיית המלאכה ולשון רש"י לא נתברר לי. וז"ל הסמ"ע ס"ס של"ב אמ"ש הש"ע אם המלאכה שוה ה' ושכרן בד' והוזלה ועמדה על ד' נותן להם ד' ולא יוכל לומר להם גם עתה תקחו דינר פחות ממה ששוה וכן אם שכרן ביותר דינר מהראוי והוקרה המלאכה אינם יכולין לומר גם עתה הוסף לנו דינר יותר מהראוי לפי היוקר של עכשיו

כתב הוא ז"ל בגמרא מפרש טעמא דיאמרו פועלים מתחלה לא נתרצינו בפחות אלא מפני שראינו שאינך יודע דרך שכירות פועלים ולדעתך גם שאר פועלים לקחו כן ואנו היינו דחוקים למעות נתפייסנו בפחות מהראוי לנו משא"כ עתה שאתה רואה שכל הפועלין נשכרין בכך וכן הטעם באידך דהבעה"ב אומר כן להפועלין ואין בידי להלום זה לא ברש"י בד"ה קמ"ל וכו' דלא קים לך לעשות בסלע ודינר הול"ל ולעיל ד"ה ואגרינהו וכו' לא רצה להשתכר כשאר פועלים משמע יודעין ולא רצו וד"ה לא קים לכו כו' סלע חסר דינר הול"ל גם לישנא דגמרא טפי זוזא אמרת לן וכו' אי אפשר לפרש אליביה:

ברש"י בד"ה **מהו דתימא הואיל וכו' טעמיה משום דתפיס וכו'**. כתב בח"ש כ"ז הוא בכלל הסד"א אבל לפי האמת טעמא דר' דוסא משום דכל החוזר אפילו בעה"ב דתפיס נמי דינא הכי הוא ומש"ה לא כתב רש"י וטעמיה ודו"ק. וא"ל היכי יכול בעה"ב לחזור בהן מאחר שידו על התחתונה [ומה מרויח בחזרה] כבר תירצו התוס' ריש פרקין בד"ה השוכר דאה"נ וכו' עכ"ל. ודאי דא"ל כלל בה"א [דטעמי'] משום דתפיס דא"כ מתני' דלא כמאן [אלא] ה"ק ר"ד הוכרח לומר אי יגמר כו' דלא תטעה בדבריו טעמיה משום וכו' קמ"ל דטעמיה הוא משום דכל החוזר וכו' אבל קשה אמאי לא קאמר בקצרה מהו דתימא טעמא משום דתפיס ואפילו אם חזר בעה"ב ידו על התחתונה וכו' [קמ"ל דלא אמרינן משום דתפיס ולמה ליה קמ"ל דאמרי אדעתא כו'] ומ"ש מהר"ש משום דא"כ ישאר בקושיא ל"ל ואם סלע נותן סלע כו' כיון דאשמעינן ברישא דכל החוזר כו' לא ידענא מאי קאמר חדא דמ"מ אף אם טעמא משום דכל החוזר מ"מ בהא דר"ה ברי' דר' נתן שקולין הן והיאך יוציאו מבעה"ב המוחזק דליכא כאן חזרה ועוד בהא דאם סלע נותן להם סלע לישני דהא קמ"ל כו' [דטעמא לאו משום דתפיס רק משום דכל החוזר] ויש ליישב ודו"ק. גם לפי זה לא קשה קושית התוס' [ריש פירקין] דהא מהו דתימא וכו' ר"ל ויד בעה"ב על העליונה לעולם ולא ידעתי מאי קאמר בח"ש ואין להקשות היכי יכול וכו' ועיין:

ברש"י בד"ה **לא צריכא דזל כו' לכך יגמור בסלע כו'**. נראה שר"ל לכך יכול לגמור בסלע מפני שהוזל אבל בשעת כו':

ברש"י בד"ה **קמ"ל וכו'**. דלא הייתי יודע שישכרו פועלים בסלע רק בה' דינרין ואדעתא דהכי אמרינן לך בציר זוזא ועיין:

בתוס' בד"ה **דאגר אגירי כו'**. דבריהם מבוארין בר"ן יותר וז"ל כיון דלא הוי פשיעה דבעה"ב טפי מדפועלים והפועל תלוי שכירתו בעשיית הפעולה א"כ כל שלא עשה פעולתו פסידא דידיה הוא והיינו דוקא בפועל אבל באריס כיון דהוי שותף בגוף הקרקע

זכה בכל שבח שיגיע בקרקע א"כ אתיא מיטרא זוכה במה שהשביח מאליו וזה שבח לו שלא יצטרך לטרוח אבל אם היה מפסיד משכירתו בסיבת המטר חובה הוי ליה כו'. והראב"ד ז"ל כתב דלא מיבעיא אריס דאפילו קבלן ואפילו פועל כ"ז שהתחיל במלאכה כך הוא דינו שמאותה שעה זכה בשכירות ואע"פ שלא נעשה על ידו רווחא דידיה הוא וכי אמרינן הכא פסידא דפועלים וכו' דוקא בשלא התחילו במלאכה וראיה מבסמוך ושלים עבידתא בפלגא דיומא כו' דאי לית ליה דכוותיה נותן להם שכרם משלם כלומר של כל היום אלמא דאפילו פועל כל שהתחיל במלאכה אע"פ שלא טרח בה כפי מה שנשכר נוטל שכרו משלם ורמב"ן חולק בשניהם [בפועל ובקבלן] וע"ש דברים נכונים [דלא דמיא להך דבסמוך דכיון דשכרו למלאכה ידועה פשיעה דבעה"ב הוא דאיהו ידע ופועל לא ידע] ועל פי סברת הראב"ד נ"ל גירסת בלילה לאפוקי ביום אחר שהתחילו רווחא דפועל הוא. וא"ל אמאי רק כפועל בטל אי לאו אוכלסי דמחוזא (ח):

בתוס' בד"ה **ואתא מיטרא כו'** ו**אצטריך הך דהכא כו'**. לכאורה היה נראה לומר אצטריך דלא תימא משמיא רחימו וקמ"ל חילוק בין פועל לאריס אבל באגר לרפקא ליכא למימר משמיא רחימו דהא אין המלאכה נעשית שם וק"ל:

בתוס' בד"ה **יד פועלים וכו'**. העולם מפרשין פשוט שר"ל כיון דידו על העליונה א"כ כיון שנתייקרו אמאי נותן להם אלא סלע ו' דינרין בעי למיתב וא"ל על העליונה לענין הוזל ובעי למיתב עד כדי שיכול לגמור במה שמעכב הא ביוקרא איירינן הכא ולא מיקרי על העליונה מה שנותן על החצי כמו שפסק עמם כמ"ש לעיל ריש פירקין בתוס' בד"ה השוכר לז"א כלו' אינה על התחתונה וכו'. אבל היה נראה לומר ששללו שאינה על העליונה לענין הוזלה כיון שהוא חוזר וקצת משמע כן מתוס' ריש פ"ק דף י' בד"ה יכול לחזור וכו' והסברא נותנת כן מה שצריך ליתן לו ו' דינרין על החצי אם הוזל [והיכא שבעה"ב חוזר] משום קנסא הוא ואף דפועל יכול לחזור מ"מ יותר ממה שפסק אין לו ליתן וכן קבלן לת"ק דר' דוסא דלא שמין מה שעתיד לעשות בהוקרה אפ"ה בהוזלה אינו נותן לו רק כמו שפסק עיין באשר"י שכתב בהדיא כן מיהו הטור פסק בהדיא אף בהוזלה והעתקתי לשונו לעיל ועיין:

וכתב מהר"ש ברש"י בד"ה מהו דתימא כיון דיד פועל על העליונה לכאורה נראה מתוך שמעתין דרבנן פליגי אר' דוסא וסברי בבעה"ב דידו נמי על העליונה ואם הוזלו פועלים ואינו שוה החצי אלא שקל וחוזר בו בעה"ב אפ"ה לא יתן להם אלא סלע ומיקרי ידו על העליונה כלומר שאינה על התחתונה כר' דוסא שנותן להם סלע וחצי וכו' וכה"ג פירשו התוס' ידו על העליונה דגבי פועלים וקצת קשה לפי"ז הומ"ל הכא לרבנן נמי כדאמר

לקמן לר' דוסא לא צריכא דזל עבידתא ואימר בעה"ב ואזלו פועלים ופייסוהו מהו דתימא כיון דבעה"ב ידו על העליונה מצי אמר להו אדעתא דבצריתו כו' ואם נאמר דרבנן לא פליגי אר' דוסא אלא בפועל דיכול לחזור דכתיב קרא עבדי אבל בבעה"ב מודים דאינו יכול לחזור ואם היא חוזר ידו על התחתונה ניחא דנקיט הכא בכה"ג ולא כדלקמן ודו"ק עכ"ל ועיין:

## דף עז:

גמרא **לכדתניא כל החוזר כו'**. בשמעתתא זו יש מחלוקת בין הפוסקים בפירושם ויש הרבה לדבר בה ותעמוד על שורש בעיונך בסמ"ע סי' ק"צ ודעת האשר"י צ"ע היטב ועיין בקיצור פסקי הרא"ש ובטור שנראה כסותרין דמשמע בקיצור שהמקח לנגד מה דיהיב קיים אף דעייל ונפיק רק אחר שמוכר חוזר על הנשארים יכול הלוקח לחזור אף נגד מה שנתן וע"ש היטב. ודעת רש"י נראה שמפרש מהיכן מגביהו אתן לי מעותי שכתב מגבה לו חובו ותן לי קרקע דהיינו המקח קיים לא מיקרי חוב או שמפרש תן לי קרקע בשער של עכשיו בעד מעותי ועיין בר"ן פ"ק דקידושין באריכות. ודעת התוס' צ"ע היטב ועיין במה שהעיר מהר"ש בתוס' בד"ה לא יהא אלא בע"ח וכו' ועיין בהמאור ומלחמות בזה ונלאיתי לכתוב הכל:

ברש"י בד"ה **דזבין ליה חמרא כו'**. טעם שפירש"י חמרא חמור מבואר באשר"י ובנ"י: בתוס' בד"ה **רב פליג וכו' א"נ כו'**. כתב מהר"ש יש מגיהין הכא בתוס' בלשון במקום גבי והוא ע"פ יש מפרשין שכתבו התוס' בפרק הגוזל ובפ"ק דעבודת כוכבים מחקו מלת גבי בגמרא לפי אותו הפירוש אבל הנראה לקיים כל נוסחות שלנו בתוס' הכא ור"ל דהאי דכל החוזר בו רבי סתם לה בהלכתא פסיקתא דליכא שום תנא במתני' דפליג עליו וא"כ האי דכל המשנה אע"ג דאיכא בה פלוגתא בפרק הגוזל הכי הלכתא כיון דקתני לה גבי האי דכל החוזר בו דהוי הלכתא פסיקתא ואע"ג דבהאי דכל החוזר בו אין הלכה דרב פליג עליה דר' דסתם כר' דוסא וס"ל כרבנן דר"ד מ"מ בהאי דכל המשנה ליכא אמורא דפליג עליו דר' דסבר הכי עכ"ל:

## דף עח.

ברש"י בד"ה **מפני רעתה וכו' והאי דעייל וכו' שלא יחזור כו'**. ואע"ג דכ"ש כי לא עייל ונפיק יהיה המקח קיים ולא יכול לחזור מ"מ לאו כ"ע דיני גמירי ועיין באשר"י אבל א"ל מה קשה ליה דלמא עייל ונפיק משום דוחקא דזוזי דצריך למעות עייל ונפיק רק

מ"מ אין המקח תלוי בהכי דאנן סהדי דבלא"ה נמי זבין משום דמ"מ נימא בסיבת שניהם מכר וכי חסר חד לא יהיה קנין ועיין בסמוך בפשיטות (תוספות):

ברש"י בד"ה **עד כדי שכרן וכו'**. עיין בהרא"ש מה שכתב בזה ומביא דעת יש מפרשין וכו'. וא"ל [לפירש"י] א"כ מאי איכא בין דבר האבד לאינו אבד דאם לא מצא פועלים לשכור מעכב בשכרו כדלעיל הכא אף שנמצא פועלים לשכור רק דצריך להמתין כיון שהוא דבר האבד א"צ להמתין:

תוס' בד"ה **הוחמה כו' וי"ל דלמא אם היה שם וכו'**. עיין מ"ש בזה בפרק המפקיד (דף ל"ו ע"ב) בתוס' ד"ה א"ה על הרי"ף:

בתוס' בד"ה **וריב"א וכו' ואור"י דרבה לטעמיה כו'**. ולא מוקמי רבה שמתה [כדרכה או] מחמת מלאכה תחילתו בפשיעה הוחלקה או הוחמה דאין האונס בא מחמת הפשיעה אבל נחש י"ל אלו לא שינה והוליכה כאשר אמר לא היה שם נחש אבל למה דאמר לעיל אביי משמיה דרבה פשע בה ויצאה לאגם חייב וכו' אפשר דלא אמר משמיה דרבה רק חייב והיינו משום דס"ל תחילתו בפשיעה כו' חייב ואביי מנפשיה הוסיף בה דברים ולכן מוקמי רבה הכא בהכישה נחש (ט) או אפשר דה"נ רבה אליבא דרבא כמו כל הך סוגיא דפרק הפועלים אליבא דהרי"ף לרבא לא אמר רבה מעולם הך דהתם ע"ש ברי"ף [ה"נ סוגיא דהכא אליבא דרבא מיתנייא ולאביי לא אמר רבה הך דהכא מעולם] וזה שכתבו התוס' כאן בהדיא והשתא כל אלו אמוראים שבאים לתרץ סוברים כרבא כו' דלאביי כו' אבל א"צ לזה די"ל לרבותא קאמר הכא אף בהכישה נחש דהוי אונס גמור אפ"ה כיון דתחילתו בפשיעה לענין הוחלקה חייב ומתה כדרכה כולה פשיעה היא דהא אף למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור מודה בה דחייב ולפי"ז כל האמוראים כרבא ל"ד חוץ מרבה. ובת"ח שמעתי דמגיה רב במקום רבה לפי"ז ודוחק הוא:

בא"ד **וא"ת והא שמעינן לה מרישא**. הו"מ לאקשויי זה ג"כ ארבה ודו"ק:

## דף עח:

גמרא **נקרא גזלן כו'**. ומ"מ מהר להר לא מיקרי שינוי:

גמ' **דברי ר' יעקב שאמר משום ר"מ**. ר"ל הוא שנה הפלוגתא הנזכר [דהיינו ת"ק ור"א] ורשב"ג מיקל אבל א"ל דר"א שנה הפלוגתא דבסמוך [ר"מ ורשב"ג] דר"א קדים לר"מ טובא ומהרש"ל מחק ר"א ולא השגיח בתוס' והוא פלא ולקמן בפרק המקבל [דלא הוזכר ר"א] הביא הברייתא בקצרה לפי הצורך וכן הרי"ף והרא"ש הביאו כאן בקצרה:

גמ' **אדעתא דפורים וכו'**. ושאני פורים מבעלמא דהתם דוקא אדעתא דפורים נותן משא"כ הכא לא אמרי' דוקא אדעתא דהר וכו' ולכן בסמוך נותן לעני על חלוק [לא משני שאני התם אדעתא דחלוק כו'] ועיין. ובלא"ה צריך לחלק בין פורים לצדקה דעלמא דמותר לשנות כמ"ש התוס':

בתוס' בד"ה **מגבת וכו'**. משמע להו מעות פורים לפורים [דלכאורה מגבת משמע שגבו וקאי אגבאים ול"ק קושיתם דהתם בבעה"ב שהוא יכול לשנות אפילו אחר שבאו ליד גבאי] עיין בתוס' ערכין ואסור לשנות בין לבעה"ב בין לגבאי ודו"ק:

בתוס' בד"ה **במלתא וכו' כלומר פרידות וכו'**. ואפ"ה קטלוה דאפשר דאין תולעת בפרידות לבינות:

בסה"ד כודנייתא. והאי גברא סיפר בלשון ארמית אבל בגמרא מצינו כמה פעמים וכו' ודו"ק:

בתוס' בד"ה **בדרך הליכתה כו'**. עיין בסמ"ע:

## דף עט.

ברש"י בד"ה **יקח וישלם כו' ופרכינן וכו'**. עיין באשר"י מה שמקשה על פירש"י דמתני' [דבחמור זה לא נשתעבד להוסיף ופי' דקאי בחמור סתם] ונראה דרש"י משמע ליה לפרש מתני' חמור זה דאל"כ לא מצי למימר באנגריא הרי שלך לפניך כיון דהשכירו סתם ולא שיעבד לו חמורו וא"ל כי מקשה רשב"א ארשב"א לשני דכאן איירי בחמור זה וכאן בסתם [דעדיפא משני דהוזכר בהדיא לרכוב] ומתני' משמע [קאי אדלעיל ובא לפרש אמאי לא מפרש אף דאיירי בחמור זה בדיש בדמיו ליקח וכמ"ש הנ"י לזה כתב ומתני' משמע] דלעולם חייב לו להעמיד חמור אחר לזה מפרש דבעודו בבית בעלים כיון שהבריחה בידו [להוסיף] לא מיקרי זה מיכליא קרנא [וצריך לשכור ולהעמיד וכו' אפילו לרב] ועיין ע"כ: (חבל על דאבדין ולא משתכחין מה שחסר מכאן והלאה ובודאי הוא זה חסרון אשר לא יוכל להמנות):